

133. Torstaina 22 päivänä lokakuuta 1992

kello 17 (17.05)

Päiväjärjestys

Suullisia kysymyksiä:

1) N:o 174 Ed. Hautala: Geenitutkimuksen eettisten ja lainsäädännöllisten kysymysten selvittämisestä 3839

2) N:o 178 Ed. Aittoniemi: Poliisin henkilöresurssien lisäämisestä 3841

3) N:o 180 Ed. Laine: Veikkausvoittovaroista urheilulle myönnettävän osuuden lisäämisestä 3843

4) N:o 181 Ed. P. Leppänen: Näyttöpäätteiden terveydelle aiheuttamien riskien selvittämisestä „

5) N:o 182 Ed. Hurskainen: Huumausaineiden salakuljetuksen estämiseksi tarvittavista toimenpiteistä „

6) N:o 184 Ed. Aittoniemi: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tasapuolisuuden turvaamisesta valtionosuusuudistuksen yhteydessä 3845

7) N:o 185 Ed. Aittoniemi: Kuntien säästöpäätösten vaikutuksista päihdehuoltoon „

8) N:o 186 Ed. Tennilä: Lohen Tornionjokeen nousun helpottamiseksi tarvittavista toimista „

9) N:o 187 Ed. Laitinen: Mielenosoituslakkoon osallistuneiden työntekijöiden irtisanomisista „

10) N:o 188 Ed. Zyskowiec: Poliittisista mielenosoituksista työnantajille aiheutuvista taloudellisista menetyksistä „

S.
11) N:o 189 Ed. P. Leppänen: Lihan alennusmyynnin järjestämisestä 3845

S.
12) N:o 191 Ed. Mäkelä: Kuulovammaisille tarkoitettujen tulkkauspalveluiden turvaamisesta 3846

13) N:o 192 Ed. Mäkelä: Rautatieliikenteessä myönnettävästä opiskelija-alenuksesta „

14) N:o 193 Ed. Kallis: Hallituksen suhtautumisesta Suomen Pankin raha- ja korkopoliittiseen linjaan „

15) N:o 195 Ed. Laine: Postipalveluiden parantamisesta erityisesti laatikkokannon osalta 3847

16) N:o 196 Ed. Tennilä: Väliportaan hallinnon kehittämiseksi asetettavista tavoitteista „

17) N:o 198 Ed. Aittoniemi: Taloudellisen tilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä 3849

18) N:o 200 Ed. Suhonen: Siannahan käyttämisestä makkaroiden valmistukseen 3851

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) N:o 174 Ed. Hautala: Geenitutkimuksen eettisten ja lainsäädännöllisten kysymysten selvittämisestä

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Suomessa ei ole biotekniikan lainsäädäntöä, vaikka Eta-sopimus edellyttää sitä. Biotekniikkalakiesityk-

sen on määrä valmistua 15.12.1992. KTM:ssä työskentelee patentointityöryhmä. Tilanne on kestänyt, koska meillä kokeillaan jo nyt geenisiirtoja, jotka saattavat johtaa kaupalliseen läpimurtoon. Kuopion yliopistossa on syntymässä syöpälääkettä lypsävä siirtogeenivasikka. Kokeen juridisiin ja eettisiin ongelmiin sekä patentointikysymykseen on syytä kiinnittää huomiota.

Katsooko hallitus, että julkistettu geenitekninen koe on juridisesti ja eettisesti kestävällä pohjalla ja että eettiset kysymykset painottuvat riittävästi, kun päätetään geneettisesti muunneltuja eläimiä ja ihmisiä koskevasta lainsäädännöstä?

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Hyväksyessään sopimuksen Euroopan talousalueesta Suomi jätti varauksen biotekniikkaa koskevien direktiivien täytäntönpäntöön. Varauman mukaan direktiivit saatettiin voimaan viimeistään vuoden 1995 alusta. Biotekniikkaa koskeva lainsäädäntö on Suomessa puutteellinen eikä EY:n direktiivejä geneettisesti muunneltujen mikro-organismien käytöstä suljetuissa tiloissa ja geneettisesti muunneltujen organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön voida soveltaa Suomessa ilman lainsäädännön täydentämistä.

Valtioneuvosto asetti 3.10.1991 ympäristöministeriön esittelystä komitean laatimaan ehdotusta biotekniikkaa, erityisesti geeniteknikkaa, koskevaksi lainsäädännöksi. Komitean tulee saada työnsä valmiiksi 15.12.1992 mennessä. Komitea valmistelee parhaillaan ehdotustaan biotekniikkalainiksi. Ehdotuksessa otetaan huomioon edellä mainitut kaksi tärkeintä EY-direktiiviä.

Valtioneuvosto asetti myös 19.12.1991 sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä biotekniikan neuvottelukunnan toimimaan asiantuntijaelimenä biotekniikkaa, erityisesti geeniteknikkaa, koskevista asioista. Neuvottelukunta tekee aloitteita ja antaa lausuntoja biotekniikan kehittämisestä ja biotekniikan käytöstä mahdollisesti aiheutuvien ympäristö- ja terveyshaittojen ehkäisemisestä sekä geeniteknikan käyttöön liittyvistä eettisistä näkökohdista.

Edellä mainittujen EY-direktiivien mukaisesti on tarkoitus, että geenitekninen toiminta, siihen kuuluvina myös tutkimus ja tuotekehitys, saatetaan Suomessa viranomaisien valvontaan. Tätä työtä yritetään mahdollisuuksien mukaan myös vauhdittaa. Toimivaltaisille viranomaisille on tehtävä ilmoitus tai haettava tapaus tapaukselta

lupa toiminnan haitallisuuden tai vaarallisuuden mukaan. Riskiarviointi tehtäisiin asetettavassa biotekniikan lautakunnassa ja riskiarvioinnin eräänä osana olisi toiminnan eettinen arviointi erityisesti myönnettäessä lupia tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Geeniteknisessä tutkimuksessa ja sovelluksissa eettisen arvioinnin tarvetta aiheuttavat ekologiset riskit sekä eläinjalostus- ja koe-eläintoiminta. Geenitekniikan kokeiden eettisen arvioinnin perusteet ja menetelmät ovat vielä kansainvälisestikin kehittymättömät, mistä saattaa aiheutua, etteivät eettiset näkökohdat Suomessakaan painotu riittävästi alan lainsäädäntöä sovellettaessa. Meillä eettinen biotekniikkaan liittyvä keskustelu on varsin myöhään liikkeelle lähtenyt ja ohutta vielä. Lisäksi on osittain kysymys arvoista ja arvostuksista, joiden täsmällinen määrittelemineen säädöksissä on lähes mahdotonta. Eettisiä, myös biotekniikkaa koskevia kysymyksiä tarkastellaan lisäksi parhaillaan useissa muissa valmisteluelimissä. Tällaisia ovat mm. jo mainitut elimet.

Edellä olevan perusteella voidaan todeta, että geeniteknikkaa ja sen eettisiä näkökohtia koskeva lainsäädäntö on vielä puutteellinen. Kuitenkin alan lainsäädäntöä viimeistellään ja sen soveltamisessa tarvittavia alempiasteisia määräyksiä ja ohjeita valmistellaan useassa eri toimitelmässä.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Nyt varmasti kaikille muillekin on selvää, että tässä taas kerran elävä elämä menee askelen edellä ja lainsäädäntö on perässä.

Olisi mielenkiintoista kuulla ministerin näkemys tästä nimenomaisesta kokeesta, millä tavalla esimerkiksi Suomessa tulevalle lainsäädännölle voitaisiin vaikuttaa sellaisiin siirtogeenikokeisiin, joissa varmaan ministerinkin mielestä on tietyt eettiset ongelmat.

Toiseksi haluan kysyä: Onko ministeri tutustunut KTM:n patentointityöryhmän työhön? Se on sikäli aika oleellinen osa biotekniikan ja geeniteknikan lainsäädäntöä, että siinä lopullisesti päätetään niistä säännöistä, millä saatetaan markkinoille ne ns. tuotteet, joita on kehitelty. Euroopan yhteisössä on herättänyt suuria kiistoja patentointidirektiivi, jota ei ole kyetty edes antamaan. Olisi todella kiinnostavaa kuulla, miten ympäristöministeri tulee suhtautumaan tähän sinänsä toisen ministeriön alaiseen kysymykseen, jota ei kuitenkaan mielestäni voida sivuuttaa, koska se on juridisesti ja eettisesti keskeinen.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kuten jo edellä totesin, on valitettavaa, että meillä eettiset biotekniikkaan liittyvät arvioinnit ovat kohtuullisen nuoria. Kun kyse on hyvin vaikeasta osa- ja toimialueesta, asiaan liittyvää lainsäädäntöä ja yksityiskohtaisia ohjeistoja on myös hyvin vaikea hyvin nopeassa aikataulussa valmistella, vaan siinä tarvitaan aika perusteellista työn tekemistä.

Itsestään selvästi kysymyksessä mainitut hankkeet kuuluisivat Suomen viranomaisvalvontaan tulevan lainsäädännön mukaisesti ja riskiarviointi tehtäisiin asetettavassa biotekniikan lautakunnassa, jossa näitä hankkeita arvioidaan myös eettiseltä kannalta.

Patenttitoimikunnan työskentelyyn ja siellä valmisteilla oleviin esityksiin en ole valitettavasti vielä yksityiskohtaisesti perehtynyt, mutta on itsestään selvää, että kun lainsäädäntöä tällä alueella kuten myös biotekniikan alueella valmistellaan, on niiden oltava keskenään sopusoinnussa ja ristiriidattomia.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Hautalan esille ottamat eläimillä tehdyt geeniteknikan kokeet ovat syntyneet tavallaan vaihkaa olosuhteissa, joissa ei ole käyty laajapohjaista yhteiskunnallista eikä eettistä keskustelua aiheesta. Kuten ministerikin totesi, tältä alalta ei ole olemassa edes peruslainsäädäntöä eikä perusnormistoa. Samalla tavoin vailla laajempaa keskustelua on pohjoismaisen ministerineuvoston julkaisemassa raportissa otettu jo myönteinen kanta elävien organismien patentointiin, ja tätä kautta tavallaan suomalaiset ministerit ja/tai virkamiehet ovat välillisesti ja ohimennen hyväksyneet eläinten patentoinnin ilman laajempaa keskustelua. Esimerkiksi Hollannissa ja Ruotsissa hallitukset asettivat jo monta vuotta sitten komitean selvittämään pelkästään eläimiä koskevia geeniteknikkakysymyksiä ja tältä alalta valmistuikin mietintö jo pari vuotta sitten. Kysyn:

Aikooko ministeriö järjestää Suomessa laajapohjaisen seminaarin ja keskusteluja eläinten geeniteknikkaan ja patentointiin liittyvistä eettisistä kysymyksistä? Itse katson, että biotekniikkaneuvottelukunta ei täytä tätä tavoitetta.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Vielä kertaalleen todettuna on todella valitettavaa, että elävä elämä omine toimipiteineen menee joissakin tietyissä kysymyksissä hallinnollisten ja lainsäädännöllisten edelly-

tysten edelle. Itse asiassa meillä ei ole vielä kovin vankkaa laajempaa yhteiskunnallista keskustelua tai arvopohjaa edes näihin kysymyksiin kannan ottamiseksi.

On itsestään selvää, että eettinen näkökulma tarvitaan ei ainoastaan eläimiin vaan laajemminkin luonnon mekanismeihin puuttumiseksi osana eettistä näkökulmaa siksi, että ihminen on osa luontoa, mutta osana myös ja aivan puhdasta itsesuojeluvaihtoa, sillä hyvin syvälle käyvien ja monimutkaisten muutosten tekeminen on todennäköisesti seurausvaikutuksiltaan hyvin ennakkoimaton ja siitä on luotettavia ennusteita melko mahdoton tehdä. Useimmiten ihminen ei kuitenkaan kykene mestaroimaan luontoa paremmin kuin luonto itse, vaikka näin hyvin pitkälle onkin luultu.

Tästä aiheesta on syytä käydä laajaa kansallista keskustelua niin, että poliitikot ja kansalaiset voivat tähän kysymykseen ottaa myös eettiseltä puolelta kantaa. Mielestäni tämän keskustelun paikka on silloin, kun näiden työryhmien mietinnöt ovat valmistuneet ja on materiaalia, jonka pohjalta keskustelua käydään. Arvioisin näin olevan vuodenvaihteen tienoilla tai sen jälkeen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) N:o 178 Ed. Aittoniemi: Poliisin henkilöresurssien lisäämisestä

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Hallituksen taholta on korostettu, että poliisin toimintaresurssija ei vähennetä vaan pikemminkin lisätään esimerkiksi ns. itämafan torjumiseksi.

Viime päivien tiedot kertovat, että runsaasti olemassa olevia vakansseja on jätetty täyttämättä ja että parin seuraavan vuoden aikana poliisin henkilöresurssit vähenevät noin 300 viran lakkauttamisella. Jo tälläkin hetkellä esimerkiksi poliisipartiointia on jouduttu vähentämään minimiin ja eräillä alueilla lopettamaan kokonaan yöaikana, joka on rikollisen toiminnan painopistealueita ajallisesti.

Onko hallitus lopullisesti unohtanut vastuun kansalaisten turvallisuuden takaamisesta vai uskooko se resurssien uudelleen kohdentamisen olevan vuodesta toiseen vastaus kasvavaan ongelmaan?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Vuosina 1989 ja 1990 valtioneuvosto teki useampia valtion henkilöstömenojen säästö-

päätöksiä, ja noihin päätöksiin liittyen päätettiin poliisihallinnosta lakkauttaa yhteensä 226 vakanssia. Ylivoimaiselta valtaosaltaan poliisihallinnon vakanssien vähentäminen koskivat muita kuin poliisimiesten virkoja ja vakansseja. Näitä oli vain muutamia näistä 226 vakanssista.

Tästä huolimatta, että vähennyksiä tähän tapaan tehtiin periaatepäätösten pohjalta, poliisin henkilöstön määrä on lisääntynyt viimeisten 20 vuoden aikana tasaisesti tehtävämäärien kasvun vaatimalla tavalla. Vuodesta 1976 vuoteen 1992 henkilöstö on lisääntynyt 919 viralla huomioon ottaen äsken mainitut vähennykset, niiden jälkeenkin lisäystä on siis 919 virkaa. Viime vuosina resurssien lisääntymiseen on vaikuttanut lähinnä esitutkintalainsäädännön uudistus, jonka johdosta poliisitoimeen on perustettu yhteensä 390 virkaa vuosina 1988—1992, näistä viimeiset 56 virkaa 1.12.1992 lukien eli runsaan kuukauden kuluessa.

Vuoden 1992 kolmannessa lisämenoarvioesityksessä esitetään lisäksi, että lähinnä laajan konkurssiaallon johdosta kasvaneen taloudellisen rikollisuuden torjuntaan ja tutkintaan perustetaan 1.12.1992 lukien 40 uutta virkaa. Talousrikostutkintaa tehostetaan myös tiivistämällä yhteistyötä sidosryhmien kuten veroviranomaisten kanssa.

Vuonna 92 on niin ikään toteutettu jo poliisikokelaiden työharjoittelukokeilu, jota varten on perustettu 80 uutta tilapäistä tehtävää.

Näiden jo tehtyjen ratkaisujen lisäksi valtioneuvosto on tehnyt kesällä 91 periaatepäätöksen koskien vuosien 1992—1996 valtion henkilöstömenojen säästötavoitteita. Keskimääräinen säästötavoite noiden vuosien aikana saavutettavaksi on 5 prosenttia. Poliisihallintoa koskevalta osalta säästötavoite on noin 2 prosenttia. Aivan koskematta ei toki poliisikaan ole näin ollen pääsemässä niistä säästötavoitteista, mitkä näköpiirissä ovat. Mutta huomautan, että huomattavasti pienemmillä säästötavoitteilla kuitenkin aiotaan kulkea eteenpäin poliisihallinnossa kuin ovat ne keskimääräiset säästötavoitteet, mitkä yleensä koskevat valtionhallintoa.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Ministeri Pekkarinen on erinomainen selittäjä. Jos oikein laskin nopeasti, toki putosin rattailta, Suomessa on huomattavasti enemmän vakansseja tullut näinä vuosina kuin aikaisemmin.

Mutta sitten täytyy lähteä etsimään syytä joltakin toiselta alueelta. Suomessa pystytään

tutkimaan enää murhat, pystytään tutkimaan pankkiryöstöt, suuremmat talousrikokset ja ehkä joihinkin epäilyihin ministeririkkomuksiin saattaa vielä löytyä tutkijoita.

Onko poliisi tullut laiskemmaksi, kun sen vakansseja koko ajan lisätään, mutta rikokset jäävät tutkimatta, kaikki muut paitsi törkeimmät rikokset? Muut joudutaan lyömään mappiin Ö. Tämä on todellinen tilanne poliisikunnassa ja myös, kuten aikaisemmin totesin, tärkeimpinä rikosten painopisteaikoina partiointia esimerkiksi maaseudulla ei pystytä enää suorittamaan. Kumpi nyt puhuu totuudenmukaisesti, poliisikunta ja siellä olevat tilastot vai herra sisäasiainministeri?

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Totta varmasti ei ole sellainen epäily, että poliisi olisi tullut laiskemmaksi kuin se tehtäviä hoitaessaan aiemmin on ollut. Siihen en usko. Totta on se, että rikollisuus on maassa lisääntynyt viime vuosien aikana. Olen siinä samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa, että sen lisääntymisvauhdin mukaisesti välttämättä poliisin resurssit eivät suinkaan ole lisääntyneet.

Vielä kertaalleen: Vuoteen 91 mennessä jouduttiin poliisihallinnosta vähentämään vakansseja, mutta nyt, niin kuin kerroin, paraikaa eduskunnan käsissä ovat esitykset, joilla 40 uutta vakanssia talousrikoksien torjuntaan ja tutkintaan ja 80 uutta vakanssia nimenomaan poliisin työharjoittelua varten ollaan perustamassa ja lisää resursseja näin ollen ollaan käyttöön ottamassa.

Kiinnitän huomiota siihen, että huolimatta siitä, että resurssit eivät ole kasvaneet rikollisuuden kasvua vastaavalla tavalla, uskon, että poliisi pystyy turvaamaan kansalaisten turvallisuuden ja ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta maassa.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Minä en usko vaan minä tiedän, että nykyisellä systeemillä ei pysty.

Kun ministeri Pekkarinen viittailee Holkerin hallituksen aikaan ehtimiseen, niin kun katsotaan budjettikirjaa, sieltä näkyy selvästi, että siellä on poliisivakansseja lisätty. Jopa niissäkin neuvotteluissa, joissa itse olin vähäpätöisimpänä mukana budjettiriihessä ja niissä keskusteluissa, suhtautuminen poliisivakansseihin oli suhteellisen myönteistä ja budjettiriihen aikaanakin lisättiin vielä näitä vakansseja.

Mutta kun ministeri viittasi 40 tilapäiseen talousrikostutkijaan, on mukava kysyä: Mitä ovat tällaiset tilapäiset talousrikostutkijat? Missä tällaisia syntyy? Kun mielestäni talousrikostutkinta vaatii erittäin korkeata koulutusta ja poliisikokemusta, nyt yhtäkkiä vain nypätään jostakin 40 tilapäistä talousrikostutkijaa. Missä tällaisia talousrikostutkijoita syntyy?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Talousrikollisuuden tutkintaan rekrytoitavat henkilöt tulevat käsitykseni mukaan osin nykyisestä poliisihallinnosta, sen piiristä, ja sinne rekrytoidaan ja palkataan tietysti ulkoa vastaava määrä lisää. Mutta tämän lisäksi näihin tehtäviin on tarkoitus rekrytoida korkeaa asiantuntemusta omaavaa väkeä poliisihallinnon ulkopuolelta erilaisista sellaisista tehtävistä, joissa asianomainen henkilö on hankkinut sitä pätevyyttä, jota nimenomaan talousrikollisuuden tutkinnassa tarvitaan. (Ed. Aittoniemi: Mistä niitä hankitaan?) — Eri tahoilta.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Tiedossahan on, että poliisivakanssien lukumäärä kuhunkin poliisipiiriin määräytyy eri kriteerioilla, mm. asukasluvuun ja taajama-asteisuuteen ym. tekijöihin pohjautuen. Toisaalta tiedetään, että säästöhyölyä, juustohöylyä, menee tasaisesti poliisipiiristä toiseen ja vakansseja jätetään täyttämättä. Niin kuin ed. Aittoniemikin viittasi itärikollisuuteen, tosiasia on se, että itärajan pinnassa olevissa poliisipiireissä on nimenomaan omaisuusrikollisuus viime vuosina tai parin viime vuoden aikana jopa kaaosmaisesti lisääntynyt. Olisin kysynyt:

Otetaanko tällaisia erityisnäkökohtia huomioon vaikkapa määräaikaikaisella vakanssien lisäämisellä, ettei höyly mene todellakaan joka paikassa tasaisesti?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Enempää vakanssien lisäyksiä kuin myöskään niiden vähentämisiä ei suoriteta millään juustohöyläperiaatteella, vaan näkökohdat, joihin ed. Vähänäkki viittaa, ovat keskeisiä silloin, kun esimerkiksi uusia resursseja allokoidaan.

Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää samalla huomiota siihen, että tänä vuonna 92 kokonaisaldo poliisin vakanssien osalta ei ole vähenevä saldo. Sama koskee vuotta 93. Poliisivakansseja ei vähennetä vuonna 93. Vuosien 94 — 95 aikana mainittu vuonna 91 tehty periaatepäätös, jos se

toteutettaisiin, merkitsisi 276 poliisin vakanssin vähentymistä vuoden 95 loppuun mennessä.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Kun ministeri Pekkarinen vastauksessaan korosti sitä, että poliisien vakansseja on lisätty näillä määrillä kuin hän totesi, haluan ministeriltä kysyä:

Millä tavalla nykyinen poliisikoulutus toimii? Onko kurssien keskeyttämisiä? Onko niitä voitu aloittaa ajallaan ja onko tätä kautta turvattavissa meillä poliisien riittävä määrä?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että poliisikouluun hakeutuu riittävästi ja hyvää ainesta. Toiseksi poliisikoulutuksesta valmistuu tällä hetkellä ja viime aikoina on valmistunut itse asiassa enemmän kuin on voitu avoinna oleviin vakansseihin ottaa ja rekrytoida. Juuri viimeksi mainitusta syystä on nyt tehty päätös siitä, että 80 tällaista poliisikoulutuksesta valmistunutta otetaan ja rekrytoidaan 1.12. tavallaan ylimääräisinä poliisin palvelukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 3) ja 4) asian käsittely siirtyy, koska valtioneuvoston asianomaiset jäsenet eivät ole voineet saapua vastamaan.

5) N:o 182 Ed. Hurskainen: Huumausaineiden salakuljetuksen estämiseksi tarvittavista toimenpiteistä

P u h e m i e s : Koska ed. Hurskainen on poissa mutta valtioneuvoston jäsen haluaa vastata hänen kysymykseensä eduskunnan notaari lukee sen.

Notaari lukee:

”Suomen ja Ivy-maiden välillä on turistiliikenne lisääntynyt. Neuvostoliiton hajoamisen myötä on muuttoliike Ivy-maista Suomeen lisääntynyt. Kaakkois-Suomen rajavartiostosta saatujen tietojen mukaan on viikoittain noin 5—10 luvaton rajanylitysyrittäjä. Turismin ja muuton myötä lisääntyi vuonna 1991 huomattavasti alkoholin, tupakan yms. tavaroiden luvaton myynti, joka on tänä vuonna esimerkiksi

Kaakkois-Suomessa vähentynyt. Huumerikollisuus itärajalla on lisääntymässä, joskin itärajan huumerikollisista on osa ollut suomalaisia.

Mitä hallitus aikoo tehdä huumeiden salakuljetuksen ehkäisemiseksi maahamme?"

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Viime vuosien aikana liikenne entisen Neuvostoliiton alueelta, etenkin Venäjältä ja Virosta, on moninkertaistunut, ja liikenne näiltä alueilta tulee ilmeisesti lisääntymään edelleen lähivuosina. Tämä on aiheuttanut huumausaineiden, hormonien ja lääkevalmisteiden salakuljetuksen lisääntymistä, ja Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen tullessa voimaan joudutaan itärajan ja eteläisen merialueen valvontaa tehostamaan. Tullilaitos on jo nyt sisäisin henkilöstösiirtein vahvistanut itäisen tullipiirin henkilöstöresursseja.

Huumausaineiden salakuljetuksen estämistä päävastuussa olevan tullilaitoksen huumausainekontrollipolitiikan keskeisenä tavoitteena on ollut huumausaineiden laittoman tuonnin paljastaminen tehokkaasti jo maamme rajoilla. Salakuljetuksen estämiseksi edellä mainitulta alueelta tulevien matkustajien tarkastusten määrää on lisätty ja erityisesti huumausainelähetysten paljastamiseksi hankittu tärkeimmille itärajan ylityspaikoille tehokkaat läpivalaisulaitteet ja huumausaineiden tunnistamiseksi tarkoitettu ja testilaitteita sekä muita apuvälineitä. Huumausainekoirien ja -koiraohjaajien koulutusta on myös tehostettu.

Huumausaineiden laitton kuljetus on Suomesakin siirtymässä kaupallisen tavaraliikenteen yhteyteen, mitä se on ollut muualla Euroopassa jo pitkään. Lähitulevaisuudessa tullaan erityisesti tehostamaan kuorma-auto- ja containerliikenteen selektiivistä tullivalvontaa.

Tullilaitos pyrkii myös alueellisella tasolla parantamaan eri valvontaryhmien liikkuvuutta ja niiden kohdehakuisuutta. Itäiseen tullipiiriin on perustettu liikkuva erityisvalvontaryhmä, jonka tehtävänä on suorittaa tehostettuja iskuja eri kulkuneuvoihin.

Keskeisenä tekijänä huumausaineiden salakuljetuksen estämisessä on tietojen vaihto sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Liikennemäärien jatkuvasti kasvaessa ainoastaan tietoperäisen ja selektiivisen valvonnan avulla voidaan saavuttaa riittäviä tuloksia.

Poliisi-,ulli- ja rajavartiolaitosten yhteistoimintaa koskeva asetus on tarkoitus korvata vielä kuluvan vuoden aikana säädettävällä

lailla. Lain avulla voitaisiin mainittujen viranomaisten tietojen vaihtoa erityisesti erilaisten atk-rekisterien osalta parantaa.

Kansainvälinen yhteistoiminta Itämeren alueen valtioiden kanssa on entistä tärkeämpää. Suomi on ollut aloitteen tekijänä Itämeren valtioiden alueellisten ja paikallisten huumausaineasioita käsittelevien viranomaisten yhteistyön parantamiseksi. Yhteistoiminnan avulla on mahdollista jo huumausaineen lähtömaassa puuttua epäilyihin huumausainelähetyskiin tai muulla tavoin ennalta ehkäisevästi vaikuttaa huumausaineiden salakuljetukseen.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Jos oikein ymmärsin, niin ministeri käytti perusteluna resurssien siirtämiseen itärajalle Eta-sopimusta. En jaa oikein tätä käsitystä. Minusta tuntuu, että tällaiseen ei ole varaa. Kun rajat länteen päin vapautuvat, eikö paine kasva nimenomaan sieltä käsin myös siihen suuntaan, että huumeita tuodaan maahan enemmän?

Lapissa on oltu kovasti huolissaan siitä, että kun huumausainekysymyksissä on saatu hyvä yhteistyö esimerkiksi Ruotsin ja Norjan kanssa aikaan ja myös tuloksellista toimintaa, niin nyt, jos tullin voimavaroja vedetään pois, huumeita alkaa vuotaa Suomeen länneestä päin myös enemmän kuin tähän saakka.

Miten ministeri perustelee Eta-näkemystään?

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! En luetussa vastauksessa Eta-sanaa edes mielestäni ole käyttänyt. Mutta on aivan tosiasia se, että ihan samalla tavalla, kun henkilöiden liikkuminen Euroopastakin vapautuu, se tulee lisäämään paineita myös Euroopasta tänne siirtyvien ihmisten tarkastukseen. Samalla tavalla tullaan tätä tarkastustoimintaa tehostamaan, mutta aivan viime vuosina turistivirtojen kasvu on ollut nopeinta nimenomaan Itä-Euroopan maista.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Jos omalta osaltani myös palauttaisin asian itäiselle ja kaakkoiselle rajalle, lähinnä kaakkoiselle rajalle, olisin hyvin kiinnostunut kuulemaan siitä seikasta, että on tullut aivan uusi elementti rajojen vapauduttua huumehommaankin sillä tavalla, että meri on entistä enemmän se väylä, jota pitkin huumeita tulee. Herra puhemies! Kysynkin:

Onko huolta, mitä herra ministeri ilmiselvästi asiasta tuntee, jaettu sektoreittain sillä tavalla,

että nähtäisiin, että nykyisellä menolla, nykyisillä välineillä, sillä kalustolla, joka merellä kulkee, huumeiden salakuljetus meritse on tulossa entistä helpommaksi ja sen valvonta hankalammaksi? Jos käytän sisäministerin sanontaa: Allokoiko ministeri jotenkin painopisteitä rajojen suhteen?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! On aivan selvää ja todettu se, että huvialuksilla tapahtuu yhä enemmän huumausaineiden ja yleensä kiellettyjen aineiden maahan-tuontia. Siinä mielessä resursseja on jo yhdistetty nimenomaan eri viranomaisten kesken sillä tavalla, että resurssit, joita on käytössä poliisilla, tullilla ja merivartiostolla, ovat yhteiskäytössä. Sitä toimintaa tullaan toissaviikkoisen päätök-senkin nojalla vähän tiivistämään entisestään-kin, lähinnä yhteistyötä ja valtuuksien samaista-mista, jos niin voisi sanoa, eli pyritään huolehti-maan siitä, että tarkastustoiminta tehostuu oleel-lisesti vielä entisestään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Päiväjärjestyksen 6) ja 7) asian käsittely siirtyy, koska valtioneuvoston asian-omainen jäsen ei ole voinut saapua vastaamaan.

8) N:o 186 Ed. Tennilä: Lohen Tornionjokeen nousun helpottamiseksi tarvittavista toimista

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Jotta lohen nousua Tornionjokeen saadaan lisätyksi, tulee Tornionjoen edusta vapauttaa lohirsistä. Lunastuskulut olisivat arvion mukaan noin 5 miljoonaa markkaa. Ruotsi on omalta osaltaan toimenpiteen jo suorittanut.

Milloin Suomi osoittaa tarvittavan lunastus-summan tarkoitukseen?

Maa- ja metsätalousministeri Pura: Herra puhemies! Kansanedustaja Tennilän suulliseen kysymykseen vastaan kunnioittavasti seuraavaa:

Lohen nousun lisääminen Tornionjokeen riip-puu monesta eri toimenpiteestä. Kysymyksessä mainittu lohirsien poistaminen jokisuulta on vain yksi mahdollinen toimenpide. Lisäksi tarvitaan istutustoimenpiteitä ja kalastuksen säänte-lyä sekä jokialueella että meressä.

Ruotsin valtio lunasti kesäkuussa 1992 Tor-nionjokisuun lähialueelta 40—50 lohirsyää. Vas-taavalla alueella Suomen puolella ei ole ollut

kalastusviranomaisten toiminnan seurauksena lohirsyää lähes kymmeneen vuoteen. Aiemmin niitä oli tällä alueella 30—40 kappaletta. Vaikka Ruotsi vähensi tuntuvasti lohirsyää lohen nousun kannalta keskeiseltä alueelta, ei tältä alueelta lunastettu suinkaan kaikkia rysiä. Lunastusten hinta oli 5,5 miljoonaa kruunua. Pyyntitehon saaliiden mukaan arvioituna arvellaan olevan tällä hetkellä jotakuinkin yhtä suuri molemmin puolin rajaa.

Sikäli kuin rysien lunastamista jatketaan ta-voitteena saada tehokkaat rysät pois, tulee lu-nastuksia jatkaa edelleen Ruotsin puolella. Suo-men puolella lähimmät lohirsyt merialueella ovat noin 10 kilometrin päässä jokisuusta. Suo-messa on katsottu toistaiseksi tarkoituksenmu-kaisemmaksi satsata muihin lohen nousua lisää-viin toimenpiteisiin Tornionjoessa ja sen suualu-eella. Suomi on investoinut lohen viljelyyn tällä alueella noin 50 miljoonaa markkaa Ruotsin panos puolestaan on ollut tästä vain noin viiden-nes.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Mitkä ovat ne muut toimet, joita sitten aiotaan tehdä, jotta lohi Tornionjokeen paremmin nousisi, siis jo-keen saakka?

Maa- ja metsätalousministeri Pura: Herra puhemies! Niitä on kalatieselvitys- ja tutkimus-toiminnan jatkaminen sekä vuokrapaikkojen vuokraustoiminnan jatkaminen 1994 vuoden osalta, jolloin sopimukset Suomen puolella um-peutuvat. Sen lisäksi kalastussääntöä jokialueel-la tullaan tarkistamaan ja edelleen jatketaan neuvotteluja Ruotsin suuntaan, jotta Ruotsi voi-si vielä lunastaa ainakin osan niistä rysistä, jotka jäivät lunastamatta Ruotsin puolella.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Päiväjärjestyksen 9) ja 10) asi-an käsittely siirtyy, koska valtioneuvoston asian-omaiset jäsenet eivät ole voineet saapua vastaa-maan.

11) N:o 189 Ed. P. Leppänen: Lihan alennus-myyntin järjestämisestä

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Maassamme kansalaisten ostovoima heikentyy jatkuvasti, sen seurauksena myös ruoassa siirry-

tään huonompilaatuksiin ruokiin. Jokin aika sitten yritettiin saada aikaiseksi lihan alennusmyyntiä laajemmin, mutta sen estivät eräät tahot ja näin lisääntyi paine entisestäänkin lisääntyviin lihavuoriin ja lihan kalliiseen vientiin ulkomaille.

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä lihan alennusmyynnin järjestämiseksi Suomessa?

Maa- ja metsätalousministeri P u r a : Herra puhemies! Vastauksena ed. P. Leppäsen kysymykseen esitän kunnioittaen seuraavaa:

Heikko taloudellinen tilanne on vähentänyt lihan kulutusta, minkä vuoksi lihan tarjonta ylittää kysynnän enemmän kuin aiemmin ennustettiin. Kolmannen lisätalousarvioesityksen valmistelun yhteydessä maa- ja metsätalousministeriö yhdessä eri intressiryhmien kanssa selvitti, voitaisiinko lihamarkkinoita tasapainottaa julkisilla varoilla rahoitetuilla alennusmyynneillä lihan viennin vaihtoehtona.

Selvitystyön mukaan lyhytaikaisen alennusmyynnin ei uskota mm. Ruotsista saatujen kokemusten perusteella lisäävän pysyvästi lihan kulutusta ja siten vähentävän vientitarvetta. Myöskään alennuksen perillemeno markkinaketjun kautta kuluttajalle ei olisi voitu varmistaa. Lihamarkkinoiden tasapainottaminen oli mahdollista toteuttaa vain budjetin sisäisin siirroin, mikä edellytti keväällä 1992 solmitun maataloustulosopimuksen muuttamista. Maataloustuottajajärjestöt olivat valmiita tinkimään pinta-alalisästä ja hehtaarituesta lihan viennin mutta ei alennusmyynnin hyväksi.

Edellä esitettyyn viitaten hallituksella ei ole toistaiseksi suunnitelmia toteuttaa lihan alennusmyyntiä julkisin varoin.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 12) ja 13) asian käsittely siirtyy, koska valtioneuvoston asianomaiset jäsenet eivät ole voineet saapua vastaamaan.

14) N:o 193 Ed. Kallis: Hallituksen suhtautumisesta Suomen Pankin raha- ja korkopoliittiseen linjaan

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Suomen Pankin arvio siitä, että markkinakorot pysyvät korkeina koko talven ajan, on todella synkkä viesti suomalaisille yrityksille ja velkaan-

tuneille perheille. Kuitenkin Suomen Pankin viime päivinä tekemät päätökset ja niistä seurannut lievä markkinakorkojen lasku on osoittanut, että keskuspankki voi päätöksillään vaikuttaa korkokantaan.

Tuleeko hallitus sallimaan, että Suomen Pankin valitsema tuhoisa raha- ja korkopoliittinen linja saa jatkua yli talven ilman, että tehdään selkeitä ratkaisuja korkokannan alentamiseksi?

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Lyhyet markkinakorot ovat keltuttamispäätöksen jälkeen viime päivinä alentuneet tuntuvasti. Korkotason alentuminen on ollut seurausta pääasiassa kolmesta syystä. Ensiksikin kelluttamispäätös sinänsä laukaisi valuuttamarkkinajännitteitä ja käynnisti korkojen laskun silloisilta kriisitasoilta. Toiseksi Ruotsin korkotason alentuminen ja ems-tilanteen rauhoittuminen on vähentänyt painetta kaikkien Skandinavian valuuttojen korkoja kohtaan. Lopuksi viime viikolla hallitus julkisti päätöksensä valtiontalouden tasapainottamiseen tähtäävistä toimista, ja tämä lisäsi selvästi luottamusta talouspolitiikkaa kohtaan.

Korkeaa korkotasoa Suomessa ylläpitää kansainvälisten korkojen korkea taso, maan suuri ulkomainen velka, valtiontalouden vaje ja yleinen epävarmuus talouden tasapainon saavuttamisesta. Nämä seikat ovat olleet Suomen Pankin korkopoliittikan rajoitteena sekä ennen kellutus- päätöstä että sen jälkeen.

Talouden tasapainon parantuminen on jatkossakin edellytys markkinakorkojen alentumiselle. Valtiontalouden säästöillä on ensiarvoisen tärkeä merkitys. Toinen alempaan korkotasoon tähtäävän politiikan kulmakivi on ulkomaankaupan ylijäämän vahvistaminen. Se tarkoittaa, että on pyrittävä pitämään kotimainen kustannustaso hallinnassa ja aktiivisesti edistettävä taloudellista tehokkuutta lisääviä rakenteellisia muutoksia.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Ymmärrän tämän varsin hyvin ja yhdyn kaikkeen siihen, mitä ministeri Viinanen totesi.

Mutta pitää palauttaa mieliin, minkälainen oli tilanne sinä päivänä, kun tämä suullinen kysymys kirjoitettiin: 9 päivänä lokakuuta tänä vuonna korot olivat erittäin korkealla tasolla. Se, että lyhyet markkinakorot ovat laskeneet, johtuu nimenomaan siitä, että luottamus on palautunut. Tänä päivänä Helsingin Sanomissa Suomen Pankin pääjohtaja toteaa, että keskus-

pankki voi vaikuttaa lyhyempien korkojen tasoon omilla toimillaan. Tämä on tunnettu asia ja kysyn:

Ryhtyykö hallitus toimenpiteisiin, mikäli nyt kävisi niin valitettavalla tavalla, että lyhyet korot alkaisivat nousta? Sallisiko hallitus, että sivusta seurataan, vai ryhtyisikö hallitus toimenpiteisiin, jotta lyhyet markkinakorot saataisiin todella pysyväisesti alemmalle tasolle?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Ei Suomen Pankilla ole mitään syytä markkinoilla vaikuttaa korkotasoon, jos talous maassa on kunnossa. Markkinakorkojen laskut eivät ole olleet millään tavalla epäaitoja, ne ovat olleet hyvinkin aitoja seurauksia niistä tekijöistä, joita äsken luetteloin.

Mikäli nyt tapahtuisi niin, että merkittävästi korot jälleen lähtisivät nousuun, se olisi tietysti seuraus joistakin asioista, esimerkiksi sitä, että hallitus ja eduskunta lipsuisivat niistä säästöpäätöksistä, joita viime viikolla tehtiin ja jotka ovat selvä merkki siitä, että taloutta saadaan tasapainoon.

Hallitus ei puutu rahapolitiikkaan siinä mielessä, että määräisi korkotasoa. Rahapolitiikasta vastaa Suomen Pankki eikä hallitus mene sellaisia päätöksiä tekemään, määräämään joitakin äkkinaisiä toimenpiteitä. Meidän on huolehdittava siitä, että talous saadaan tasapainoon. Se on paras keino saada korot pysymään alhaalla.

Ed. Kallio: Arvoisa herra puhemies! Tästä hän tasavallan presidenttikin on filosofoinut, kumpi päättää, Suomen Pankki vai hallitus. Toistan kysymyksen:

Ymmärsinkö oikein, eikä hallitus ryhdy toimenpiteisiin, vaikka lyhyet markkinakorot lähtisivät nousuun ilman, että Suomen Pankki ryhtyisi niihin toimenpiteisiin, mihin se voi ryhtyä, jotta korot laskisivat?

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! Ne toimenpiteet olisivat silloin hallituksen taholta ilmeisesti uudelleen säästöpäätöksiä, joilla tasapainoon päästään nopeammin.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Nämä ministeri Viinaseen vastaukset olivat aika paljastavia. Kun Suomen Pankki ei ole juurikaan vakuuttanut suurta yleisöä ja kritiikki keskuspankia kohtaan on ollut kasvamaan päin. Keskuspankin johtaja on sanonut, että lyhytaikaisiin korkoihin voidaan vaikuttaa. Kuitenkin viimeiset tiedot taas kertovat, että korko on kappamassa ylöspäin. Kysyn:

Herra puhemies! Onko hallitus yleensä ja erityisesti sen valtiovarainministeri tyytyväinen Suomen Pankkiin, onko se sataprosenttisesti Suomen Pankin toimenpiteiden takana myös tämän päivän tietojen valossa?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Olen tyytyväinen.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Päiväjärjestyksen 15) asian käsittely siirtyy, koska valtioneuvoston asianomainen jäsen ei ole voinut saapua vastaamaan.

16) N:o 196 Ed. Tennilä: Väliportaan hallinnon kehittämiseksi asetettavista tavoitteista

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Työministeri Ilkka Kanerva on esittänyt, että läänien määrä vähennetään viiteen. Pääministeri Esko Aho on antanut saman suuntaisia lausuntoja. Harvennetun ja ohennetun lääninhallinnon rinnalle perustettaisiin uusi maakuntahallinto, jonka tehtäväkuva on hyvin epämääräinen.

Mikä on hallituksen kanta läänien vähentämiseen ja mitä läänejä ollaan lakkauttamassa?

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Aluehallinnon uudistamisen keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu nykyistä kevyempi, kootumpi ja pitkälle yksiportainen alue- ja paikallishallintojärjestelmä, joka koostuu tehtäviltään nykyistä suppeammista lääninhallituksista ja muutamista laaja-alaisista piirihallintoviranomaiskokonaisuuksista. Tavoitteena on myös muodostaa alueitasolle maakuntajaon pohjalta kuntien varaan rakentuvat maakuntayhtymät, joille siirrettäisiin pääosa nykyisten laaja-alueisten kuntainliittojen tehtävistä sekä joitakin tehtäviä valtion aluehallinnosta, mm. aluesuunnittelua ja -kehitystä koskevat tehtävät. Tämän suuntaisen tavoitteen saavuttamiseksi on vuoden 1992 alussa käynnistetty maakuntahallintohanke sekä valtion aluehallinnon keventämis- ja kokoamishanke sekä ryhdytty yhtenäistämään valtion hajanaisia aluejaotuksia.

Edellä todettujen aluehallintohankkeiden, valtion paikallishallinnon uudistamishankkeen

sekä keskushallinnon rationalisointihankkeen selvitysmiehen ehdotusten pohjalta tullaan myöhemmin arvioimaan tarvetta vähentää aluehallinnossa toimivien yksiköitten lukumäärää ja tarvetta siirtyä nykyistä suurempiin valtion aluehallinnon toimialuekokonaisuuksiin. Aluehallinnon keventämis- ja kokoamishankkeen selvitysmies tulee marraskuun 10 päivänä tänä vuonna raportissaan ottamaan kantaa myös valtion aluejaotusten, mukaan luettuna läänijako, kehittämistarpeisiin.

Ed. Tennilä: Arvoisa puhemies! Tässä jäi kokonaan nyt auki ministerin kanta siihen, mikä läänit ovat sen kohtalon alla, että niiden yli vedetään ruksi. Kyllähän tästä nyt olisi aika saada tietoa myös asiaa valmistelevan ministerin taholta, kun sekä työministeri että pääministeri ovat jo kantansa lausuneet. Minusta olisi ylipäättään viisainta edetä niin, että lääninhallinnon, joka on olemassa, ympärille kerättäisiin valtion aluehallintoa, kuten työvoimapiirit ja muita piirihallintoviranomaisia, ja samalla lääninhallinto demokratisoitaisiin. Se on olemassa oleva ja reaalin organisaatio. Minusta tuntuu, että tällainen rinnakkainen organisaatio ei ole oikein tämän hallintoa yleensä vähentävän Suomen aikaa. Ministerillä näyttää olevan eri kanta, mutta minusta tuntuu, että kannattaisi kyllä miettiä uudelleen, onko tässä rinnakkaisiin organisaatioihin vielä varaa.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Sisäasiainministeriössä ei valmistella yhdenkään lääninhallituksen lakkauttamista.

Mitä tulee rinnakkaisten organisaatioitten rakentamiseen, en tiedä mitä ed. Tennilä tällä viittauksellaan tarkoitti.

Niiltä osin kuin on kysymys kuntien omasta vapaasta tahdosta rakennettavista maakuntayhtymistä, niissä on kysymys siitä, että monina erillisinä kuntainliittoina toimivat ja hoidettavat tehtävät koottaisiin maakunnassa olevien kuntien tahdon mukaiseksi yhdeksi suuremmaksi kokonaisuudeksi, joka sama kokonaisuus kokoaisi maakunnan kuntien tahdon ja näkemyksen ja jäsentäisi sen myöskin valtion aluehallintoviranomaisten toimintalinjauksiin, toimintastrategioihin ja hankepriorisointeihin.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Jos ministerin kannan ymmärrän, niin yhtäkään läänin ei olla lakkauttamassa, mutta sen rinnalle tulisi kuitenkin maakuntahallinto eli tulisi kaksi

maakuntatason organisaatiota. En pidä semmoista järkevänä. Maakuntahallintorakenne on minusta ainakin hyvin epämääräinen. Tulisi sille mitään lakisäätöisiä tehtäviä, mikä olisi sen todellinen merkitys? Varmaa ainakin on se, että sillä on virkakuntaa ja näin ollen paljon kuluja. Minusta olisi todella viisainta edetä niin, että lääninhallinto demokratisoidaan lakkauttamatta kuitenkaan nykyisiä läännejä ja keskitetään koko väliporras demokratoituun läänin portaaseen. Minkä takia pitää väkisin lähteä vielä jotakin uutta kyhäämään siihen rinnalle?

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kysymys on sananmukaisesti hallinnon keventämisestä, kokoamisesta ja myöskin kansanvaltaistamisesta. Tällä hetkellähän tilanne on se usean maakunnan alueella, että saattaa löytyä saman maakunnan alueella toimivia kuntainliittoja useita, jopa yli 10 koko maakunnan kattavaa erillistä kuntainliittoa. Se jos mikä on päällekkäisyyttä, se jos mikä on epätaloudellisuutta ja voimavarojen tuhlausta. Samaan aikaan samalla alueella saattaa toimia 20–40 erillistä valtion paikallishallintoviranomaista. Nyt meneillään on hanke, jossa näitä hajallaan olevia lukuisia valtion aluehallintoviranomaisia kootaan muutamaksi harvaksi kokonaisuudeksi ja samalla kootaan myös tätä hajanaista kuntainliittokenttää yhdeksi maakuntayhtymäksi, jossa maakunnan kaikki kunnat ovat mukana, joka sama elin kokoaa ja jäsentää maakunnan tahdon myös näiden valtion aluehallintotoimintojen suuntaan.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen on vastauksessaan täysin ristiriitainen. Te mainitsitte, että yhtään läänin ei olla lakkauttamassa ja tämän lisäksi meille ollaan rakentamassa maakuntahallintoa. Minusta tässä tulee hallintoportaita yksi lisää. Kun muistetaan, että maakuntaliittojen ja seutukaavaliittojen vapaaehtoinen yhdentyminen on jo tapahtunut ja myöskin tätä kautta hallinto on kevenemässä, niin eikö olisi tarkoituksenmukaista, ministeri Pekkarinen, kääntää nyt vihdoin katseet kuntiin ja kuntien yhteistyöhön ja sitä kautta järkevään hallinnon keventämiseen? Kun otetaan huomioon vielä, että valtioneuvosto omalla päätöksellään eduskunnan myötävaikutuksella on siirtämässä valtiosuusuudistuksen myötä päätöksentekoa suoraan kuntiin, miksi te olette lisäämässä useita

hallintoportaita tässä vaiheessa, kun pitäisi pyrkiä päinvastaiseen suuntaan?

Sisäasiainministeri **Pekkarinen**: Arvoisa puhemies! Väite uusien hallintoportaitten perustamisesta tähän maahan on jostakin sellaisesta toimintalinjasta, joka ei kuulu hallituksen toimintalinjauksiin. Korostan vielä kertaalleen, että se hanke, mikä näiltä osin on vireillä, lähtee siitä, että maakunnassa olevat kunnat itse päättävät, millä tavalla ne haluavat organisoiua yhteistyöhön tähän saakka hajallaan toimineiden erillisten kuntainliittojen hoitamien tehtävien osalta. Jos ne päättävät perustaa yhden ainoaisen maakuntayhtymän hoitamaan kymmenen tähän saakka erillisenä toimineen kuntainliiton tehtäviä, minusta, arvoisa edustaja, se on juuri kuntien tahdon kuulemista. Annetaan niille mahdollisuus organisoiua maakuntayhtymän muotoon ja annetaan niille mahdollisuus myös käyttää maakunnan ääntä suhteessa valtion aluehallintoviranomaisten toimintaan.

Ed. **Ukkola**: Herra puhemies! Ministeri Pekkarisen vastauksen ymmärtää, jos siihen sisältyisi se, että läänejä ei enää tarvita. Minä kysynkin toistamiseen, kuten ed. Tennilä kysyi: Mihin niitä sitten tarvitaan, jos kunnat muodostavat tällaisen maakunnallisen kuntayhtymän? Mihin niitä läänejä tarvitaan? Poliisi- ja pelastustoimeen? Eikö silloin tulla muutamalla läänillä toimeen? (Eduskunnasta: Maaherrojen takia!) — No, maaherrat ovat tietenkin asia erikseen, niitähän nyt on pullollaan Suomessa. — Minä kysyn edelleenkin: Mihin tarvitaan läänejä, jos maakuntien kunnat yhtyvät maakuntayhtymiksi?

Sisäasiainministeri **Pekkarinen**: Arvoisa puhemies! Lääninhallituksissa hoidetaan tällä hetkellä mm. yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä tehtäviä. Tämän lisäksi lääninhallituksella on joukko tehtäviä, jotka liittyvät tavalla taikka toisella valtion intressin valvontaan alueellaan. Tämän tyypisissä tehtävissä mielestäni tarvitaan alueella valtion yleishallintoviranomainen tulevaisuudessakin. Tarvitaanko joskus muutaman vuoden päästä yhtä monta lääninä kuin tällä hetkellä, on toinen asia. Tällä hetkellä sisäministeriössä ei valmistella läänien lukumäärän vähentämistä. Viittasin ensimmäisessä vastauksessani siihen, että selvitysmies Jukka Hirvelä tulee 10.11. näiltä osin tekemään oman ehdotuksensa ja

siihen saattaa sisältyä esitys läänien lukumäärän vähentämisestä. Tässä vaiheessa minun sisäministerinä ei ole aika ottaa siihen kysymyseen tarkemmin kantaa.

Asia on loppuun käsitelty.

17) N:o 198 Ed. Aittoniemi: Taloudellisen tilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Ed. **Aittoniemi**: Arvoisa puhemies! Suomessa on korkea korkotas, heikentyneen ostovoiman vuoksi romahtaneet kotimarkkinat sekä vähäinen valuuttavaranto. Asiaan saataisiin korjausta menemällä progressiiviseen lähdeveroon, lisäämällä rahamarkkinoiden likvidiä sekä saatamalla voimaan näiden kahden toimenpiteen vaatima valuuttasäännöstely. Lisäksi valtion tulisi turvata vientiteollisuuden asema vientitulojen kotiuttamisen osalta devalvaatiovaaraa vastaan.

Mitä mieltä hallitus on edellä mainitun kaltaisista toimenpiteistä?

Valtiovarainministeri **Viinanen**: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on syytä todeta, että meidän korkotasomme on viime päivinä tullut niin roimasti alas, että olemme hyvinkin saavuttamassa ainakin ekukorkotason. Se on aika lailla kilpailukykyinen, toki on varaa tulla alaspäinkin. Mutta kestäväällä tavalla korkotasoa voidaan alentaa ja valuuttavarantoa vahvistaa vain palauttamalla talouden tasapaino. Avainasemassa ovat kilpailukyyn turvaaminen ja julkisen talouden tasapainottaminen. Valtiontalouden säästöpäätösten julkistamista seurannut korkojen lasku on osoitus valitun talouspolitiikan linjan toimivuudesta ja tehokkuudesta.

Progressiivinen lähdevero ei alentaisi korkotasoa. Päinvastoin se saattaisi nostaa korkoja ja ajaa pääomia ulkomaille.

Likviditeetin lisääminen puolestaan vaikka setelirahoituksen avulla tuhoaisi talouspolitiikan vahvistumassa olevan uskottavuuden ja nostaisi korkotasoa. Nämä toimet vain heikentäisivät kotimaista kysyntää.

Myös erilaiset säännöstelyyn perustuvat ratkaisut vain pahentaisivat tilannetta. Suomi on jo velkaantunut ulkomaille niin suuressa määrin, että tarvittavan uudelleenrahoituksen hankkiminen on maalle elintärkeä. Valuuttasäännöstely vaarantaisi tämän rahoituksen, koska se herättäisi yleistä epäluottamusta talouspolitiikkaamme kohtaan ja synnyttäisi pelkoja siitä, että

Suomeen tehtyjen sijoitusten ja niiden tuottojen kotiuttaminen voisi häiriintyä. Pitävän säännöstelyn yrittäminen edellyttäisi ulkomaankaupan säännöstelyä, kun päinvastoin yritysten mahdollisuuksia toimia kansainvälisillä markkinoilla ja hankkia vientituloja pitäisi kaikin keinoin vahvistaa. Valuuttasäännöstelyn palauttaminen ei ole mahdollista.

Valtio ei voi ottaa kantaakseen myöskään yritysten valuuttatariskeitä. Siihen ei ensinnäkään ole varoja. Lisäksi se olisi terveen yritystoiminnan periaatteiden ja kansainvälisten sitoumustemme vastaista ja johtaisi keinotteluun veronmaksajien kustannuksella. Valtio suojaa yritykset parhaiten valuuttakurssiriskeiltä harjoittamalla uskottavaa talouspolitiikkaa, joka tähtää tällä hetkellä keskeisesti alijäämien supistamiseen. Se vie parhaiten pohjan valuuttakurssispekulaatioilta.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kysymys on kirjoitettu jo 14 päivänä, mutta ei korkojen lasku, mikä tapahtui lyhyissä koroissa, johtunut mistään muusta kuin siitä, että se oli hallituspuolueiden vaalijippo. Toisin sanoen yhdessä Suomen Pankin kanssa ajettiin korot, toki liian nopeasti, alas, jolloin kaikki tietenkin huomasiivat, mistä oli kysymys. Eikä sitä voitu heti lopettaa, vaan pari kolme päivää annettiin mennä ja sen jälkeen uudelleen nousuun. Korkojen laskukysymys oli täysin luonnon ja ennalta-arvaamaton. Kaiken lisäksi lyhyet korot eivät juurikaan vaikuta korkotasoon antolainauksessa pankeissa. Tällä ei ole mitään muuta merkitystä kuin se, mitä tarkoitettiin kunnallisvaaleja varten.

Herra puhemies! Kun tukkupalattajat pitävät korkotasoa korkealla saamalla jopa 18 prosentin korkoja heikoilta pankeilta, niin eikö tähän asiaan ole tarvetta puuttua nimenomaan ajamalla ylimääräinen hyöty valtiolle progressivisella lähdeverolla?

Toinen kysymys. Kun te tuette tuotantoa ja edellyttätte, että tuotanto lähtee liikkeelle, niin miten tuotanto voi lähteä liikkeelle, kun ei ole kysyntää? Se on sama kuin peräkkäin olisi kahdet liikennevalot. Kun ensimmäiset muuttavat vihreiksi ja 50 metrin päässä seuraavat pysyvät edelleen punaisina, niin eihän liikenne kulje. Täytyy olla myös kysyntää, jotta voidaan tuottaa. Miksi ministeri Viinanen kiistää selkeät tosiasiat: tukkupalattajien korkoja alennettava ja tuotannon edellyttämä kysyntä saatava liikkeelle?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Korkojen aleneminen ei missään nimessä ollut vaalijippo, vaan se johtui siitä, että kansainvälinenkin luottamus palasi talouspolitiikkaan viimeviikkoisen säästö päätöksen johdosta. Siitä on täysin selkeästi useita ulkomaisia viestejä saapunut minunkin korviini.

Antolainauskorot tulevat alenemaan, mutta ne alenevat hitaammin kuin markkinakorot, siitä on jo nyt täysin selkeitä merkkejä, kunhan vain pystytään pitämään nykyinen markkinakorkotaso alhaisella tasolla.

Vakuusrahasto on omalta osaltaan puuttunut maksettuihin korkeisiin antolainauskorkoihin. Sääntöihin on kirjattu muistaakseni viime viikon päätöksellä selkeä viesti. Pankkitarkastusvirasto ja yleensä viranomaiset tulevat kehitystä seuraamaan. Näin ollen on puututtu periaatteessa siihen kehitykseen, joka on ollut kyllä osin markkinoita häiritsevää.

Mitä kysyntään tulee, niin sitä tulee varmasti, kun tuotteiden hinta on oikea, ed. Aittoniemi, olemme täällä monta kertaa siitä keskustelleet. Siihen hintaan voi vaikuttaa myös sillä, että maahamme syntyy maltillinen tuporatkaisu ja jatkossa myös joustava palkkapolitiikka.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kysyntää ei tule, jos ei ole rahaa. Niin alas ei tuotantokustannuksia voida laskeakaan, tai silloin ei myöskään tuotanto pelaa. Silti olen tyytyväinen, että ministeri Viinanen vastasi asiallisesti likviditeettikysymykseen eikä nähnyt punaista niin kuin joskus aikaisemmin asian ollessa esillä, koska sitä ovat viisaammatkin henkilöt ehdottaneet Suomessa, professoritasolla, eikä yksinomaan Aittoniemi. Tämä oli hyvin positiivista.

Mutta nyt valuuttavarantoihin. Edelleen on tietävästi tietynlainen asemasota käynnissä vientiyritysten ja toisaalta Suomen Pankin välillä. Kumpikin kyttää toistaan, ja valuuttaa ei tule Suomeen. Onko asia tällä tavalla ja mitkä ovat ne keinot, millä valuuttaa saataisiin? Valuuttamarkkinat ovat kovin ohuet. Eräs terveen kehityksen merkki olisi se, että valuuttaa alkaisi virrata maahan merkittävästi. Silloin meillä saataisi olla suurempikin mahdollisuus päästä korkojen ja luottamuksen osalta eteenpäin eikä yksinomaan jipoilla.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Kun maassa on kyseessä elintason lasku, sehän on vääjäämätön tosiasia, silloin ei kysyntää olekaan enää 90-luvun tason mukaan.

Se on myös tosiasia, joka meidän on pakko tunnustaa.

Mitään asemasotaa ei ole enää käynnissä vientiyritysten, Suomen Pankin ja rahamarkkinoiden, välillä. Rahaa tulee ihan kohtuullisesti tällä hetkelläkin maahan. Mutta on muistettava, että meillä on myös valtava viikoittainen pääomavirta maasta ulos, ei vähiten sen takia, että korkokustannuksia on valtavasti enemmän kuin aikaisemmin ja myös koko kansantalouden velkaantuminen — 200 miljardia ulkomaista lainapääomaa maassa — edellyttää viikoittain merkittävän suuria valuuttavirtoja ulospäin lähinnä lainojen kuoletusten kanssa.

Kun pysytään tässä alijäämän supistamiseen tähtäävässä politiikassa tiukasti kiinni, niin uskon, että myös kotiuttaminen tulee tästäkin vielä kasvamaan, kunhan voidaan olla varmoja, että näissä päätöksissä pysytään, ja niissä pysytään.

Ed. K a l l i s : Arvoisa puhemies! Nyt ollaan yleisesti sitä mieltä, että nykyinen pankkikriisi ei enää johdu kasinotaloudesta, vaan korkeista koroista. Luottotappiot johtuvat korkeista koroista. Kun korot ovat tulleet alas, tämä on tietenkin hyvin myönteinen asia, ja kun hallitus on jo tehnyt periaatepäätöksen lähdeveron nostamisesta 15 prosentista 20 prosenttiin, niin kysyn:

Eikö hallitus voisi olla tässä tilanteessa markkinajohtajana ja laskea liikkeelle pitkäaikaisen joukkovelkakirjan verraten alhaisella korolla?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Mehän olemme kotimaisilla rahamarkkinoilla olleet jatkuvasti liikkeellä, ottaneet periaatteessa kotimaisilta markkinoilta niin paljon rahaa kuin olemme saaneet. Toki ajoittain ollut pakko sitäkin hieman säädellä, jotta tilaa olisi myös muille rahamarkkinoilla liikkuville tekijöille.

Tämän syksyn kuluessa tullaan laskemaan vielä varmastikin joukkovelkakirjalainoja liikkeelle. En siihen korkotasoon puutu. On syytä tarkoin seurata, miksi rahamarkkinoiden yleinen taso tulee muotoutumaan. Emme voi myöskään lähteä kahmimaan poikkeavilla korkotasoilla kaikkia rahoja täältä markkinoilta, koska on myös muiden yhteisöjen pääomahuollosta kannettava huolta.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! EY-alueella käsittääkseni valmistellaan järjestelmää, jossa tietyn markkamäärän ylittävä talletus tul-

kitaankin jo riskisijoitukseksi. Toinen mahdollisuus puuttua tähän tilanteeseen olisi se, niin kuin muistaakseni ed. Aittoniemi kysymyksessään totesi, että tietyn korkotason ylittävä talletuskorko verotuksellisesti leikattaisiin yhteiskunnalle.

Onko nyt niin, että kumpakaan näistä toimenpiteistä ei ole sen takia voitu ottaa käyttöön, että tämä tilanne on liian herkkä vielä? Vai aikooko hallitus tämän tyyppisiä toimenpiteitä ottaa jatkossa käyttöön kuten riskisijoitusten määrittämisen, joilla ei olisikaan täyttää valtion vakuutta, taikka ylisuuren koron leikkaamisen verotuksellisesti?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Niin kuin täällä aikaisemmin on todettu, lähdeveroahan korotettiin yleisesti ensi vuoden alusta ennakkotiedoista ja suunnitelmista poiketen 5 prosenttiyksiköllä.

Mitä tulee ylisuuriin korkoihin ja niitten leikkaamiseen vielä korotetulla lähdeverolla, aikaisemmassa vastauksessani olen sanonut sen, että on todennäköistä, että korot tulisivat entisestään nousemaan, koska näitten heikossa kunnossa olevien pankkien on joka tapauksessa fundauksesta huolehdittava.

Toinen asia, joka on todettu tosiasia: Pelkätään puheet porrastetusta lähdeverosta johtivat aikaisemmin kesällä selvään talletuspakoon maasta. Eli tilanne on siinä määrin herkkä, että sitä riskiä meillä ei ole varaa ottaa.

Mitä tulee talletusten suojaan, niin se on ihan perusteltu kysymys, asia, joka on ollut myös hallituksessa aikanaan esillä. On myös todettu se, että tässä tilanteessa me emme pysty lähtemään talletuksen suojan purkamiseen. Toisaalta voi kysyä, mikä se sellainen suojattomuus on, joka ei pysty realisoitumaan, koska pankkeja ei tulla konkurssiin päästämään. Se on lähinnä näennäinen temppu. Siinä vaiheessa, kun EY:ssä direktiivi on hyväksytty, se on helpompi tehdä myös Suomessa. Se ei aiheuta minkään näköistä levottomuutta.

Asia on loppuun käsitelty.

18) N:o 200 Ed. Suhonen: Siannahan käyttämistä makkaroiden valmistukseen

Ed. S u h o n e n : Herra puhemies! Suomalaiset syövät paljon makkaraa, erityisesti lenkkimakkaraa sekä hinnaltaan edullisia leikkelemakkaroita kuten lauantaimekkaraa. Pitääkseen

edellä mainittujen makkaroiden hintatason koh-
tuullisena elintarviketeollisuus käyttää näiden
makkaroiden valmistamiseen mm. siannahkaa,
jota tuodaan Tanskasta, jossa sen käyttö vastaa-
vaan tarkoitukseen on kielletty.

Onko hallitus tietoinen siannahan käyttämi-
sestä makkaroiden valmistamisessa ja salliiko
Suomen lainsäädäntö tällaisten tuotteiden käy-
tön edellä mainittuun tarkoitukseen, vaikka tiet-
tävästi EY-lainsäädäntö kieltää sen käytön, ja
tukeeko hallitus siannahan tuontia Suomeen?

Ministeri Salolainen: Herra puhemies!
Suomen elintarvikelainsäädännön mukaan tätä
kamaraa eli siannahkaa, josta karvat on poistet-
tu, saa käyttää leikkele-, ruoka- ja raakamakka-
ran valmistusaineena a-luokassa 4 prosenttia ja
b-luokassa vapaasti. Kestomakkarin valmistuk-
sessa kamaran käyttö on kielletty. Kamara vai-
kuttaa sekä makkarin rakenteeseen että ma-
kuun. Koostumukseltaan kamara on sidekudos-
proteiinia eikä sen käyttämiselle ole terveydelli-
siä esteitä. Lihaa halvempaa raaka-aineena ka-
maralla on vaikutusta myös makkarin hintaan.
EY:ssä ei yhteisön tasolla ole säädöksiä, jotka
kieltäisivät käyttämästä kamaraa makkarin val-
mistusaineena. Samoin Tanskan kansallinen
lainsäädäntö tietävästi sallii kamaran käytön
lihavalmistuksiin.

Hallitus ei tue kamaran tuontia Suomeen.
Tuonti on lisensiointipakon alaista. Tuontimak-
su, jolla hinta tasataan kotimaan hintatasoon,
on korkea yli, 18 markkaa kilo, ja lisenssiviras-
ton mukaan lisenssejä kamaran tuontiin ei ole
haettu.

Ed. Suhonen: Herra puhemies! Ilmeisesti
olisi pitänyt ministeri viedä välillä makkaralle,
kun oli niin nälkäinen olo. Haluaisin tehdä
lisäkysymyksen:

Kun lihaa on liikaa ja kuitenkin tiedetään,
että tämä sian ns. pintanahka eli kamara ei ole
kovin terveellistä, niin eikö siitä nyt voisi antaa
alennuksia? Kun lihaa on liikaa, makkarateolli-
suus veloitettaisiin käyttämään sitä eikä —
suorastaan sanoisin — tätä ylijäämäsontaa käy-
tettäisi makkarateollisuudessa.

Henkilöt, jotka ovat makkaratehtaassa olleet
töissä, ovat kertoneet minulle, kun ovat nähneet
sen, että luulisi, että se olisi suoraan kaatopaik-
kakuormaa, kun ne konteissa tuodaan mm.
Tanskasta. Niin likaista, ja käytännössä myllyyn
lyödään vain eikä puhdisteta. Kyllä valvonta on
ainakin erittäin heikkoa. Olen käynyt Tanskassa
ja tätä asiaa aikanaan selvitetiin. Käytiin sika-
lassa, siellä oli muitakin sikoja kuin minä. Joka
tapauksessa he kertoivat, että he eivät käytä
ollenkaan sitä eikä heille se ole sallittua. Eikö
siinä jokin raja tarvitsisi olla, ettei nyt tätä
tarvitsisi Suomeen laahata, kun meiltä sentään
lihaa viedään ulos halvalla? Ja sitten tuodaan
Tanskasta siannahkoja ja muista maista. Eikö
siinä jokin kontrolli voisi olla, että ihmisille
hiukan puhtaampaa tuotetta tänä päivänä voisi
antaa?

Ministeri Salolainen: Herra puhemies!
Niin kuin sanottu lisenssiviraston mukaan ka-
maran tuontiin lisenssejä ei ole edes pyydetty.
Tämä on meidän tietomme. En tiedä sitten,
mistä ne erät voisivat olla peräisin, mistä ed.
Suhonen puhui.

Ainakin saamiemme tietojen mukaan ei tällä
kamaralla ole mitään terveydellisesti haitallista
vaikutusta. Totta kai on nämä luokittelut eri
makkarissa ja toisissa vaaditaan enemmän li-
haa, mutta a-luokassa on tosiaan vain 4 prosent-
tia tämä sallittu määrä.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Kello 14 alkanutta, kyselytun-
nin vuoksi keskeytettyä täysistuntoa jatketaan
välittömästi.

Täysistunto lopetetaan kello 18.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

(132) Torstaina 22 päivänä lokakuuta 1992

(kello 14)

Täysistuntoa jatketaan

kello 18.18.

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

1) Ehdotukset laiksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Keskustelu jatkuu:

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Äskeiseen keskusteluun todetakseni siannahka on paistissakin parasta. Jos se on hiukan kärvähtänyt, niin sitä saa melkein imeskellä televisiota katsellessa mieluummin kuin jotakin popcorn-ja.

Mutta, herra puhemies, alun perin oli tarkoituksena lausua nämä siunaussanat itsenäiselle Suomelle paikaltani, mutta on ehkä korrektaa kuitenkin, vaikka ei kovin paljon ole sanomista-kaan, tulla tänne estradille esiintymään 10—20:ksi, ehkä 25 minuutiksi.

Kun aikanaan vuonna 90 eduskunnassa keskusteltiin sekä erikoisvaliokunnissa että erityisesti ulkoasiainvaliokunnassa niistä tavoitteista, jotka asetettaisiin Suomen Eta-neuvottelijoille, sanoisin, että innostus oli varsin suuri. Jokainen pyrki tehollisesti miettimään, millä tavalla meidän tulisi kansallisia etujamme mahdollisen sopimuksen suhteen vaalia. Osa näistä näkemyksistä jäi vallan kirjaamatta sekä erikoisvaliokunnan mietintöihin että myöskin ulkoasiainvaliokunnan mietintöön. Osa tuli kirjattua erikoisvaliokuntien mietintöön ja vain osa tuli esille aikanaan itse ulkoasiainvaliokunnassa pönnän muodossa ja väliponsien muodossa.

Kun sitten Suomen neuvottelijat lähtivät neuvottelemaan Eta-sopimuksesta suurille euroop-

palaisille kentille, me uskoimme ja toivoimme, että he pystyvät toteuttamaan eduskunnan heille läksiäisiksi antamat vihjeet siitä, mihin varauksiin, mihin siirtymäsäännöksiin heidän pitäisi kansallisten etujen vuoksi pyrkiä. Näin luulimme varsin pitkään, mutta tämä usko alkoi kadota aivan loppuvaiheessa, kun uutisista huomasimme, että vain Norja, Sveitsi ja Islanti yömyöhään Eta-neuvotteluissa vääntävät kättä kansallisten etujensa puolesta ja suomalaiset neuvottelijat sivupöydässä silittelevät tyhjiä eväspapereita. Tällaisen näkemyksen hieman karrikoidusti sain, ja lopputuloshan oli se, että meille jäi vain kolmen vuoden siirtymäaika kiinteän omaisuuden ja yritysten ostoja koskien sekä suojalauseke vastareaktiomahdollisuudella, jos joku kansallinen erikoisetu olisi niin suuressa vaarassa, että tuollaista suojalauseketta jouduttaisiin käyttämään. Kaikki muut eduskunnan täällä antamat evästyksiset neuvotteluja varten oli unohdettu ja olivat jääneet sivuun.

Saattoi olla, että Eta-neuvottelijat silloin katsoivat Eta-sopimuksen olevan vain välivaihe EY:hyn mentäessä, kun taas eduskunta heidät täältä lähettäessään oli lähtenyt siitä, että Eta-ratkaisu saattaa olla pysyvä, EY ei meidän osallamme niinkään huomioon otettava. Näin ollen suhtauduimme täällä nimenomaan tähän Eta-sopimukseen hyvin tarkasti.

Näin on sitten käynyt, ja nyt olemme näitä sopimuksia täällä siunaamassa. Todennäköisesti ne tulevat täällä eduskunnassa hyväksytyksi, mutta minä ja edustamani eduskuntaryhmä emme tule tätä asiaa kannattamaan.

Ehkä näillä neuvottelijoilla oli myöskin se näkemys, että meidät saatetaan pienenkin vastahankaisuuden vuoksi hylätä koko neuvotteluista Euroopan talousalueen tai EY:n jäsenyydestä. Tällä hetkellä tiedämme varsin hyvin, että vaikka taloutemme on lamassa ja yhteiskunta konkurssikypsä, niin meidät halutaan hinnalla millä hyvänsä Euroopan yhteisöön. Ei

ole enää mitään esteitä. Pääasia, että meidät sinne saadaan. Tarkoituksperät ovat sitten kokonaan toinen asia.

Yhteiskunta nojaa aika pitkälti neljään kivi-jalkaan. Yksi niistä on itsenäinen lainsäädäntövalta, jota eduskunta toteuttaa, toinen tuomioistuINVALTA, jota riippumattomat itsenäiset tuomioistuimet toteuttavat, kolmas toimeenpanovalta, jota eri viranomaiset toteuttavat, ja neljänneksi hyvin tärkeä asia on, että yhteiskunnalla on oma rahayksikkö. Tämä rahayksikkö meillä tällä hetkellä jää, koska kysymys ei ole Euroopan yhteisön jäsenyydestä. Mutta sen sijaan tulemme menettämään näistä kolmesta pilarista, lainsäädäntövallasta, tuomiovallasta ja myöskin toimeenpanovallasta, hyvin suuren osan. Se merkitsee itsenäisen valtion olemassaolon tunnusmerkkien selkeää murentamista.

Lainsäädäntövallan osalta eduskunnan asema sitä lainsäädäntöaluetta koskien, jota joudumme soveltamaan Eta-sopimuksen jälkeen, on täysin olematon. Eta-lainsäädäntö rakentuu EY-lainsäädännön pohjalle, ja jo tällä hetkellä näemme eduskunnassa, että kun säädämme Etalakeja, joita tulee kymmeniä ja satoja, meillä ei juurikaan ole mitään sanomista niiden sisältöön, vaan meidän on hyväksyttävä ne sellaisenaan EY-lainsäädäntöpohjan pohjalta. Tämä jo osoittaa, että eduskunta näissä asioissa sen jälkeen, kun Eta-sopimus on solmittu, tulee olemaan tietty kirjaamisyksikkö, jolla ei ole mitään lainsäädäntövaltaa.

Käy vielä sillä tavalla, että eduskunnassa suuri valiokunta, josta tulee integraatiovaliokunta, tulee muodostumaan valtioksi valtiossa. Toisin sanoen tällainen nopealiikkeinen valiokunta ehkä pystyy reagoimaan niihin tietoihin, jotka lainsäädännön pohjaksi tulevat Euroopasta, antamaan niihin nopeassa tahdissa eduskuntaa periaatteessa sitovia vastauksia, jotka eduskunta, tämä suuri sali, aikanaan keskustelun jälkeen hyväksyy pystymättä niihin mitään vaikuttamaan. Eduskunnan lainsäädäntövalta sen jälkeen, kun olemme Euroopan talousalueen jäseniä, tulee olemaan sillä alueella, joka koskee tuohon sitoumukseen liittyviä lakeja, täysin olematon.

Millä tavalla voimme ehkä vaikuttaa niihin lainsäädännöksiin, jotka meille sanotaan Euroopasta? Meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin pyrkiä jossakin vaiheessa silloin, kun noita lainsäädännöksiä valmistellaan Brysselissä Euroopan yhteisössä, vaikuttamaan jollakin tavalla siihen, minkälaisia lainsäädännöksiä siellä

säädetään. Tämä perustuu silloin ns. vaikuttamiseen, joka on täysin epämääräistä. Se tapahtuu suljettujen ovien takana, lahjoman luonteisesti, suputtelemalla eikä siten kuin yhteiskunnassa tai laillisessa yhteisössä yleensä tapahtuu. Vain puhumalla ja esittämällä, niin sanotusti lobbailemalla, jota sanontaa käytetään, on ainoa mahdollisuus pyrkiä vaikuttamaan pienen maan siihen lainsäädäntöön, joka aikanaan suuntautuu meille Euroopan yhteisön taholta kierrettynä Euroopan talousalueyhteisön kautta. Tämä on vierasta suomalaiselle yhteiskunnalle. Meillä ei ole enää siltä osin omaa lainsäädäntövaltaa. En voi tämän tyyppistä asiaa hyväksyä.

Toinen asia on tuomiovalta, jota riippumattomat tuomioistuimet Suomessa ovat tähän saakka ja tälläkin hetkellä toteuttaneet. Ensinnäkin kaikki alueeseen kuuluvat Euroopan yhteisön eurotuomioistuimen ennakkopäätökset tulevat voimassa olevaksi lainsäädännöksi Suomessa sikäli, että täällä tulee soveltaa lakia samanlaisesti kuin Euroopan yhteisössä ennen tätä sopimusta annetuissa ennakkopäätöksissä on sovellettu. Niitä on ehkä noin 800, ja Suomessa ei monikaan ihminen tiedä, mitä ne sisältävät. Tähän asiaan ei ole lainkaan ollut aikaa syventyä sen paremmin tuomioistuimilla, virkamiehillä kuin myöskään ja nimenomaisesti kansalaisilla ja yrityksillä, joita tämä lainsäädäntö tulee aikanaan koskemaan. Siis me olemme sidottuja ennakkopäätöksiin, jotka ovat Euroopan yhteisössä annettu aikanaan, siellä olevassa tuomioistuimessa, eurotuomioistuimessa. Tämä on uutta meidän tuomioistuinjärjestelmällemme.

Tämän lisäksi niiden lakien osalta, jotka liittyvät sitoumukseen, suomalaiset tuomioistuimet joutuvat pyytämään tulkintaohjeita eurotuomioistuimelta, vaikka tätä asiaa jonkin verran pehmennetäänkin sikäli, että nämä säännökset kiertyvät tänne Eta-tuomioistuimen kautta. Sellainen tuomioistuin, joka joutuu kysymään Euroopasta, miten se jotakin lakia tulkitsee ja soveltaa, ei ole enää riippumaton suomalainen tuomioistuin.

Kolmas ja hyvin huono asia tuomioistuijien osalta on se, että EY-tuomioistuimessa sovelletaan lakia yhteiskunnallisten suuntausten mukaisesti. Toisin sanoen tuomioistuin sorvaa yhteiskunnallisia käsityksiä, yhteiskunnallista suuntausta, kulloinkin voimassa olevien käsitysten mukaan. Tämä tarkoittaa, kun sama tulkintaohje tulee Suomeen suomalaiselle tuomioistuimelle, että suomalaisista tuomioistuinta tulee poliittisia tuomioistuinta, jotka toimivat yh-

teiskunnassa kulloinkin voimassa olevan yhteiskuntajärjestelmän mukaisesti sitä suunnaten ja kehittäen. Ei ole riippumattoman tuomioistuimen rooliin kuuluva asia olla politiikan tekijänä. Tuomioistuinalta Suomessa ei ole enää sen jälkeen riippumaton, kun olemme tehneet Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen.

Kolmas asia, toimeenpanovalta, ei ole niin haavoittuvainen. Sitä joudutaan euronäkemyksen mukaan soveltamaan Suomessa huomattavasti vähemmän, mutta se merkitsee kuitenkin sitä, että eräissä tilanteissa Euroopan talousalueen tarkastajat voivat tarkastaa suomalaisia yhtiöitä tietyssä tarkoituksessa, mikä ei ole tällä hetkellä mahdollista. Se mahdollistaa sen, että toimeenpanovallan osalta suomalaisen viranomaisen sijaan ja ohelle astuu myös eurooppalainen virkamies tarkastamaan ja tutkimaan tavalla, joka ei aikaisemmin ole ollut mahdollista.

Siis lainsäädäntövalta, tuomiovalta, toimeenpanovalta, eräitä itsenäisen yhteisön peruspilariteita, murtuvat, osittain kaikki siltä osin, mikä koskee tähän sopimukseen liittyvää lainsäädäntöä, tuomiovaltaa ja toimeenpanovaltaa.

Herra puhemies! Eräs asia, joka on tullut minulle ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä täydellisenä yllätyksenä, on se, että me teemme sopimusta, josta me emme tiedä mitään muuta kuin pintakuoren.

Eräs sellainen asia, jossa me olemme täysin tietämättömiä, mihin me sitoudumme, on työvoiman vapaa liikkuvuus. Sopimuksen mukaan alun perin uskottiin, että Eta-alueen kansalaisella, esimerkiksi ranskalaisella ja portugalilaisella, on oikeus Suomessa hakea tai olla haeskelevinaan työtä kolmen kuukauden ajan, jonka jälkeen hänen on poistuttava. Tuon kolmen kuukauden ajan hänen sosiaaliturvastaan huolehtii se lähtömaa, mistä hän on tänne lähtenyt. Vasta ulkoasiainvaliokunnan käsittelyn loppupuolella erityisesti kansliapäällikkö Perttusen esiin tuomana selvisi, että eihän tämä olekaan näin. Ei se kolme kuukautta ole mikään raja. Se saattaa olla kuusi kuukautta, se saattaa olla enemmänkin. Tämä raja on täysin hämärä ja tietämättömyyden varjossa.

Ajatellaan, että täällä on joku hakevinaan työtä kuusi tai kahdeksan kuukautta, katsotaan, että se on vasta riittävä, kun hän on hakevinaan eikä ole löytynyt töitä. Tuon lähtömaan velvollisuus on huolehtia hänestä vain kolme kuukautta. Jos tähän kuuteen kuukauteen lasketaan sitten karkotusprosessi, joka on Suomessa hyvin pitkä, saattaa olla, että me joudumme vuodenkin

elättämään tällaisia ihmisiä, jotka ovat täältä hakevinaan työtä, joilla ei ole tarkoitukseen sitä saada, elättämään suomalaisen yhteiskunnan varoin. Tämä on eräs ongelma, johon törmäsimme ja jota yritettiin selvittää mutta joka ei lainkaan selvinnyt. Me hyökkäämme kuin huppu silmillä pimeyteen tietämättä tässäkin tärkeässä asiassa, mitä me juuri tällä hetkellä olemme sopimassa.

Tämä oli yksi asia. Sitten on muitakin erinomaisten suuria väärinkäytön mahdollisuuksia. Jos tänne tulee joku henkilö ulkomailta tarkoitamattakaan tehdä töitä ja on pienen ajan suomalaisessa työsuhteessa ja sen jälkeen hänestä riippumattomista syistä tämä työsuhte katkeaa, niin sen jälkeen hän on suomalaisen työttömyysturvan ja sosiaaliturvan elätettävänä täällä ties kuinka kauan.

Kaiken lisäksi tätä mahdollisuutta voidaan käyttää väärin. Vaikka en halua maalata piruja seinälle, niin esitän erään esimerkin. Kun on yrittämisen vapaus kaikilla Eta-kansalaisilla, tänne tulee henkilö, joka perustaa tänne nakki-kioskin, ottaa 5—6 muuta asianomaisesta maasta tai muualta tullutta henkilöä palvelukseensa, pitää heitä muutaman päivän, viikon tai kaksi työsuhteessa. Sen jälkeen työsuhte katkeaa työntekijästä riippumattomista syistä ja suomalainen valtio ryhtyy tällaisia ihmisiä täällä elättämään. Nämä ovat karmeita esimerkkejä. Niin kuin sanoin, minä en halua maalata tätä kohutuuttomasti, mutta nämä kaikki asiat on tällä hetkellä tuotava esille, koska ne ovat elävää todellisuutta ja mahdollisuuksien rajoissa.

Joka tapauksessa tärkeintä on se, että työvoiman vapaasta liikkuvuudesta, sen sisällöstä ja sosiaaliturvan sääntelystä meillä ei ole mitään tietoa, miten se alkaa todellisuudessa toimia Euroopan talousalueella. Me vain teemme sopimuksen ja odotamme, mitä tulee. Minun mielestäni sellaisia sopimuksia ei pidä tehdä, missä neuvottelijat, missä virkamiehet eivät tiedä, mistä sopimuksessa on kysymys.

Toinen asia, joka liittyy työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen mutta on tietyllä tavalla eri asia, on sosiaali- ja perusturva sellaisenaan. Esimerkiksi lapsilisät perustuvat tämän sopimuksen jälkeen työssäoloon. Toisin sanoen, jos portugalilainen on työssä meidän maassamme, hänen perheelleen tietyn ajan jälkeen maksetaan tällaiset lisät Portugaliin suomalaisen järjestelmän mukaisesti. Tietysti on myös toisin päin, mutta Portugalin lapsilisät ovat kokonaan toisenlaiset. Jos suomalainen on työssä Portugalissa, sieltä

lasketaan tämä vähäinen lapsilisä tänne Suomeen, ja Suomen valtio on tietysti velvollinen korvaamaan lisäosan, jotta se täyttäisi suomalaiset vaatimukset.

Eihän tämän tyyppinen systeemi ole oikeudenmukaista, että me korkealle korotetulla sosiaaliturvallamme alamme elättää muita ihmisiä, jotka eivät ole sellaista ansainneet. Tämäkin asia, vaikka tästä on puhuttu miten pitkään hyvänsä, on jäänyt selvittämättä. Sopimuksessa ja hallituksen esityksessä on vain epämääräisiä viittauksia eri suuntiin liittyen euroasetukseen 1408. Kuitenkin koko sosiaaliturvan käsite on täysin epämääräinen, eivätkä sitäkään hallitse tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijat sen paremmin kuin varmasti asialla olleet neuvottelijat. Työvoiman vapaa liikkuvuus ja siihen liittyvät sosiaaliturvakysymykset ovat asioita, joista ei pidä tehdä sopimusta ennen kuin vuorenvarmasti tiedetään, mitkä ovat kunkin maan ja kunkin järjestelmän velvollisuudet Euroopan talousaluetta koskevassa päätöksessä.

Hallituksen esityksessä esitetään, että Eta-sopimuksen kustannukset Suomelle olisivat 650 miljoonaa markkaa vuodessa. Minä olen yrittänyt hallituksen esityksen perusteluosaa lukea edestakaisin oikeaan suuntaan ja väärään suuntaan, laskenut lyijykynällä enkä ole päässyt kyllä tuollaisiin lukuihin. Minun mielestäni kustannukset tulevat olemaan huomattavasti suuremmat, ja niin kuin asiantuntija kauppa- ja teollisuusministeriöstä valiokunnassa totesi, nämä ovat hyvin epämääräiset. Ei voida varmuudella sanoa, mitkä todelliset kustannukset ovat. Minun mielestäni kustannuksia hallituksen esityksessä vähätellään, ja tulen tarkasti pitämään mielessä, että aikanaan, jos tämä onneton sopimus solmitaan, myös selvitetään, mikä oli todellisten kustannusten suuruus. Mieluimmin pitäisi laskea yläkanttiin kuin tarkoituksellisesti alakanttiin. Minä pidän tätä virheellisenä arviona.

Sitten eräs asia. Suomi on tällä hetkellä syvässä lamassa. Tosin näyttää siltä ja on mahdollista, että me lähdemme hitaaseen nousuun. Mikä on jälleen kerran suomalaisen talouden nousun pohja? Se on devalvaatio. Meillä markka on devalvoitu tai devalvoitumassa 20—25 prosenttia yhden vuoden aikana, ja sen pohjalle rakennetaan jälleen tulevaisuudessa suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointi, koska se on vaikuttanut merkittävästi suomalaisen viennin vetämiseen. Devalvaatiota ei kukaan halua, mutta siitä huolimatta siihen on Suomessa jouduttu turvautumaan varmasti kymmeniä kertoja esimerkiksi

sodan jälkeen aina samanlaisella pelastavalla, tehostavalla ja elvyttävällä vaikutuksella.

Suomalaisten tulisi säilyttää tämä mahdollisuus tulevaisuudessakin, koska suomalaisen viennin pohja on äärettömän kapea. Me kävellemme puujaloilla ja nojaamme metallikeppiin. Näin ollen suomalainen vienti on äärettömän herkkä kansainvälisille kysyntävaihteluille, valuutta-arvojen vaihtelulle jne. Meillä pitäisi säilyttää, niin kuin tähänkin saakka, mahdollisuus valuuttakurssien muuttamiseen. Euroopan talousalueen yhteydessä, vaikka emme sellaiseen menekään lopulliseen valuuttasidonnaisuuteen emmekä rahamarkkinoihin, se merkitsee kuitenkin sitä, että me emme voi enää talouttamme korjata sillä tavalla kuin tähän saakka valuuttakursseja vaihtelemalla, mikä on pelastanut meidät kerta toisensa jälkeen, vaikka sitä koko ajan sormella osoitellaan.

Jos menemme siihen, että emme voi valuuttakurssiamme muuttaa vastaavassa tilanteessa kuin on ollut viimeisen vuoden aikana, me ajaudumme todelliseen ahdinkoon. Vientipohjamme on niin kapea. Jos on leveä vientipohja, niin kuin eräillä muilla mailla, jos toisella puolella menee huonosti, toisella puolella menee paremmin. Jos meillä metalli ja metsä romahtavat esimerkiksi valuuttakursseihin liittyvistä syistä, silloin meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin korjata valuuttakurssi. Euroopan talousalueessa sitä ei tehdä. Minä katson, että me ajaudumme niin tiukkoihin pihteihin, että emme voi talouttamme nykyisellä tavalla tulevaisuudessa hoitaa.

Tässä on ollut paljon negatiivisia seikkoja, vaikka tätä nostalgista itsenäisyysajatusta ei otettaisi lainkaan kuvioon, jätetään se nyt sitten pois. Ei tässä nyt lähdetä kyynelehtimään eikä vesittelemään itsenäisyysajatuksella. Pysytään realistisissa tosiseikoissa.

Meillä on vapaakauppasopimukset Efta — EY. Tämä ei tuo asiaan mitään uutta tältä osalta. Vapaakaupan tavaravalikoima toki josain määrin lisääntyy, kaupan tekniset esteet poistuvat, ja kolmas asia, mikä saattaa olla meille eduksi, on se, että pääsemme teknologiseen kehitykseen Euroopan talousalueen myötä. Se kuitenkin meille maksaa satoja miljoonia markkoja. Tämä mahdollisuus on kuitenkin positiivinen.

Siitä huolimatta nämä hyödyt ovat meille äärettömän vähäiset, mutta haitat ovat sitä suuremmat. Niissä on tunneperäistä, niissä on käytännöllistä, niissä on paljon sellaista asiaa, jota emme tiedä, koska me menemme nyt allekirjoit-

tamaan sopimuksen, jonka sisällöstä me tunnemme vain murto-osan, kaikki parhaat asian tuntijammekin mukaan ottaen. Tämä on kylmä totuus erityisesti eräillä alueilla, joista aikaisemmin puhuin.

Meidän on parempi pysyä nykyisen vapaa-kauppasysteemin pohjalla. Ei anneta pirulle pikusormea. Jos ajaudumme Euroopan yhteisön jäsenyyteen, se on sen jälkeen menoa. Suomalaisista ei puhuta 10—15 vuoden kuluttua, niin kuin olen aikaisemmin sanonut, muuten kuin ihmisinä, jotka asuvat Saksan pohjoisessa Jäämeren maakunnassa. Meidän on parempi pysyä itsellisinä tälläkin hetkellä.

Herra puhemies! Mitä tulee lakiesityksen säätämisyjärjestykseen, tämä loukkaa suomalaista perustuslakia törkeästi. Siitä huolimatta, että silloin, jos on kysymys perustuslakia loukkaavasta lainsäädännöstä, sen säätämisen pitää tapahtua perustuslain vaikeutetussa säätämisyjärjestyksessä, toisin sanoen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisesti, perustuslakivaliokunta on katsonut, että lait voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaisesti. Minä olen lähtenyt ja myös ed. Vistbacka perustuslakivaliokunnassa siitä, että hallituksen esityksen ensimmäinen laki, mikäli sopimus hyväksytään, tulisi hyväksyä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisessa järjestyksessä. Tästä tulen, vaikka saattaa olla, ettei puhemies ei ota sitä käsiteltäväkseen, joka tapauksessa toisessa käsittelyssä tekemään esityksen.

Siitä huolimatta, säädetään se tässä järjestyksessä tai helpommassa järjestyksessä, kolmannessa käsittelyssä tulen esittämään hallituksen esityksen hylkäämistä siitä johtuen, että asioihin tarkasti paneutuen minä olen löytänyt asiasta vain äärimmäisen vähän positiivisia puolia. Sen sijaan olen löytänyt, kuten aikaisemmin olen selvittänyt, erinomaisen paljon negatiivisia puolia, erinomaisen paljon sellaisia asioita, joista ei tiedetä mitään, mutta joiden kautta on meitä uhkaamassa erinomaisen suuret menetykset, joista aikaisemmin olen puhunut. Näin ollen meidän ei kannata vaihtaa penniä markkaan. Tämä lakiesitys pitää hylätä, ja me pysymme Euroopan talousalueen ulkopuolella.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! En malta olla kommentoimatta edellistä puhujaa. Hän oli mielestäni aivan uskomaton. Ensiksi ed. Aittoniemi vaatii suurin piirtein rautaesirippua Suomen rajalle, jotta tänne ei vain suinkaan pääsisi yhtään ainutta ulkomaalaista. Sitten hän pu-

heensa toisessa osassa vaatii Suomen teollisuudelle jatkuvia devalvaatioita. Jos Suomi ei mene Etään, meillä ei ole kohta teollisuuttakaan eikä tarvitse devalvoidakaan. Se on ed. Aittoniemen Eta-mallin lopputulos. Täällä me pesemme sitten toistemme paitoja eikä tarvitse devalvoida, kun ei ole teollisuutta, mitä varten pitäisi devalvoida.

Menen varsinaiseen asiaan eli Eta-sopimukseen.

Jokainen meistä on huomannut, että Suomen kansalaisten suurin Eurooppa-into on tässä kuukausien aikana haihtunut. Sama trendi on tietenkin ollut näkyvissä muissakin niin Efta-maissa kuin EY-maissaakin. Maastrichtin sopimuksen hyväksyminen yhteisön eräissä jäsenmaissa ei ole ollut niin itsestäänselvää kuin Brysselin byrokraatit vielä vuosi sitten kuvittelivat. Talous- ja rahaunionin syntyminen on selkeissä vaikeuksissa. Eurooppalaiset ihmiset kaikkialla kyselevät oikeuksiensa, vaikutusvaltansa ja identiteettinsä perään. Uusi Eurooppa ei tietenkään synny sanelulla vaan vuorovaikutuksella, yhteistyöllä ja toisten kunnioituksella. Tässä suhteessa viimeaikaiset tapahtumat varmasti olivat ihan oikea muistutus EY:n komission itsetietoisille virkamiehille.

Omia käsityksiäni eurooppalaiset tapahtumat eivät kuitenkaan ole muuttaneet. Meidän on oltava mukana niin Etassa kuin tulevassa Euroopan unionissakin. Jäsenenä voimme vaikuttaa, vaikka vain vähäiseltä osalta. Sen sijaan ulkopuolella voimme vain sopeutua. Rapakuntoinen taloutemme ei ole eurooppalaisen integraation vaan oman oman tyhmyytemme syytä.

Eta-sopimus on nyt Suomen kohdalla loppusinetä vailla. Neuvotteluprosessi ei ollut erityisen onnistunut. Tässä suhteessa ed. Aittoniemi oli aivan oikeassa. Melkoisen monista edellisen eduskunnan lukkoonlyömistä neuvottelutavoiteista ja reunaehdoista jouduttiin tinkimään. Mutta ilmeisesti parempaan ei neuvotteluissa kerta kaikkiaan päästy. Nyt meidän on siis sopeuduttava, ja tämä vaatii paljon meiltä kaikilta kansalaisilta. Meidän on opeteltava kunnon eurooppalaisiksi.

Eta-sopimus ja EY-jäsenyyshakemus ovat saman integraation eri vaiheita. Eta-sopimus luo 19 maan sisämarkkinat ja takaa niin tavaroiden, ihmisten, palveluiden kuin pääomienkin vapaan liikkumisen. Se on läntisen markkinatalous-Euroopan vastaus kahdelle muulle taloudelliselle valtakeskukselle, Japani-keskeiselle Itä- ja Kaakkois-Aasialle ja Yhdysvaltain johtamalle Pohjois-Amerikalle.

Eta takaa suomalaiselle teollisuudelle lähes-tulkoon kaikki ne edut kuin EY:n täysjäsenyy-sin. Mutta ei aivan kaikkia. Eta ei ole tulliliitto. Siksi mm. vapaaseen liikkumiseen oikeutetuilta tavaroilta edellytetään Eta-alkuperää. Eta ei myöskään vaikuta suoraan maatalouspolitiikkaamme eikä ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiimme. Etassa emme periaatteessa luovuta piiruakaan kansallisesta suvereniteetista, kuten tapahtuisi EY-jäsenenä.

Mutta entä kolikon toinen puoli? Pahinta Eta-sopimuksessa on juuri se, että siinä me sopeudumme, mutta emme voi juurikaan vaikuttaa tulevien säädösten sisältöön, näihin EY:n direktiiveihin. EY:n jäsenenä meillä sentään on pieni mahdollisuus vaikuttaa. Etan, EY:n ja Eftan moninkertainen organisaatio taas on niin byrokraattinen ja kankea, että asiat uhkaavat tässä hukkua. Neuvotteluissa EY kohteli Eftamaita röyhkeästi. Tapahtuuko näin myös tulevaisuudessa, riippuu paljon Efta-maiden omista kyvyistä toimia yhdessä ja linjata yhdessä omat päämäärät, jotka EY:n sitten olisi otettava huomioon.

Kun Eta tulee voimaan, neljä eurooppalaista vapautta ovat myös suomalaisten vapauksia. Aivan varmasti meidän on näihin vapauksiin vaikea sopeutua. Suljetusta itäisen hallinto- ja yrityskulttuurin maasta ei hevin tehdä asenteiltaan eurooppalaista markkinatalousmaata, jossa osattaisiin kilpailla, tultaisiin toimeen ilman tukiaisia ja jossa päätökset tapahtuisivat mahdollisimman lähellä kansalaisia.

Integraatiota olen puolustanut kahdella argumentilla, taloudella ja turvallisuudella. Jo Eta-sopimus parantaa suomalaisten hyvinvointia. Toisaalta vasta tiukempi sitoutuminen eli unionin jäsenyys tekee Suomen osaksi eurooppalaista arvomaailmaa. Samalla tämä sitoutuminen eurooppalaisiin arvoihin vakauttaa turvallisuuspoliittista tilannettamme.

Kun Suomi ryhtyy käymään EY:n kanssa jäsenyysneuvotteluja, ei ole mitään syytä pitäytyä perinteisesti muotoiltuun puolueettomuuteen, ei edes liittoutumattomuuteen lähialueilla, kuten nyt virallinen linjaus on. On rohjettava tunnustaa, että integraation edetessä liittoutumattomuus voi jäädä vain välitilaksi. On rohjettava tunnustaa, että uutta turvallisuuspoliittista linjausta edellyttää nimenomaan oma kansallinen etumme.

Euroopan turvallisuusrakenteet selkiintyvät Etykin, Länsi-Euroopan unionin ja Naton kesken. Millä tavoin, tämä prosessi on vielä kesken.

Naton yhteistyöneuvostoon kuuluvat jo nyt Venäjä, Ivy-maat sekä ns. entiset Itä-Euroopan maat. Suomi on neuvoston tarkkailijajäsen. Ennistä selkeämmin Euroopassa nähdään, että turvallisuus on kaikkien yhteinen. Vastakkainasettelua ei enää ole. On vain alueellisia ja paikallisia kiistoja, jotka juuri voivat vaarantaa tämän yhteisen turvallisuuden.

Suomi linjaa nyt virallisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa sotilaalliseksi liittoutumattomuudeksi ja itsenäiseksi puolustukseksi. Tämä ei enää tulevaisuudessa vastaa todellisuutta. Suomen onkin jo integraation tässä vaiheessa harkittava myös Nato-jäsenyyttä. On rohjettava käydä periaatteellinen pohdinta siitä, haluammeko todella pitäytyä liittoutumattomuuteen vai osallistummeko kaikkien muutoutumassa olevien eurooppalaisten turvallisuusrakenteiden toimintaan täysipainoisesti. Osallistumalla voimme myös vaikuttaa, minkälaisiksi esimerkiksi Weu:n ja Naton roolit Euroopassa muutoutuvat.

Toisenkin syyn vuoksi Suomen tulee vakavasti harkita Nato-jäsenyyttä, kuten Naton puolustusministerit eilen epävirallisesti toivottivat jo tervetulleiksi Suomen ja Ruotsin. Vaikka nykyinen Venäjä ei ole Suomelle uhka, maiden välisellä rajalla on maailman suurin elintasokuilu. Tämä tosiasia on Suomelle turvallisuusriski, tämän on ulkoministeri Paavo Väyrynen aikaa sitten todennut. Jugoslavian tapahtumat myös osoittavat, että vastaavanlaisia paikallisia sotia voi syntyä myös muualle Eurooppaan.

Uusi aika ja uusi eurooppalainen yhteistyö vaativat myös uudenlaisia turvallisuuspoliittisia ratkaisuja. Tämä ei tarkoita sitä, että olivatpa ratkaisumme minkälaisia tahansa, voisimme luopua itsenäisestä kansallisesta puolustuskyvystä ja puolustuksesta. Niistä pitävät huolen kaikki Natonkin jäsenet.

Arvoisa puhemies! Vaikka Eta-sopimus on taloudellinen ratkaisu, se vaikuttaa syvällisesti myös Suomen valtioelinten suhteisiin. Hallitusmuotomme on tällä hetkellä sellainen, että vaikka Eta-lainsäädäntö koskee pääosin sisäpolitiikkaa, ilman valtiosääntöremonttia kaikista integraatioasioista tulisi ulkoasioita eli ne kuuluisivat presidentille ja jäisivät kaiken parlamentaarisen valvonnan ulkopuolelle. Eduskunta on kiitettävästi itse tarttunut asiaan ja ns. Eta-toimikunta tehnyt mietinnön, jonka pohjalta säädöksiä muutetaan. Eduskunnalla on tulevaisuudessa oikeus integraatiovaliokunnan kautta paitsi saada tietää lainsäädännöstä etukäteen myös mah-

dollisuus asettaa tavoitteita uuden Eta-lainsäädännön sisällöksi. Samalla tavalla sillä on mahdollisuus seurata ja ohjata myös EY-jäsenyyseuuvotteluja.

Integraatiovaliokunta ei kuitenkaan ole koko eduskunta ja sitä sitovat ns. salassapitomääräykset. Jatkossa asiat on tietenkin hoidettava niin, että mahdollisimman vähän asioita jää salaisiksi ja vain välttämätön. Kaikki tärkeät asiat on tuotava myös koko eduskunnan käsittelyyn.

Eduskunta itse on periaatteessa huolehtinut siitä, että sen vaikutusvalta tasavallan tärkeimpänä valtioelimenä ei integraatiossa kohtuuttomasti heikkene. Sen sijaan ratkaisua vailla on se, miten presidentin ja eduskunnalle vastuussa olevan hallituksen suhteet järjestetään. Ulkoasioissa presidentti tekee päätöksensä itse. Integraatioasiat eivät kuitenkaan ole ulkoasioita, vaan pääosin sisäpolitiikkaan liittyviä. Siksi presidentin päätöksenteon on näissä asioissa tapahduttava valtioneuvoston istunnoissa.

Yksi pieni mutta sitäkin näkyvämpi pulma on, kuka edustaa Suomea huippukokouksissa, presidentti vai eduskunnalle parlamentaarisessa vastuussa oleva pääministeri. Vaikka mielellään muuttaisin Suomen presidentin aseman ja valtiolinten suhteet saksalaisen järjestelmän mukaisiksi, siis että presidentti olisi lähinnä seremoniallinen kansakunnan suunnan linjaaja ilman suuria valtaoikeuksia, niin näin radikaalia uudistusta on tältä eduskunnalta aivan turha toivoa. Siihen eivät myöskään ole halukkaita sen enempää kansalaiset kuin potentiaaliset presidenttiehdokkaatkaan. Tästä huolimatta pääministerin asemaa on integraatioasioissa vahvistettava. Millä tavalla, se on asioita tutkivien toimikuntien ja komiteoiden pohdittavana ja tulee aikaan myös eduskunnan päätettäväksi. Mutta muutoksia on tapahduttava.

Vaikka Eta-sopimuksen ulkopuolelle jäävätkin ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä maatalouspolitiikka, aluepolitiikkaan jo tälläkin sopimuksella on vaikutuksia. Ulkoasiainvaliokunta huomauttaa mietinnössään, että aluetuen kriteerejä koskevat sopimuksen määräykset ovat yleisiä ja että Eftan valvontaviranomaisilla on tämän vuoksi laaja harkintavalta, kun se valvoo valtioiden myöntämien tukiaisten sallittavuutta. Eta-sopimuksen liittyvässä julistuksessa sanotaan, että EY:ssä sovellettujen arviointiperusteiden ohella myös harva asutus hyväksytään erääksi tuen sallittavuuden arviointiperusteeksi. Aluepoliittisen tuen piirissä olevien alueiden määrää joudutaan joka tapauksessa supista-

maan. Tässä sinänsä ei ole mitään pahaa, pikemminkin päinvastoin.

Mutta sen sijaan pohjoiselle elinkeinoelämälle lähestulkoon kohtalonkysymys on ns. kuljetustuki, joka EY:n tulkinnan mukaan on ns. yrityksille suunnattua toimintatukea ja siksi kiellettyä. Kuljetuskustannusten vaikutus yritysten kilpailukykyyn on Suomessa suuri, mikä johtuu teollisuuden rakenteesta ja harvasta asutuksesta. Kuljetuskustannukset muodostavat myös sellaisen tuotantokustannusten ryhmän, jonka alueellisia eroja Suomessa julkinen valta on pyrkinyt tasaamaan. Tasauskeinona on nimenomaan ollut elinkeinoelämän kuljetustuki. Jos siitä joudutaan luopumaan, pohjoisessa ei ole kohta teollisuutta, vaikka miten devalvoitaisiin. Hallintovaliokunta on lausunnossaan ulkoasiainvaliokunnalle korostanut, että kuljetustuen säilyttäminen on tarpeen ja perusteltua myös vastaisuudessa joko nyky muodossa tai tarkistettuna. Tässä suhteessa on huomattava, että asia on neuvottelujen varainen kysymys. Eduskunnan ja siis tulevan integraatiovaliokunnan on pidettävä tiukasti huoli siitä, ettei tässä asiassa lipsuta.

Selvitysten mukaan Eta-sopimus ei sanottavasti muuta Suomen eri alueiden kehitystä. Selvää kuitenkin on, että kilpailukykyisimmät yhdyskunnat tulevat jo Etassakin menestymään parhaiten. Aluepolitiikalla on siis vastaisuudessa erittäin suuri merkitys. Sen tulee auttaa eri alueiden tuotantorakenteen kehittymistä niin, että myös niiden kilpailukykyistä, kaikkien kilpailukykyistä, voidaan huolehtia.

Suomen on jatkossakin voitava harjoittaa omista lähtökohdistaan tehokasta kansallista aluepolitiikkaa. Niinkään peloissani en ole Euroopasta ja sen vaikutuksesta kuin omista kansallisista poliitikoistamme. Aluepoliittinen vastakkainasettelu on selkeästi noussemassa esiin eduskunnassa. Helsinki haluaa eurooppalaiseksi metropoliksi ja on sillä varjolla vaatimassa resurssien ohjaamista itselleen. Ennen tätä pääkaupunkiseudun pitäisi muuttaa omaa hallintoaan eurooppalaiseksi, mikä toisi paitsi järkeä siihen myös säästöjä. Tässä suhteessa uskoisin vihreiden vaalivoiton antavan uutta puhtia aikoinaan haudatuille ideoille.

Aluepolitiikasta on joka tapauksessa tulossa yksi tämän eduskunnan vaikeimpia asioita eikä pelkästään integraation takia. Niukkuuden aikana kehitysalueet ovat jäämässä mopen osille. Kokoomuslaiset poliitikot ovat tässä suhteessa melkoisen kylmäsydämisisiä, enkä ole ihan varma, löytyykö sydäntä demareidenkaan rinnasta. Va-

semmistoliittoa ei tässä suhteessa voi epäillä. Se on aina johdonmukaisesti toiminut kehitysalueiden puolesta. Jos nyt Suomen alueet jätetään oman onnensa nojaan, niiden elinvoimaisiksi saattaminen kestää vuosikymmeniä. Se ei voi olla edes helsinkiläisten etu. Jos Suomi halutaan pitää asuttuna laidasta laitaan ja puolustamisen arvoisena, on siitä myös oltava kansallinen yksimielisyys. Tässä asiassa Eta tai EY ei meitä auta tippaakaan.

Arvoisa puhemies! Vaikka Suomi on menossa Eurooppaan, päättäjät täällä eivät kuitenkaan ole valmiit hyväksymään eurooppalaisia ihanteita, arvoja ja aatteita. Yksi niistä on ns. subsidiariteettiperiaate. Se ei ole sanahirviö, vaikka sille ei olekaan löydetty kummempaa suomennosta kuin läheisyysperiaate. Sen on tulkittu merkitsevän mm. sitä, että päätöksenteon tulisi tapahtua mahdollisimman alhaisella tasolla, niin lähellä kansaa kuin suinkin. Suomeen istutettuna tämä merkitsisi todellista päätösvallan delegointia. Tämä mitä ilmeisimmin on yksi integraation vaikeimminkin hyväksyttävissä olevista asioista. Se edellyttää niin perinpohjaista muutosta nykyiseen käytäntöön, nykyiseen hallintokulttuuriin ja päätöksentekoon, ettei Suomessa olla siihen vielä kypsä.

Kunnat ovat hallintomme ydintä, mutta vaikeaa näyttää olevan luottaa jopa niiden kykyyn päättää itse omista asioista. Vaikka valtionosuusuudistus merkitsee vapautta ja myös vastuuta tietenkin, tämä vapaus on edelleen suhteellista. Tämä talo ei ole purkanut vielä ainuttakaan niistä lakisäätteistä tehtävistä, joita aikaisemmat eduskunnat ovat viisauksellaan laeilla kunnille säätäneet. Hyvä oli säättää, kun ei ollut pakko säästää. Nyt ajat ovat toiset.

Tätäkin paljon vaikeampaa on hyväksyä ajatusta ns. maakuntien Euroopasta. Kun olen kuunnellut eri puolueiden ja eri puolueiden edustajien kannanottoja ns. maakuntahallintokokeiluun, toivoo ei juuri ole siitä, että Suomen alueet itsenäistyisivät valtion holhouksesta. Kuitenkin, jos oikein tarkkaan analysoi eri poliittikkojen käyttämiä puheenvuoroja, ei voi oikeastaan tulla muuhun tulokseen kuin siihen, että väärä puolue ajaa asiaa, jonka periaatteet kaikki voisivat hyväksyä, jos vain käytettäisiin toisenlaisia sanoja. Semantiikasta on tullut politiikkaa.

Todettakoon tässäkin yhteydessä, että kukaan ei pakota Suomea rukkaamaan hallintoaan eurooppalaiseksi. Mutta miten maakunnat ja alueet voisivat olla yhteistyössä muiden eurooppalaisten alueiden kanssa, ellei niillä ole omaa

identiteettiä? Läänitkö korvaisivat alueen omaehtoisen toiminnan?

Ne, jotka sanovat, että Suomeen ei tarvita monipolvistaa hallintoa, ovat aivan oikeassa. Samaan aikaan nämä sanojat eivät kuitenkaan ole valmiit luopumaan lääneistä. Nekin, jotka haluavat ajaa Suomeen maakuntia, eivät ole valmiit luopumaan lääneistä, lääninhallinnosta, kuten ministeri Pekkarinen kyselytunnilla juuri todisti. Kuitenkin nämä läänit ovat vanhanaikaista politiikkaa. Ne ovat valtion holhouskäsi alueilla ja maakunnissa kuntiin ja alueen ihmisiin nähden. Keskustalle on sanottava painokkaasti, että on turha ajaa maahan maakuntahallintoa, ellei samalla läänin tehtäviä radikaalisti supisteta ja läänien määrää rajusti karsita. Nelinkertainen hallinto on mahdoton ajatus.

Mutta miksi asioita ei voitaisi jättää kuntien itsensä päätettäväksi? Ne joutuvat pakosta tiivistämään yhteistyötä jo rahapulan takia. Jos tähän kuntien omaehtoisen yhteistyön ja yhtymisen malliin sisällytetään valtion paikallishallinnon tehtäviä, siinä meillä on maakuntahallintoa tarpeeksi. Keskushallinnon tehtävät vähenevät, ja läänejä voidaan supistaa, jos niille jätetään vain ns. yövärtijana toimiminen eli ne vastaisivat vain kansalaisten turvallisuudesta ja pelastustoimesta. Alueet voisivat tehdä oman hallintomallinsa sellaiseksi kuin haluavat.

Tällainen vapaus on kuitenkin aivan liikaa meidän ylätasoon poliitikoillemme, jotka eivät luota itseensä eivätkä sen takia muihinkaan. Päätösvallan delegointi mahdollisimman alas on kuitenkin yksi niistä eurooppalaisista aatteista, eurooppalaisista ihanteista, periaatteista, jotka meidän on joskus pakko hyväksyä, jos ja kun kerran olemme Eurooppaan menossa.

Arvoisa puhemies! Kannatan Eta-sopimuksen hyväksymistä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön pohjalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ministeri Salola: Herra puhemies! Ryhmäpuheenvuorojen aikana on käsitelty varsin laajasti erilaisia kysymyksiä. Ainakin minut on yllättänyt jossakin määrin se, että on itse asiassa keskusteltu hyvin paljon jo muusta kuin varsinaisesti käsiteltävänä olevasta asiasta eli että on hämmästyttävän paljon keskusteltu Euroopan unionista ja siihen liittyvistä kysymyksistä.

tä. Minulla tietenkään ei ole mitään sitä vastaan. Totta kai kaikista Euroopan integraatioon liittyvistä kysymyksistä voidaan tässä yhteydessä keskustella. Sanon vain, että olen ollut jossakin määrin yllättynyt siitä, kuinka paljon on keskusteltu jo näistä tulevista kysymyksistä.

Toinen mielestäni merkittävä yleishavainto on se, että meillä edelleenkin Suomessa on mielestäni väärä perusasennoituminen integraatiokysymyksiin. Meillä on erittäin defensiivinen, puolustuksellinen, asenne. Tämä on mielestäni täysin väärä lähtökohta. Me emme voi sellaisella asenteellisuuksella lähteä Euroopan integraatioon syvemmältä mukana. Meidän on nähtävä, että se on meille offensiivinen mahdollisuus itse mennä myös ulos, kilpailla ja tehdä Euroopassa asioita, joita me osaamme ja joihin meillä on kyky ja taito. Jos me siis annamme ikään kuin henkisesti periksi sille, että me olemme vain suojautumassa joitakin pahoja voimia vastaan, jotka ovat kaatumassa meidän päällemme, emme me tässä kovassa maailmassa ja kovassa Euroopassa pärjää. Tämä on jollakin tavalla ehkä tyypillisesti suomalaista, sellainen ruikuttamismentaliteetti, jota meillä on aivan liiaksi tässä maassa muutenkin. Mutta tämä asenne täytyy hyvin nopeasti muuttaa nyt, kun me tulemme osaksi laajempaa kokonaisuutta ensi vuoden alusta. Miten me esimerkiksi sellaisissa asioissa kuin todella nyt vapautuvassa kilpailussa ja julkisten hankintojen vapautuvassa kilpailussa kuvittelemme selviävämme pelkästään defensiivisellä asenteella, jos emme omaksu aivan toisenlaista strategista ajattelua täällä?

Eräs seikka, joka mielestäni myös ansaitsee yleiskommentin, on se, että tämän jälkeen, kun Eta-sopimus astuu voimaan, eivät enää kilpailekaan niinkään valtiot keskenään. Silloin kun on ollut tyypillinen kansallisvaltiotilanne, jossa on harjoitettu hyvin pitkälle menevää esimerkiksi protektionistista ja säätelypolitiikkaa, suojaavaa politiikkaa, kansallisvaltion puitteissa, sellaisessa tilanteessa niin totta kai omalla tavallaan ikään kuin valtiot ovat voineet kilpailla. Ne ovat voineet satsata valtion tukiaisia tietyille lohkoille, jotka sitten ovat pärjänneet monesti valtion tukiaisten voimalla. Tämän kaltainen homma loppuu nyt.

Tämän jälkeen kilpailevat entistä selkeämmin yritykset, alueet ja toimialat sekä yksityiset ihmiset. Kaikki tällaiset valtion sisäiset alakäsitteet — yritykset, toimialat, alueet jne. — kilpailevat. Sen havaitsee hyvin selvästi jo tänä päivänä, kun Suomeen tulee ulkomaalaisia vaikuttajia ja lob-

bareita. Tänne tulee nykyisin Hampurin sataman edustaja, tänne tulee jonkin lentokentän edustaja jne., jotka tarjoavat omia palvelujaan. Siis alueet alkavat kilpailla. Minusta alueiden merkitys kasvaa, niin kuin ed. Ukkola ihan selvästi totesi. Jos on tiettyjä vahvuustekijöitä alueellisesti, niin ne ovat hyvin kovaa valuuttaa tulevaisuudessa.

Sitten menen kronologisessa järjestyksessä, kommentoin vapaasti. Tässä on vain ranskalaisia viivoja minulla näistä puheenvuoroista muistissa.

Ed. Kuuskoski korosti sitä, että on muutettava säädöksiä niin, että eduskunta todella voi osallistua ulkopolitiikkaan merkittävästi. Tästä ei kukaan voi olla eri mieltä. On aivan selvää, että tulevassa Euroopassa eduskunnan asema ulkopoliittisesti ja ylipäätään asioiden hoitamisessa kansainvälisissä yhteyksissä korostuu sikäli, että eduskunnan täytyy saada tietoja ja on koko maan etu, että eduskunta on todella hyvin tietoinen asioista ja voi ennakoita valmistella asioita. Koko filosofia integraatiovaliokunnasta, suuresta valiokunnasta, rakentuu tämän varaan. Tässä me tarvitsemme myös asenteellisia muutoksia. En halua yhtään kiistää sitä, että Suomessa on aivan liialti sellaista salailumentaliteettia, joka on orientaalista, itäistä, alkuperää, josta me vähitellen alamme luojankiitos, vapautua, kun kaikki synnit siltä sektorilta muutenkin alkavat paljastua ja luhistua nuo korttitalot, joita täällä on vuosikymmenien aikana ylläpidetty valheen varassa.

Ed. Kuuskoski myös korosti sitä, että meidän täytyy määritellä avoimen keskustelun ja julkisen keskustelun pohjalta suhteitamme Länsi-Euroopan unioniin ja Natoon. Tästäkin kysymyksestä täytyy olla ehdottomasti samaa mieltä. Meidän täytyy ehdottomasti käydä ennen pitkää hyvin avoin keskustelu meidän turvallisuuspoliittisen tulevaisuutemme tiimoilta. Haluaisin siinä vain korostaa sitä, että se, että me tässä yhteydessä sanomme vain, että me haluamme olla liittoutumattomia ja itse puolustaa omaa aluetamme, ei tarkoita suinkaan sitä, ettemme joutuisi ottamaan uusia kantoja ehkä lähitulevaisuudessa.

Mutta minäkin kuulun niihin, joiden mielestä ei tässä vaiheessa kannata mennä sanomaan näistä asioista mitään. Me huomaamme, että Eurooppa muuttuu jopa kuukausittain. Siksi meidän täytyy pitää se optio avoinna, että me joudumme määrittelemään turvallisuuspoliittiset näkökohtamme uudelleen ihan muutaman

vuoden kuluessa ja jo neuvotteluissakin. Mutta minusta ei kannata kiirehtiä tapahtumien edelle ja pyrkiä ennakoimaan tulevaisuutta.

Miksi meidän pitäisi tehdä ratkaisuja, joita EY ei ole omassa piirissäänkaan vielä tehnyt? Eihän EY itsekään ole päättänyt vielä, mikä tulee olemaan tämän poliittisen unionin yksityiskohtainen sisältö. (Ed. Tennilä: Maastrichtissa päätettiin!) Miksi Suomen pitäisi mennä sitä sanomaan? — Ed. Tennilä sanoi, että Maastrichtissa päätettiin. Ei päätetty. Maastricht ei luo mitään sotilasliittoa vielä. Se luo vain sen, että pyrkimyksenä on pääsy läheisempään sotilaalliseen yhteistyöhön tulevaisuudessa, mutta Maastricht ei luo vielä sotilasliittoa. (Ed. Miettinen: Päätetään vuonna 1996 sitten!) — Näistä asioista päätetään myöhemmin, ja meidän ei kannata lähteä tekemään sellaisia ratkaisuja, joita EY:ään ei ole vielä tehnyt. Silti käykäämme vaikka kuinka vapaata keskustelua ja mielipiteenvaihtoa näistä asioista.

Olen samaa mieltä ed. Lipponen kanssa siitä, että maatalouden sopeuttamisessa me olemme kyllä jäljessä. Kun meidän täytyy sopeuttaa itseämme sekä Gattin kierrokseen, joka näyttää etenevän tällä hetkellä, että myös EY:n maatalousregiimiin, niin sitä vaikeampaa se on meille, mitä myöhemmäksi me siirrämme näitä rakenteellisia uudistuksia. Tässä ed. Lipponen on mielestäni täsmälleen oikeassa. Lähtökohta on se, että on myös maatalouden oma etu, että näihin toimiin ryhdytään riittävän ajoissa, ettei tule sitten kylmää suihkua yhtäkkiä liian tiukasti. Tällä hetkellä tää pohditaan toki toimikunnassa, ja toivottavasti se saa nyt nopeasti sieltä valmista.

Ed. Lipponen puheenvuorossa esitettiin myös toivomus siitä, että hallituksen tulee antaa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle selvityksiä ns. jatkosta kahdeltakin osin, jos ymmärsin oikein, toisaalta jatko-acquis'sta eli niistä monista säädöksistä, jotka tehdään evolutiivisuuden puitteissa. Kun Eta-sopimus on luonteeltaan evolutiivinen eli kehittyvä, niin EY:ssä koko ajan syntyy säädöspohjaa, johon me tulemme mukaan. Siis me emme itse asiassa tee ratkaisua vain siitä sopimusnipusta, joka on tässä pöydällä, vaan tavallaan evolutiivisuudesta. Siellä on odottamassa jo iso tukku erilaista lainsäädäntöä, joka tulee mukaan tavallaan tähän ratkaisuun evolutiivisuuden puitteissa. On tietysti täysin selvä ja oikeutettu vaatimus, että eduskunnan täytyy saada tietoa heti, kun tätä tietoa voidaan antaa. Meillä on toki ollut jonkin verran vaike-

uksia neuvotella EY:n kanssa nyt tästä jatko-acquis'sta.

Ed. Lipponen esitti myöskin toivomuksen siitä, mitä tapahtuu avis'n saamisen jälkeen, joka tapahtunee 4 päivänä marraskuuta, viivästys lienee pelkästään teknistä laatua. En usko, että siinä on EY:n puolelta mitään poliittista, että se tulee 4 päivänä eikä eilen. On selvää, että sen jälkeen meillä täytyy käydä kansallista keskustelua neuvottelutavoitteista. Totta kai niitä valmistellaan koko ajan virkamiespuolella ja ministerivaliokunnassa, mutta mitään valmistahan ei vielä ole yksityiskohtien osalta, koska nekin elävät koko ajan, kun kuullaan, mitä EY ajattelee myös muiden hakijoitten osalta. Ruotsin avis meillä on hyvin tiedossa, ja uskon, että meidän avis'mme on hyvin samantapainen kuin Ruotsin.

Sitten viitattiin siihen, että integraatiovaliokunnan salassapitovelvollisuus on liian laaja. Eräs asiahan on täysin selvä: Jos ennakkopäätöksiä pitäisi tehdä suuressa valiokunnassa tai integraatiovaliokunnassa, niin olisi tosi onnetonta, jos neuvottelutaktiset tavoitteet vuotaisivat ennen kuin mennään neuvottelupöytään. Siinä eduskunta joutuu kyllä kovan paikan eteen. Niitten asioiden täytyy pysyä talon sisällä, jotka on tarkoitettu pysyviksi. Se on kyllä kysymys, joka ehkä vasta käytännössä hioutuu, miten se alkaa toimia.

Ed. Miettinen kiinnitti huomiota myös samaan asiaan, eduskunnan tiedonsaantioikeuteen, joten siihen olen jo vastannut.

Ed. Wahlström totesi, että heidän suhtautumisensa EY-jäsenyyteen on kielteinen ja perusu-suhtautumisensa Eta-sopimukseen on myönteinen. Hän ihmetteli, miksi hallitus on ollut niin innokas hyväksymään Maastrichtin sopimukseen. En minä sanoisi, että hallitus on ollut mitenkään erityisen innokas hyväksymään Maastrichtin sopimusta. Kysymys on siitä, että jos aikoo jonkin klubin jäseneksi, niin yleensä pitää kai hyväksyä klubin säännöt. Siitä täässä vain on kysymys. Jos me ilmoitamme, että haemme EY-jäsenyyttä, mutta sanomme samalla, ettemme hyväksy teidän perustavaa laatua olevia sopimuksianne, niin kukas meidän kanssamme ryhtyy neuvottelemaan? Se ei tarkoita sitä, että me välttämättä olisimme onnellisia jokaisesta virkkeestä, joka Maastrichtin sopimuksessa on. Päinvastoin voi sanoa, että meillä on hyvinkin sentapaisia toivomuksia, mitä täällä on muutenkin esitetty, että koko integraatioprosessiin pitää saada vähemmän elitismiä, enem-

män subsidiariteettia eli läheisyysperiaatetta, päätöksiä lähelle kansalaisia, demokraattisuutta, sen kaltaisia oikeuksia. Kun sama prosessi on nyt käynnissä EY:n sisällä, niin uskon, että valtaosa suomalaisista toivoo, että EY kehittyä juuri sen kaltaiseen suuntaan.

Sitten oli ed. Wahlströmin esityksessä kysymys siitä, että Suomessa rantojensuojelu pitäisi toteuttaa lailla. Tästä voin vain todeta, että jos me haluamme rantoja suojella, niin niitä pitää sitten suojella yhtä lailla suomalaisilta kuin ulkomaalaisiltakin. Jos rannoilla on, niin kuin on, luonnonsuojelullinen ja ympäristöarvo, niin silloin niitä pitää suojella samalla tavalla suomalaisilta kuin ulkomaalaisilta. Muuten perustavoite, että rantoja pitäisi suojella, ei toteudu ja onnistu. Enkä minä usko, että nykyisen säädöksen puitteissa, jolloin täytyy olla maassa asuva ulkomaalainen, mitään erityisempää rynnistystä tulee.

Ed. Donner kiinnitti huomiota erittäin tärkeään asiaan eli suomalaisten suvaitsevaisuuteen tai paremminkin suvaitsevaisuuden puutteeseen. Kyllä me olemme aika tylyä kansaa yleiseltä asennoitumiseltamme. Täytyyhän meidän se myöntää. Ennen pitkää me saamme kyllä muutua suvaitsevaisemmiksi monin tavoin muita kulttuureja ja muun näköisiä ihmisiä kohtaan.

Ed. Haavisto lähti liikkeelle aika kaukaa. Hän totesi, että meillä ei ole mielenkiintoa Venäjää kohtaan. Minä en ymmärrä, tarkoittiko hän kaupallisesti vai missä mielessä. Mitä tulee kaupallisesti mielenkiintoon Venäjää kohtaan, niin meillä on valtava mielenkiinto Venäjää kohtaan. Ongelma on vain siinä, että kauppaa ei tahdo oikein nykyehtoisesti syntyä ja meillä ei ole varaa enempää sitä lainoittaa. Meillä on jo 6—8 miljardin saatavat siltä suunnalta, ja meidän takuukiintiömme ovat jo täynnä, joten meillä ei ole varaa myöskään myöntää uusia takuita Venäjän suuntaan. Bisneksen pitäisi tapahtua siis normaalieludoilla, ja siihen ei ole oikein edellytyksiä, kun kaverilla ei ole rahaa. Tämä on se ongelma. Minä uskon, että suomalaiset odottavat kovasti sitä, että Venäjän suuntaan päästäisiin tekemään bisnestä.

En myöskään hyväksy sitä, että hän sanoi, että me olemme kiinnittäneet liian vähän huomiota muihin markkinoihin. Se ei pidä paikkaansa. Meillä on ollut erittäin tiivis operointi mm. Kiinaan, Yhdysvaltoihin, Kaakkois-Aasiaan. Itse asiassa Kaakkois-Aasiassa meidän ulkomaankauppamme on kasvanut voimakkaimmin. Se johtuu nimenomaan meidän ponnisteluistamme.

On vain yksi näkökohta, jota ei ole riittävästi Kaakkois-Aasian tai Kiinankaan bisneksessä Suomessa riittävästi huomattu. Se on se, että ainakin tähän asti, ennen kuin Oecd-ehdot muuttuivat, täällä on täytynyt tarjota pehmeitä luottoja. Nyt kun me supistamme yleisesti meidän kehitysyhteistyövarojamme ja sentapaisia varojamme, se on tarkoittanut sitä, että meiltä on bisneksiä mennyt sen vuoksi, että meillä ei ole ollut varaa myöntää näitä pehmeitä luottoja. Nyt Oecd-ehdot pehmeän luoton kriteerit ovat myös kiristyneet sillä tavalla, että senkään takia ei voi kaikkii bisneksiin myöntää enää nykyisin edes pehmeitä luottoa, vaan sen täytyisi tapahtua kovalla rahalla, ja meidän bisneksemme eivät ole tällä hetkellä oikein kykeneviä käymään kaikissa tapauksissa kovalla rahalla bisnestä eivätkä he myöskään suostu ostamaan. Meidän kauppamme esimerkiksi Kiinan kanssa on kasvanut räjähdysmäisesti, mutta sielläkin on täytynyt aika usein olla pehmeitä luottoja.

Ed. Haavisto totesi, että vihreät näkevät tässä ongelmia. Meidän täytyy vain kaikkien asettaa toiveita, että esimerkiksi ympäristönäkökohtien osalta päästäisiin siihen, että direktiivejä ja muita säädöksiä saadaan koko Eurooppaa kattavasti muutetuiksi sellaisiksi, että ne ovat ympäristöä säästäviä ja luonnonsuojelun kannalta järkeviä. Minä näen tässä integroituvassa Euroopassa suuren mahdollisuuden saada aikaan ympäristöllisesti parempi Eurooppa.

Mutta tämä kaikki tarvitsee poliittista tahtoa, ja kysymys on siitä, onko se poliittinen tahto ja moraali olemassa. Se on se kysymys, joka täytyy asettaa. Jos se on, niin on päivän selvää, ihan loogisesti voidaan päätellä, että jos koko Eurooppa noudattaa tiukempia ympäristönormeja, niin silloin me saamme paremman ja puhtaamman Euroopan, kuin jos vain kansallismaitioiden puitteissa kilpailisimme erilaisilla normeilla ja saastuttamisella. Saastuttamistahan voidaan käyttää kilpailukeinona: Pistää vähän likaisempaa vettä vesistöön, niin ei tarvitse niin paljon käyttää rahaa puhdistukseen ja saa tuotteen vähän halvemmalla. Tosin se on lyhytnäköistä. Kymmenen vuoden kuluttua kustannukset tulevat sairauksina ja juomaveden puhdistuksina, pohjaveden puhdistuksina monin veroin takaisin. Se on päivän selvä juttu, mutta lyhyellä tähtäyksellä voi menetellä typerästi ja yrittää myydä vähän halvemmalla.

Suojalausekkeen käyttökynnyksestä sanon, että se ei saisi olla liian korkea. Siinä on vain se, että jos käytät liian matalaa suojalausekekyn-

nystä, niin silloin naapurihan saa oikeuden käyttää siihen suhteessa olevaa suojalausekejärjestelyä myös ja ryhtyä vastatoimiin. Eli se voi olla hyvin helposti lyhytnäköistä. Jos on liian "trigger-happy", niin kaveri ryhtyy vastatoimenpiteisiin, joihin hänellä on suojalausekemääräyksen puitteissa täysi oikeus.

Ed. Kallis kiinnitti huomiota kuljetustuen myöntämiseen myös jatkossa. Tähän seikkaan myös ed. Ukkola kiinnitti huomiota. Minä olen selvittänyt tätä asiaa ja saanut sellaisen vastauksen, jonka pitäisi olla vedenpitävä, että ainakaan mitään sellaista ei ole tällä hetkellä tiedossa, joka estäisi meitä käyttämästä aluepolitiikan välineenä kuljetustukea, jos sillä vain kompensoidaan etäisyyttä, harvaa asutusta ja tämän tyyppisiä asioita. (Ed. Tennilä: No niin!) Mutta jos mennään yli siitä, jos mennään sen tyyppisiin järjestelyihin, joissa annetaan keinotekoisia tukea, silloin mennään yli ja sitä ei varmaan tulla hyväksymään. — Mutta kun ed. Tennilä sanoi, että "no niin", niin sanon vain, että toistaiseksi olen saanut tämäntapaisen vastauksen, kun olen selvittänyt tätä asiaa. Mutta tämä on selvästikin yksi niistä asioista, joita meidän täytyy aluepoliittisesti neuvottelujen kuluessa selvittää.

Ed. Kalliksen puheenvuorossa oli yksi aivan omituinen kohta siellä lopussa. Nimittäin hän totesi, että Eta-järjestely on täysjäsenyyttä parempi vaihtoehto, ja että tämä on myös vaihtoehto täysjäsenyydelle. Minä olen kaiken kaikkiaan ihmetellyt näitä julkisia kannanottoja, joita kristillisen liiton taholta on otettu viime aikoina haastattelulausunnoissa ja muissa, joissa on jopa esitetty, että Suomen pitäisi vetää jäsenhakemuksensa takaisin. Tämän tyyppisiä lausuntoja on tullut ihan ministeritasoltakin kristillisen liiton puolelta. Minä olen ihmetellyt, miten se on mahdollista, kun he ovat kuitenkin olleet yksimielisesti hyväksymässä EY-jäsenhakemuksen jättämisen hallituksen sisällä. (Ed. Kekkonen: Me sitä vasta ihmettelimme!) Siis joka ikisessä yhteydessä, missä me olemme päättäneet ratkaisevissa käsittelyissä hallituksen sisällä EY-jäsenyyden hakemisesta ja hakemuksen jättämisestä, kristillinen liitto on ollut ilman vastalauseita mukana. Kuitenkin se pelaa tällaista "double playtä" julkisuudessa, jossa esittää, että muka ei olisikaan sen kannalla. Joku selvyys tähänkin pitäisi jossain vaiheessa saada, kun kaikissa julkisissa esiintymisissä he näyttelevät, niin kuin olisivat EY-jäsenyyttä vastaan, vaikka viralliset dokumentit ja asiakirjat kertovat aivan toista hallituksen sisäisestä työskentelystä. (Ed. Kek-

konen: Mikä on varapääministerin käsitys asiasta?) Eli tämä on minusta hyvin omituinen asia. Siksi otinkin sen tässä esille, kun se kerran täällä otettiin heidän ryhmäpuheenvuorossaan esille; joku tolkku tähän pitää saada. (Ed. Miettinen: Ei farisealaisuus mikään uusi ilmiö ole siellä!)

Ed. Aittoniemi piti värikkään ja hänelle luonteenomaisen puheenvuoron, joita on aina kyllä mukava kuulla. Se on virkistävää parlamentaarista debattia oikein. Hän totesi, vanhaa tapaa noudattaen muuten, että Suomen neuvottelijat ovat jälleen epäonnistuneet. Hän viittasi siihen, että Suomen neuvottelijat söivät nakkeja vai nukkuivat vai miten. (Ed. Aittoniemi: Ei niitäkään!) — Ei niitäkään? — Mutta sveitsiläiset ja norjalaiset kävivät urhoollista taistelua ja väänivät kättä.

Mutta, ed. Aittoniemi, meillä ei ollut sveitsiläisten ongelmaa siitä, että heillä on vierastyövoimaa noin 30 prosenttia, joten me emme voineet siitä kysymyksestä neuvotella. Sitten meillä ei ole semmoisia kalavesiä kuin norjalaisilla, että me emme voineet siitäkään kysymyksestä neuvotella, josta he neuvottelivat. (Ed. Miettinen: Eikä transitoa!) — Eikä meillä ollut myöskään sitä transitokysymystä, se on ihan oikea havainto. — Me jouduimme neuvottelemaan vain näistä yleisistä kysymyksistä, joista kaikki muutkin neuvottelivat. Me emme keksineet mitään semmoista ekstraa, josta olisi päästy sillä tavalla väantämään kättä pelkästään Suomen osalta.

Mutta sitten hän sanoi kuitenkin kritiikkinä, että lainsäädäntövalta, tuomiovalta ja toimeenpanovalta menevät. Mutta emmehän me näissä kysymyksissä missään erikoisasemassa ole. Näissähän me neuvottelimme kollektiivisesti. Minä vielä kerran korostan sitä asiaa, että Etaneuvottelu neuvoteltiin kollektiivisesti. Kaikki Efta-maat neuvottelivat siitä yhdessä. Neuvottelutulos on yhteinen. Meillähän oli vuoroveto neuvottelijoissa koko ajan, ja neuvottelimme siis kollektiivisesti. Jokaisesta asiasta sovittiin yhdessä ja yritettiin asettaa tavoitteet yhdessä. Nämä kysymykset ovat nimenomaan sellaisia, joista sanoitte, että ne ovat pahimpia puutteita. Niistä neuvoteltiin yhdessä. Jos niissä on epäonnistuttu, niin okei, sitten me olemme kaikki yhdessä epäonnistuneet. Oma käsitykseni on se, että emme ole epäonnistuneet. Se on tässä yhteydessä sivuasia.

Sitten mainitsitte samaan litaniaan, että meni tässä yhteydessä oma rahakin, mutta ei se tässä vielä ... (Eduskunnasta: Menee myöhemmin!)

Mainitsitte oman rahan kyllä, katsotaan sieltä puheenvuoronne tarkistuksesta. Olisin ymmärtänyt, jos olisitte esittänyt nuo kommentit Euroopan unionista, mutta kun esitte Etasta, en oikein kaikkea voinut ymmärtää.

Ed. Ukkola totesi puheenvuorossaan, että sanelu jne. ovat nyt kuolleita asioita Euroopassa. Se on aivan oikein, näin täytyy ollakin. Täytyy päästä elitistisestä Eurooppa-keskustelusta ihan tavanomaiseen keskusteluun oikeista asioista niiden oikeilla nimillä. Sillä tavalla kansalaiset pysyvät mukana siinä kehityksessä. Se ei vain ole ihan yksinkertainen asia, koska tätä tavaraa on niin paljon tässä prosessissa ja kaikki asiat eivät ole edes yksinkertaisia ja nopeasti omaksuttavissa.

Mainitsitte myös neuvottelutavoitteista, että kaikilta osin ei onnistuttu. Efta kokonaisuudessaan ei kaikilta osiltaan onnistunut, mutta niin kuin joku täällä hyvin osuvasti totesi, eräiltä osin oli erittäin hyvä ettei onnistuttu, koska olisi ollut ikävä heti muuttaa neuvottelutuloksia, kuten ulkomaalaisomistuksen osalta, jossa hyvin nopeasti meilläkin asenneilmasto muuttui Suomessa sillä tavalla, että nyt avosylin oltaisiin toivottamassa tänne väkeä tervetulleeksi, kun joku vain tulisi ostamaan firmojamme ja pyörittämään täällä bisnestä. Mehän todella tarvitsemme ulkomaista osaamista ja yritteliäisyyttä. Joku aivan oikein täällä mainitsikin, että kyllähän Suomen teollisuus on pantu ulkomaalaisten toimesta pysyyn. Olisi kiva sanoa, että suomalaiset ovat sen tehneet. Suomalaiset ovat olleet hyviä työmiehiä, mutta kyllä tänne ulkomaalaiset tulivat osaamisensa kanssa, Fazerit, Huberit ja muut, jotka ovat tänne tulleet tuomaan tietonsa ja taitonsa.

Ehkä tässä suurin piirtein on käsitelty näitä keskeisiä kysymyksiä, joita keskustelun aikana on tullut esille. Eräästä asiasta haluan kuitenkin muistuttaa. Jos muistatte aikaisempia keskustelujamme tässä talossa, olen monta kertaa korostanut, että ennen pitää tulla vastaliike. Se on nyt tullut. Se alkoi Tanskasta ja jatkui osittain Ranskassa. Mutta uskon, että tämä on ollut vasta kansalaisten vastarintaliike. Seuraava vastarintaliike, haluan nyt tämänkin saada kirjoihin ja kansiin, on kansallisten parlamenttien vastarintaliike, joka syntyy. Se tulee ennen pitkää myös olemaan hyvin selkeä, kun kansalliset parlamentit alkavat esittää vaatimuksia oman asemansa vahvistamisesta Euroopan prosessissa. (Ed. Tennilä: Ei tämä lammaslauma ainakaan protestoi mitään!)

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, summa summarum, että Eta-sopimus on eduskunnassa otettu myönteisesti vastaan. Tietohan talossa on valtavasti lisääntynyt näistä kysymyksistä tämän prosessin aikana. Keskustelu on, jos vertaamme aikaisempia keskusteluja, ihan toisella tasolla nykyisin. Se perustuu tietoon eikä luulemiseen. Se on mielestäni oikein hyvä asia. Ainakin itse olen hyvin tyytyväinen tähän keskusteluun, jota täällä on käyty.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli miellyttävä kuulla, että ulkomaankauppaministeri yhtyi sosialidemokraattien käsitykseen siitä, että politiikkamme ei pitäisi olla turhan puolustuksellista ainoastaan. Mutta tämä, ministeri Salolainen, punnitaan hallituksessa siinä vaiheessa, kun te asetatte neuvottelutavoitteita nimenomaan siirtymäaikaisten suhteen, sen suhteen miten käsitellään maataloutta ja yleensä suljetun sektorin suhteen. Tulkitsin ministerin puheenvuoron niin, että neuvottelutavoitteista tullaan antamaan varsin pian ulkoasiainvaliokunnalle selvitys, se aika on tullut.

Ministeri sanoi, että on hyvä keskustella turvallisuuspolitiikasta avoimesti, mutta ei kuitenkaan ole tässä vaiheessa syytä ottaa mitään erityisiä kantoja. Mitenkähän nyt on hallituksessa? Tämä on vähän niin kuin hallituksen talouspolitiikkaa, että ministerit puhuvat ihan mitä tykkäävät. Tuntuu siltä, että erityisesti ministeri Rehnillä olisi erittäin suuret halut nyt jo ratkaista nämä asiat. Hänhän esiintyi siihen malliin, että hän kyllä jo liittäisi meidät länsiliittoon, kunhan vanhat brezhnevilaiset, ilmeisesti hallituksessakin, vain eivät olisi esteenä. Kyllä nyt olisi aika myös hallituksen puolelta ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa selvittää. Näyttää siltä, että nyt sotilaspuoli, mukaan lukien asianomainen ministeri, heiluttaa hallitusta ja suomalaista ulkopoliittista johtoa eli häntä heiluttaa koiraa. Olisi aika saada nyt selvyttä, ei tietenkään siinä hengessä, että ketään sensuroidaan. Mutta hallituksella pitää olla näissä keskeisissä asioissa jokin selkeä linja, ja tästäkin on syytä kertoa eduskunnalle.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Jos on keskustelun taso eduskunnassa noussut, niin ilmeisesti on myös hallituksen tiedon taso jonkin verran noussut. Aina ei vain ole selvää, mistä asiasta hallituksella on tietoa ja mistä luuloa.

Nimittäin into johon viittasin puheenvuorossani, näkyy juuri siinä, että esimerkiksi liittoutumattomuuden ja puolueettomuuden määrittelyssä ja Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan määrittelyssä on ollut todella niin nopea vauhti, että ei todellakaan tiedä, mikä on se linja siellä taustalla. Olen käsittänyt, että ulkopoliittikkaa johtaa tasavallan presidentti ja sen mukaisia lausuntoja ja näkemyksiä tulisi myös hallituksen jäsenten esittää. Mutta näin suinkaan ei ole. Pelkästään sinä aikana jolloin EY-jäsenyydestä on keskusteltu, on esitetty puolueettomuusmääritelmä, sitten määritelmä lähialueiden puolueettomuudesta, välillä on oltu jo menossa Natoon, ja on jo mentykin tarkkailijaksi Nacc:hen eli tähän yhteisjärjestöön jne. Näyttää siltä, että hallitus muuttaa linjaansa jatkuvasti ja keksii jälkepäin selityksiä sille, miksi näin on pitänyt tehdä. Kyllä todella olisi jo aika saada selvyys siitä, mikä on hallituksen kanta sekä tässä tilanteessa että eteenpäin.

Toisaalta tämä kyllä korostaa sitä asiaa, mikä hallitus on osittain unohtanut, että Etan ja EY:n erojakin pitäisi selventää. Ne ovat olemassa, kun muistetaan tämä historia, että lähdettiin nimenomaan siitä, että Eta on vaihtoehto täysjäsenyydelle. Tosin sitä nyt ovat muuttaneet ne jäsenhakemukset, jotka on muista maistakin jätetty, mutta olen edelleen sitä mieltä, että se on vaihtoehto. Miksi siitä muuten niin paljon puhuttaisiin? Siis hallituksen näkemys Etan ja EY:n eroista ei ole selvinnyt näiden selontekojen aikana.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri vastauspuheenvuorossaan yhtyi sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa esitettyyn näkemykseen siitä, että maatalouden sopeuttaminen on jo myöhässä ja että tämä sopeutus on myöskin maatalouden oma etu. Näin asia todella on. Mutta sen sijaan olen täysin eri mieltä niistä keinoista, ministeri Salolainen, millä tavalla se sopeuttaminen pitäisi käytännössä tehdä. Jos oikein tiedän, niin te olette nimenomaan vaatinut sitä, että pitäisi rajasuojaa tässä vaiheessa madaltaa. Rajasuojan madaltaminen käytännössä tietää sitä, että me luovumme jo siitä periaatteesta, joka on nimenomaan EY:n yhteisen tulliliitonkin periaate, että omat rajat suojataan. Avataan ne siinä vaiheessa vasta, kun tullaan tilanteeseen, jossa me olemme mahdollisesti osa EY:tä.

Puhuitte myöskin siitä, että kansallinen keskustelu neuvottelutavoitteista olisi tarpeen sen

jälkeen, kun tämä avis on saatu. Näin asia todella on. Mutta miten se on käytännössä mahdollista, kun kaiken aikaa hallituksen piirissä valmistellaan näitä kansallisia neuvottelutavoitteita ja se tehdään täysin salassa erilaisissa työryhmissä? Pitäisi eduskuntaan tuoda mahdollisimman useasti tietoa, missä nyt mennään, jotta me todella tiedämme, mitä siellä valmistellaan nimenomaan kansallisten neuvottelutavoitteiden osalta siltä pohjalta, jonka eduskunta maaliskuussa täällä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön pohjalta paalutteli. Erityisesti kaipaasi hallituksen suunnalta tällaista avoimuutta, ja se avoimuus mahdollistaa myöskin sen kansalaiskeskustelun, joka aikanaan mahdollisesta jäsenyydestä päätettäessä kansanäänestystä järjestettäessä on tavattoman tärkeä asia. Oikeaa tietoa tarvitaan ja oikeaa tietoa myöskin Etan ja EY:n eroista, niin kuin täällä ed. Wahlström oikein korosti.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen arvosteli pidettyjä puheenvuoroja siinä mielessä, että nämä puheenvuorot ovat olleet kovin puolustuksellisia — tai mitenkä tuo termi kuului.

Herra puhemies! Minä pidän oikeastaan ihan hyvänä, että näin on. Tämä keskustelu on eduskunnan vastaus Eta-sopimukseen. Laidasta laitaan on oltu sitä mieltä, että tämä sopimus tulee hyväksyä. Mutta minun mielestäni on tärkeää, että me tuomme tässä esille myös kriittisiä näkökantoja: tälle maalle tärkeitä asioita. Siinä mielessä minun mielestäni on ihan hyvä, että tässä keskustelussa ja tässä vaiheessa tietty kritiikki on havaittavissa.

Sitä paitsi, herra puhemies, minä kyllä itse asiassa myös ministeri Salolaisen omassa puheenvuorossa olin kuulevinani tiettyä puolustusasennetta, tosin vähän toiselta kantilta.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin omalta osaltani olen pannut merkille aika lailla sen miinusmerkkisen sävyn, joka eräissä puheenvuoroissa on ollut, sellaisen varauksellisuuden. Koomikko Groucho Marx aikoinaan pyrki erääseen klubiin ja tultuaan valituksi sinne erosi saman tien ja perusteli sitä sillä, että ”en voi koskaan olla klubin jäsen, joka hyväksyy minut jäsenekseen”.

Minusta eräissä puheenvuoroissa on ollut vähän samaa sävyä. Eritoten ihan konkreettisesti se tuntuu hallituksen sisällä sillä tavalla, että

siellä on ministeri ... — Kun ministeri Kankaan-
niemi käveli sisään, niin otan hänet tässä esimerk-
kiksi. — On jotenkin näin oppositiosta katsel-
len mahdotonta se, että hallitus sisällänsä toimii
niin ristiriitaisesti kuin se toimii. Kuinka kauan
esimerkiksi varapääministerin sielu sietää sellai-
ta toimintaa? Tämä lisättyä siihen, mitä ed.
Lipponen tovi sitten sanoi eräistä puolustusmi-
nisterin lausunnoista, antaa kyllä aika huteran
kuvan.

Herra puhemies! Ministeri Salolainen sanoi,
että me olemme tyyliä kansaa. Tässä suhteessa
ministeri Salolaisen ehkä olisi syytä katsoa pei-
liin. Viittaan viime sunnuntain kunnallisvaalei-
hin. Ministeri Salolaisen johtaman puolueen lis-
toilta valittiin henkilö, joka on tuomittu rasis-
mista, Suomessa erään suuren kaupungin kun-
nanvaltuustoon. Ministeri Salolainen olisi uskot-
tavampi sanoessaan näin, jos hän ryhtyisi toi-
menpiteisiin tällaisia ilmiöitä vastaan omassa
puolueessaan ja oman puolueensa liepeillä.

Mitä tulee ympäristöön, niin ympäristönor-
mitettu Eurooppa on kyllä ehdottomasti parem-
pi vaihtoehto kuin hyvin hajallinen Eurooppa
nimenomaan suhteessa ympäristöön.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra
puhemies! Minä en usko, että meillä puolustuk-
sellisuus tulee olemaan ongelma, vaan semmoi-
nen euronöyryys, josta esimerkkinä on juuri
kuljetustuki, josta täällä kiisteltiin viime keväänä.
Sehän oltiin jo poistamassa Suomesta sen
vuoksi, että on joku huhu liikkeellä, että se ei käy
tulevaan integraatioon. Nyt on saatu pikkuisen
tietoa, ja oikeaksi osoittautui se arvio, joka
meillä oli, ettei tätä tämmöistä direktiiviä mis-
sään edes ole olemassa. Mutta kun huhu oli
liikkeellä, niin oli jo mennä koko Pohjois-Suo-
melle elintärkeä kuljetustuki.

Ed. Lipponen täällä kritisoi puolustusministe-
ri Rehniä siitä, että hän on kovasti höökinyt
sinne Länsi-Euroopan unioniin ja mennyt mil-
loin minnekinpäin. Minusta ed. Lipposen omas-
sa puheenvuorossa oli kaikkein eurohuumaisin
henki. Hänhän lähti siitä ja sanoi sanatarkasti,
että Suomen tulee toimia ”ikään kuin olisimme
jo EY:n jäseniä”, ja saman tien hän vei meitä
Länsi-Euroopan unioniin ja jopa ”rauhanpako-
tusoperaatioihin”, niin kuin hän puheenvuoros-
saan sanoi. Minä ihmettelen, oliko tämä sociali-
demokraattien kanta vai vain ed. Lipposen kan-
ta. Jos tämä on SDP:n kanta, niin nyt SDP on
paavillisempi kuin paavi itse, sillä hallituksella
on sentään vielä tiedonannossa varauksia siitä,

miten meillä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa hoi-
detaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Kaikki Efta-maat menettävät
lainsäädäntö-, tuomio- ja toimeenpanovallasta
osan näissä neuvotteluissa. Siinä ei ollut kenellä-
kään yksittäisen maan neuvottelijalla sen kum-
mempaa osuutta, eikä sitä ole kukaan sanonut-
kaan, se on täysin selvä asia.

Mitä tulee rahaan, otin sen eräänä esimerk-
kinä yhteiskunnallisista kulmakivistä. Sitä me
emme toki menettäneet. Menetämme sen
EY:ssä, jos menemme siihen. Nyt on vain kysy-
mys siitä, että kun norjalaiset ym. väänsivät
kättä kansallisista eduistaan, te olitte saaneet
kaikki kansalliset edut ilmeisesti, koska te ette
viimeisenä yönä olleet päättämässä niistä asiois-
ta. Mitä ne kansalliset edut olivat, joita te olitte
saaneet sieltä? Minä esitän esimerkiksi sen ulko-
maalaisen yritysostoa ja maanostoa koskevan
siirtymäajan. Se oli kolme vuotta, mutta sitä
teillä ei ollut tarkoitustakaan toteuttaa, vaan jo
pitkät ajat sitten on annettu eduskunnalle esitys,
jolla murennetaan ensi vuoden alusta koko sys-
teemi.

Toisin sanoen meille ei jää mitään muuta
kansallista etua kuin ainoastaan se suojalauseke,
joka on hyvin automaattisesti laukaisee myös
vastapuolen reaktiot, niin kuin mainitsin. Suoja-
lauseke on täysin merkityksetön, sillä ei ole
mitään merkitystä. Mitään muita kansallisia etu-
ja ei te ette siellä pystyneet neuvottelemaan. Ul-
koasiainvaliokunnan lausunto, että asetetut eh-
dot ovat tulleet ”kohtuullisesti” neuvoteltua, ei
pidä paikkaansa. Uskon, että jos ulkoasiainva-
liokunta olisi ollut oikein realistinen, niin se olisi
sanonut, että ”epätydyttävästi” ja sillä siisti.
Näitä minä olen tarkoittanut.

Te ette vastannut mitään siihen, tiedättekö te
sosiaaliturvasäännöksen eli asetuksen n:o 1408
sekä työvoiman liikkuvuuden osalta kaikki ne
asiat, mihin me menemme tällä sopimuksella.
Tiedättekö te neuvottelijana ne kaikki velvoitteet
ja rasitteet, kun yksikään asiantuntija ei ole
pystynyt sanomaan eikä ulkoasiainvaliokunta
päättöstä tehdessään vielä tänä päivänä tiedä,
kuinka asia loppujen lopuksi on?

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa herra puhemies! Ministeri Salolai-
nen kiinnitti aivan oikein huomiota siihen, että
tässäkin keskustelussa on tavattoman paljon
puhuttu EU:sta ja Suomen mahdollisesta EY-

jäsenyydestä, ei niinkään paljon Etasta, huolimatta siitä, että Eta on todella äärimmäisen merkittävä askel, jonka vaikutusten pohdinta on jossakin määrin jäänyt paitsi puolustuspoliittisen keskustelun myös Suomen mahdollisen EY-jäsenyyspohdinnan alle. Näin oli vielä mittavammassa määrin viime kesäkuussa, kun eduskunta kävi lähete keskustelua. Tuolloin tavallaan Eta-sopimuksen yksityiskohtaiset seuraamusvaikutukset jäivät varsin vähäiselle pohdinnalle.

Haluan, herra puhemies, korostaa, että on tärkeää tiedostaa, että Eta on Suomen integraatiopolitiikalle selkeä peruslinjan valinta. Se on mittava askel. Pidän sitä mittavampana askeleena kuin täysjäsenyyttä Eta-tilanteesta varsinaisesti EY:n jäseneksi. Sen vuoksi on olennaista tietysti tässä tilanteessa päätöksentekijöiden tietää, mihin tämä askel johtaa.

Luulen, että monille myös yritysmaailmassa tulee olemaan varsin mittava yllätys, kun Eta kaikessa laajuudessaan astuu voimaan, on voimassa ja alkaa toimia pääoman, työvoiman, palveluiden ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden osalta. Se kilpailutilanne tulee olemaan varmasti mittava yllätys monille suomalaisille yrityksille. Tämä on minusta vain olennaista tiedostaa. Sama koskee tietysti myös tiedostamista sen osalta, mitä tämä merkitsee muutoksena meidän päätöksentekijärjestelmäämme sekä ennen muuta oikeuskulttuurimuutoksena, jolta osin, herra puhemies, kansallista keskustelua on käyty hämmästyttävän vähän oikeusoppineidenkaan taholla.

Itselleni Eta on mahdollisuus, josta me kansakuntana lähemme hakemaan kansallista etua, kansallista hyötyä. Siinä mielessä on aivan selvää, että me voimme asettaa myös kansallisesti hyvin itsekkeät tavoitteet näiden hyötyjen hakeamisen osalta.

Ed. Ryyinänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolaisen rohkaiseva sanoma oli suurin piirtein se, että ruikuttamalla ei pärjätä. On tietysti hyvin totta, että meidän edustajiemme ja virkamiestemme neuvottelutaidot substanssiasiantuntemuksen lisäksi ratkaisevat hyvin paljon ja siitä vaikutusmahdollisuutemme riippuvat ja myös tätä varten koulutusta tarvitaan. Joka tapauksessa emme pääse mihinkään siitä, että päättäväisyytemme puutteellisuus on Eta-sopimuksen heikko kohta.

Ministeri Salolainen korosti, että alueiden vaikutus kasvaa. Sitä minä todella toivon, mutta se vaatii hyvin paljon kansallista yksimielisyyttä

ensin oman aluepolitiikan merkityksestä ja siitä, että tämä maa ensin nähdään kokonaisuutena aina yritys- ja maaseutupalititikaasta korkeakoulupolitiikkaan. Ei Eta auta, jos me emme itseämme auta. Pääkaupunkikeskeisenä maana me emme voi integroitua kovin tasavertaisesti. Alueiden Euroopan kehittyminen kyllä vaatii hyvin selkeää päätösvallan delegointia Eta-tasolla. Jos paljon puhuttua subsidiariteettiperiaatetta todella EY:ssä toteutetaan, niin se toki heijastuu myös Etaan ja antaa tarvittavaa liikkumatilaa, vähentää byrokratiaa ja tuo päätösvaltaa alueille, paikalliselle tasolle.

Minusta meillä on myös oltava hyvin paljon itsetuntoa ja tervettä kansallista itsekkyyttä, kun me sovellamme Eta-säännöksiä. Minusta hyväksi esimerkiksi käy täällä paljon esillä ollut kuljetustuki. Olemme pitkään vaatineet, että sille on todella löydettävä hyväksyttävä vaihtoehto. Se on keskusteluissa hyvin pitkään torjuttu täysin mahdottomana ajatuksena. Olen hyvin iloinen siitä, että ministeri täällä hyvin selkeästi totesi, että asia on mahdollista hoitaa. Toivon samaa määrätietoisuutta myös jatkossa.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen valitteli sitä, että ollaan niin defensiivisiä eikä offensiivisiä integraatiopolitiikassa, mutta mielestäni viimeiset ajat tai nimenomaan Euroopan talouslama on tuonut suomalaisillekin esiin sen realiteetin, että muutkin valtiot puolustavat aika monessa asiassa kansallisia etujaan. Jos katsoo Saksan korkopolitiikkaa tai Ison-Britannian pyrittelyä raha- ja talousunionin ympärillä, niin kansallisia etujahan siellä ajetaan, vaikka samaan aikaan ollaan mukana integraatioprosessissa. Siinä mielessä suomalaisten pitäisi pystyä erittelemään tässä keskustelussa myös muiden maiden kansallisia intressejä ja miettiä omiaan, jotka voivat olla esimerkiksi työllisyyspolitiikkaan tai suomalaisen sosiaaliturvaan liittyviä, eikä siinä minusta ole mitään häpeiltävää, että niitä täällä puolustetaan.

Puheenvuorossani aloitin vähän kaukaa eli Venäjältä siinä mielessä, että katseet ovat ehkä liikaa nyt kiinnittyneet Länsi-Eurooppaan, ja rupein muistelemaan, milloin ulkomaankaupaministeri viimeksi onkaan ollut Venäjällä hieromassa kauppaa, enkä muistanut. Voi olla, että se aika on hyvin lähellä, mutta siitä ei ole ainakaan ollut julkisuudessa paljon. Kuva suomalaisista Venäjällä tai Venäjän-kaupan spesialisteina alkaa hiipua paitsi suomalaisten niin

varmasti myös venäläisten silmissä pikkuhiljaa, jos ei tehdä jotakin näyttävää. Nähdäkseni Saksa ja Ruotsi ovat liikkeellä. Vaikka vielä kaupoja ei niin paljon synny, ovat liikkeellä näyttävästi satsaten tulevaisuuteen ja ovat paljon enemmän esillä. Ainakin itse sain tämän mielikuvan Pietarissa tänä kesänä siellä käydessäni.

Kolmas asia ympäristökysymykset. Ministeri sanoi, että on kyse politiikan tahdosta ja moraalista ympäristöasioissa. Tämä on nyt se ongelma nimenomaan vihreiden kannalta, kun näemme, että Eta sinänsä tarjoaa kyllä puitteita omasta ympäristöstä huolehtimiselle. Siitä syntyy joitakin uhkakuvia, mutta kansallisin toimin niihin voidaan vastata. Hallituksen kansalliset toimet ovat täysin puutteellisia. Ne ovat rantojensuojelun osalta puutteellisia, ne ovat metsänsuojelun osalta puutteellisia.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ministeri Salolaisen puheenvuorosta välittyi melkoinen varauksellisuus eduskunnan tiedonsaantioikeutta kohtaan. Hän suorastaan epäili sitä, osaako eduskunta näitä vapauksia oikein käyttää. Tässä suhteessa toivoisi hallitukselta selkeää asennemuutosta. Hallituksella on ollut hyvin pidättyvä asenne eduskunnan tiedonsaantiin. Minusta tulevaisuuden politiikan lähtökohdan täytyy olla ilman muuta avoimuus ja näitä säädöksiä ja toimintatapoja täytyy myös muuttaa niin, että eduskunnalla on mahdollisuus saada riittävät tiedot ja voidaan rakentaa luottamuksellinen toimintatapa.

Ministeri Salolainen esitti myös profetian siitä, että Euroopan parlamentit ja ilmeisesti myös EY:n parlamentti lähtevät tällaiseen protestiliikkeeseen. Minä kyllä toivon, että tämä ministerin näky toteutuisi, koska itse pidän EY:n sisäistä rakennelmaa siinä suhteessa puutteellisenä, että kansanvallan elementti on siinä kovin heiveröisesti ollut mukana. Toivottavasti tämä monenlainen muutos, jonka ilmeisesti tulevina aikoina tulemme kohtaamaan, tuo tässä suhteessa uudenlaisia ajatuksia ja uudenlaisia toimintamutoja ja sitä kautta antaa myös selkeän sisällön sille, mitä läheisyysperiaate tulevaisuudessa tarkoittaa.

Lyhyesti haluaisin puuttua siihen, mitä ed. Aittoniemi sanoi työvoiman liikkuvuudesta ja sosiaaliturvasta. Hän oli tässä yksityiskohdassa oikeassa, ettemme ole kovin selkeää vastausta

saaneet tiettyihin kysymyksiin. On aivan paikallaan, että niitä vastauksia selkeytetään ja ennen kaikkea eri viranomaiset tekevät yhteistyötä niin, että pystytään näkemään kokonaisuus. Uskon, että laajemminkin tässä asiassa eli yhteistyön taitojen ja tekemisen tarpeellisuudessa meillä on aika paljon opittavaa. Sitä yhteistyötä täytyy tehdä täällä maan sisäisesti, mutta tietysti myös viranomaisten ja tahojen kanssa tämän maan ulkopuolella.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Minäkin olisin puuttunut ministeri Salolaisen puheenvuoron osalta tähän defensiivisyyteen, puolustuksellisuuteen, mitä hän näki käytetyissä puheenvuoroissa. Omalta osaltani näin ministerin puheenvuorossa kritiikittömyyttä, ehkä vaarallistakin kritiikittömyyttä, nimenomaan talouden osalta. Toki meidän taloutemme pelisäännöt Etassa paljolti muuttuvat. Mutta se, että meidän täytyy kaikessa kuitenkin pyrkiä suosimaan suomalaista työtä, tuotannollista toimintaa ja suomalaisia uusiutuvia luonnonvaroja on edelleen meidän peruslähtökohtamme. Suomen kansantalous on pieni, velkaantunut kansantalous. Me olemme täällä Euroopassa varsin syrjässä ja voimme sittenkin pärjätä vain aika rohkeasti suosimalla omavaraisuutta kaikkialla. Tässä mielessä esimerkiksi tuonnin vapauttamisessa ei pitäisi kiirehtiä esimerkiksi elintarviketalouden osalta eikä muutoinkaan, vaan rohkeasti suosia suomalaista työtä. Siinä meidän pitää olla tietysti hyökkäävä, kun vientiä edistämme ja tuontia korvaavaa tuotantoamme luomme. Mutta omavaraisuus on sittenkin tässä muuttuvassa Euroopassa hyvin tärkeä asia edelleenkin.

Mielestäni Eta-ratkaisu on aika pitkä askel integraatiossa, ja mielelläni henkilökohtaisesti näkisinkin, että se voisi meillä nyt olla pysyvä ratkaisu pitkäksi aikaa, jopa vaihtoehtokin EY:n jäsenyydelle. Kun näemme, miten Eurooppa muuttuu, niin meidän ei mielestäni pitäisi nyt kritiikittömästi lähestyä tätä muuttuvaa eurooppalaista taloutta.

Ed. Ukola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin kerrassaan yllättynyt, kun ministeri Salolainen puhui niin "lämpimästi" alueiden Euroopasta ja hyväksyi jopa sen, että suomalaisten alueitten erityispiirteet voivat olla vahvuustekijä Euroopan integraatiossa. Tällaista puheenvuoroa en ole kuullut yhdeltä ainoaltaakaan kokoomuslaiselta kansanedustajalta edus-

kunnassa. Onkohan ministeri Salolainen väärän puolueen puheenjohtaja vai onko kokoomuksella väärä puheenjohtaja?

Toinen asia, mihin olisin puuttunut, on se, että ministeri sanoi vastauspuheenvuorossaan, että me suomalaiset olemme tyyliä kansaa ja että saamme muuttua muita kulttuureja ja muunlaisia ihmisiä kohtaan paremmiksi jatkossa. Täällä on jo puututtu tähän asiaan, mutta ministeri Salolainen voisi mennä tässä asiassa peilin eteen ja katsoa, mitä Oulussa tapahtui. Ei tee yhtään tilannetta paremmaksi se, että on kysymyksessä sitoutumaton ehdokas. Myös sitoutumattomalla ehdokkaalla — tiedän sen — on oikeus valita, mille listalle menee ja minkälaisien ihmisten kanssa käy vaaleja.

Kolmas asia. Kun ministeri sanoi, että täällä voidaan käydä ulkopoliittista keskustelua, mutta ministerinä hän ei ota kantaa tai hallituksen jäsenenä ei ota kantaa, niin tämä on tietenkin ymmärrettävää. Se häntä, joka koiraa heiluttaa, on tietenkin presidenttipeli. Yksikään potentiaalinen presidenttiehdokas ei uskalla riskeerata omaa tulevaisuuttaan ottamalla selkeitä kantoja ulkopoliittisista vaihtoehdoista. En minä tiedä, miten sellaisia presidenttiehdokkaita voidaan ylipäätään panna ehdolle, jotka eivät uskalla mitään sanoa mistään asiasta.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Salolainen syytti kristillistä liittoa ja ministeri Kankaanniemi double playn pelaamisesta. Kun näköjään joillekin ja myös ministeri Salolaiselle on jäänyt epäselväksi tämä prosessi, haluan selvittää sen yksityiskohtaisesti.

Kun hallitus käsitteli EY-jäsenyyshakemusta, Kankaanniemi jätti eriävän mielipiteen asiaan. Valiokuntien käsittelyn jälkeen oli sitten eduskunnan päätöksen vuoro. Me muistamme kaikki, että asiasta oli monta äänestystä. Eräissä väliäänestyksissä olivat vastakkain kielteinen ponsi ja myönteinen ponsi. Tässä äänestyksessä niin ministeri Kankaanniemi kuin me muutkin EY-jäsenyyshakemusta vastustavat äänestimme tietysti kielteisen ponnin puolesta. Viimeisessä äänestyksessä olivat vastakkain kaksi myönteistä ponnita ja EY-jäsenyyshakemuksen vastustajille ei jäänyt muuta mahdollisuutta kuin äänestää ”tyhjää”. Niin myös teki ministeri Kankaanniemi. Tämän jälkeen oli vuorossa hallituksen toimeenpanopäätös, eikä tässä tilanteessa ministeri Kankaanniemi voinut enää ryhtyä vastustamaan eduskunnan eli korkeimman päätöksentekoei-

men tekemää päätöstä eikä presidentin tahtoa. Olisi ollut ihan sopimatonta, että hän olisi ryhtynyt vastustamaan eduskunnan tekemää päätöstä. Kysymyksessä oli todella enää vain muodollinen päätös, toimeenpanopäätös.

On mielestäni täysin kohtuutonta syyttää Kankaanniemiä kaksinaamaisuudesta, kun hän oli erittäin selkärankainen tässä asiassa. Hän oli valmis jopa luopumaan ministerinsalkustaan EY-jäsenyyshakemuksen takia.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen totesi, että tulevaisuudessa enemmän kilpailevat yksilöt ja yritykset, alat ja alueet, ja samalla totesi, että samalta lähtöviivalta lähtemistä edesautetaan kuljetustuella ja että tätä tulee tarkemmin selvittää aluepoliittisilla tutkimuksilla. Ymmärtääkseni aluepoliittista tutkimusta tehdään kovalla kiireellä jo virkamiestasolla. Kysyisinkin tähän liittyen, koska viime viikon lehtitietojen mukaan eräs virkamies oli Joensuussa pitänyt puheen ja todennut, että näyttää siltä, että Suomesta Kainuu, Pohjois-Karjala ja Mikkelin lääni ylettävät tällaisen aluepoliittisen tuen piiriin. Koska edustan Pohjois-Suomea, niin ajattelin, että siinä on virhe. Ei voi olla niin, että Lappi ja Oulun lääni jäävät pois ja tilalla on Mikkelin lääni. Haluaisin lisätietoa: Missä vaiheessa nämä aluepoliittiset selvitykset ovat — se liittyy mm. kuljetustukeen jne. — ja onko Mikkelin läänin ohittanut Oulun ja Lapin läänin eteläisemmällä sijainnillaan, vaikka on kysymys päinvastainen?

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopassahan alueet ovat sellaisia kuin esimerkiksi Katalonia, jossa on kuusi miljoonaa asukasta ja oma kieli. Minä luulen täällä olevan vähän liian suuria haaveita siitä, että jotenkin alueet nyt erityisesti pärjäisivät eurooppalaisissa kilpailuissa.

Toisaalta saattaa havaita, että kun puhutaan alueiden kilpailusta tai siitä, että ne myyvät omia tuotteitaan, niin siellä taustalla on ajatus siitä, että ne tarvitsevat siihen jotakin tukea. Minun mielestäni tällaisesta tukipolitiikka-ajattelusta täytyisi nyt vihdoinkin viimein päästä eroon. Esimerkiksi Lappi on kaikkein innokkain tuen vaatija, vaikka minun mielestäni eurooppalaisittain katsottuna Lapilla on loistavat mahdollisuudet esimerkiksi matkailun myymisessä ilman mitään tukiaisia. En oikein ymmärrä tätä tukipolitiikka-ajattelua silloin, kun on jotain erin-

omaista mitä myydä. (Ed. Tennilä: Meillä on puutakin!)

Mitä tulee hyökkäykseen tai puolustukseen, niin uskoisin, että yritykset, joita Eta-sopimus ennen kaikkea koskee, kyllä huolehtivat siitä hyökkäyksestä Eurooppaan. Sen sijaan minun mielestäni meidän tehtävämme täällä on puolustaa Suomen etuja ja suomalaisten etuja ja siitä syystä käyttää myös tässä keskustelussa hyvin puolustelevia puheenvuoroja.

Totta on, mitä ed. Aittoniemi sanoi, että Eta-sopimuksen käsittelyn yhteydessä on käynyt ilmi esimerkiksi se, että meidän viranomaisemme eivät osaa lukea näitä direktiivejä tai ovat niistä eri mieltä, heidän tulkintansa ovat aivan erilaisia. Nimenomaan sosiaaliturvakysymyksessä on kuultu aivan omalaatuisia tulkintoja. Me kansanedustajat olemme sitä mieltä, että Eta-sopimus ei edellytä toisen Eta-maan kansalaisen elättämistä. Se näkyy aivan selvästi sieltä direktiiveistä, mutta valitettavasti meidän viranomaisemme näyttävät olevan tästä asiasta toista mieltä. Se on asia, jonka tulee huolestuttaa meitä kaikkia kansanedustajia.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! On aivan erinomaista, että pääsee vihdoinkin vastaamaan, ennen kuin täällä vielä enemmän käsitetään väärin, mitä minä tarkoitan defensiivisellä ja offensiivisellä. Kohta olisi tullut varmaan ihan merkillisiä puheenvuoroja.

Täällä on monta sellaista puheenvuoroa käytetty, joilla tarkoitan offensiivisuutta, eli käytetään Suomen vahvuustekijät hyväksi. Enhän minä sitä tarkoita, etteikö Suomen pidä katsoa kansallista etuaan. Totta kai defensiivisyys tarkoittaa sitä. Mutta minä tarkoitan sitä, että meidän täytyy käyttää kaikki nämä kansalliset vahvuudet offensiivisesti hyväksi ja mennä maailmalle ja hyötyä näistä eduista, joita me nyt saamme Eta-sopimuksella. Tulloon tämä nyt aivan selväksi. Täytyy näköjään olla hyvin tarkka, kun käyttää sellaisia sanoja, joita ei ehkä ihan joka päivä tule käyttäneeksi. Siitä on usein väärinkäsitykset vain seurauksena. Minä sain pienen opetuksen, kiitoksia.

Mitä tulee turvallisuuspolitiikkaan, niin siinähan tilanne on mahdollottoman yksinkertainen, mahdollottoman yksinkertainen. Virallinen linjaus on tällä hetkellä se, että me kannatamme sen kaltaista puolueettomuuden ytimen tulkintaa, jossa Suomi on sotilaallisesti liittoutumaton ja puolustaa omaa aluettaan. Piste. Tässä on koko tämänhetkinen ulkopoliittinen linjaus.

Totta kai me joudumme keskustelemaan vapaasti kaikesta siitä, mitä tulevaisuus voi tuoda mukanaan, tuleeko Weu:n jäsenyyttä, tuleeko Nato-jäsenyyttä. Totta kai näistä asioista voi keskustella, niin kuin täällä ed. Ukkola sanoi. Korostan, että ainakaan minä en ole mikään presidenttiehdokas, ne nimetään vasta myöhemmin, eli minä voin puhua täysin vapaasti ja riskeerata. On myös minun henkilökohtainen täysin vilpiton kantani, että miksi meidän pitäisi mennä määrittelemään turvallisuuspolitiikassa yksityiskohtaisesti asioita ennen kuin EY itsekkään on sitä tehnyt. Minä olen todella vilpittömästi tätä mieltä. Se on minun mielipiteeni eikä se siitä muuttuisi, olisinpa missä asemassa tahansa. (Ed. Lipponen: Onko tämä koko hallituksen kanta?) — Kyllä tämä on hallituksen virallinen kanta.

Sitten tämä maatalouden sopeutus, ed. S-L. Anttila sitä käsitteli ja eräät muutkin. Se, että meillä on tällä hetkellä kaksinkertainen rajasuoja, meillä on sekä kiintiörajoitukset että korkeat tuontitullit, on tarpeetonta. Meidän täytyy modernisoida meidän rajasuojamme sillä tavalla, että me saamme elintarviketeollisuutemme kilpailukykyiseksi. Mehän olemme kaikki sitä mieltä, että meidän on säilytettävä Suomessa maatalous. Minä olen sen asian lämmin kannattaja, että Suomen on säilytettävä koko maa asuttuna ja meillä on oltava täällä suurin piirtein omavaraisuuteen pystyvä maatalous. Ylituotantoa vastustan. Se on liian kallista touhua nyky-Suomelle.

Mutta sen sijaan eräs asia, jossa meidän ei kannata ummistaa silmiä, on se, että elintarviketeollisuus täytyy saada kilpailukykyiseksi. Tällä hetkellä nämä ovat napanuoralla kytkettyinä toisiinsa, ettei tiedä, kumpi on kannattavaa, kumpi ei. Nämä joudutaan joka tapauksessa erottamaan: maatalouden alkutuotanto ja elintarviketeollisuus. Nämä joudutaan selkeästi erottelemaan, ja elintarviketeollisuuden täytyy tulla kannattavaksi. Se ei voi saada mitään muuta tukia kuin muukaan teollisuus. Eihän se ole mitään muuta kuin teollisuutta. Ei se mitään maataloutta ole. Elintarviketeollisuus on teollisuutta niin kuin metalliteollisuus taikka tekstiiliteollisuus. Ja maatalouden alkutuotanto on alkutuotantoa. Kun tuote lähtee maatilalta, sen jälkeen se siirtyy jakelun, kuljetusten ja teollisuuden piiriin. Tämä on selkiennytävä, koska jos emme sitä itse selkiennytä, niin kyllä muut selkiennytävät sen, koska eivät he hyväksy sitä, että me annamme tulevaisuudessa teollisuustu-

kia. Tämä on aivan selvä tulevaisuuden kuva. Tätä minä tarkoitan, että tällainen järkevöittäminen on suoritettava. Maataloutta pitää tukea yhä enemmän suoralla tuella sillä tavalla, että se annetaan suoraan tiloille.

Ed. Haavisto halusi tietää, milloin ulkomaankauppa-ministeri on käynyt viimeksi Venäjällä edistämässä Venäjän-kauppaa. Nyt on niin merkittävä tämä Suomen tasavalta, että Venäjän-kauppa ei kuulu ulkomaankauppa-ministerille, vaan se kuuluu ministeri Tuomistolle. Hän on tietääkseni huomenna lähdössä Venäjälle, jonne minun piti joka tapauksessa mennä. Olisin mennyt, vaikka se ei kuulukaan minulle, pitämään siellä luennon ja tapaamaan sikäläisiä ministereitä. Mutta kun tuli tämä Eta-keskustelu ja näytti, että se jatkuu ehkä huomennakin, niin ulkomaankauppa-ministeri katsoi velvollisuudekseen pysyä Suomessa.

Ed. Kuuskoski, saatoitte tulla karvan verran myöhässä tänne. Minä en ollut varauksellinen eduskunnan tiedon saannin suhteen, vaan päinvastoin korostin sitä, että se on kaikkien osapuolten etu, että eduskunta saa tietoa. Sen sijaan sanoin, että se asettaa kyllä suuren vastuun, jos salassapitovelvollisuus ei pidä ja neuvottelutaktisesti tulee vuotoja. Sanoin, että se on ikävämpi puoli, mutta se asettaa todella suuren vastuun, koska eduskuntahan tulisi käsittelemään kysymyksiä ennakkolisesti ja ottamaan ennakkokantoja. Eräissä muissa maissa valitettavasti parlamentit eivät ole tässä suhteessa toimineet ihan moitteettomasti, vaan tietoja on vuotanut, mikä on vaikeuttanut neuvotteluprosessia.

Minä olen tässä talossa 23 vuotta, ehkä pitempään kuin ... Jaa, ed. Ensio Laine on tainnut olla suurin piirtein ... (Ed. Laine: Vähän kauemmin!) — vähän kauemmin. — Minä olen aina valmis korostamaan eduskunnan ja parlamentin asemaa, jos siitä tulee kysymys. Pidän itseäni todella parlamentaarikkona. Eduskunnan täytyy saada tietoja. Mutta tässä tapauksessa tulee todella kova vastuu myös.

Ettei kristillisille jää väärää mielikuvaa siitä, miksi ylipäätään puutuvin koko asiaan, se johtui siitä, että minä vastasin kaikkiin täällä käytettyihin ryhmäpuheenvuoroihin, myös siihen ryhmäpuheenvuoroon, jonka käytti ed. Kallis. Sanoin, että minua ihmetyttää se, miksi hän totesi ainoastaan, että tämä on vaihtoehto täysjäsenyydelle, ja sitten, että tämä on samassa linjassa, jota teidän taholtanne on aika ajoin esitetty, että pitäisi vetää myös EY-jäsenyyshakemus pois

jnp. Se ei kyllä vastaa minun käsitystäni siitä, mihin te olette hallituksessa sisäisesti sitoutuneet.

Ed. Rengolle en valitettavasti pysty vastaamaan. Tehän kysyitte sitä tutkimusasia. Minä en pysty sanomaan, mikä on tällä hetkellä eri alueitten keskinäinen suhde. Tiedän, että näitä asioita tutkitaan, ja tiedän myös, että virkamiehet parhaillaan korkeapaineella työskentelevät aluekriteerien puitteissa, mitä me lähtisimme neuvotteluissa esittämään kriteereiksi. Siellä on sellaisia kuin "harva asutus" ja "pitkät etäisyydet" ja "per capita kansantulo" ja tämän tyyppiset asiat, jotka ovat sen tyyppisiä kriteereitä, joita otetaan huomioon. Yleisenä havaintona voin sanoa kyllä sen, että suomalainen tulotaso on sitä luokkaa, että ei se ihan helposti näitä kriteerejä täytä. Siinä on ongelmaa, mutta aluepolitiikka ja maatalouspolitiikka ovat keskeisiä neuvottelualueita siinäkin syystä, että maatalouspolitiikkahan nyt ei varsinaisesti kuulu Eta-sopimukseen.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ensin puuttua siihen, että täällä ulkomaankauppa-ministeri puhuu paljon Etasta, mutta jotenkin peruskysymys siitä, onko Eta ylipäätään Suomen kansan todellinen etu, on minusta hieman löysällä pohjalalla, koska hallituksen esityksessä lähdetään vain siitä, että suhteellisen edun periaate jotenkin selittäisi koko Etan edullisuuden. Siellä jopa kauniisti todetaan, että Eta on kaikkien näiden kansojen etu, jotka kuuluvat Etan piiriin. Olisinkin todella kiinnostunut kuulemaan, uskooko hallitus todella siihen, että tämä 200 vuotta sitten keksitty suhteellisen edun periaate toimii ja on selitys sille, miksi Eta olisi hyvä Suomelle aikana, jolloin pääomat ja työvoima voivat vapaasti liikkua ja jolloin pääomat hakevat ns. absoluuttisen edun, joka siis vaikuttaa sen, että olisi naurettavaa tänä päivänä puhua vielä suhteellisen edun periaatteesta siten kuin hallituksen esityksessä puhutaan.

Kommentoisin myös kysymystä siitä, mihin kristillinen liitto on hallituksessa sitoutunut tai mihin kristillisen liiton eduskuntaryhmä on sitoutunut. Ministeri Salolainen, minun täytyy sanoa kyllä kaikella vilpittömyydellä, että me emme ole ajatuksissakaan koskaan, huononakaan hetkenä, ajatelleet, että kristillisen liiton eduskuntaryhmä voisi missään olosuhteissa hyväksyä Euroopan yhteisön jäsenyyttä, ei edes siinä tilanteessa, että nyt kun se maksaa ehkä

6 miljardia netto vuodessa, niin vaikka me saisimme 60 miljardia vuodessa taloudellisenä etuna. Me emme missään tapauksessa ole valmiita emmekä ole millään tavalla sisäisesti emmekä henkisesti, emme millään tavalla, sitoutuneet tähän, että jotenkin olisimme tukemassa sitä, että Suomesta tulisi Euroopan unionin jäsen.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä keskustelussa on useampaan otteeseen jo päivän aikana todettu, on Eta-sopimuksen solmiminen eräs Suomen lähihistorian merkittävimmistä päätöksistä. Se on sitä sekä syvyytensä että ennen kaikkea laajuutensa osalta. Merkitseehän se, kuten täällä on tullut todettua, sitä että Euroopan yhteisön 35 vuoden aikana päättämä lainsäädäntöpaketti tullaan sisällyttämään Suomen lainsäädäntöön.

Kun tätä päätöstä verrataan siihen, että viime keväänä todettiin, että Suomen päätös hakea Euroopan yhteisön jäsenyyttä on historiallinen, suuri päätös, on minusta todella huomattava, että tuo päätös, jonka merkitystä en suinkaan halua väheksyä, tarkoitti kuitenkin vain tavoitteen asettamista, mutta nyt käsiteltävänä oleva Eta-lainsäädäntö merkitsee todella laajan ja syvällekäyvän kansainvälisen sopimuksen hyväksymistä.

Eta-sopimus on Suomelle hyvin tärkeä asia erityisesti sen johdosta, että se liittyy Suomen siihen Euroopan integraatiovaiheeseen, mikä on realismia, mikä toteutuu, eli ensi vuoden alussa muodostuviin Euroopan yhteismarkkinoihin. Suomessa niin kuin Euroopan yhteisönkin alueella julkinen keskustelu on käyty kehityksen seuraavasta, vasta suunnitelmissa olevasta vaiheesta eli Euroopan unionin muodostamisen problematiikasta ja Suomen mahdollisesta jäsenyydestä tuossa unionissa.

Mutta se, mitä konkreettisesti tapahtuu tällä hetkellä, on Euroopan yhteismarkkina-alueen muodostuminen ensi vuoden alussa ja meidän liittymisemme tuohon alueeseen, niin kuin totesin. Tämä ei ole suinkaan vähäinen asia Suomen kannalta, mutta se ei ole myöskään vähäinen asia Euroopan yhteisön kannalta. Yhteismarkkinoiden syntyminen on EY:n näkökulmasta EY:n historian suurin perustamisen jälkeinen kehitysvaihe, ja Eta-sopimus merkitsee Euroopan yhteisölle yhteismarkkina-alueen laajenemista Ranskan taloudellista painoarvoa vastaavalla uudella alueella. Efta-maathan muodostavat taloudellisesti mielessä suurin piirtein saman painoarvo-

sen alueen kuin Ranska. Tämä on siis myös EY:n näkökulmasta erittäin merkittävä ratkaisu.

Suomelle ja muille Efta-maille Eta-sopimus merkitsee erittäin suurta muutosta aikaisempaan vapaakauppatilanteeseen verrattuna, vaikka täällä eräissä puheenvuoroissa on esitetty toisenlaisia käsityksiä. Mielestäni edellisen perusteluksi voidaan esittää se, että tämä muutos on suuri sen takia, että sopimuskumppanin tilanne eli meidän aikaisemman vapaakauppasopimuskumppanimme Euroopan yhteisön tilanne muuttuu olennaisesti, kun ensi vuoden alusta, niin kuin mainitsin, avautuvat yhteismarkkinat, ja toiseksi siksi, että Eta-sopimus on verrattomasti laaja-alaisempi kuin vapaakauppasopimus. Tämä merkitsee käytännössä siis sitä, että tavaroiden liikkumisessa tulemme aivan uudelle tasolle, kun toteutetaan sitä, että tuottaja itse vastaa siitä, että tuote on Eta-tasoinen. Se ehdottomasti lisää kilpailutilannetta voimakkaasti aikaisempaan verrattuna, kun raja- ja muu valvonta poistuu, standardit yhdentyvät jne. Se tarkoittaa myös palvelujen tarjonnan vapautumista, pääoman liikkumisen vapautumista, työvoiman liikkumisen vapautumista, jotka kaikki merkitsevät huomattavaa askelta aikaisempaan vapaakauppasopimukseen nähden.

Herra puhemies! Kuten ulkoasiainvaliokunta mietinnössään toteaa, on Eta-sopimuksen asema korostunut sen epävarmuuden johdosta, minkä Maastrichtin sopimuksen ratifiointinissa ilmenneet ongelmat ovat tuoneet EY:lle. Tämä saattaa merkitä sitä, että Suomen ja muiden jäsenyyttä hakeneiden maiden kanssa käytäviin neuvotteluihin tulee viivytyksiä. Kuten tunnettua on, on EY asettanut virallisten neuvottelujen aloittamisen ehdoksi Maastrichtin sopimuksen ratifiointin ja ns. Delors 2-paketin hyväksymisen. Kuten niin ikään tiedetään, kummankin mainitun asian tiellä on vielä monia mutkia.

Euroopan yhteisön sisäisten ongelmien lisääntyminen vaikuttanee neuvottelutilanteeseen myös siten, että yhteisön joustavuus myöntää poikkeuksellisia siirtymäaikoja ja ottaa käyttöön uusia säädöksiä uusien jäsenmaiden olosuhteiden huomioon ottamiseksi on vähäisempi kuin aiemmin uskottiin. Mehän muistamme, että Suomen hallitus jäsenyyksanomuksen jättämisen yhteydessä toi esille hyvin laajoja reunaehtoja, neuvottelutavoitteita, mitä jäsenyydelle asetettiin. Myös eduskunta omassa kesäkuuisessa päätöksessään asetti jäsenyydelle mittavia ehtoja ja neuvottelutavoitteita.

Eta-sopimuksen merkitys korostuu mielestäni myös sen johdosta, että Suomen EY-jäsenyyden nopean toteutumisen eteen on noussut Suomen talouskehityksen johdosta uusia esteitä. Jo viime talvena julkistettu Vattin selvitys osoitti, että jäsenyys merkitsee huomattavia valtion tulojen alennuksia. Polttoaine- ja alkoholiverojen alentuminen ja tullitulojen poistuminen merkitsisivät varovaisestikin arvioiden yli 20 miljardin markan valtion tulojen alentumista. Noin 6–7 miljardin jäsenmaksun kanssa lähestytään 30 miljardin markan kokonaisvaikutusta valtiontalouden tasapainoa ajatellen.

Lisäksi tiedetään, että elintarviketuotantoketjussa tapahtuu raju rakennemuutos, jonka jäsenyys vääjäämättä toisi mukanaan. Se edellyttäisi valtion laajoja tukitoimia uuteen tilanteeseen sopeutumiseksi ja näistä tukitoimista huolimatta aiheuttaisi vähintään 200 000 työpaikan vähenemisen tällä alueella. On siis selvää, ettei Suomen talous kestä EY-jäsenyyttä nopealla aikataululla.

Maatalous ja elintarviketeollisuus ovat lempeämmät runsaasti velkaantuneita toimialoja. Yksin maatalouden yli 30 miljardin markan velkojen kaatuminen valtion vastattavaksi toisi nykytilanteessa, jossa pankkien vaikeudet ovat lähes ylivoimaisia, kohtalokkaan lisän.

Viime aikoina julkisuuteen tulleet tiedot uusista ja valmistumassa olevista tutkimuksista Etan ja toisaalta EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomen talouteen vahvistavat näkemystä, jonka mukaan EY-jäsenyyden myönteiset vaikutukset Suomen talouteen verrattuna siihen, mitä Eta tuo tullessaan, ovat vähäiset.

Edellä esitetty merkitsee tiivistettynä sitä, että sekä EY:n sisäinen kehitys että Suomen taloudellinen tilanne antavat perustellun aiheen tehdä se johtopäätös, ettei Suomen EY-jäsenyys voi toteutua nopealla aikataululla. Tämä puolestaan antaa aiheen siihen toteamukseen, että Eta-sopimus on Suomelle elintärkeä ja suurella todennäköisyydellä myös pitempiäaikainen integraatioratkaisu kuin keväällä ennakoitiin.

Herra puhemies! Mielestäni hallituksen politiikassa on viisasta ottaa huomioon se, että asiat eivät välttämättä toteudu yhden linjan mukaisesti. On viisasta toimia niin, että on erilaisia vaihtoehtoja tarjolla. Sen johdosta huomion kiinnittäminen Eta-sopimuksen hyvään käynnistämiseen, hyvään toteuttamiseen on se tapa, jolla toinen vaihtoehto varmistetaan. Kuten joku totesi, se on henkivakuutus Suomen taloudelle.

Herra puhemies! Keskeinen Eta-sopimukseen liittyvä keskustelunaihe on ollut päätöksentekoprosessi. Eräissä arvioissa on katsottu, että Eta-sopimus merkitsee Efta-maiden sitoutumista EY-lainsäädäntöön ilman minkäänlaista mahdollisuutta osallistua säädösten valmisteluun ja hyväksymiseen.

On totta, että neuvotteluissa ei saavutettu sellaista tavoitetta, joka asetettiin ennen Eta-prosessin alkuaan lähtöä. On valitettava ja huono asia nimenomaan se, että aloitteentekooikeus, aloitteentekomonopoli, säilyi EY:n puolella eikä EY myöskään luovu suvereenisuudestaan Eta-alueittain koskevien yhteisösäädösten päättämisen suhteen. Toisaalta Efta-maa voi, niin kuin on todettu, jos se katsoo elintärkeän kansallisen etunsa sitä vaativan, olla hyväksymättä uutta yhteisösäädännöstä. Eta-säännökset on hyväksyttävä ennen niiden voimaantuloa kansallisen päätöksenteon proseduurin mukaan. Meitä ei voida Eta-sopimuksen perusteella velvoittaa siis mihinkään sellaiseen, jota itse emme ole viime kädessä valmiita hyväksymään. Tämä on tärkeä periaatteellinen ero verrattaessa Eta-sopimusta ja EY-jäsenyyttä.

Ulkoasiainvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden käsityksen mukaan Efta-maat saavat Eta-sopimuksen perusteella kohtuullisen hyvät mahdollisuudet osallistua uusien EY-säädösten valmisteluprosessiin. Useiden asiantuntijoiden käsityksen mukaan ratkaisevaksi todellisen vaikuttamisen kannalta muodostuukin se, onko meillä riittävästi asiantuntijoita ja riittävästi neuvottelutaitoa ja osaamista käyttää hyväksi ne vaikutusmahdollisuudet, jotka meille avautuvat. Suomen kannalta onkin hyvin tärkeää, että niin valtionhallinnossa kuin yksityisissä yrityksissä ja järjestöissä kiinnitetään vakavaa huomiota henkilöstön koulutukseen.

Herra puhemies! Lopuksi haluan vielä kiinnittää huomiota siihen, että myös Suomen mahdollisuudet hyväksikäyttää Eta-sopimuksen myötä avautuvia koulutuksen ja tutkimuksen mahdollisuuksia riippuvat meistä itsestämme. On niin, että meidän hyötymme Eta-jäsenyydestä on pitkälle riippuvainen siitä, miten itse pystymme asiassa toimimaan. Hallituksen tulisiikin kaikin keinoin toimia siihen suuntaan, että nämä mahdollisuudet voitaisiin käyttää mahdollisimman hyvin suomalaisten eduksi. Eta-sopimus antaa tähän hyvät mahdollisuudet.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! On hyvin mielenkiintoista

kuulla ed. Korkeaojan keskustan edustajana esittävän negatiivisia ja epäileviä näkemyksiä Euroopan yhteisön suuntaan ja hyvin pitkälti samoilla perusteilla kuin olen itsekin esittänyt, toisin sanoen meidän taloudellinen tilanteemme ei kestä liittymistä Euroopan yhteisöön. Mutta on otettava aina huomioon Eta-sopimuksen rakenne. Se on, kun nyt hienosti sanotaan, kai sitten evolutiivinen. Joka tapauksessa se on niin kuin entisen ukon sauna, että siinä on aina kurkihirsi vähän pitkällä, aiotaan rakentaa lisää, ja sen takia on kurkihirsi jätetty katkaisematta, päällimmäinen hirsi.

Tässäkin on rakennelma se, että on avattu koko ajan mahdollisuuksia uudelle neuvottelulle ja kehittymiselle. Tästä kehittyi muutamassa vuodessa tai vuosikymmenessä vastaava järjestö kuin Euroopan yhteisö meidän osaltamme, jos me menemme tähän mukaan, vaikka emme hyväksyisikään Euroopan yhteisöä sellaisenaan. Meidät viedään kuin huomaamattamme samantyyppiseen järjestelmään, ja siitä johtuen tämä on vaarallinen.

Ed. Korkeaoja mainitsi, ettei meidän tarvitse ja Eftan yleensä hyväksyä Euroopan yhteisön taholta esitettyjä lakeja. Jos me kovin pitkälle teemme sitä, että me emme niitä hyväksy, sillä on tietyt vastaseurauksensa. Jos me kerran sovimme tällä tavalla, ne on yleensä hyväksyttävä, tai sitten järjestelmä on se, että me emme ole enää jäsenenä siellä. Ei se sillä tavalla käy, että me jätämme kaikki hyväksymättä, vaikka olemme etukäteen tehneet sopimuksen.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Korkeaoja elättelee toiveajattelua sen suhteen, että EY:ssä nyt Maastrichtin sopimuksen ratifioinnin ympärillä tulee niin suuria vaikeuksia, että meidän jäsenyysneuvottelumme tulevat lykkääntymään. Tämä on tietysti mahdollista, mutta kaiken aikaa käytännössä ollaan menossa kohti neuvotteluja ja itse asiassa käydään jo epävirallisia neuvotteluja. Suomi tulee saamaan oman lausuntonsa, Ruotsi on saanut, ja sen johdosta jo ryhdytään käymään Ruotsin ja komission välillä keskusteluja. Koko ajan juna etenee, eikä meidän pidä kuvitella, että me jotenkin pääsisimme tästä, kun hallitus on anomuksen lähettänyt.

Sen vuoksi on todella syytä saada selvyyttä siihen, mitä esimerkiksi siirtymäajat ovat. Ed. Korkeaoja nyt näkee viisaaksi sen, että me puolustamme pitkiä siirtymäaikoja. Tätä EY ei tule hyväksymään. Tässä teidän ja MTK:n väärä

politiikka tulee meitä vastaan, kun te olette jatkuvasti vastustaneet sitä, että sopeutuminen aloitetaan. Täällä on noudatettu erittäin korkeiden kustannusten maatalouspolitiikkaa, ja siksi me olemme vaikeuksissa, ja vaikeudet ovat kaksinkertaiset, kun meitä vastaan tulee EY:n erittäin kriittinen suhtautuminen Suomen nykyiseen politiikkaan.

Meillä on EY:n tilastojen mukaan 72-prosenttisesti subventoitu maatalous. Kun se suhteutetaan meidän toistasataaprosenttiseen omavaraisuuteemme, meillä on ehdottomasti Länsi-Euroopan korkein subventioaste, ja tästä meidän on tultava alas, mitä pikemmin sen parempi. Jollei ole painetta riittävän lyhyisiin — en sano erittäin lyhyisiin, koska on tasapaino saavutettava — siirtymäaikoihin, täällä ei ryhdytäkään sopeutumaan vaan MTK:n ja keskustan vaatimuksesta siirretään vain sopeutumista yhä tuonemmaksi. Toivon realismia myös MTK:n puolelta tässä asiassa.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Lipposen kanssa samaa mieltä siitä, että meillä on nyt maatalouden oma etujärjestö jotenkin väärin mielestäni suhtautunut mahdolliseen EY-jäsenyyteen. He myös siellä ilmeisesti kieltäytyvät uskomasta, että Suomen kansantalous ei muutenkaan kestä tukipolitiikkaa, mutta nyt syntipukiksi on saatu EY. Mitä pidemmälle vastustus menee, sitä vaikeammaksi tilanne tulee. Itse näkisin, että maataloudellakin on mahtavat mahdollisuudet EY-jäsenyydessä, jos voidaan käydä kauppaa meidän erinomaisilla elintarvikkeillamme myös Euroopassa.

Puheenvuoron pyysin kuitenkin ed. Korkeaojan ja ed. Aittoniemen puheenvuorojen johdosta, kun he molemmat ovat kovin optimistisia sen suhteen, että Eta-sopimus olisi jotenkin merkityksellinen vaihtoehto EY:lle. EY:n näkökulmasta katsottuna Eta-sopimus on melko merkityksetön. Siitä on hyötyä meille jonkin verran, mutta sisäänläämpiävän ja kiinteän EY:n kannalta sillä ei ole kovin suurta merkitystä.

Yksi esimerkki ihan käytännöstä: Olin pari viikkoa sitten Saksassa, ja siellä keskusteltiin Saksojen yhdistymisestä ja siitä rakennusteollisuuden ja rakentamisen lisääntymisestä, jota siellä on tällä hetkellä. Heillä ei kuitenkaan ole resursseja. Kysyimme, eikö Suomi voisi esimerkiksi tarjota omaa tietoaan ja työttömiä rakennusammattilaisia heille tässä tilanteessa. Vastaus oli, että ei ole, koska ette ole EY:n jäsen.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tainalle toteaisin ihan viimeisestä asiasta, että tosiasia kuitenkin on se, että Eta-sopimus avaa mm. rakennusprojektien toteuttamiselle täysin tasavertaiset mahdollisuudet jäsenyyteen verrattuna sopimuksen asialliselta pohjalta. Tosiasia on se, että Eta-sopimuksen merkitys EY:n näkökulmasta tullaan havaitsemaan ja huomaamaan: Yhteismarkkina-alueeseen tulee Ranskan kokoinen ryhmä lisää. Se ei ole suinkaan vähämerkityksinen, vaikkakin on totta, että julkisessa keskustelussa asia ei ole saanut sitä painoa kuin olisi pitänyt.

Ed. Aittoniemelle haluan todeta, että jatko riippuu Etan evolutiivisen luonteen johdosta myös meistä itsestämme eli me tulemme itse päättämään, kuinka pitkälle menemme mukaan tämän prosessin johdosta, eli itsenäinen päätösvalta meillä säilyy.

Mitä tulee maatalouteen ja maatalouden sopeutumiseen, haluan vain todeta, että maatalouden sopeutuminen ei koske pelkästään maataloutta vaan koko elintarvikeketjua ja prosessi on niin mittava, että sen toteuttaminen yhdessä, kahdessa tai kolmessa vuodessa on täysin mahdotonta. Jos sitä yritetään, se johtaa sellaiseen romahdukseen, joka viime kädessä kuitenkin kaatuu valtion ja veronmaksajien maksettavaksi, niin kuin yritin esimerkiksi velkaantumisen osalta osoittaa. Jos ajatellaan jäsenyyden mukanaan tuomia hyötyjä, niin hyvin helposti käy niin, että jo pelkästään tämä prosessi vie ne hyödyt mukanaan, mitkä muuten ehkä olisivat tulossa.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa on aivan oikein korostettu Suomen ainakin toistaiseksi hyvää sosiaaliturvan tasoa. Hyvä ja kattava sosiaaliturva sekä tehokkaat julkiset palvelut ovat Suomelle pikemminkin kilpailuetu kuin rasite. Suomalaisessa sosiaaliturvassa on hyvää myös se, että meillä huolehditaan kaikkien maassa asuvien ihmisten perustoimeentulosta riippumatta siitä, onko turvaa ansaittu omalla tai perheenpään työskentelyllä. Näin tulee luonnollisesti olla jatkossakin. Mikään ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että parasta sosiaaliturvaa on pysyvä työpaikka, hyvin toimivat julkiset palvelut sekä riittävä ja kohtuullinen ansioturva.

Lausunnossaan ulkoasiainvaliokunnalle sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että Suomen tulee säilyttää sosiaali- ja terveysturvansa

Eta-sopimuksen määräyksiä paremmilta osiltaan. Sinänsä Euroopan integroitumisella on vähän suoria, välittömiä vaikutuksia suomalaisen sosiaaliturvaan. Sosiaaliturvan järjestämisen kysymykset ovat kansallisia projekteja, ja sellaisina ne säilyvätkin. EY:ssä on vähän direktiivejä, jotka koskevat ihmisten sosiaaliturvaa joko työntekijöinä tai perheenjäseninä. Pelko siitä, että suomalaiset hyvät vanhempainlomat, äitiysavustukset, turvalliset sairauslomaetuedut, ansioeläketurvat jne. harmonisoitaisiin EY:n toimesta jollekin keskimääräiselle tasolle, on aiheuton.

Näiden asioiden heikentämisen pelko ei kuitenkaan ole aiheeton. Heikennyksiä tehdään Esko Ahon hallituksen toimesta. Lapsiperheitä kohdellaan erittäin epäoikeudenmukaisesti. Hallitus heikentää päivähoitoa, laskee lastenhoito-vähennyksen enimmäismäärää sekä mahdollistaa asetuksella päivähoitomaksujen korotukset. Hallitus esittää myös lukukausimaksuja ja terveyskeskusmaksuja sekä näiden lisäksi asumistuen supistuksia, kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennyksen poistamista sekä leikkaa ansiosidonnaisia sairaus- ja työttömyyspäivärahoja.

Hallituksen tavoitteena on myös lisätä osa-aikatyötä merkittävästi. Yleensä juuri naiset ovat joutuneet osa-aikatyöhön. Leikkauslista ei lopu tähän, sitä voisi jatkaa hyvin pitkälle. Motiiveja on pakko ihmetellä. Hyvinvointiyhteiskunnan tarjoamilla palveluilla on mahdollistettu Suomessa naisten osallistuminen työelämään. Palveluja karsimalla vaikeutetaan naisten työssäkäyntiä. Osa-aikatyöllä pakotetaan osapalkkaan, sairaus- ja työttömyysajan osaturvaan sekä osaeläkkeeseen. Onko tarkoituksena tosiaankin tehdä naisten työssäkäynti niin vaikeaksi, että naiset joutuvat jäämään kotiin? Tämäkö on Suomen saattamista eurokuntoon? Suomalaisen perheiden uhka on EA, ei Eta tai EY.

Arvoisa puhemies! Valiokuntien lausunnoissa on esitetty epäilyjä siitä, että suomalainen asumiseen perustuva sosiaaliturva saattaa niin kutsutusti vuotaa ulkomaille taikka tänne saapuvien siirtotyöläisten perheenjäsenille. Erityisesti huolta on kannettu työttömyysturvasta. Meillähän pääsee työttömyysturvan peruspäivärahan piiriin melko lyhyen karenssin jälkeen. Huoli sinänsä on aiheellinen. Ongelma olisi kuitenkin mahdollista ratkaista myös ilman, että meidän tulee luopua yleisestä ja asumiseen perustuvasta, perustoimeentulon takaavasta sosiaaliturvastamme.

Työasiainvaliokunnan lausunnossa onkin viitattu työttömyysturvatoimikunnassa tehtyihin ehdotuksiin työssäoloehdon säätämisestä myös peruspäivärahan saajille. Työttömyysturvatoimikunnan ehdotuksen mukaan työssäoloehdon tulisi olla samanlainen kuin ansioturvassakin lukuun ottamatta koulutuksesta tulevia, joiden kohdalla normaali karenssi riittäisi. Tällainen muutos näyttää mahdolliselta paitsi Eta-sopimuksen myös työvoimapolitiikan ja valtiontaloudenkin kannalta. Viittaan tässä julkisuudessaakin esiintyneisiin näkemyksiin siitä, että nykyinen järjestelmä ei toimi aktiivisen työllistämisen puolesta. Nuorten työllistämiseen ja heidän toimeentulonsa turvaamiseen on oltava parempiaakin menetelmiä kuin pelkkä työttömyysturva, esimerkiksi erilaiset työllistämistuet ja opintoraha.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimukseen liittyy myös muita kuin sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevia sosiaalisia määräyksiä, esimerkiksi maantieliikenteessä. Liikennevaliokunnan kannanottoja voidaan tältä osin pitää aika mielenkiintoisina. Kun meillä EY:n säännösten vuoksi tulisi parantaa autonkuljettajien työaikalakia työntekijöiden eduksi, valiokunta katsoo, että on pikaisesti selvitettävä, mihin mahdollisiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin normiristiriita antaa aihetta. Mielestäni ainoa vaihtoehto ongelman ratkaisemiseen on se, että Suomi noudattaa Eta-sopimusta. Sellainen ei kerta kaikkiaan käy, että Eta-sopimuksen työntekijöitä ja kuluttajia turvaavat määräykset jätetään pane-matta Suomessa täytäntöön.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa kuuluu keskustapuolueen ääni. Suomalaisen yhteiskunnan kokonaisedun kannalta on järkevää korostaa Eta-sopimukseen liittyvää mahdollisuutta maatalouspolitiikan kehittämiseen. On myös maanviljelijöiden etu, että Suomen maatalous sopeutetaan asteittain tulevan EY-jäsenyyden oloihin.

Arvoisa puhemies! Suomen mahdollisuudet vaikuttaa kansainvälisissä yhteyksissä Eta-säännösten muutoksiin edellyttävät, että Suomessa käytetään riittävästi voimavaroja kotimaiseen valmisteluun. Sosiaali- ja terveyshallitus on arvioinut, että visio EY:n kehityksestä tulevaisuudessa näyttää viittaavan entistä kattavampaan yhteistyöhön myös sosiaali- ja terveydenhuollon alalla ja merkittävään siirtymiseen standardeihin ja laadunvalvontaan myös palvelujen tuottamisessa. Tämä on ohjauksellisesti uusi suunta, joka tulee ennakoida voimakkaalla asiantuntijapa-

noksella heti sopimuksen voimaan astuessa. On tärkeää ottaa huomioon tuleva kehitys, joka johtaa Maastrichtin sopimuksen mukaan terveysalan liittämiseen EY:n toimintojen piiriin, sekä tutkimustoiminnan vaatimat edellytykset. Arvioinnin ja seurannan tehtävät korostuvat osana kotimaista toimintaa. Sosiaali- ja terveyshallitusta tulee kehittää tutkimus- ja kehittämiskeskukseksi, jolle arvioinnin ja seurannan tehtävät kuuluvat.

Tutkimustoiminta Euroopassa on vireätä, ja Suomi joutuu osallistumaan siihen merkittävillä rahallisilla panoksilla. Paras hyöty näistä maksuista saadaan kotimaisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan oikealla suuntaamisella.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan lausunnossa käsitellään mm. niitä sopeutumisvaikeuksia, joita kotimarkkinatuotannolle ja palveluelinkeinoille saattaa aiheutua Etan ja lisääntyvän kilpailun myötä. Tässä yhteydessä voikin perustellusti arvostella hallituksen kotimarkkinoita lamaannuttavaa talous- ja työllisyyspolitiikkaa. Hallituksen toimet EY:n jäsenyydestä edeltäneinä aikoina uhkaa koko kotimarkkinasektorin kilpailukykyä. Terveitä yrityksiä on ajettu konkurssiin. Eta-sopimus merkitsee monilla aloilla sellaista ulkomaista kilpailua, että hallituksen lamauttama suomalainen yritystoiminta joutuu siinä todella koviin. Ellei kilpailussa menestytä, vaarana on laman syveneminen entisestään ja työttömyyden kasvaminen. Hallituksen talouspolitiikan on muututtava siis lähes 400 000 työttömän vuoksi sekä myös Eta-sopimuksen vuoksi.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Minunkin puheenvuoroni on defenstiivinen ja miinusmerkkinen.

Suomi ja suomalainen hallintojärjestelmä eivät ole kypsiä Eta-sopimukseen eivätkä EY-jäsenyyteen. Kannatan kyllä sekä Eta-sopimuksen hyväksymistä että EY-jäsenyyttä, mutta olen kauhuissani niiden seurauksista. Itse Eta-sopimus tai EY-jäsenyyden ei ole uhka Suomelle. Uhka on suomalainen vuosikymmenten nöyrytelyn, kumartelun, imartelun ja ulkovoiman hyväksikäytön perinne, joka leimaa vanhakantaisesta hallintoa ja vanhoja poliitikkoja. Siihen liittyy myös täydellinen itsetunnon ja itsenäisyyden puute. Näyttää todellakin siltä, että kommunistisen Neuvostoliiton edessä kyyristelyn sijaan nyt kyyristellään Brysselin edessä. Kyyristelystä ja toisaalta myös sopimusta pidemmälle menevistä tulkinnoista löytyy useita esimerkkejä sa-

moin kuin esimerkkejä siitä, että kansainvälistä sopimusta käytetään jo, ennen kuin se on hyväksyttykään, hyväksi sisäpolitiikassamme.

Euroopassa suurta arvostelua herättäneessä Maastrichtin sopimuksessa todetaan muun muassa: "Jokaisella unionin kansalaisella on kunnallinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, mutta jonka kansalainen hän ei ole, samoin edellytyksin kuin tuon jäsenvaltion kansalaisella on. Järjestelyistä säädetään yksimielisesti vuonna 94 ja ennen päätöksentekoa kuullaan Euroopan parlamenttia. Järjestelyihin voi sisältyä poikkeussäännöksiä, jotka ovat perusteltuja jonkin jäsenvaltion erityisten ongelmien vuoksi." Siis hyvin tiukat kriteerit.

Tanska on tämän artiklan Maastrichtin sopimuksen myötä hylännyt. Ranskassa sitä kannatti hiuksenhieno enemmistö. Miten meillä? Me olemme jo säätäneet lain, jonka mukaan Suomessa asuvat ulkomaalaiset, ovat he sitten minä maan kansalaisia tahansa, saavat täällä äänestää. Me olemme siis menneet pidemmälle kuin Maastrichtin sopimus vähät välittäen siitä, että suomalaisilla ei ole vastaavia poliittisia oikeuksia EY-maissa, EY:n ulkopuolisista maista puhumattakaan. Perusoikeuksien uudistamisen yhteydessä on myös väläytelty sitä, että uudistuksen jälkeen Suomen kansalaisuudella ei enää olisi juuri mitään merkitystä täällä Suomessa.

Oikeusministeriö on tehnyt linjauspäätöksen, jonka mukaan kaikki rajoitukset ja esteet yritysten toiminnalta Suomessa poistetaan. Tämäkin uudistus esitetään koskemaan kaikkia maita, ei vain Eta-sopimuksen piiriin kuuluvia. En hallitse yksityiskohtia, mutta kysyn, eikö Etan tarkoituksena ole asettaa Eta-alueen kansalaiset ja yritykset muita parempaan asemaan, jotta kiinteä yhteistyö lisäisi Euroopan maiden mahdollisuuksia maailman laajuisesti.

Yhtiöitä koskevien rajoitusten poistamisesta johtuen esitti oikeusministeriö vakuutus- ja eläkekassoja koskevaa lakia, joka oli sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsittelyssä, muutettavaksi esimerkiksi niin, että hallituksen jäsenistä puolen tulee asua Eta-alueella. Jos siis Suomessa toimiva amerikkalainen yritys perustaa sairauskassan suomalaisten työntekijöiden varoilla ja suomalaisten työntekijöiden sosiaalivakuutusta hoitamaan, voisi hallinnosta puolet olla USA:ssa, puolet vaikkapa Italiassa. Valiokunta jätti isänmaallisesti voimaan hallituksen esityksen, jossa edellytetään, että osan hallinnossa toimivista pitää asua Suomessa.

Kun tätä asiaa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltiin, toi oikeusministeriö perusteeksi omalle kannalleen kalastusyritystä koskevan EY-tuomioistuimen päätöksen. Koska siinä ei voitu rajoittaa hallinnon asuinpaikkaa, ei sitä voitaisi rajoittaa myöskään suomalaisissa sairauskassoissa. Oikeusministeriön edustaja myönsi, että tulkinta voi olla oikein mitenpäin vain.

Syntyi mielikuva, että ministeriössäkin tulkinat tehdään mutu-tuntumalla. Tämä käsitys vahvistui, kun kolme valiokuntaa askarteli sen ongelman parissa, onko Suomi velvollinen maksamaan toimeentulotukea mahdollisesti työtä Suomesta hakevalle ns. työnhakuoikeuden, mutta ei oleskeluoikeutta omaavalle henkilölle. Puoluekannasta riippumatta olivat kansanedustajat sitä mieltä, että Eta-sopimus ei velvoita elättämään toisen Eta-maan kansalaista. Tulkinnalle löytyy selvät perustelut direktiiveistä ja EY-tuomioistuimen päätöksistä.

Ministeriöiden edustajat olivat tässä asiassa pallo hukassa ja vielä eri mieltä tulkinnoista. STM mm. tulkitsi, että oma lainsäädäntömme velvoittaa meitä elättämään kaikkia. Kun tällaisia tulkintoja esitetään ja jos niitä vielä noudatetaan, joudumme sinisilmäisyydessämme maksamaan Eta-sopimuksesta kovan hinnan, joka pahimmillaan merkitsee suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän murtumista. Siksi sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaaakin mietinnössään, että STM:n tulkinta ei ole oikea.

Esitin yhdessä aikaisemmista Eta-puheistani lähinnä vitsinä ajatuksen, että suomalaiset varmasti alkavat rakentaa asuntoloita tänne töitä hakemaan tuleville. Nyt tuntuu siltä, ettei se enää ole vitsi. Kun on kuunnellut kansanedustajienkin huolta siitä, miten me Portugalistakin tulevaa työnhakijaa voimme palvella hänen äidinkielellään, meinaa itku päästä. Emme kai mekään kuvittele, että voisimme hakea pelkkää suomen kieltä puhuvina mistään toisesta maasta työtä ja odottaa vielä saavamme suomeksi palvelut. Näinhän on tietysti Ruotsiin muuttaneiden suomalaisten kohdalla tapahtunut, mutta se ei voi olla mikään yleiseurooppalainen käytäntö.

Hallituksen budjettiesityksessä esitetään uutta tukimuotoa maa- ja metsätalouden osuudella, esitetään, että oluen raaka-ainetta tuetaan 125 miljoonalla markalla. Perustelut ovat omituiset: Eta-hintataso on perustelujen mukaan niin korkea, että ohranviljelyä on tuettava. Mikä on Eta-hintataso? Joka maassahan on omat järjestel-

mänsä ja oma hintataso. Vai onko kyse siitä, että suomalainen hintataso ylittää kaikkien Eta-maiden tason? Jos tavoitteena on luoda kilpailukykyinen tuotanto Suomeen, miten tätä tavoitetta ajaa uusi veronmaksajien 125 miljoonan markan tuki oluen raaka-aineeseen? Eikö raaka-aineen kulut tulisi lisätä oluen hintaan ja antaa kuluttajien ratkaista, mitä he ostavat? Olen tehnyt aloitteen tämän määrärahan poistamiseksi valtion budjetista perusteena se, että perustelut Etahintatasosta ovat väärät. Toinen perustelu on se, että kun me mm. pitkäaikaissairailta viemme lähes kaikki etuudet, miten voimme samanaikaisesti tukea oluenjuojia 125 miljoonalla markalla.

Eta-sopimus on otettava vastaan jalat maassa. Kansanedustajilla on suuri vastuu pitää itsensä ajan tasalla siitä, mitä sopimus meiltä vaatii ja missä on meidän itsenäinen tulkintoikeutemme ja päätösvaltamme. Alku ei näytä lainkaan hyvältä.

Arvoisa puhemies! Totesin Etan lähetekeskustelussa kesäkuussa, että kansojen terve itsekkyys ja halu pysyä riippumattomana ja itsenäisenä ei häviä koskaan. Euroopan yhteisöissäkin tulee olla kysymys itsenäisten valtioiden yhteistyöstä. Kansallisvaltioiden uusi nousu vaikuttaa Euroopan yhdentymisen luonteeseen, ja yhdentymisprosessi selvästikin hidastuu.

Poliittisen ja asenneilmaston muutokset on mielestäni otettava tässä prosessissa huomioon. Suomen ja muiden Pohjoismaiden roolin EY:ssä pitäisi olla maltillinen, ja Suomen pitäisi omassa politiikassaan tukea hitaan etenemisen linjaa. Koska kansat ovat konservatiivisia, ei tiiviiseen yhteistyöhön tule pyrkiä vastoin kansojen tahtoa. En kannata Euroopan yhdysvaltoja vaan kansojen välistä yhteistyötä. Historiallinen aika ei ole kypsä liittovaltion muodostamiselle. Kannatan siis enemmän Englannin konservatiivien linjaa kuin Saksan CDU:n linjaa siksi, että pelkään liian nopean etenemisen aiheuttavan konflikteja ja lopulta hidastavan myönteistä kehitystä. Päämäärä, yhtynyt kansojen Eurooppa, on mielestäni oikea, mutta siihen ei voida päästä muuten kuin etenevästi pienin askelin.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! En aio tässä puheenvuorossa ryhtyä kommentoimaan käytettyjä puheenvuoroja enkä antamaan omaa numeroarvostelua miltään osin, mutta äsken kuullun puheenvuoron johdosta haluaisin kuitenkin todeta, että kyllä ed. Tainan puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen. Se oli yllätyksellinen

ainakin minulle sisältönsä puolesta. Ja toinen yllätys oli se, että hänen johtopäätöksensä Eta-sopimuksen hyväksymisestä oli kuitenkin mielestäni ristiriidassa itse puheenvuoron sisällön kanssa.

Arvioitaessa Eta-sopimuksen neuvotteluprosessia ja tähänastisen eduskuntakäsittelyn tuloksellisuutta on niitä tarkasteltaessa kiinnitettävä huomiota eduskunnan aikanaan asettamiin ns. reunaehtoihin ja eri valiokuntien huomautuksiin ja lausumiin sekä niihin suhtautumiseen myöhemmissä käsittelyvaiheissa. Melko suoraviivaisesti voidaan väittää, että ei edes Suomen hallitus suhtautunut riittävällä vakavuudella eduskunnan mielipiteeseen. Tähän käsitykseen tulin kyllä jo siinä vaiheessa, kun eduskunta noin kaksi ja puoli vuotta sitten ulkoasiainvaliokunnan piirissä valmisteli silloisen hallituksen selonteon johdosta tiedonantoa, kun kuuntelin silloin ministeri Salolaisen käsityksiä ja mielipiteitä siitä, miten ymmärretään eduskunnan tahto. Vaikka ministeri Salolainen tänään on vakuuttanut, että hän on pitkäaikainen parlamentaarikko ja nimenomaan parlamentarismien kannalla, niin en kyllä tullut tästä vakuuttuneeksi, en kaksi ja puoli vuotta sitten enkä varsinkaan sen jälkeen. Ministeri Salolainen kyllä sanoi tänäänkin puheenvuorossaan, että eduskunnan kannanotot olivat niin kuin, sanoiko hän, osviittoja, ei siis sen pidemmälle meneviä.

Erikoisvaliokunnat pidettiin sivussa neuvotteluprosessin ajan eikä neuvotteluprosessin kulkua selostettu muille ehkä ulkoasiainvaliokuntaa lukuun ottamatta, puhumattakaan siitä että eduskunnalle ja sen erikoisvaliokunnille olisi annettu mahdollisuus vaikuttaa neuvotteluvaltuuksia koskeneisiin muutoksiin. Niitähän tapahtui. Ehkä tällainen menettely oli osaltaan vaikuttamassa siihen, että useimmat eduskunnan ehdottamat varaukset ja rajaukset eivät tulleet hyväksytyiksi. Esimerkiksi ulkomaalaisomistusta koskevassa asiassa eduskunnan ehtojen korvaukseksi tarkoitettu siirtymäaika ei tätä ongelmaa lievitä. Suvereniteettia koskevia lisäselvityksiä ei hallituksen taholta annettu, vaikka eduskunta edellytti sellaisia annettavan.

Tämän yleisluontoisen johdannon jälkeen on syytä katsoa hieman yksityiskohtaisemmin, miten eduskunnan tahtoon tai yleensä Eta-sopimukseen sisältyviin ongelmallisiin asioihin on suhtauduttu sekä miten Eta-sopimus kaventaa itsenäisen päätösvalan liikkuma-alaa lainsäädännön, toimeenpanovallan ja myös tuomiovalan osalta.

Käsitellessään Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdyntymiseen valtioneuvoston vuonna 1990 maaliskuussa antaman selonteon johdosta eduskunta edellytti Efta-maiden ja EY:n välisten neuvottelujen aloittamista puhtaalta pöydältä. Toisin kuitenkin kävi. Ulkoasiainvaliokunnan nyt käsitellyssä olevassa mietinnössä todetaan, että jo Eta-neuvottelujen alkuvaiheessa kävi selväksi Euroopan yhteisön lähtökohta, jonka mukaan EY:n voimassa oleva yhteisöainsäädäntö on asiaan kuuluvilta osiltaan otettava neuvoteltavan sopimuksen pohjaksi.

On selvää, että kerrotulla tavalla muotoutunut neuvottelujen lähtökohta oli olennaisella tavalla vaikuttamassa myös lopputulokseen. Samaan suuntaan vaikutti myös se, että Eta-sopimuksen aineellisen sisällön pohjaksi otettu, sisämarkkinoita koskeva yhteisöainsäädäntö muodosti EY-osapuolen näkökulmasta kokonaisuuden, jonka eri osia se ei pitänyt mahdollisena irrottaa toisistaan. Kaiken huipuksi tämän asettamansa lähtökohdan lisäksi EY ei ollut myöskään valmis neuvottelemaan tuon yhteisöainsäädännön muuttamisesta. Tällainen neuvotte-luasetelma on kestävä.

Perustellusti voidaan kysyä, pitikö Efta-maiden suostua tällaiseen asetelmaan. Eihän tällaisessa neuvottelussa ole kysymys osapuolten tasavertaisuudesta, vaan toisen osapuolen sanelusta ja itsenäisten maiden omanarvontunnon loukkaamisesta. Tämän nöyryyttävän toimintalinjan seurauksena nyt edellytetään, että Suomi ja muut Efta-maat hyväksyvät Eta-sopimuksen soveltamisalaan liittyvän yhteisöainsäädännön yhdellä ratkaisulla eli yhdellä nuijaniskulla. Missä on parlamentille kuuluva valta tarkastaa ja käsitellä huolellisesti lainsäädäntöratkaisujen sisältöä? Aiheetta ei ulkoasiainvaliokunta lausu, että tämä "tulee aiheuttamaan ennakoimattomia ongelmia sopimusten soveltamisessa".

Ongelmalliselta tuntuu myös se, että Eta-sopimus velvoittaa tuomioistuimia ja viranomaisia antamaan etusijan EY-säännöksille, mikäli syntyy ristiriitatilanne suomalaisen lainsäädännön kanssa. Tämä merkitsee tärkeää periaatteellista muutosta Suomen oikeusjärjestykseen ja eduskuntalain asemaan suhteessa Suomen ulkopuolella syntyneeseen normiin. Tämä merkitsee eduskunnan aseman murenemista normien säätäjänä ja loukkaa siten perustuslakia.

Eta-sopimuksen 6 artiklan mukaan EY-oikeuden kanssa saman sisältöisiä Eta-määräyksiä tulkitaan niitä täytäntöönpanneissa ja sovelletta-

essa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen jo ennen Eta-sopimuksen allekirjoittamista antamien merkityksellisten ratkaisujen mukaisesti. Sitovan tulkinnan periaate ja toisaalta myös epäselvyys, mitä ja millaisia merkitykselliset ratkaisut ovat, asettaa suomalaiset tuomioistuimet outoon asemaan, joka ei ainakaan vahvista tuomioistuinten riippumattomuutta.

Toisin kuin alun perin uskottiin, Eta-sopimuksessa asetetaan tavoitteeksi myös Efta-maiden ja EY:n yhteyksien tiivistäminen talous- ja rahapolitiikassa. Vaikka tältä osin ei sopimuksessa ole asetettu suoranaista sitovaa velvoitetta, se on omiaan vähentämään talous- ja rahapolitiikan liikkuma-alaa.

Monissa Efta-maissa on pelätty Eta-ratkaisun taustalla olevan talouskasvuajattelun johtavan käytännössä luonnonvarojen riiston kasvamiseen ja ympäristöpolitiikan vaikeutumiseen. Ottaen huomioon mm. ulkomaalaisomistusta koskevien säännösten sisällön tällainen uhka voi tulevaisuudessa kohdistua myös Suomen puuvarojen riittävytyteen.

Kiistattomana tosiasiana on nähtävä, että Eta-sopimus rajoittaa Suomen täysivaltaisuutta lainsäädännön, toimeenpanovallan ja tuomiovallan osalta. Lakivaliokunta toteaa lausunnossaan: "Eduskunnan toimivalta supistuu. Sisäpoliittisen päätöksenteon piiriin kuuluvia asioita siirtyy ulkopoliittikan puolelle, ja meillä poliittisena pidettyä päätösvaltaa siirtyy tuomioistuille." Myös ulkoasiainvaliokunta toteaa Eta-sopimuksen merkitsevän eduskunnan kannalta: "Sen perinteinen lainsäädäntövallan käytön ala kapenee, koska keskeinen eduskuntalainsäädännön tasoinen säädösten luonti siirtyy valtiosopimusten muodossa tehtäväksi."

En voi tässäkin yhteydessä olla kiinnittämättä huomiota siihen luonnottomalta tuntuvaan innostukseen, jolla Suomessa suhtaudutaan Eta-säännösten tulkintojen ottamiseen suomalaisen lainsäädännön pohjaksi lainkaan kiinnittämättä huomiota siihen, tehdäänkö hyvää tai huonoa lainsäädäntöä ja mitkä ovat kotimaiset tarpeet muutoksille. Pääasiana pidetään, että Eta-säännöt, niiden oletetut tulkinnat ja EY-tuomioistuinten vaikkapa vuosikymmenien takaiset päätökset otetaan pohjaksi. Voisin viitata tässä salissa jo eri asioiden yhteydessä käytyyn keskusteluun ja vaikkapa äskeiseen ed. Tainan sinänsä tältä osin mielenkiintoiseen puheenvuoroon.

Mainitusta aihepiiristä löytää mielenkiintoista aineistoa esimerkiksi oikeustieteen lisensiaatti

Aarre Tähden tuoreesta Suomen lakien eurooppalaistamista käsittelevästä laajasta artikkelista, vt. tutkimussihteeri Christoffer Tigerstedtin Suomen EY-kuuliaisuutta käsittelevästä artikkelista noin viikko sitten Helsingin Sanomissa ja eduskunnan vastikään käsittelemistä hallituksen esityksistä koskien mm. tupakkalakia ja alkuperämaan merkintäpakon poistamista.

Tähänastisessa Eta-sopimusta koskeneessa keskustelussa on jäänyt aivan liian vähälle huomiolle eräs asia, johon äskettäin Islannissa koolla ollut Pohjoismaiden luonnonsuojelujärjestöjen neuvosto kiinnitti huomiota. Kysymys on siitä, että Eta-sopimus voi merkitä muutosta pohjoismaisen ympäristöpolitiikan perinteeseen, johon kuuluvat julkiset selonteot ja esitykset, lausuntopyynnöt ja esimerkiksi eduskuntakeskustelut.

Pohjoismaiden luonnonsuojelujärjestöjen neuvosto ilmaisi pelkonsa siitä, että ympäristölainsäädännön siirtyessä EY:lle ja Etalle kansallisten parlamenttien tehtäväksi jää lähinnä muodollisesti hyväksyä EY-komission ja Eta-neuvoston suljettujen ovien takana tekemät päätökset. Tämän uutisoinnin olen lukenut luonnonsuojelijoiden lehdestä, ja ainakin EY:n osalta tämä tietenkin pitää paikkansa, koska siellähän asioiden valmistelu on salaista ja pääsee julkisuuteen vasta EY:n komission valmiiden esitysten muodossa.

Kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, Eta-sopimus ei periaatteessa vaaranna suomalaisen sosiaaliturvan ja työsuojelun kehittämistä eikä aseta esteitä niiden nykytason säilyttämiselle. Käytännössä eteen voi kuitenkin tulla se, että tiukemman suomalaisen normin katsotaan aiheuttavan esimerkiksi kaupan esteen, mihin ulkoasiainvaliokunta viittaa kansallisen ympäristönsuojelulainsäädännön kehittämisen rajoja pohditskellessaan.

Eta-sopimuksen hyväksymiseen saattaisi sen monista heikkouksista huolimatta suhtautua myönteisesti, jos hallitus samalla vetää EY-jäsenyyshakemuksensa takaisin ja pääministeri Aho peruuttaa Maastrichtin sopimuksen hyväksymistä ja siihen sitoutumista koskevat lausuntonsa. Edelleen eduskunnan tulisi päättää kansalaisten perusoikeuksien suojaamista, kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä ja eduskunnan aseman vahventamista tarkoittavista toimista. Elleivät nämä edellytykset näytä täytyvän, kyseenalaistan ainakin tässä vaiheessa Eta-sopimuksen hyväksymisen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En ollut silloin eduskunnan jäsen, kun asetettiin tavoitteita Eta-neuvotteluille, mutta silmät pyöreänä lueskelin eduskunnan kantoja ja sitä, kuinka mahdottoman kovia tavoitteita täällä asetettiin, ja ihmettelin, mikä oli se realismi siihen aikaan. Nyt ed. Laine täällä valittaa sitä, että oli nöyryyttävää, kun neuvotteluissa sitten todettiin, että pitikin lähteä EY:n tähänastisen lainsäädännön eli *acquis'n* pohjalta. Minusta olisi ollut parempi, että olisi etukäteen nähty, mistä on kysymys, ja lähdetty tavoittelemaan jotain realistisempaa.

Tämähän juuri edustaa, ed. Laine, teidän epäjohtonmukaisuutenne, kun te nyt sitten lopputekneetissa vaaditte, että jäsenhakemus pitää vetää pois. Siinä suhteessa me juuri olemme huonossa asemassa, että emme ole päättämässä Etassa asioista joka portaassa, mutta EY:n jäsenenä me olisimme. Silloin me olisimme tasavertaisempia. Miksi me alistuisimme tällaiseen? Ja nyt ed. Laine on valmis jopa riskeeraamaan koko sopimuksen tällaisen puhtaan politikoinnin takia vedoten suvereenisuuteen. Mikä on sitten se vaihtoehto, jos meillä ei ole Eta-sopimustakaan? Haluaisiko ed. Laine selvittää kaiken tämän eduskunnalle ja valitsijoilleen? Tämän riskinkö hän on valmis ottamaan vain sen takia, että meitä on nyt sitten niin sanotusti nöyryytetty?

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun on helppo ymmärtää, että ed. Lipponen arvostelee minua juuri siitä lähtökohdasta, koska me olemme eri mieltä EY-jäsenyydestä. Minä olen ollut kaiken aikaa ja olen edelleen sitä mieltä, että Suomen ei olisi tullut hakea EY-jäsenyyttä, ei missään tapauksessa siihen suostua. Kun nyt täällä niin ed. Lipponen kuin monen monen muun puhujan taholta suurten ryhmien ryhmäpuheenvuoroissa on pidetty itsestäänselvänä, että Eta-sopimus on eteinen EY:hyn, niin minusta on hyvin loogista, jos vastustaa EY:tä, silloin suhtautua Eta-sopimukseen niin kriittisesti kuin tuossa puheenvuorossa ni äsken esitin.

Meillä on erilainen käsitys peruspäämäärästä, ja minun käsitykseni on se, että Suomen itsenäisellä päätäntävällällä, lainsäädäntö-, toimeenpanno- ja tuomiovallalla, on kuitenkin edelleen erittäin suuri merkitys. Jos ed. Lipponen katsoo,

että tämä on politikointia minun taholtani, niin aivan samoin voin sanoa ed. Lipposen taholta. Eiköhän tämä talo olekin sellainen paikka, jossa politiikkaa harjoitetaan?

Ed. **Paloheimo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Laineen puheenvuoro ei ollut politikointia, vaan se oli hyvin suoraselkäinen ja isänmaallinen. Koko se logiikka, mikä ed. Laineen puheenvuoroon sisältyi, voidaan sanoa lyhyesti: Kun eduskunta aikanaan esitti reunaehdot tai lähtökohtia neuvotteluille, ainakin minä oletin, että eduskunta oli vakavissaan ja todella tarkoitti reunaehdoilla reunaehdot. Tämä tarkoittaa sitä, että jos niitä ei saada lävitse, ainakaan suuremmassa määrin, silloin sopimusta ei tehdä.

Nyt eduskunta osoittaa ilmeisesti itse, että sen puheilla ei ole minkäänlaista merkitystä. Asetetuilla vaatimuksilla ei ole mitään merkitystä. Samanaikaisesti kuitenkin täällä kovasti vaaditaan, että eduskunta jatkossakin saisi olla koko ajan päättämässä kaikista vaiheista. Mitä merkitystä on sellaisen eduskunnan mukanaololla ja päätöksillä, joka tällä tavoin kääntää takkinsa aivan peruskysymysten kohdalla?

Ed. **Aittoniemi** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ne reunaehdot joita esitettiin, eivät olleet epärealistisia, siitä piti kyllä silloinen hallitus huolen. Olin hallitusryhmän jäsen. Kun pyrittiin saamaan jotakin hieman tiukempia reunaehdot, silloin pyrittiin sanelemaan tietysti hallitusryhmien taholta, että tämän tyyppisiä ei saa esittää. Silloin jäi paljon reunaehdoista eli tavoitteista pois sellaisia, jotka olisivat olleet aivan realistisia, mutta ne jätettiin kuitenkin pois. Nämä ehdot, joita luettiin ja jotka annettiin Jukolan veljeksille, kun he lähtivät Hämeenlinnan markkinoille aikanaan sopimuksia hiomaan eli Eta-neuvotteluihin, olivat täysin realistisia, mutta niistä ei jäänyt mitään jäljelle. Kun otetaan huomioon ensi vuoden alusta maanomistusoikeutta ja yrityskauppoja koskeva lainmuutos, jäi pelkästään suojalausekemekanismi, joka on epärealistinen. Se laukaisee vastareaktion heti, kun sitä käytetään, ja se on näin ollen käyttökelvoton. Meille ei siis jäänyt mitään niistä jäljelle, ei kerta kaikkiaan mitään. Se tässä harmittaa niin mahdottomasti ja vie uskon pois koko systeemiltä.

Mitä meille sitten jää? Meillä on vapaakauppasopimukset, ja ainoastaan teknisten ehtojen puolella, siis standardikysymyksissä, Eta-sopi-

mus auttaa jonkin verran. Se on ainoa, missä on parannusta, mutta sen lisäksi on niin paljon heikennystä, että tällä perusteella ei kannata niitä ottaa.

Päätöksenteko Euroopan yhteisössä perustuu jäsenenäkin pieneltä maalta lobbaukseen, lahjomiseen ja kuiskutteluun virkamiesten joukossa Brysselissä. Pienellä maalla ei ole mitään vaikutusvaltaa niihin lainsäädännöllisiin päätöksiin, mitä Brysselissä tehdään. Se on aivan saletti.

Ed. **Lipponen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Politikointia on kyllä se, jos ed. Laine olisi valmis, niin kuin näyttää, riskeeraamaan Eta-sopimuksen hyväksymisen vedoten siihen, että hallitus ei vedä takaisin jäsenhake-
mustaan. Ed. Laine luottaa tässä nyt vain siihen, että eduskunnan enemmistö hyväksyy Eta-sopimuksen. Mutta entäpä jos se kaatuisi tässä talossa?

Kun Eta-sopimuksesta neuvoteltiin, oli 300:aa miljoonaa vastassa 30 miljoonaa. Se on hieman epätasainen neuvotteluasetelma, siinä voi joutua jopa nöyryytetyksi. Mutta entäpä siinä tilanteessa, että meillä ei ole Eta-sopimusta? Me joutuisimme neuvottelemaan yksin joistakin kahdenvälisistä sopimuksista EY:n kanssa. Se ei taatusti olisi edullisempi. Me kuitenkin joutuisimme käytännössä seuraamaan melkein joka asiassa EY:n lainsäädäntöä. Tästä olisi seurauksena poliittisesti se, että meidän viiteryhmämme olisivat ilmeisesti Itä-Euroopan maat tai jokin vastaava. Me joutuisimme eristyksiin.

Mikä olisi meidän kansallisen suvereniteettimme merkitys tällaisessa tilanteessa? Me olisimme täysin nurkassa ja täysin kahdenvälisesti EY:n armoilla ilman mitään tukea joiltakin naapureilta tai samassa asemassa olevilta mailta. En oikein jaksakaan uskoa, että ed. Laineen vakavasti tällaista toivoo.

Ed. **Paloheimo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Lipponen puhuu vastuullisuudesta ja siitä, että otetaan riskejä, että Eta-sopimusta ei hyväksyttäisikään, haluan kiinnittää huomiota siihen, että eivätkö ne, jotka tätä ajavat, muka sitten ota mitään riskiä, kun he eivät ole halunneet, huomatakaan halunneet, sopimusneuvotteluissa viedä läpi niitä reunaehdot, joita eduskunta on asettanut. Hehän sen riskin ottavat. Hehän ottavat sen riskin, että eduskunta sittenkin olisi suoraselkäinen ja pitäisi kiinni niistä reunaehdoista, jotka se on kerran asettanut. Ei, he lähtevät siitä, että tämä eduskunta on

lammaslauma, joka muuttaa mielipidettään ylhäältä tulevien ohjeiden mukaisesti, tai ainakin sen enemmistö on tällainen lammaslauma.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä toivon, että ed. Lipponen voisi myöntää, että jokainen kansanedustaja ja ilmeisesti kaikki ryhmät itse omalta kannaltaan katsovat suhtautuvansa vastuullisesti eivätkä pelaille, vaan perustelevat omalta näkökannaltaan. Se on toinen asia, hyväksyykö ed. Lipponen minun perusteluni. Voin sanoa, etten minäkään hyväksy ed. Lipposen perusteluja. Esimerkiksi en minä ajattele sillä tavalla, että kun Suomi pyrkii taloudellisia yhteistyösuhteita kehittämään itään, länteen, kehitysmaihin ja eri suuntiin, se lähtee nimenomaan siitä, että täytyy olla joku viiteryhmä, johon pitäisi sitoutua. Kyllä kai Suomelle kelpaa suhtautua, riippumatta viiteryhmistä, taloudelliseen yhteistyöhön myönteisesti niin kuin yleensä kansanvälisessä elämässä tehdään.

Mutta kysymyksessä sitoutumisesta esimerkiksi EY:hyn minä pyydän ed. Lipposta ottamaan huomioon, että minä olen sanonut, että ellei tyydyttäviä vastauksia käsittelyn kuluessa tule, kyseenalaistan Eta-sopimuksen. En minä ole vielä sanonut, että en tule hyväksymään tai että tulen hyväksymään. Minä pidätän itselläni harkintamahdollisuuden ainakin ensi tiistaihin saakka.

Jos nyt jäi vastaamatta, mitä sitten tilalle, niin minä kyllä tarkoitan, että Suomi pitää yllä vapaakauppasopimuksiaan ja yrittää kehittää taloudellisia yhteistyösuhteita kaikkiin suuntiin ja pyrkii yleiseurooppalaisen yhteistyön kehittämiseen. Minä en tietenkään voi vakuuttaa, että kaikki onnistuu niin kuin esimerkiksi minä ajatelen ja pitäisin oikeana tavoitteena.

Ed. Hautala: Arvoisa rouva puhemies! Euroopan tilanne on nyt aivan toinen kuin vuonna 1989, kun Eta-neuvottelut lähtivät liikkeelle. Me emme edes tunne Eurooppaa samaksi kuin se oli silloin. Itä-Euroopan mullistukset ovat tapahtuneet, ja niiden yhteiskunnat ovat ajautuneet vaikeaan kriisiin. Vaatii aiemmin luultua huomattavasti enemmän ponnistuksia, jotta Itä-Euroopan tilanne voi vakiintua ja Itä-Euroopan maat integroituvat muuhun Eurooppaan.

Myöskin EY:n sisäinen tilanne on muuttunut ratkaisevasti. Tällä hetkellä Euroopan yllä liikkuu demokratian aave, joka vaatii sitä, että kansalaisten mielipiteet otetaan huomioon yh-

dentymiskehityksessä. Mitään integraatiota ei mielestäni voida viedä eteenpäin ottamatta kansalaisten mielipiteitä vakavasti huomioon.

Olen itse äänestänyt EY-jäsenhakemuksen puolesta tietoisena siitä, että EY:n demokratia-vaje on suuri. Viimeaikaiset tapahtumat ovat lujittaneet uskoani siihen, että kansalaiset puuttuvat peliin, ja näin on nyt myös tapahtumassa. Tanskan Maastricht-kansanäänestys oli suunnaton shokki niille, jotka ajattelivat, että integraatiota voidaan ajaa suljettujen ovien takana hallitusten välisin sopimuksin ja neuvotteluin. Myös Ranskan epämääräinen, hyvin heikko ”kyllä” Maastrichtin sopimukselle oli vastaavanlainen shokki.

En itse tee sellaisia johtopäätöksiä, että Suomen pitäisi vetää EY-jäsenhakemus pois. Päävastoin uskon, että EY on kehittymässä sellaiseen suuntaan — ja varsinkin jos tähän kehitykseen halutaan aktiivisesti vaikuttaa — että Suomikin voi liittyä aikanaan EY:n jäseneksi.

Katson kuitenkin, että Euroopan tilanteen ollessa nyt niin erilainen kuin Eta-sopimusta alun perin sorvattaessa aika on ajanut Eta-sopimuksen ohitse. Siitähän piti tulla se Suomen integraatoratkaisu, kun meillä ei ollut ulkopoliittikkammeakaan takia mahdollisuuksia syvempään yhteistyöhön. Kuitenkin varsin pian kävi ilmi, että Eta-sopimuksesta oli tulossa EY-jäsenyyden odotushuone, ja kesti varsin kauan ennen kuin tämä myönnettiin.

Olen seurannut Eta-neuvotteluja integraationeuvottelukunnan jäsenenä, jossa edustin puolueettani aika pitkään. Voin vain kertoa, että niitä keskusteluja, mitä integraationeuvottelukunnassa käytiin, leimasi se, että tultiin kuuntelemaan ulkomaankauppaministerin viimeisiä saavutuksia Brysselissä haluamattakaan esittää kriittisiä kysymyksiä tai tarkistamatta, miten neuvottelutavoitteisiin oli reagoitu.

Arvoisa puhemies! Katson, että Eta-sopimus ei tässä tilanteessa enää ole lainkaan oikea tapa liittää maamme Euroopan yhteisöihin. Pidän sen perustavan laatuisia heikkouksia niin suurina, että aion itse äänestää Eta-sopimuksen hyväksymistä vastaan.

Keskeisimmät heikkoudet liittyvät mielestäni päätöksentekojärjestelmään. Eta-sopimuksen keskeinen piirre päätöksenteossa on se, että Efta-maat joutuvat hyväksymään lähes sellaisenaan sen, minkä EY:n koneisto tuottaa. Meillä on mahdollisuus esittää valmisteluvaiheessa mielipiteitä, mutta aloiteoikeus on EY:n puolella. Efta-mailla on kyllä muodollisesti veto-oikeus

päätöksiin, mutta tuskinpa kovinkaan moni Efta-maa kovinkaan monta kertaa haluaa vaarantaa sitä konsensusta, jota vaaditaan Efta-osapuolelta Eta-säädösten aikaansaamisessa.

Toinen keskeinen heikkous liittyy siihen, että joudumme selvästi antautumaan EY:n sisämarkkinaohjelmalle, joka on esimerkiksi ympäristönsuojelun näkökannalta täysin kestävä. Itse asiassa jos haluaa yhdellä lauseella kuvata sitä, mitä Eta-sopimus on, niin voi sanoa, että sillä Efta-maat liitetään EY:n sisämarkkinoihin, ilman että meillä on itse asiassa mitään mahdollisuuksia vaikuttaa näiden päätösten sisältöön.

Ympäristönsuojelijat ovat arvostelleet tätä sisämarkkinaohjelmaa kirpeästi alusta pitäen, ja itse asiassa kritiikkiä on esittänyt myös EY:n komission ympäristöosasto, joka on teettänyt lukuisia selvityksiä. Eta-sopimuksen ympäristövaikutuksista ei kuitenkaan ole olemassa vastaavanlaisia selvityksiä, joten on turvauduttava niihin arvioihin, joita EY:n piirissä on tehty, kun on tutkittu sitä, miten kaupan vapaus ja neljän vapauden periaate vaikuttaa ympäristöön 12 EY-maassa, ja tulokset eivät ole mitenkään mieltä ylentäviä. Ilman merkittäviä toimenpiteitä, joilla puututtaisiin talouden rakenteisiin, tulee lähes kaikilla alueilla ympäristön tuhoutuminen etenemään — ja huomata, ilman että yhdelläkään Efta-maalla on oikeastaan mitään sanomista tähän asiaan.

Kansainvälinen ympäristöjärjestö Greenpeace on myös käynyt pykälä pykälältä läpi Eta-sopimuksen ja verrannut sitä Maastrichtin sopimukseen ja todennut, että jopa Maastrichtin sopimus antaisi paljon enemmän ympäristön kannalta kuin Eta-sopimus. Eta-sopimus pakottaa meidät harmonisoimaan omia lakejamme silloin, kun kyse on kaupan vapaudesta, mutta Eta-sopimukseen ei sisälly vastaavanlaisia oikeuksia kuin EY-mailla on esittää kansallisia poikkeamia näihin harmonisointisäädöksiin.

Katson, että nyt olisi käytävä rauhassa EY:n jäsenyysneuvottelut. Tietenkin ensiksi pitää tutkia erittäin tarkkaan, mitä EY:n komission arvio Suomen jäsenhakemuksesta sisältää. Neuvottelujen aikana on tärkeää, että seuraamme kaikin puolin EY:n sisäistä kehitystä. Voidaan vain kummastella, ettei Suomella ole ollut tähän asti mitään omia visioita siitä, minkälaisista EY:tä me haluamme. Nyt olisi aika pohtia sitä, mikä todella on talous- ja rahaliiton vaikutus Suomen talouteen. Nyt pitäisi keskustella siitä, mikä on turvallisuusunionin merkitys Suomen kaltaiselle maalle, haluammeko sitä vai emme. Itse asiassa

on hyvä muistuttaa siitä, että kun niin varhaisessa vaiheessa selvisi, että Eta-sopimus on käytännössä odotushuone EY-jäsenyyteen, niin näistä asioista meidän olisi pitänyt keskustella kaiken aikaa ja nähdä kehitys, joka EY:ssä on ollut käynnissä.

Pidän keskeisenä myös sitä, että Suomi edes pyrki säilyttämään itsellään päätösvaltaa niissä asioissa, joita se itse pitää arvokkaina. Viimeaikaiset valiokuntakäsittelyt EY-direktiiveistä eivät todellakaan ole kovin lupaavia. Suomi näyttää olevan mitä yltiöpäisin harmonisoija. On todella työlästä seurata, mitä ministeriöt esittävät Eta-sopimuksen johdosta ja mitä esittävät muuten vain.

Kansallisia toimia, joita olisi ollut erittäin tärkeä tehdä, kun Eta-sopimusta ollaan solmimassa, on vihreiden paljon mainostama maankäyttöpolitiikan muutos. Erityisesti tämä koskee Suomen rantojen rakentamista. Missään länsimaassa ei löydy maankäyttölainsäädäntöä, joka antaisi maanomistajalle niin suuria perusrakennusoikeuksia, jotka voivat muuttaa ympäristöä ja pilata sitä vastaavalla tavalla.

Suomelta puuttuu myös perin pohjoinen maahanmuutto-ohjelma. On selvää, että tulevassa Euroopassa kansalliset liikkuvat vapaasti. Yksistään Eta-sopimus ei tähän vaikuta. Suomi on täysin valmistautunut tähän tilanteeseen.

Voi hämmästellä sitä, että hallitus ei ole ollut kiinnostunut kansallisista toimista, joilla integraatioon pitäisi varautua.

Meidän pitää jatkaa talousrakenteiden tervehdyttämistä, purkaa kartelleja ja lisätä aitoa kilpailua siitä huolimatta, että Eta-sopimuksesta ei tulisi totta, koska olemme kuitenkin hakeneet EY:n jäsenyyttä ja se pakottaa meidät siihen joka tapauksessa.

Tanskan esimerkki on mielestäni melkoinen valopilkku siinä mielessä, että mahdollisesti Tanska pystyy neuvottelemaan Maastrichtin sopimukseen sellaisia muutoksia, jotka ovat suotuisia myös aikanaan Suomen mahdolliselle EY-jäsenyydelle.

Pidän mahdollisena sellaista visiota, että aikanaan kaikki Pohjoismaat ovat EY:n jäseniä ja Maastrichtin sopimus voisi toteutua silloin jonkinlaisena pohjoismaisena unionina. Meidän yhteiskuntamme ovat huomattavasti lähempänä toisiaan kuin esimerkiksi Suomi ja Belgia tai Suomi ja Italia. On täysin mahdollista, että EY:ssä ei edetä kohti niin tiivistä unionia kuin vielä vähän aikaa sitten näytti. Meidän täytyy pitää huolta siitä, että käytämme kaikki

mahdollisuudet pohjoismaiseen yhteistyöhön hyväksi. Haluan korostaa, että tämä kaikki voi tapahtua samaan aikaan, kun Pohjoismaat tavoittelevat EY:n jäsenyyttä ja mahdollisesti liittyvät siihen.

Arvoisa puhemies! Täällä on tänään puhuttu eduskunnan Eta-sopimukselle asettamista neuvottelutavoitteista. Aika varhaisessa vaiheessa oli nähtävissä, että osa niistä oli puhdas joulupukin toivomuslista. Toisin sanoen asetettiin tavoitteita asioissa, jotka eivät olleet kiinni pelkästään Suomen toimista, vaan jotka edellyttivät kehityksen muutosta koko EY:n perusrakenteissa ja tavoitteissa. Tähän toki tulee pyrkiä, mutta ei pidä kuvitella, että Suomi olisi voinut saada nämä kaikki aikaan. (Ed. Aittoniemi: Ei saatu mitään!)

Arvoisa puhemies! Koska tilanne on näin voimakkaasti muuttunut, pidän Eta-sopimusta valitettavana, koska sillä ikään kuin jäädytetään mahdollisuudet paljon suotuisampiin näkymiin. En pidä lainkaan välttämättömänä, että tämä sopimus hyväksytään Suomen parlamentissa. En myöskään pidä mitenkään itsestäänselvänä, että se tullaan edes hyväksymään kaikissa Efta-maissa.

Myös europarlamentin vihreät ovat hyvin kriittisiä Eta-sopimusta kohtaan sen takia, että siinä on oikeastaan kysymys jonkinlaisesta vasallisopimuksesta. Otetaan kyllä uusia maita EY:n piiriin antamatta niille todellisia päätöksentekooikeuksia. Siltä kannalta katsottuna on kiinnittänyt huomiota se, että Eta-sopimus heikentää myös Euroopan yhteisön parlamentin asemaa. Se ei mielestäni myöskään ole edullista.

Kaiken kaikkiaan on selvää, että Suomi on osa integraatioprosessia. En esitä, että tältä tieltä nyt käännytään. Neuvottelut pitää katsoa rauhassa. Meillä tulee olla aktiivisia visioita myös siitä, minkälaista Eurooppaa haluamme. Vihreät tavoittelevat alueiden Eurooppaa, jossa integraatio tekee toisaalta tilaa kansallisvaltiota suuremmille yhteistyökokonaisuuksille. Meidän osaltamme tämä tarkoittaa esimerkiksi hyvinkin tiivistä Itämeren alueen yhteistyötä, jossa Pohjoismailla on keskeinen ja rakentava rooli. Mutta se voi tarkoittaa myös sitä, että suuri osa päätösvallasta siirtyy kansallisvaltioita pienemmille yksiköille. Näitä molempia alueellisen yhteistyön mahdollisuuksia tulee aktiivisesti edistää. Suomi on ollut kovin passiivinen näissä.

Yhä useammat elämänalueet edellyttävät kansainvälisiä sopimuksia ja myös suvereniteetin

ja itsenäisyyden vapaaehtoista luovuttamista ylikansallisille elimille.

Arvoisa puhemies! Tulen kolmannessa käsittelyssä äänestämään Eta-sopimuksen hyväksymistä vastaan edellä esitetyillä perusteilla.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli miellyttävää kuulla, että ed. Hautala kannattaa Suomen EY-jäsenyyttä, ja ymmärsin, että myös kiirehditte sen hyväksymistä, jos mahdollista. Minun mielestäni kuitenkin Eta-sopimus ei ole ristiriidassa EY-jäsenyyshakemuksen kanssa niin kuin te annoitte ymmärtää, vaan päinvastoin. EY:llä aukeavat sisämarkkinat vuoden 93 alusta, ja Eta-sopimuksen tarkoituksena on parantaa Suomen ja muiden Efta-maiden asemaa siinä tilanteessa eikä suinkaan heikentää suhteessa EY:hyn tässä vaiheessa Suomen tilannetta, niin kuin ymmärsin ed. Hautalan perustelevan omaa negatiivista suhtautumistaan Eta-sopimukseen. Minun mielestäni todellakaan nämä eivät ole ristiriidassa, vaan Eta-sopimuksen hyväksyminen saattaa jopa nopeuttaa Suomen ja muiden jäsenyyttä hakneiden maiden hakemusten käsittelyä EY:ssä.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voidaan ihan hyvin Suomen parlamentissakin jatkaa niiden EY-direktiivien soveltamista osaksi suomalaista lainsäädäntöä, joita pidämme tärkeinä ja hyvinä. Mutta mielestäni on valitettavaa, että Eta-sopimus pakottaa meidät hyväksymään kaiken sellaisenaan. Varsinkin kun on nähty, että suomalaiset virkamiehet myös pyrkivät ylimaalliseen täydellisyyteen tässä harmonisoinnissa, en näe, että tarvitsisimme siihen Eta-sopimusta.

Toinen asia on se, että siinä vaiheessa, kun Suomen jäsenyyksineuvottelut ovat todennäköisesti päättyneet, eletään päätöksenteossa jotakin vuotta 1994 tai 1995 ja on täysin mahdollista, että siinä tilanteessa, kun harmonisoidaan, ei enää olekaan kysymys siitä, että Pohjoismaat joutuisivat luopumaan omista monissa asioissa paremmista ja tiukemmista sääöksistään esimerkiksi ympäristönsuojelun ja kuluttajan oikeuksien alalla. On ainakin mahdollista, että siinä vaiheessa EY:ssäkin on jo alettu ottaa paremmin huomioon näitä seikkoja, jolloin ikään kuin voidaan ajatella, että EY harmonisoiakin niitä säädöksiä, jotka ovat olleet käytäntönä Pohjoismaissa. Tämä ei tapahdu itsestään, vaan Pohjoismaiden pitäisi aktiivisesti etsiä kaikki mahdollisuudet siihen, että ne voivat puolustaa omia

tiukkoja säädöksiään. Mutta valitettavasti Eta-sopimuksessa on pykälää myöten rakenteellisia ongelmia, jotka tekevät tämän aika vaikeaksi.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen aivan samaa mieltä ed. Hautalan kanssa siitä, että Suomessa nyt yltiöpäisesti harmonisoidaan lainsäädäntöä, ja käytin oman puheenvuoronikin juuri tästä. Mielestäni tulkinnot ovat omalaatuisia ja monessa asiassa mennään paljon pidemmälle kuin Eta-sopimus vaatii, ulkomaalaisten äänioikeudessa jopa pidemmälle kuin Maastrichtin sopimus vaatii jne. Tästä asiasta olen samaa mieltä.

On totta sekin, että lainsäädäntöä totta kai voidaan harmonisoida niin paljon kuin Suomi parhaaksi katsoo, mutta kysymyshän ei olekaan tästä lainsäädännöstä, vaan kaupankäynnistä ja kaupan esteiden poistamisesta. EY:ssähän tullaan tietenkin suhtautumaan sisämarkkinoiden ulkopuolisiin maihin torjuvasti ja tarkoitus on kehittää sisämarkkinoita. Siis Suomen kaupankäynnistä on lähinnä kysymys, ei suinkaan lainsäädännöstä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sain aiheen tähän vastauspuheenvuoroon ed. Tainalle siitä syystä, kun hän totesi aivan oikein, että Eta-sopimuksen perusteella annettavissa hallituksen esityksissä, siis lainsäädännössä, mennään, ilmeisesti hän näin tarkoitti, pidemmälle kuin olisi tarpeenkaan. Nythän on tilanne se, että kun olimme Säätytalolla oikeusministeriön infossa, niin siellä nimenomaisesti todettiin, että se lainsäädäntöneuvos, joka esittelee lain valiokunnassa, kertoo siitä, minkälainen liikkumavara kunkin lain kohdalla on olemassa vai onko kysymyksessä ota tai jätä-tilanne.

Esimerkiksi meidän omassa ryhmässämme on ollut keskustelua siitä, että valiokuntajäsenten pitäisi aina selvittää asiantuntijalta, nimenomaan lainsäädäntöneuvokselta, siis esityksen laatijalta, joka tulee valiokuntaan, mikä on pelivara, ja niissä puitteissa liikkua. Erityisesti se on tärkeätä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jossa, jos oikein muistan, ed. Taina on varapuheenjohtajana. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on eräiltä osin hyvin tärkeässä asemassa, kun Eta-lakeja täällä käsitellään. Pitäisi olla tarkkana vain ja selvillä, mikä on se haarukka, missä rajoissa liikutaan, ja sitten katsoa Suomalaiselle paras vaihtoehto tässä. Näin minä asian näkisin.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi ei ollut täällä paikalla, kun käytin oman puheenvuoroni ja puhuin juuri näistä asioista. Minun mielestäni huolestuttavaa tässä onkin se, että eduskunta ja kansanedustajat eivät saa riittävästi selviä faktoja ja tietoja siitä, mitä tämä sopimus milloinkin vaatii tai miten jotkut direktiivit tulkitaan.

Hulluinta on se, että myös ministeriöiden edustajat, kun he ovat olleet kuultavina valiokunnassa, ovat eri mieltä näistä tulkinnoista. Sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö esimerkiksi ovat sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä olleet eri mieltä siitä, miten tätä tulkitaan. Se on se asia, joka minun mielestäni Eta-sopimuksessa on erittäin huolestuttava seikka, ei suinkaan tämä sopimus, vaan se, miten me täällä Suomessa sitä tulkitsemme.

Minun mielestäni juuri eduskunnan ja kansanedustajien täytyy tässä asiassa olla erittäin tarkkoina. Olen tästä ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä. Jossain aikaisemmassa Eta-keskustelussa esitin myös, että kansanedustajat tarvitsisivat jopa avustavaa henkilökuntaa näitä asioita varten, koska ministeriöistä ei näytä kovin helposti tulevan vastauksia kysymyksiin, joita me täällä esitämme.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! On ollut mielenkiintoista havaita, miten tämä Etan tutkiminen on aiheuttanut jossakin määrin jopa shokkiakin edustajissa ainakin puheenvuoroista päätellen. On hyvä, että tällaista kriittisyyttä nousee, koska se pakottaa myöskin miettimään sitä, mitä Euroopan yhteisön tai Euroopan unionin jäsenyys saattaisi tuoda mukanaan. Viime puheenvuoroissa on myöskin esitetty erilaisia toivon pilkahduksia tai ajatuksia paremmasta Euroopan unionista ja Euroopan yhteisöstä. Pelkään, että siltä osin voidaan olla liiankin toivorikkaita. On keskusteltu myöskin siitä, onko kysymys odotushuoneesta vai itsenäisestä tilasta. Jossakin muussa maassa tämä sama keskustelu on käyty muodossa: onko kysymys pääteasemasta vai väliasemasta?

Joka tapauksessa tämä eduskunta joutuu poikkeuksellisen suurten ratkaisujen tekijäksi. Toisen maailmansodan jälkeenhän ei eduskunnalla ole ollut käsiteltävänä yhtä suuria periaatteellisia kysymyksiä kuin ovat nyt käsitellyssä oleva Eta-sopimus ja neuvottelujen kohteena oleva ja ehkä tämän eduskunnan aikana käsitteilyyn tuleva EY-ratkaisu.

On selvää, että kaikissa tilanteissa jokainen neuvotteluosapuoli joutuu luopumaan jostakin ja saa vastapainoksi jotakin. Näin on myös käsittelyssä olevan sopimuksen kohdalla. Suomi saa aikaisempaa vapaamman pääsyn eurooppalaisille markkinoille, ja vastaavasti erilaisten ulkomaisten vaikutteiden osuus ja paine Suomessa lisääntyvät.

Tässä vaiheessa on olennaista keskustella ratkaisun suurista linjoista: Miten se vaikuttaa suomalaiseen päätöksentekoon, pääomien liikkeeseen, ympäristökysymyksiin ja maamme kulttuuriin? On myös syytä palauttaa mieliin, mitä sopimus ei lainkaan koskettele.

Rouva puhemies! Ensinnäkin on syytä muistaa, että Eta-sopimus on irtisanottavissa. Tätä mahdollisuutta ei ole kirjattu Euroopan yhteisössä, tulevassa unionissa.

Toiseksi on todettava, että ympäristökysymykset ovat alue, jolla erityisesti vaaditaan kansainvälistä yhteistyötä. Tässä mielessä sopimus sinänsä ei ehkä sittenkään ole niin huono kuin on pelätty, vaikka äsken on juuri toisinkin arvioitu. Velvollisuus tutkia eri hankkeiden ympäristövaikutuksia parantaa kiistämättä ympäristötekijöiden huomioon ottamista eri ratkaisuissa. Huonoksi voi osoittautua se, että toimitaan entistä kaupallisemmin nyt luotavalla suurella talousalueella.

Pääomien liikkeiden kohdalla voidaan miettiä niin nyt vallitsevaa tilannetta kuin tulevaisuuttakin. Samalla on syytä muistaa eräitä ihanteita ja pitää myös niitä tarkastelun kohteena. Pääomien liikkeet ovat käytännössä olleet vapaita jo puolen vuosikymmenen ajan. Tuloksen suomalaisessa yhteiskunnassa näemme. Olemme joutuneet, tyhmyyttämme osittain, tilanteeseen, jossa liian helppo rahan saanti noususuhdanteessa on johtanut meidät ylivelkaantuneeseen tilaan. Samalla on nähty, että kymmeniä miljardeja suomalaista pääomaa on siirtynyt ulkomaille ja suhteellisen vähän pääomia on virrannut Suomeen.

Voi olla, että sopimus ei muuta tätä tilannetta käytännössä paljonkaan. Suhteellisen korkeista työ- ym. kustannuksista johtuen ei kovin paljon uutta pääomaa liene odotettavissa suomalaisille markkinoille ja suomalaisia yrityksiä ostamaan. Rannatkin voivat ulkomaalaisia kiinnostaa, mutta sittenkin pitkistä matkoista johtuen tämäkin paine tulee jäämään yllättävän pieneksi.

Sen sijaan voimme pohtia, miten rahamarkkinoiden epäterveeseen tilanteeseen olemme joutu-

neet, koska tämä efekti voi jatkossa vahvistua, tilaan, joka uhkaa useita yrityksiä ja lukemattomia yksityistalouksia. Eikö olisi aika miettiä talouspoliittisten realiteettien ohella ja lisäksi sitä, mitä Israelin kansalle sanottiin jo 3 000 vuotta sitten: Jos ette noudata teille annettuja säädöksiä, niin "teidän keskuudessanne asuvat muukalaiset saavat yhä enemmän valtaa, mutta te itse vain heikkenette. Muukalaiset voivat antaa lainaa teille, mutta te ette pysty lainaamaan heille. He nousevat ensimmäisiksi ja te jääte viimeisiksi". Jos jotakuta kiinnostaa, niin tämä on meille edustajille jaettujen uusien raamatunkäännösten sivulla 226.

Sitä, pitääkö tämä 3 000 vuotta vanha sana paikkansa, voimme varmaan kysyä valtiovarainministeriltämme. Siitä, voidaanko näyttöpäätteiden edessä eri puolilla maailmaa istuvia vallankäyttäjiä sanoa muukalaisiksi, ei varmaan tule tulkintaongelmia.

Arvoisa puhemies! On selvää, että joudumme päätöksenteon yksityiskohdissa jatkossa ottamaan kohtuuttomankin paljon valmiina, ennalta annettuna.

Olen myöskin ilahtunut tästä keskustelusta, jossa on ravisteltu hereille virkamiehiä ja eduskuntaa, että emme heti tekisi kaikkea sitä, miltä ensi lukemalta näyttää.

Sen sijaan meidän ei ole pakko suostua kulttuurimme ja henkisen elämämme alueella olemaan yksipuolisen euro-, Amerikka- tai minäkään muunkaan viihteen tai ismin alaisuudessa. Voimme itse rakentaa kansakunnastamme terveen siinä määrin kuin rakennamme itse kestäväälle arvoperustalle. Suomen kriisi ei jatkossakaan tule olemaan se tai ainakaan vain se, riittävätkö rahat, vaan se, miltä arvoperustalta ponnistamme.

Se, mitä Suomessa tämän sopimuksen jälkeenkin jää ehdottomaan vaikutusvaltaamme, on monen muun asian ohella Suomen lippu, suomalainen ulkopoliittikka, Suomen armeijan ylipäällikön kansalaisuus — tokihan nimi voi vaihtua kerran kuudessa vuodessa — ja meitä puolustavan armeijan värit, sinivalkoiset, vaikkakin ne maastossa näyttävät ja ovat taktisista syistä harmaan sävyisiä. Sanoisin mielelläni, että vahvana pysyy myös Suomen markka, mutta joudun ehkä toteamaan, että tältä osin säilyy vahvana varmuudella vain valuutan nimi. Markan vahvuus riippuu meidän harjoittamastamme talouspolitiikasta.

Erityisesti viime mainittuja seikkoja korostan on mahdollista todeta, että sopimus on hy-

väksyttävissä. Muutoin olen sitä mieltä, että Euroopan unioniin Suomen ei pidä mennä. Siis vastaus alun kysymykseen: Tässä prosessissa Eta on tai sen pitäisi olla pääteasema, ei väli-vaihe.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jääskeläinen arvosteli EY:tä tai Maastrichtin sopimusta siitä, että siellä ei ole artiklaa eroamisesta. Samaa argumenttiahan on käytetty keskustelussa kentällä, että tällaiseen sopimukseen ei voi mennä, jossa ei ole määräystä siitä, voiko siitä erota. Minun mielestäni tämä on kyllä väärä argumentti, koska sekä EY:ssä että Maastrichtin sopimuksessa on itsenäisten valtioiden sopimuksesta kysymys. Eurooppalaisessa demokratiassa on tietenkin vuosisatojen perinne se, että demokratia on erittäin arvostettua länsi-eurooppalaisessa käytännössä. Eihän sellaista artiklaa tahi sopimusklausuulia tarvitse edes merkitä itsenäisten valtioiden sopimukseen, jossa sanottaisiin, voiko siitä erota vai ei. Se on niin itsestäänselvä kysymys.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä asia tietysti jää nähtäväksi, jos joku sieltä eroaa, mutta niin kuin olemme kuulleet, jos ja kun päätöksiä tehdään suljettujen ovien takana ilman julkista pöytäkirjaa, voi kysyä, onko tämä aivan meidän pohjoismaisten demokratiakäsitystemme mukaista ainakaan.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On mielenkiintoinen ajatus, että ed. Jääskeläinen heittää tällaisen kysymyksen, että nähtäväksi jää, jos joku eroaa. En voisi kuvitella, että jos esimerkiksi Tanska päättäisi erota EY:stä, EY-maat päättäisivät esimerkiksi miehittää Tanskan, niin kuin erään toisen valtioliiton tapauksessa on käynyt. Kyllä tässä on niin erilaisesta demokraattisesta sopimusjärjestelmästä kysymys, ettei voida tällaisia uhkakuvia lainkaan realistisesti esittää.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erot tietysti aina voi, mutta kannattaa muistaa, että eroaminen, jonka ehdoista ei ole etukäteen sovittu, yleensä maksaa, ja niin kai EY:ssäkin tilanne olisi. Ellei eroamiseen ole esitettävissä hyvin olennaisia syitä, kyllä se saattaa hivenen vaikeata olla ainakaan ihan ilman haavoja, vaikkei nyt sitten miehityksestä puhuttaisikaan.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Mitä ed. Niinistö totesi eroamisesta, siltä osin olen erittäin pitkälle samaa mieltä ainakin niitten asiantuntijoiden lausuman perusteella, jotka asiasta jotakin perustuslakivaliokunnassa lausuvat, jossa asiaa myös käsiteltiin ja pohdittiin nimenomaan, mitä taloudellisia seuraamuksia mahdollisesti tulisi, jos Suomi liittyy ja haluaisi siitä erota.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on tietysti nyt vakavan paikan edessä, koska käsittelyssä oleva Eta-sopimus on itsenäisyytemme ajan eräs merkittävimmistä kansainvälisistä sopimuksista, mikäli eduskunta sen nyt tulee hyväksymään. Itse en ole hyväksymisen kannalla. Sopimus tulisi vaikuttamaan monella erittäin kielteisellä tavalla Suomen tulevaisuuteen ja itsenäisyyteen. Toki sillä saattaa olla joitakin positiivisiakin vaikutuksia lähinnä Suomen kaupallisiin intresseihin. Toisaalta on muistettava, että meillä on jo voimassa olevia kauppasopimuksia, jotka kaikesta huolimatta pysyisivät voimassa.

Arvoisa puhemies! Käsittelen seuraavaksi lähinnä niitä asioita, jotka tulivat esiin perustuslakivaliokunnassa, kun Eta-sopimusta asiantuntijoiden toimesta ruodittiin.

Eta-sopimus rikkoo useilta kohdin niitä säännöksiä, jotka sisältyvät hallitusmuotoomme. En voi ymmärtää, miten esimerkiksi hallitusmuotomme 1 § voitaisiin pitää voimassa, mikäli Eta-sopimus hyväksyttäisiin. Kyseisessä 1 §:ssähän todetaan, että Suomi on täysivaltainen tasavalta. Onko se sitä enää Eta-sopimuksen jälkeen? Vastaus on valitettavasti yksiselitteisesti: ei ole.

Eta-sopimuksen 55—57 ja 60 artiklan mukaan valtion sisäistä valvontaa ja tutkimusvaltaa siirretään Etan valvontaviranomaisille eli Eftan valvontaviranomaiselle tai EY:n komissiolle. Tämä merkitsee sitä, että kansainvälisellä toimielimellä on valta suorittaa omilla virkamiehillään Suomessa tutkimuksia, jotka meillä ovat kuuluneet oman maan julkiselle vallalle. Tähän saakka meillä on sangen tiukasti tulkittu valtion vallankäyttöä siten, että valtio käyttää omalla alueellaan ylintä valtaa ja valtion omilla viranomaisilla on oikeus julkisen vallan käyttämiseen. Sitä ei ole aikaisemmin luovutettu vieraiden valtioiden virkamiehille ainakaan normaaliolosuhteissa. Edellä mainituilta osin voidaan todeta, että Eta-sopimus ei turvaa Suomen täysivaltaisuutta vaan oma kansallinen liikkumattamme pienenee ja siten sopimus loukkaa hallitusmuodossamme taattua täysivaltaisuutta.

Arvoisa puhemies! Seuraavaksi voi ottaa esille sen, millä tavoin Eta-sopimus sopii hallitusmuotomme 2 §:ään. Kyseisen pykälän mukaan Suomessa käyttävät tuomiovaltaa riippumattomat tuomioistuimet. Eta-sopimuksen myötä tuomioistuinten riippumattomuus heikkenee monilta osiltaan. Kun tuomioistuin joutuu jopa sitoutumaan EY:n tuomioistuimen ratkaisuihin tai antamiin tulkintoihin, tuomioistuin ei käsitykseni mukaan voi olla riippumaton, näin erityisesti EY:n tuomioistuinten ennakkopäätösten osalta.

Artiklassa 107 selvitetään, että tuomioistumella on mahdollisuus pyytää käsittelyssään olevasta asiasta EY-tuomioistuimelta tulkintaratkaisua, mikäli ratkaistavana olevaan asiaan liittyy Eta-sopimuksen määräyksiä. Mikäli tulkintaa pyydetään, on se tuomioistuinta sitova. Sopimuksen perusteluissa on kylläkin ilmoitus, että Suomi ei tule tekemään kyseistä ilmoitusta siitä, että tuomioistuimemme tulevat pyytämään kyseessä olevia tulkintaohjeita. Mietinnössä olisi tullut selkeästi ilmoittaa, ettei Suomi tule antamaan kyseessä olevaa ilmoitusta, sillä kyseisen ilmoituksen on antanut nykyinen hallitus, joka on monessa muussakin asiassa muuttanut mielipiteitään. Perusteluissa oleva kannanotto ei ilmeisesti lainkaan koske Ahon nykyistä hallitusta seuraavaa hallitusta.

Mielenkiintoinen on myös sopimuksen 6 artikla, jonka mukaan EY-tuomioistuimen merkitykselliset ratkaisut, jotka on annettu ennen sopimuksen allekirjoittamista, on huomioitava. Tästä asiasta ei saa mitään tarkkaa kuvaa, vaan asia on täysin tulkinnan varainen. Tuskin sentään kaikki tarkoitettut noin 150 oikeustapausta ovat merkityksellisiä. Ongelmia siis riittää tältäkin osin. Lisäksi tuomioistuinten toimintaa tulee varmasti vaikeuttamaan hallitusmuotomme 92 §:n säännös sellaisissa tilanteissa, joissa Eta-säännös on mahdollisesti ristiriidassa Suomen sisäisten säädösten kanssa. Sopimuksessa on lisäksi todettu, että Efta-valtiot antavat tarvittaessa lainsäädäntöä, jonka mukaan Eta-säännöllä on etusija silloin, kun kyseiset säännöt ovat ristiriidassa muun lainsäädännön kanssa.

Ristiriitasäännös merkitsee myös sitä, että Eta-säännösten kanssa ristiriitaista lakia ei saisi soveltaa. Meillä vakiintuneen tulkinnan mukaan hallitusmuodon säännöksen on katsottu merkitsevän sitä, että tuomioistuin ei saa jättää lakia soveltamatta sillä perusteella, että sen ei katsota olevan sopusoinnussa perustuslain kanssa. Tämä säännös sulkee pois sellaisen mahdollisuuden, että tuomioistuin voisi jättää jonkin lain

soveltamatta sillä perusteella, että se on ristiriidassa esimerkiksi valtiosopimuksen voimaansaattamislain kanssa eli lähinnä nyt käsittelyssä olevien Eta-lainsäädännösten kanssa. Mitenkähän tätä vallalla ollutta tulkintaa joudutaan tulkitsemaan tulevissa tilanteissa, on tällä hetkellä ilmeisesti täysin arvailujen varassa.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että tuomioistuinten riippumattomuuden rajoittaminen esitellyllä tavalla merkitsee myös alussa tarkoittamani Suomen täysivaltaisuuden rajoittamista. Nythän esitetään, että EY:n tuomioistuimen valtaa lisätään suomalaisiin tuomioistuihin nähden. Perusteluissa toki korostetaan tuomioistuinten riippumattomuutta, mutta käsitykseni mukaan hallitusmuodon 2 §:ää rikotaan selvästi, jos sopimus astuu voimaan; siltä asia valitettavasti näyttää.

Arvoisa puhemies! Aikaisemmissa puheenvuoroissa on jo aika perusteellisesti käsitelty Eta-sopimuksen seurauksena tulevaa eduskunnan lainsäädäntövallan kaventumista. Muun muassa edustajat Laine ja Aittoniemi ovat asiaan puuttuneet. Jo EY-tuomioistuimen päätökset ohjaavat Suomen lainsäädäntöä EY:n lainsäädännön suuntaan, kuten useassa artiklassa ja niiden perusteluissa todetaan. Onhan eduskunnassa tälläkin hetkellä useita lakiesityksiä, joiden perusteeksi on esitetty nyt käsittelyssä oleva Eta-sopimus, jota keskustelua juuri äsken käytiin vastauspuheenvuorojen muodossa.

Lisäksi erilaisissa soveltamistilanteissa Eta-säännökset syrjäyttävät suurelta osin suomalaisten lakien ja asetusten säännökset, koska ristiriitaisia säännöksiä ei saa soveltaa. Tämän seurauksena tietenkin eduskunta säätäessään kansallisia lakeja joutuu aina tarkistamaan, onko esitys sopusoinnussa Etan kanssa. Näin eduskunnan valta säätää parhaaksi katsomansa laki supistuu tältä osin. Samaan suuntaan vaikuttavat myös Etan sekakomitean päätökset, jotka astuvat täällä voimaan.

Hiljakseen olemme siinä tilanteessa, jolloin kaikki voimassa olevat lakimme ovat lähtöisin Brysselistä, jolloin niissä ei paljoakaan ole otettu huomioon niitä olosuhteita, joissa säännöksiä joudutaan soveltamaan. Nimenomaan eduskunnan valta vaikuttaa lakien sisältöön tältä osin jää olemattomaksi, ja sen vaikutus riippuu siitä, minkälaisia lobbareita suomalaiset yritykset parhaiten sinne pystyvät palkkaamaan.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimus sisältää myös monia muita arveluttavia asioita. Niitä liittyy niin työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen kuin

sen mukanaan tuomiin sosiaalisiin kysymyksiin. Ed. Aittoniemi käsitteli työsuhteen syntyä ja nimenomaan sitä, millä tavoin ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään perustellut ja käsitellyt sanaa "työsuhde". Kun luin sitä, tuli mieleen lähinnä se, että kun siinä mietinnössä todettiin, millä tavoin työsuhteen jälkeen työntekijä saa välittömästi samat oikeudet ja velvoitteet kuin on oman maan kansalaisilla, niin työsuhteen syntyminen voidaan tulkita jopa yhdeksi tai kahdeksi päiväksi. Joka tapauksessa lyhyeksi määräajaksikin tehty työsopimus antaa nämä oikeudet.

Lisäksi asiaan liittyy se, että sen jälkeen kun työntekijä on tehnyt työsuhteen Suomessa yrittäjän kanssa, työntekijän perheenjäsenet saavat automaattisesti oleskeluoikeuden kaikkine siihen liittyvine muine oikeuksineen täällä. Ilmeisesti ainakin tähän mennessä olleiden joidenkin esimerkkien mukaan on vaarana se, että sellaiset työntekijät, joilla täällä on jonkinlainen yritys, pystyvät tekemään lyhyen määräaikaisen työsuhteen jonkun kotimaassaan olevan tuttavansa tai sukulaisensa kanssa, jolloin sen työsuhteen jälkeen saadaan koko suku Suomeen ja nimenomaan suomalaiset sosiaaliset edut heille.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimukseen liittyvien lakien säätämisjärjestyssä käsiteltäessä perustuslakivaliokunnassa valiokunnan enemmistö katsoi, että sopimukseen sisältyvä ensimmäinenkin lakiesitys voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 92 §:n 1 momentissa säädetyssä järjestyksessä.

Ensimmäiseen lakiesitykseen sisältyy kuitenkin useita sellaisia puuttumisia Suomen valtiosäännön sisäisiin menettelyihin ja toimivaltasuhteisiin, erityisesti lakiehdotuksen 4 §:ssä ja 10 §:n 3 momentissa, niin syvästi että laki olisi tullut käsitykseni mukaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n säätämässä järjestyksessä. Valitettavasti perustuslakivaliokunnan enemmistö oli toista mieltä, vaikka eräät asiantuntijat olivat myös sitä mieltä, että tältä osin käsittelyn olisi tapahduttava valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n säätämässä järjestyksessä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä todeta, että toivon mukaan riittävän moni kansanedustaja on käsitellyssä olevan Eta-sopimuksen hylkäämisen kannalla, koska sopimuksella ei saavuteta Suomelle mitään sellaista hyötyä, joka olisi edes verrattavissa sopimuksesta meille tulevaan haittaan.

Ed. M. L a u k k a n e n : Arvoisa rouva puhemies! On erittäin mielenkiintoista havaita se

ilmapiirin olennainen muutos, joka salissa noin poliittisessa mielessä on tapahtunut. Entisenä toimittajana sanoisin melkein, että vihreiden ja kristillisen taholta noussut kritiikki Eta-sopimusta kohtaan on lähestulkoon uutinen. Ne puheenvuorot, joita taas SMP:n ja vasemmistoliiton taholta Eta-sopimuksen osalta on käytetty, ovat olleet hyvin odotettuja. Tietysti tulee jo vähän laskeneeksi, että kun 2/3 annetuista äänistä tarvitaan Etan hyväksymiseen, syntyykö siten mahdollisuus ja tilanne, jossa 1/3 annetuista äänistä löytyy tämän kaatamiseen. Tätä en nyt henkilökohtaisesti usko enkä ainakaan toivo.

Henkilökohtaisesti valitsen Etan ja EY:n siksi, että uskon osallistumisen integraatioon hyödyttävän Suomen kansantaloutta. Lähtökohtani on siis hyvin kansallisesti itsekäs. Jos taas vastustaisin EY-jäsenyyttä, ilman muuta kokisin asian samalla tavoin kuin aiemmin illalla esiintynyt ed. Laine ja olisin hyvin kriittinen myös Etan suhteen. Mutta sellaista logiikkaa, jota ed. Hautala edusti ilmoittaessaan haluavansa kaataa Etan mutta hyväksyvänsä EY:n jäsenyyden, en taas laisinkaan ymmärrä.

Suomen osalta totean vain sen, että EY:n suhteenhan Suomen tilanne on erinomaisen hyvä. Kaikki ovat kaikkiin mahdollisiin ratkaisuihin ovat vielä avoinna. Tässä mielessä neuvotteluasetelma tällä hetkellä on Suomen kannalta paras mahdollinen. Tämä koskee myös kysymystä mahdollisesta Weu:n tai Naton jäsenyydestä, jotka tosin eivät Eta-keskusteluun kuulu.

Taaksepäin katsoen vaikuttaa siltä, että Suomen integraatiokeskustelu on kiertänyt aivan liian paljon kehää mahdollisen EY-jäsenyyssuhteen ympärillä. Tämä johtunee siitä, että Eta-sopimuksen mukanaan tuomia hyvin mittaviakin kysymyksiä Suomen kannalta ei ole julkisessa keskustelussa kovin paljon arvioitu. Epäilenkin, kun Eta-sopimus alkaa toimia koko laajuudellaan ja voimallaan tavaroiden, palveluiden, pääomien ja työvoiman vapaan liikkuvuuden osalta, että nekin, jotka ovat tähän asti sokeasti vannoneet pitkälle menevän integraation nimiin, tulevat havahtumaan ja näkemään myös kolikon toisen puolen, varsinkin silloin kun esimerkiksi kilpailun vapautuminen ja lisääntyminen koskee vaikkapa omaa yritystä.

Pienenä esimerkkinä tästä käynee viime päivinä noussut ankara kritiikki suomalaisten kalastajien ja kalanjalostusteollisuuden piirissä sitä vastaan, että Virosta tuodaan Suomeen kuhaa. Hyvin pieni, mitätön kilpailun elementti, mutta

suomalaisissa kalastajapiireissä ja kalanjalostusteollisuuden piirissä tämäkin koetaan jo suomalaisen kalastuksen ja kalatuotteiden uhkana.

Tällä haluan vain korostaa sitä, että Eta-sopimus Suomelle on hyvin mittava mutta mielestäni välttämätön askel. Arvioisinkin, että Eta on Suomelle ilman muuta mittavampi askel kuin konsanaan EY:n täysjäsenyys Eta-maalle, joka tämän sopimuksen myötä tulee hyvin kiinteäksi osaksi EY:n ja Eftan muodostamaa sisämarkkina-aluetta. Eta-ratkaisu on Suomelle ilman muuta integraation perusvalinta. Sen jälkeen näköpiirissä on vain EY:n täysjäsenyys, tietenkin sillä edellytyksellä, että EY:n sisäinen kehitys kulkee siihen suuntaan, että EY laajenee.

Vaikka Eta-sopimusta on arvioitukin eräänlaisena välivaiheena Suomelle ja muillekin Eftamaille, on selvää, että Eta-sopimuksen oletettua pidempi kestoaikakin tulee ottaa Suomessa tässä vaiheessa huomioon. EY:n sisäisen integraation syvenemisen ja toisaalta laajenemisen osalta voidaan esittää tällä hetkellä hyvinkin paljon varauksia sisältäviä kysymyksiä.

Kansantalouden kannalta suurimmat odotukseni liittyvät siihen, että Suomelle on Eta-sopimuksesta selvää kauppapoliittista ja taloudellista etua. Mielenkiinnolla panin merkille jokunen viikko sitten Englannissa ilmestyneen taloustutkimuslaitoksen arvion siitä, että Eftamaille pääsy EY:n sisämarkkinoille Eta-sopimuksen kautta saattaa parhaimmillaan merkitä hyvin nopeata taloudellisen elpymisen moottoria. Koska Suomen kansantalous lepää tällä hetkellä mittavasti viennin varassa, tämä ei voi olla lainkaan merkityksetön asia kansantaloutemme kuntoonpanemiselle. Eta-sopimus täytyykin näin ollen ottaa kansallisena mahdollisuutena, jossa pyrimme laventamaan Suomen roolin eurooppalaisessa työnjaossa mittavamaksi kuin mitä Suomen tämänpäiväinen rooli paperin ja metallin varassa nykyisin merkitsee. Odotankin erityisesti kasvussa olevan high tech-teollisuuden hyötyvän sopimuksesta ja laventavan siinä samassa myös Suomen nykyistä viennin kapeata pohjaa. Eli Eta-sopimuksen täytyy merkitä konkreettista hyötyä maallemme.

Sen vastapainoksi, että joudumme jatkossakin pitämään yhä tiukemmin huolta teollisuutemme kilpailukyvyistä, me tarvitsemme kansallista liikkumavaraa talouspolitiikkamme suhteen. Vaikka jo nyt olemme integroituneet läntisen Euroopan talouteen, haluamme sitä tai emme, mielestäni nyt tehtäviä, kansantalouden kuntoon saattamiseen tähtäviä ratkaisuja ei

tule lainkaan selittää integraatiolla. Ne täytyy nimittäin tehdä joka tapauksessa. Nyt onkin varauduttava siihen, että viennistä elävällä Suomessa on jouston mahdollistavia elementtejä talouden hoidossaan jatkossa. Me tarvitsemme riittävän väljyyden omaavan valuuttaputken, joustavan työmarkkinakäytännön sekä budjettipolitiikan, jolla tähdätään vakaaseen, mieluummin hitaaseen kasvuun. Sellaiseen katastrofiin, mihin viime vuosien holtittomalla budjettipolitiikalla olemme joutuneet, meillä ei enää ole toista kertaa varaa.

Valtiosäännön kannalta Eta-sopimuksella yhdenmukaistetaan melkoinen osa Suomen lainsäädännöstä EY-normien mukaiseksi ja sidotaan täten suomalaisten lainsäätäjien toimintavapaus Eta-sopimuksen kattamalta osalta. Tältä osin Eta-sopimuksen merkitys on mittavampi kuin missään muussa Suomen solmimassa kansainvälisessä sopimuksessa aiemmin. Tässä mielessä ei ole lainkaan väärin korostaa tämän sopimuksen hyväksymisen historiallisuutta.

Täytyy kuitenkin myös sanoa reilusti, että Eta-sopimuksen mukainen päätöksentekorakenne ja koko sopimus ovat olleet erittäin huolellisen valmistelun kohteena. Tämän ansiosta kuva siitä, mitä muutospaineita Eta-sopimuksesta seuraa kansallisille päätöksentekojelimille, onkin muodostunut varsin kirikkaaksi. On korostettava, että Eta on ensi sijassa kansainvälisoikeudellinen sopimus, joka lisää olennaisella tavalla eduskunnan käsiteltävinä olevien kansainvälisten asioiden määrää.

Sopimuksen lähtökohtana on, että Eta-yhteistyö ei saa puuttua Efta-maiden itsenäiseen päätöksentekovaltaan. Eta ei siis ole EY:n kaltainen ylikansallinen elin, eli Eta-sopimuksella ei periaatteessa pyritä sopimuksen allekirjoittajamaiden sisäisen toimivallan siirtämiseen Etan toimielimille. Säädosvaltaa Etassahan käyttää sekakomitea, jonka päätökset tehdään EY- ja Eta-maiden yhteisellä sopimuksella konsensusperiaatetta noudattaen. Koska nämä sekakomitean päätökset ovat kansainvälisiä sopimuksia, eduskunta voi ne ainoastaan joko hylätä tai hyväksyä. Tässä mielessä onkin erityisen tärkeä se työ ja pohdinta, jota valtiosääntötoimikunta on tehnyt päätöksentekomenettelyn uudistamiseksi. Toimikunnan ehdotukset integraatiovaliokunnan mahdollisuudesta antaa hallitukselle selkeät neuvottelutavoitteet ovat erityisen keskeisiä pidettäessä huolta eduskunnan vaikutusvallasta ratkaisuihin jo neuvottelujen alkuvaiheessa.

Eduskunnan vaikutusvallan turvaaminen on tärkeää siksi, että on tosiasia, että huomattava osa perinteisestä lainvalmistelutyöstä siirtyy Eta-sopimuksen myötä pois valtioneuvostolta ja ministeriöiltä ja eduskunnan mahdollisuudet osallistua tähän lainsäädäntöprosessiin ilmeisesti kapenevat. Tässäkin keskustelussa on paljon arvioitu sitä, miten kansallinen lainsäädäntövalta kapenee Suomen siirtyessä tosiasiallisesti Eta-sopimuksen myötä EY-normien piiriin. EY:n säädöksillään tulee olemaan Eta-sopimuksen myötä etusija kansalliseen lainsäädäntöön. Muutoksiin Eta-maan omassa lainsäädännössä ei kuitenkaan ole esteitä edellyttäen, että Etan sekakomiteassa voidaan todeta, etteivät muutokset haittaa sopimuksen hyvää toimimista.

Me emme kuitenkaan yksin suomalaisina lainsäätäjinä voi muuttaa valtiota sitovia sääntöjä ilman kielteisiä seuraamuksia tälle sopimukselle. Lähtökohta päätöksentekomenettelyä koskeville määräyksille onkin ollut, että ne eivät saa loukata sopimuspuolten itsenäistä päätöksentekovaltaa. Eta-maahan on oikeutettu jättämään uuden Eta-säännön hyväksymättä, mutta kun se hyväksytään, Eta-sääntö saa etusijan ristiriitatilanteessa kansallisen lainsäädännön kanssa.

Tästä seuraakin vain luonteva kysymys siitä, ovatko Eta-sopimuksesta saatavat hyödyt suuremmat kuin ne kansalliset myönnytykset, joita me joudumme joka tapauksessa tekemään, jos haluamme osallistua eurooppalaiseen yhteistyöhön. Siksi haluankin vielä tässä yhteydessä sanoa, että ed. Laineen täällä pitämä puheenvuoro oli hyvin arvokas ja johdonmukainen. Kysymys onkin ennen muuta arvovalinnasta ja siitä näkemyksestä, mikä itse kullakin arvioitsijalla on Eta-sopimuksen ja mahdollisen EY-jäsenyyden eduista ja haitoista. Siinä mielessä yhdyin siihen näkemykseen, että myös Eta-ratkaisun osalta täytyy olla kriittinen, jotta emme tekisi säkki päässä mittavia ja kauaskantoisia ratkaisuja, joiden seuraamuksia joudumme vain arvioimaan. Siinä määrin epämääräinen Euroopan kehitys juuri nyt näyttää olevan.

Suomi on tulemassa myös Eta-sopimuksen myötä osaksi EY:n oikeusjärjestystä ja -kulttuuria, jolla on aivan omat periaatteensa. Efta-maat, Suomi mukaan lukien, joutuvat ottamaan omaan oikeusjärjestykseen Euroopan yhteisön säädöksiä. Me siirrymme mittavaan tuomarivaltaan ja lain tulkintaan, joka yhtenäisen oikeuskulttuurin kannalta on olennaisesti erilainen kuin se oikeuskulttuuri, jota Suomessa on tähän

asti harjoitettu. Minusta on hyvin yllättävää — asia, jonka totesin jo aikaisemminkin — millä vähäisyydellä maamme oikeuslaitoksen edustajat ovat tämän muutoksen sisältöä ja merkitystä analysoineet.

Ed. Hautala kyseli jokunen aika sitten pitämässään puheenvuorossa, minkälaista Eurooppaa me suomalaiset haluamme, ja vastasi, että hän haluaa maakuntien Eurooppaa, ja totesi myös, että hän ei halua poiketa tältä integraatiotieltä, jos on hylkäämässä Etan. Mielestäni on kuitenkin näin, että jos me olemme johdonmukaisesti pyrkimässä eurooppalaiseen integraatioon, se tapahtuu nimenomaisesti ja vain tämän Eta-sopimuksen kautta, ei sitä hylkäämällä.

Myös eurooppalainen ilmapiirin muutos on mielenkiintoinen ja tulkittavissa siten, että nykyisetkin EY-kansalaiset ovat asettaneet varsin kyseenalaiseksi Euroopan integraation syvenemisen, mikä tarkoittaa kriittisyyttä keskitetylle vallankäytölle Brysselistä. Minäkin henkilökohtaisesti uskon sellaiseen yhteistyöhön, jossa EY palaa alkuperäiseen talousyhteisön luonteeseen ja jossa kansallisvaltiolla on liikkumavaraa. Näin arvelen myös tanskalaisten ja ranskalaisten paljon puhutussa Maastricht-äänestyksessä mietineen.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa totesin, itse kannatan Eta-sopimuksen hyväksymistä tältä pohjalta, ja edellä sanottuun viitaten toivon, että myös hallitus alkavissa EY-neuvotteluissa tulee hyvin keskeisellä tavalla pitämään huolta niistä tavoitteista, jotka ovat Suomen kansallisen edun mukaisesti järkeviä ja oikeita.

Ed. Seivästö merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihan muutamia kohtia. Ed. M. Laukkanen käsitykseni mukaan näki, että pitää varoa, ettei mennä säkki päässä. Me menemme säkki päässä ja sukellamme pimeään siitä syystä, että tämän Eta-sopimuksen ehdoista vain 5 prosenttia asiantuntijat hallitsevat, kansanedustajat korkeintaan 2. Tämän vuoksi me hyväksymme sopimuksen, jonka syvällisestä sisällöstä ja tulkinnasta meillä on vain harmaa aavistus.

Ed. M. Laukkanen totesi, että kansallisten parlamenttien valtaa pitää korostaa. Suomen eduskunta kansallisena parlamenttina saa olla

mielissään, jos ehtii mukaan kirjaamaan Euroopassa tehdyt päätökset ennen kuin ne astuvat meillä voimaan. Tämä on Suomen eduskunnan asema siinä vaiheessa, kun Eta-sopimukseen mennään niiden lainsäädäntöalueiden osalta, jotka liittyvät Eta-sopimukseen.

Minua jäi hiukan hämmästyttämään, kun hän puhui joustavasta valuuttaputkesta. Minua on moitittu tänään täällä, että minä olen puhunut devalvaatiosta ja vaatinut devalvaatiota. En minä ole mitään vaatinut, mutta olen sanonut, että Suomen vientiin liittyvä tuotantopohja on niin kapea ja haavoittuvainen ja kansainvälisesti herkkä, että meillä täytyy olla valuuttapoliittisin keinoin, niin kuin tähänkin saakka, mahdollisuus puuttua asioihin samoista syistä, mitkä ovat olleet ongelmat tähän saakka. Valuuttaputki eurooppalaisella tasolla liikkuu hyvin kapealla alueella — en muista, onko se 2 prosenttia — suuntaan tai toiseen. Minä en oikein ymmärrä, mitä ed. M. Laukkanen tarkoitti. Tarkoittiko hän, että meille pitää jäädä devalvaation mahdollisuus näistä syistä, taloutemme herkkyyden syistä, vai mitä hän tarkoitti tuolla valuuttaputkella?

Ed. Korva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkasen sinänsä hyvin integraatiomyönteisessä, vapaakauppa-myönteisessä puheenvuorossa otettiin ikään kuin silmätikuksi meidän kalastajamme ja esimerkiksi siitä, että meillä on suojapyyrkimyksiä. Kalastajaesimerkki tietysti on jollakin tavalla puhuva, mutta Suomessahan kala on edullisin elintarvike eurooppalaisesti. Se on halvempaa kuin EY:ssä, esimerkiksi kirjolohen kilohinta. Sen sijaan muut kotimaiset elintarvikkeet ovat 50—100 prosenttia kalliimpia kuin EY:ssä. Olisi-kin mielenkiintoista kuulla, ajaako ed. M. Laukkanen myös sitä, että nämä muut elintarvikkeet tulisivat samalla tavalla tuonnin kautta edullisemmiksi suomalaisille kuluttajille.

Minulle jäi hieman epäselväksi joustava tai väljä valuuttaputki. Tarkoittaako tämä sitä, että me esimerkiksi kelluttamisen päätteeksi, ed. M. Laukkanen, tekisimmekin uusia ratkaisuja samalla, kun valuuttakurssi kiinnitetään, ja menisimme kuitenkin EY:hyn jollakin tavalla eri luokassa, kuin EY:n ensimmäinen luokka tulisi olemaan, sitä kautta että me kuvittelisimme, että

me voimme Emu-olosuhteissa pitää vielä nykyistä laajempaa valuuttaputkea?

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täsmälleen sanotuna sanoin, että me tarvitsemme riittävän väljyyden omaavan valuuttaputken. Tällä tarkoit-
tan, ed. Aittoniemi, en devalvaation sallivaan mahdollisuutta, vaan korostan — viitaten myös siihen, mitä Euroopassa kaaosmaisessa valuuttatilanteessa on viime viikkojen ja kuukausien aikana tapahtunut — että jopa niinkin vahvoissa EY-keskeisissä maissa kuin Englannissa ja eräissä muissa maissa on ollut selvää tarvetta muuttaa valuuttakurssipolitiikkaa ja valuuttatasoa.

Tämä vain tarkoittaa sitä, että koska Suomi on pieni, perifeerinen, viennistä elävä maa, me tarvitsemme jouston elementtejä hyvin suhdanneherkässä tilanteessa. Uskon, että suhdanteet tulevat myös Eta-tilanteessa sisämarkkinoilla koskemaan nimenomaisesti Suomea hyvin mitavalla tavalla. Tämä tarkoittaa, ed. Lipponen, ilman muuta sitä, että kun teemme päätöksen markan kelluttamisen lopettamisesta, me sitoudumme mielestäni eukoriin, mutta määräämme omalle valuuttaputkellemme riittävän väljyyden. Se voi olla hieman enemmän kuin 2 prosenttia. Mutta, ed. Lipponen, haluan tässä yhteydessäkin korostaa sitä, että minä jos joku omassa ryhmässäni olen kurinalaisen ja tiukan talouspolitiikan kannattaja.

Mitä tulee kalaesimerkkiin, niin tämä on hyvin mielenkiintoista, koska tiedämme ed. Lipposen olevan suuri herkkusuu ja odottavan eurooppalaisia herkuja Suomeen. Käytin sitä vain esimerkkinä siitä, miten herkkä tilanne Suomessa on tavallaan tämänkin esimerkin kautta. Sinänsä hyvin vähäinen tuonti virolaista kuhaa on nyt jo sotkenut täydellisesti suomalaiset kuhamarkkinat.

Palautan ed. Lipposen mieliin, että olen itse aikaisemminkin todennut, että me suomalaiset voimme ostaa suoraan tuottajalta vaikkapa erinomaista Hereford-härkää 45 markkaa kilo, viljasikaa 22 markkaa kilo, lammasta 30 markkaa kilo. Jos me menemme Stockmannille ostamaan näitä herkuja, niin nämä hinnat täytyy kertoa kolmella. Eli silloin täytyy todellakin pohtia sitä, missä suomalainen elintarvikkeen hinnanmuodostus syntyy, ja katsoa sitä tehokkuutta myös siellä ketjussa. Muistutan vielä, arvoisa puhemies, että olen tarjonnut myös ed. Lipposelle näiden elintarvikkeiden ostomahdollisuutta.

Ensimmäinen varapuhemies
(koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että keskustelussa on jo ennen ed. V. Laukkasen puheenvuoroa aika paljon uskon makua. Ehkä on parempi ilmoittaa nyt heti kättelyssä, että minäkin uskon siihen, että Eta-sopimus vapaakaupan edistämisen muodossa tuo kansantaloudellemme hyötyä ja sen vuoksi kannatan Eta-sopimusta.

Mielestäni se, että tästä on tullut uskon asia, taitaa johtua siitä, että meillä on ollut hyvin mielenkiintoinen järjestys käsitellä integraatiokysymyksiä. Kun nimittäin EY-jäsenyyshakemuskäsittely sattui ajallisesti ennen Eta-sopimuksen solmimista koskevaa käsittelyä, taisi käydä sillä tavalla, että aika monelta kansanedustajalta ja yleensäkin mielipiteen muodostajalta lipsahti sellainen sivulause, nimenomaan niiltä, jotka olivat kriittisiä EY-jäsenyyshakemuskäsittelyn yhteydessä, että Eta on sinänsä ihan hyvä, mutta EY on kauhistus. Sillä taidettiin kuitata aika monissa mielissä Etan sinänsä hyvin syväiset vaikutukset. En voi välttyä mielyhtymältä, kun esimerkiksi olen seurannut keskustapuolueen hyvin vaatimatonta esiintymistä täällä salissa tällä kertaa, vaatimatonta verrattuna siihen, millä ponnella EY-jäsenhakemusta vastustettiin. Minusta tuntuu, että ainesosat ovat tässä sen verran limittäin, että ehkä niistä lähtökohdista olisi tässäkin asiassa vielä ammentanut aika paljon kriittisiä näkemyksiä.

Aikaisemmin on puhuttu siitä asenteesta, mikä suomalaisilla on integraatioon, että olisimme liian defensiivisiä. Minun on aika vaikea ymmärtää sitä käsitystä. Pikemminkin yhtyisin niihin muistaakseni edustajien Taina ja Aittoniemi käsityksiin, että tuki sopimuskumppanin aika normaaliin rooliin kuuluu se, että hän pyrkii neuvottelemaan itselleen aika edullisen sopimuksen ja pyrkii vielä tulkitsemaan, jos tulkinnan sijaa jää, sopimusehtoja itselleen edullisesti. Sen vuoksi minusta siinä ei ole mitään moitteen sijaan, jos me olemme tällä tavoin defensiivisiä. Kaikki muu käyttäytyminen olisi ehkä ylikohteliaista sopijan käyttäytymistä.

Defensiivisyyttä toivoisin otettavaksi myös tässä yhteydessä meidän perustuslakiemme osalta huomioon siten, että osoittaisimme nyt asiaankuuluvaa kunnioitusta Suomen perustuslaille. Nimittäin kun katsotaan Eta-sopimuksen soveltamislakia, niin kuin tänään useaan kertaan on kuultu, suomalainen laki tai asetus on sovel-

tamiskelvoton, jos se on Eta-sopimuksen pääsopimuksessa, pöytäkirjassa tai liitteessä olevan ehdottoman ja riittävän täsmällisen määräyksen kanssa ristiriitainen; jos se on ristiriidassa Euroopan talousyhteisön sellaisessa direktiivissä olevan säännöksen kanssa, johon viitataan Eta-sopimuksen liitteessä, jos tuo on riittävän yksilöity ristiriitainen; ja edelleen 3 §:n mukaan vastavasti myös, mikäli se on sekakomitean päätöksen kanssa ristiriidassa. Eli tästä seuraa suoraa normivalvontaa. Suomalainen lain soveltaja on tämän jälkeen aina velvollinen ottamaan huomioon mm. eräitä liitteitä, kun hän katsoo, voiko hän soveltaa suomalaista lakia. Ristiriita siinä suhteessa tulee sitten, kun sama suomalainen lain soveltaja ei ole alkuunkaan oikeutettu vertaamaan, vaan päinvastoin häntä on kielletty vertaamasta lakia meidän omaan perustuslakiimme. Tästä näkökulmasta katsottuna joka ikinen sekakomitean päätös ja monet liitteetkin ohittavat suomalaisen perustuslain Suomessa statukseltaan.

Minusta se on aika lailla vakava ongelma. Minä myönnän, että meillä ei ole mitään pakkoa pitää perustuslaeistamme tässä yhteydessä kiinni. Kyllä tämä kysymys voidaan täysin unohtaa. Mutta jotenkin minusta tuntuu, ettei olisi aivan aiheetonta osoittaa niille riittävää kunnioitusta. Se edellyttäisi, että me annamme samanlaisen aseman omalle perustuslaillemme Suomessa ja sitoudumme siis siihen tässä yhteydessä, vaadimme hallituksen sitoutuvan siihen, että jos suomalainen laki sattuu olemaan perustuslain kanssa ristiriidassa, perustuslakia silloin saisi soveltaa.

Ed. M. Laukkanen otti esille näkökulman, jota minäkin olen moneen kertaan puhunut, että me olisimme siirtymässä johonkin uuteen kulttuuriin, nimenomaan oikeuspainotteiseen kulttuuriin. Minä alan luopua tästä näkökulmasta. Me olemme siirtymässä kyllä kulttuuriin, jossa tietyillä oikeudellisesti ehkä rakennetuilla instansseilla on paljon päätösvaltaa, mutta minä alan epäillä, että se on sittenkin perusluonteeltaan ei oikeudellista vaan poliittista.

Tuo, mitä ed. Aittoniemi sanoi siitä, kuinka monta prosenttia tämän sopimuksen sisällöstä ymmärretään ja tiedetään tässä talossa, saattaa pitää paikkaansa. Mutta minä väitän, että ei se prosenttiluku ole missään muussa maassa kovinkaan paljon suurempi. Tämä on aikamoinen paketti missä tahansa parlamentissa tunnettavaksi sataprosenttisesti. Sen vuoksi minä luulen vähän, ja oikeastaan sopimustekstistäkin voi sitä

päätellä, että perusteiltaan ehkä oikeudellinen tulkinta on sittenkin näissä tuomioistuimissa, joita integraation piirissä nyt on, aika pitkälti poliittista eli tarkoituksenmukaisuuteen pyrkivää.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En tiedä, riittääkö tämä vastauspuheenvuoron kriteeriksi, mutta kun ed. Niinistö viittasi näkemykseeni 2 prosentista, niin tärkeintä tässä asiassa on se, että meillä ei tiedetä hyvin tärkeiden sopimuskohtien substanssia lainkaan. Aikanaan ryhmäpuheenvuorossa viittasin työvoiman vapaaseen liikkumiseen ja siihen liittyvään perus- ja sosiaaliturvan vastuuseen: Missä vaiheessa astuu työnhakumaan sosiaaliturva peliin, mitkä ovat työnhaun enimmäispituudet jne., samoin mikä on asetuksen 1408 sisältö sovellettuna Suomessa työtä tekevään henkilöön, hänen perheeseensä jne.? Me emme täällä eduskunnassa edes ulkoasiainvaliokunnassa taida tietää. Minun täytyy sanoa, että toiset olivat varmaan paljon viisaampia kuin minä, mutta minä en ainakaan päässyt pintaa syvemmälle. Asiantuntijat eivät kerta kaikkiaan tienneet muuta kuin levittelivät käsiään. Kyllä se aika heikkoa on, jos me emme näin yksinkertaisista asioista tiedä, mitä velvollisuuksia meillä on vastata täältä työtä hakevan henkilön sosiaaliturvasta, kuinka pitkään hän saa täällä loppujen lopuksi olla ja muuta. Nämä ovat keskeisiä asioita, sillä neljän periaatteen yksi osatekijä on työvoiman vapaa liikkuvuus. Kyllä äärettömän heikolla pohjalla painetaan vihreätä nappia ensi viikon tiistaina. Se on aivan saletti. Suomalaisessa yhteiskunnassa ja eduskunnassa ei ole koskaan näin pienen tietoisuuden pohjalta tehty ratkaisuja kansanedustajien toimesta.

Ed. M. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Niinistö kiinnitti huomiota todellakin tähän muutokseen, jota oikeuskulttuurissa ilman muuta tapahtuu. Minun mielestäni tämä oikeuskulttuurin muutos, ed. Niinistö, on erittäin mittava. Me todellakin siirrymme sellaiseen yhtenäiseen oikeuskulttuurikäytäntöön, johon Suomessa tähän mennessä ei ole totuttu. Käytännössähän se merkitsee todellakin merkittävää tuomarioikeutta, sellaista tulkintaa, jota suomalainen oikeuslaitos tähän mennessä ei ole todellakaan käyttänyt. Olen myös ymmärtänyt, että Efta-piireissä on pohdittu sellaista ajatusta, jonka mukaan EY-tuomioistuimelta olisi tiedusteltava tietyn sään-

nöksen tulkintaa jo etukäteen. Kun se tulkintaohje saadaan, se sitten sitoisi myös kansallista tuomioistuinta. EY:n tuomioistuin kuitenkin vain tällä tavalla ilmoittaisi, mikä on säännön sisältö, mutta se ei antaisi siitä päätöstä.

Arvoisa puhemies! Olen todellakin huolestunut ja ihmeissäni siitä, että oikeuslaitoksen piirissä — ja uskoisin, että tämän täytyisi koskea myös ed. Niinistöä — ei kriittistä ja analyttistä keskustelua tästä oikeuskulttuurin muutoksesta ole käyty. Tämä on minun mielestäni sellainen hyvin olennainen avoin kysymys, joihin ed. Aittoniemi viittasi. Ilman muuta meillä lainsäätäjänä olisi pitänyt olla tästä selkeämpi kuva kuin tällä hetkellä tämän mittavan ratkaisun äärellä on.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä luulen, että suhtautuminen on ollut vähän sen tyyppistä, että tämä on suurempi ongelma poliitikoille kuin juristeille siinä mielessä, että tässähän ed. M. Laukkasen lähtökohdista liikkeelle lähtien vaikuttaisi siltä, että hyvin paljon poliittista päätösvaltaa siirtyy oikeudelliseen päätösvaltaan. Luulen, että sopeutumisvaikeudet saattavat olla kyllä vähintäänkin molemminpuolisia. Kuitenkin tarkoitin sanoa, että se oikeuskulttuuri ja oikeuden harkinta, jonka tämä nippu tuo tullessaan, minusta kylläkin on aika vahvasti poliittisesti värittynyt eikä siinä mielessä ehkä kuulu termiin ”oikeuskulttuuri” piiriin, tai ehkä tämä seikka oikeastaan vain tukee ed. M. Laukkasen mielipidettä. Se on vierasta sille.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Nyt istuva eduskunta on käynyt läpi rajumman pakkokoulutusjakson kuin yksikään aiempi eduskunta perehtyessään Eta-sopimuksen edellyttämän lainsäädännön kautta siihen, mitä EY:ssä on vuosikymmenien aikana saatu aikaan. Ulkoministeriön virkamieskunta leipoi tästä pakko-pullasta suuremman kuin mitä ilmeisestikään yhdenkään EY-jäsenvaltion ulko- tai muun ministeriön virkamieskunta on ikinä omilleen tarjonnut. Suomalaiskansalliseen tyyliin muuan ulkoministeriön virkahenkilö ilmoitti häntä valokunnassa kuultuessa ministeriön päättäneen, että pilkun viilaaminen ja säädösten omaksuminen viedään äärimmilleen. Ilmeinen syy tähän on paitsi traditiossa myös siinä, että ministeriöiden virkamiehistöt haluavat näin säilyttää työpaikkansa, kun valtion henkilöstön määrää ollaan muutoin voimakkaasti supistamassa. Tämän byrokratian odotetaan pelastavan palkkapussin.

Mielenkiintoisena yksityiskohtana tulkoon kerrotuksi, että kun alivaltiosihteeri Veli Sundbäckiltä kysyttiin valiokunnassa sitä, onko ministeriöllä strategiaa saada esimerkiksi Italia ja Belgia adoptoimaan Suomen tyyliin EY-lainsäädäntö osaksi sikäläisiä lainsäädäntöjä nyt, kun siirrytään Eta-järjestelyyn, näytti arvoisa alivaltiosihteeri suorastaan närkästyneeltä, kun uskallettiin moista kysyä. Strategiaa ei luonnollisesti-kaan ollut edes mietitty, puhumattakaan siitä, että olisi suhteutettu oma käyttäytyminen EY:n jäsenvaltioiden keskivertokäyttäytymiseen. On sinänsä irvokasta, että samalla kun meillä on sisäisesti tajuttu, että turhat normit on purettava, niin tämä työ osittain mitätöityy Etan mukanaan tuomalla uudella normistolla ja sen mukaisella byrokratialla.

Kuvatusta asennoitumisesta on ollut jo omat seurauksensa. Ministeriössä on ollut valtava kiire tehdä muutosesityksiä voimassa olevaan lainsäädäntöömme. Tällöin ei ole ollut aikaa, tarmoa eikä ehkä taitoaakaan miettiä syvällisemmin muutoksien taustaulottuvuuksia ja seuraamuksia. Itselle on selitetty, että kysymyksessä on rutiiniasia silloinkin, kun se ei ole sitä ollut. Tämä kävi ilmi mm. maa- ja metsätalousvaliokunnassa erästä ao. ministeriön edustajaa asian tuntijana kuultaessa. Nyt tämä asia on viety perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Näillä havainnoilla on se merkitys, että eduskunnan tulevalle integraatiovaliokunnalla, suurella valiokunnalla, tulee olemaan suuri vastuu ottaessaan kantaa meneillään oleviin Etaa koskeviin EY:n lainsäädäntöhankkeisiin, jos Eta todella syntyy ja Suomi on sen jäsenenä.

Eta-sopimuksen odotetaan tuovan kauppalopoliittisesti kaiken olennaisen siinä määrin, ettei EY-täysjäsenyys toisi tässä suhteessa lisäarvoa. Taloudelliseen kasvuun tukeutuvat uskovat näin lisättävän pysyvällä tavalla taloudellista toimeliaisuutta. Tähän liittyen Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen tuore raportti on mielenkiintoinen. Se nimittäin arvioi, ettei EY-jäsenyyden myötä Suomen heikkoa työllisyyslannetta olennaisesti parannettaisi siitä, mitä se olisi Eta-järjestelyn tuloksena. Tässä Camilla Wilanderin tekemässä selvityksessä tähdenne-tään sitä, että työttömyysasteen osalta jätetään Ruotsin ja Itävallan kanssa korkealle tasolle eikä ainakaan tällä keinolla olisi paluuta 1980-luvun suhteellisen alhaiselle työttömyystasolle. Suomi häviää jopa Ruotsille ja Itävalle, sillä täällä integraatiolle herkimpien toimialojen osuus teollisuuden työvoimasta on huo-

mattavasti suurempi kuin näissä vertailukohdevaltioissa. Näin mitätöidään odotus siitä, että EY-täysjäsenyys toisi tullessaan Suomeenkin 100 000 uutta työpaikkaa. Hyvä, että kuplat hyvissä ajoin puhkeavat.

Wilanderin selvitys kertoo myös siitä, ketkä tulevat integraatiosta yksilötasolla hyötymään. He ovat hyvin koulutettuja ja kielitaitoisia. Tähän voidaan todeta, että tietenkin näin on. Tällaiset henkilöt voivat hyödyntää Länsi- ja Etelä-Euroopan integraatiota, vaikka Suomi ei olisikaan siinä mukana edes Eta-järjestelyn vertaa. Nyt jo melkoinen osa valmistuvista diplomi-insinööreistä hakeutuu EY-maihin töihin, kun kotimaassa ei koulutusta vastaavaa työtä ole tarjolla.

Arvoisa puhemies! Millainen sitten on se talousyhteisö, jonka sisämarkkinoille Suomi on hakeutumassa? Kuinka menestyksellinen kilpailija EY on esimerkiksi Japanin ja USA:n kanssa? Viimeisen 10—15 vuoden aikana EU on menettänyt kilpailuasemiaan mainituille kilpailijoilleen kaikilla muilla teollisen toiminnan lohkoilla paitsi kemian- ja lääketeollisuuden aloilla. EY on suurtyöttömyyden kanssa kampaileva taantuvan teollisuuden tyssija, jolla on maksettavanaan heikosti hoidetun ympäristönsuojelun huikeat laskut. Kaikki mahdolliset maksumiehet ovat luonnollisesti tervetulleita maksutalkoisiin.

Etan alkuvaiheessa Suomi onkin oleva monessa mielessä velkarahoillaan nettomaksaja. Jos hyväksymme osaltamme Eta-järjestelyn ensi vuoden alusta lukien, näin on mm. suhteessa EY:n tutkimusbudjettiin. Kun Cern- ja Esa-jäsenmaksut otetaan huomioon, pulitamme EY:lle ensi vuonna noin 200 miljoonaa markkaa, mistä saamme vain murto-osan takaisin. Osallistumismaksumme tutkimusbudjettiin on tästä noin 70 miljoonaa markkaa. Osallistuminen EY:n tutkimushankkeisiin edellyttää tutkijoilta ja kehittäjiltä lisäksi 50 prosentin omarahoitusosuutta.

Tutkimuslohko on siis monessa mielessä haasteellinen osa Eta-järjestelyä. Hankkeiden pitää olla kilpailukykyisiä, ja niihin pitää olla valmis itse satsaamaan omarahoitusosuus. Mitä hyvyyteen tulee, eri ihmiset pitänevät hyvinä hyvin eri asioita. Henkilökohtaisesti asetan vähän ainetta ja vähän energiaa kuluttavat hankkeet, jotka palvelevat rauhanomaisia tarkoituksia ja tukevat kestävästä taloudenpitoa, ylivoimaisesti muiden hankkeiden edelle. Suomen nykyisessä ahdinkotilassa toivoisin tällaiselle ajattelulle laajemminkin kannatusta. Käytännössä

tämä merkitsee, että asianomaisten ministerien tulisi kantaa poliittinen vastuu niistä hankkeista, joissa Suomi olisi Eta-järjestelyn tuloksena mukana.

Niiden, jotka oikopäättävät hyväksyvät Eta-sopimuksen, on syytä kuitenkin muistaa, että Eta-järjestely tarjoaa vain erään kauppapoliittisen mahdollisuuden. EY:n sisäinen hajaannustila ja finanssijärjestelmän kriisi ovat osoittaneet, että tämän "onnelana" pidetyn instituution asiat eivät kovin häppöisessä kunnossa näytä olevan. Sikäläisestä valuuttakriisistä on seurannut, että tosiasiallisesti ecun kelluu Suomen markan seurana, ja Suomihan meni sitomaan reilu vuosi sitten markan kurssin ecuun kuvitellen, että ecu on arvoltaan jotain pysyvää. Mielikuviiin ei kannattaisi kovin paljon sittenkään luottaa.

Entä mikä autuus meitä Eta-järjestelyn avulla sitten odottaa? Meille koittaa kaikkinaisen liikkumisen vapaus jopa 19 valtion alueella, mikäli sotilasalue, yksityisomistus tai muut ylivoimaisiksi esteiksi luonnehdittavat syyt eivät liikkuvuutta estä. Fyysinen liikkuminen taas kuluttaa kuitenkin luonnosta otettuja luonnonvaroja ja itse luontoa. Ydinkysymykseksi muodostuukin, kuinka tarjottua liikkumisvapautta käytetään.

Maanhankinnan liberalisointi, erityisesti rantojen ostamisen mahdollistaminen ulkomaalaisille, tulee lisäämään täällä kesäänsä viettävien määrää ja viimeisten rantojemme rakentamista, mikäli toisaalta rantojen hankintaoikeutta ei rajoiteta ja mikäli toisaalta ei säädetä erityistä rantalakia. Edellisen osalta vaihtoehtona hallituksen tarjoamalle ratkaisulle on ns. Tanskan malli. Mikään ei estäisi Suomen eduskuntaa matkimasta Tanskaa tässä asiassa. Suomalaiset rantasheikit haluavat vain myydä rantansa kovasta hinnasta keskieurooppalaisille ja samalla estää käytännössä rantalain säätämisen. Mitä laajempaa ulkomaalaisomistus olisi, sitä hankalampaa olisi rantalain säätäminen. Myös mitä korkeammalla hinnalla kaupat tehtäisiin, sitä hankalampaa olisi korvauskysymysten ratkaiseminen.

Vaikka Suomi on lähes 200 000 järven maa ja täällä on siten paljon rantoja, ovat Suomen rannat hyvin rajallinen luonnonvara. Mitä niukemmaksi vara käy, sitä kalliimmaksi hinta muodostuu ja sitä vähemmän luonnonarvoilla on merkitystä. Suomi on ainoa läntisen Euroopan valtio, joka ei ole rantalain kaltaisella maankäytön ohjauslailla ohjailnut rantojen käyttöä. Tämä valmistautumattomuus uuteen todellisuuden on siinä määrin merkittävä asia yhdistetty-

nä suoranaiseen haluun tuhota vaikka uhanalaisia eliölajeja rannanmyyntitulojen saamiseksi, että se tekee Eta-sopimuksen hyväksymisen minulle henkilökohtaisesti hyvin vaikeaksi asiaksi. Luottamusta tulevaisuuteen ei suinkaan helpota se, että hallituksen piirissä suunnitellaan jopa aiemmin päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien romuttamista.

Arvoisa puhemies! Maamme historiassa suurimmat virheet on tehty olemalla huomioon ottamatta joko geopolitiittista ja/tai fyysismaantieteellistä sijaintia. Venäjän unohtaminen lähi-naapurinamme olisi eurohuumassa todella suuri virhe pitkällä aikavälillä. Ulkopoliitiikka on kokonaan Eta-sopimuksen ulkopuolella, mutta osapuolet ilmoittavat valmiutensa kehittää vuoropuhelua myös ulkopoliittisista kysymyksistä. Mielenkiintoista on, että jo ennen sopimuksen hyväksymistä ulkoministeriön poliittisen osaston päällikkö käynnistää vuoropuhelua puhumalla avoimesti Suomen osallistumisesta Weu:n, Länsi-Euroopan unionin, toimintaan, ja täällä aiemmin sosialidemokraattien ja keskustan ryhmäpuheenvuoron käyttäjät ovat jatkaneet tätä keskustelua, ilmeisestikin molemmat ulkoministeri PaaVo Väyrysen suostumuksella.

Maamme fyysismaantieteellisestä sijainnista napapiirin molemmin puolin seuraa, että luonnon sieto- ja tuottokyky ovat täällä vain murtoosa siitä, mitä ne ovat esimerkiksi Keski-Euroopassa. Luonnon tuottavuudesta riippuvaa luontaista kilpailukykyä meillä ei ole. Jos näitä seikkoja ei päätöksiä, myös kansainvälisiä sopimuksia, tehtäessä oteta huomioon, tehdään suuri, ehkäpä jopa ratkaisevan suuri rakenteellinen virhe. Eta-sopimukseen liittyen tähän kytkeytyvät aluepoliittiset seikat, EY:n täysjäsenyytapa-uksessa erikoisesti maatalouspolitiikka.

Arvoisa puhemies! Tulen ratkaisemaan oman kantani Eta-sopimuksen hyväksymiseen täällä tänään ja mahdollisesti vielä pian koittavan yön tunteina käytävän keskustelun perusteella.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen puheet siitä, että tässä oltaisiin nyt Venäjä unohtamassa tehtäessä integraatioratkaisuja, jäivät kyllä nyt aivan kokonaan perustelematta. Tässä hiukan tuli vanha brezhneviläinen ajatus mieleen, että kaikki läntinen yhteistyö on väistämättä idän vastaista. Kysymys on jälleen kerran siitä, miksi me jättäisimme Venäjän ottamatta huomioon, jos me hoidamme omia kansallisia etujamme, ja miten yhteistyö Etassa tai EY-jäsenenä voisi olla sitten

ristiriidassa sen kanssa, että me pyrimme hyviin suhteisiin Venäjän kanssa nimenomaan tässä eurooppalaisessa tilanteessa, jossa tähän maan-osaan tarvitaan EY:n tapaista tasapainottavaa elementtiä, joka myös voi tukea tasapainoista kehitystä Itä-Euroopassa, entisessä Neuvostoliitossa ja Venäjällä.

Minä en käsitä, miten me yksin täällä järjestelmällä suhteitamme kahdenvälisin sopimuksin tai muuten voisimme jotenkin paremmin ottaa huomioon Venäjän intressin myöskään ympäristökysymysten alueella. Meillä on aivan yhteinen intressi EY-maiden kanssa, erityisesti niiden maiden kuten Saksan kanssa, jotka ovat lähimpiä naapureita, siinä että Itä-Euroopan asiat saadaan kuntoon. Ja se taloudellinen kasvu, joka saadaan aikaan sopimuksen avulla toivottavasti, luo niitä resursseja, joilla myös voidaan auttaa itää. Joten en käsitä, miten eristäytymällä voisimme millään tavalla paremmin ajaa hyviä idänsuhteita.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on ollut niitä harvoja Euroopan valtioita, jolla on ollut vapaakauppasopimukset käytännössä, huom. käytännössä, koko muun Euroopan kanssa, myös EY:n kanssa, osana Eftaa kaikessa siinä, mitä se on tuonut tullessaan, myös Itä-Euroopan valtioiden kanssa. Tämä asema on mahdollistanut Suomelle juuri sen liikkuvuuden, mitä erilaisissa poliittisissa tilanteissa, herkissäkin, on tarvittu. Mikään tässä suhteessa ei ole muuttunut, päinvastoin. Minä epäilen, että tulevaisuus tulee olemaan vielä enemmän sellainen, että tätä liikkuvuutta, kansallista itsenäistä päätösvaltaa, tarvitaan entistä enemmän.

Ed. V. Laukkane: Arvoisa puhemies! Olen ollut ollut tukemassa Eta-sopimusta johdonmukaisesti, koska olen uskonut, että Eta-sopimus on Suomen etujen mukainen, vaikka vapaassa kansainvälisessä kilpailussa pärjääminen ei välttämättä olekaan kovin helppoa. Olen myös vakuuttanut monet kansalaiset uskomaan Etan välttämättömyyteen Suomen etujen kannalta. Viimeisten kahden viikon aikana olen kuitenkin saanut niin paljon uutta tietoa, että olen ollut pakotettu myöntämään kantani perustuneen lähinnä yleiseen poliittiseen vakuutte- luun, ilman että olisin omakohtaisesti edes yrittänyt tarkastella itsenäisenä päättäjänä sopimuksen merkitystä Suomelle. Paneutuminen, minkä olen nyt suorittanut Eta-sopimukseen ja

sen vaikutuksiin, on selkeästi osoittanut minulle, ettei Eta-sopimus ole Suomen etujen mukainen.

Ennen kuin selvitin oman kantani, minun on myönnettävä, etten voi sanoa tietäväni, että Eta ei ole Suomen etujen mukainen. Näin olen tarkoitukseni ei ole taivutella ketään kannalleni, vaan osoittaa ne perusteet, miksi uskon olevan Suomen edun mukaista hylätä Eta-sopimus.

Eta-sopimuksen osalta vallitsee ehdoton ota tai jätä -valintatilanne. Pidänkin hedelmättömänä sopimuksen yksityiskohtiin menemistä sen enempää huonojen kuin hyvienkään puolien osalta, koska sopimuksen pienenkään osan muuttaminen ei ole käytännössä mahdollista.

Eta-sopimusta voidaan luonnehtia teknisesti sopimukseksi siinä mielessä, että sen avulla luodaan Euroopan laajuinen yhtenäinen vapaan kilpailun markkina-alue, jonka piiriin kuuluu noin 376 miljoonaa ihmistä. Itse asiassa Etan tavoite on vieläkin haasteellisempi, koska sopimuksen johtolauseessa todetaan, että "sopimuspuolet ovat vakaasti päättäneet edistää maailmanlaajuisia kaupan vapauttamista ja yhteistyötä markkinatalouden pohjalta".

Kukaan ei voi kiistää, etteikö sopimus Euroopan talousalueesta varsin tehokkaalla tavalla johtaisi vapaaseen kauppaan. Näin ollen pidän ainoana merkittävänä kysymyksenä nimenomaan sitä, onko Suomen etujen mukaista mennä mukaan tällaiseen kehitykseen. Jos vapaan kaupan kehittäminen on Suomen etujen mukais- ta, on Eta hyvä asia. Jos taas vapaan kaupan eteneminen ei ole paras vaihtoehto Suomen kansallisten etujen turvaamiseksi, ei sopimusta tule hyväksyä. Selvää on, että ratkaisevassa asemassa ovat siis Suomen kansantaloudelliset edut, mutta merkitystä on myös Etan vaikutuksilla muun kuin taloudellisen hyvinvoinnin osalta.

Hallituksen esityksen perustelut Etan kansantaloudellisista vaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä lu- etellaan tavattoman paljon muutoksia ja vaikutuksia, jotka johtuvat Etasta. Ongelmallista tältä osin on, ettei esityksessä lainkaan osoiteta, millä todennäköisyydellä ja millä edellytyksillä väite- tyt muutokset todella tapahtuvat.

Työllisyysvaikutuksen osalta hallituksen esi- tyksessä todetaan, että Eta parantaa taloudellista tehokkuutta ja sitä kautta kohentaa taloudellisen kasvun edellytyksiä ja työllisyyttä. Etan myötä kilpailu kiristyy, minkä tulisi heijastua kuluttajan eduksi hintatasoa alentavasti. Eta merkitsee suojatuilla sektoreilla sopeutumison-

gelmia, mikä voisi ainakin aluksi vaikuttaa heikentävästi myös työllisyyteen. Näiden lyhyiden hallituksen esityksen arvioiden pohjalta voidaan havaita, että Etan vaikutukset työllisyyteen eivät ole yhdensuuntaisia. Mielestäni analysoinnin Etan vaikutuksista työllisyyteen pitäisi olla paljon syvällisempi ja siinä pitäisi ottaa huomioon kaikki relevantit muuttujat, jotta voitaisiin todella ennakoida kaikki vaikutukset pitkällä aikavälillä.

Kilpailun lisääntymisen osalta hallituksen esityksessä todetaan, että tähän saakka kansallisesti suhteellisen suojatuilla aloilla on pakko nostaa tuottavuutta, kun kustannusten vyöryttäminen hintoihin vaikeutuu. Laajan yhtenäisen markkina-alueen synty edistää suurtuotannon etujen hyödyntämistä ja sallii suhteellisiin etuihin perustuvan kansainvälisen erikoistumisen syventämisen. Laajat markkinat edistävät lisäksi tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämistä ja siten pidemmällä aikavälillä taloudellista kasvua.

On tietysti selvää, että kilpailun lisääntyminen pakottaa nostamaan tuottavuutta, mutta Etan hyödyllisyyden tai vahingollisuuden arvioinnin kannalta tämän seikan toteaminen ei anna vastausta tärkeimpään kysymykseen, joka kuuluu näin: Kykeneekö Suomi kovenevassa vapaassa kansainvälisessä kilpailussa pärjäämään nykyistä paremmin? Tämä on mielestäni Suomen kannalta elinehto ja on käsittämätöntä, kuinka vähäiselle huomiolle tämä peruskysymys on jäänyt.

Tätä peruskysymystä voi mielestäni kuvata urheilun alalta olevalla esimerkillä. Kun Suomi lähettää olympialaisiin joukkueen, on kaiketi itsestään selvää, että jatkuvasti koveneva kilpailu pakottaa Suomen nostamaan tulostasoaan. Tästä välttämättömyydestä ei kuitenkaan voida mitenkään todeta, että tämä myös onnistuisi ilman menestyksellisiä keinoja. Lähes kohtuutonta olisi vaatimus menestymisestä silloin, kun vaatimus kohdistettaisiin suomalaisille kevyempien painoluokkien painijoille sen jälkeen, kun painissa sääntömuutos pakottaisi kaikki eri painoluokan painijat pienimmästä suurimpaan kilpailemaan samassa sarjassa. Tätähän vapaa kilpailu on.

Mielestäni olisi välttämätöntä kysyä, miksi Euroopan ääriarjoilla asuva viisimiljoonainen ja elinkeinorakenteeltaan varsin kapeasektorinen Suomi pärjäisi vapailla markkinoilla Eta-alueella. Miksi Suomi selviytyisi voittajana? On myös kysyttävä, tapahtuisiko Suomen voitto toisten Eta-maiden kustannuksella. Jos näin tapahtuisi, mistä voimme ennakoida, ettei olosuhteissa tapahtu sellaisia muutoksia, että jonain päivänä

voittaja-Suomi onkin häviäjä-Suomi. Kuvaan täytyy myös ottaa aikaperspektiivi, jolloin täytyy vielä kysyä, kuinka kauan mahdollinen Suomen voitollinen jakso kestää ja vastaavasti tappiollinen jakso ja mistä tiedämme, että lopputulos olisi Suomen etu.

Tällaisten kysymysten osalta hallituksen esityksessä vastaus on haettu historiallisesti ajatellen varsin kestävältä pohjalta. Kansantaloustieteessä on nimittäin jo 200 vuoden ajan uskottu periaatteeseen, jonka mukaan kansainvälisessä kaupassa jokainen kansa on voittaja, mikä on mahdollista ns. suhteellisen edun periaatteen perusteella.

Hallituksen esityksessä todetaankin sanatar-kasti näin: "On perusteltua arvioida, että Euroopan talousalueen luomisen taloudelliset vaikutukset ovat myönteisiä alueen kaikissa maissa." Perustelut jatkuvat lähes voitonriemuisesti: "Menneisyydestä saadut kokemukset tukevat tätä arviota. - - tuottavuus kohoaa ja kuluttajahintojen nousu hidastuu samalla kun myös työllisyys kohentuu pitkällä aikavälillä. - - Markkinavoimien merkitys eri maiden talouksien tasapainottajana korostuu yhdentymisen olosuhteissa. - - Osallistuminen lisää kansallisten talouksien tehokkuutta ja kokonaistuotantoa sekä mahdollistaa näin elintason kohottamisen."

Usko kaikkien voittamiseen ja suhteellisen edun periaatteeseen ei kuitenkaan tarkoita edes hallituksen esityksen mukaan sitä, että jokin tietty elinkeinohaara välttämättä hyötyisi suhteellisen edun periaatteesta. Hallituksen esityksessä todetaan: "Aloilla, joissa tuotannon tekijäpanostus ja raaka-aineperusta ovat merkittäviä tekijöitä, integraatio korostaa asianomaisen valtion ja toimialan suhteellista etua." Suomelle tämä merkitsisi metsäteollisuuden aseman korostumista. Tästä voisi jo optimistinen lukija päätellä, että suhteellinen etu hyödyttäisi Suomea nimenomaan metsäteollisuuden osalta.

Kuitenkin heti perään hallituksen esityksessä todetaan: "Itse asiassa voidaan arvioida, että muun muassa metsäteollisuuden raaka-ainekäytössä tapahtumassa olevien muutosten vuoksi Suomen suhteellinen etu metsäteollisuustuotteiden tuottajana on osin heikentymässä." Mielestäni tämä kuulostaa melko huolestuttavalta, kun erinomaisena pidetty suhteellinen etu näyttää ensimmäiseksi vaarantavan Suomen tärkeimmän elinkeinohaaran asemaa.

Tämän jälkeen hallituksen esityksessä todetaan: Vielä viime vuosikymmenen alussa Suomen teollisuudella oli suhteellinen etu Euroopan

maiden vertailussa työvaltaisilla aloilla." Näin ei ole kuitenkaan enää, koska hallituksen esityksessä todetaan: "Nyt suhteellinen etumme näyttää olevan aloilla, joilla koulutetun työvoiman käytöllä on keskeinen merkitys. Työvaltaisilla aloilla selviytyminen yhdentymisen johdosta lisääntyvästä kilpailusta edellyttäneen merkittävää kustannusten alenemista tai toiminnan suuntaamista uudelleen."

Näyttää siis siltä, että suhteellisen edun periaatteesta ei ole hyötyä Suomelle työvaltaisilla aloilla, jolloin Suomen täytyy sopeutua. Esityksessä todetaankin: "Suomen lähtöasoltaan korkea hinta- ja kustannustaso aiheuttaa sen, että muutokset meillä voivat olla suhteellisen voimakkaita. Toisaalta voidaan arvioida, että mitä enemmän sopeutumistarvetta kansantaloudella on, sitä enemmän voidaan integraatiosta pitemmän ajan kuluessa saada hyötyä." Näin siis hallituksen esityksen perusteluissa.

Hallituksen esityksen perustelut liittyvät siis toisaalta siihen, että suhteellisen edun periaate hyödyttää meitä joillakin aloilla. Toisaalta niillä aloilla, joilla hyötyä ei ole, on seurauksena voimakas sopeuttaminen. Lopputulos perusteluissa on lähes käsittämätön. Mitä enemmän Suomi joutuu sopeutumaan, sitä enemmän siitä on meille hyötyä.

Minun on pakko jo tässä vaiheessa todeta, että niin hyvältä kuin tämä kuulostaakin, täytyy muistaa, että sopeuttaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että Suomi pannaan eurokuntoon, mikä puolestaan tarkoittaa mm. eläkeiän nostamista, työttömyysturvan heikentämistä, palkkakustannusten alentamista, työajan pidentämistä, julkisen sektorin rajua leikkausta ja erittäin suurta työttömyyttä. Nämä kaikki yksinkertaisesti sen takia, että nämä seikat vaikuttavat tuottavuuteen.

Arvoisa puhemies! Väitän, että tällainen sopeuttaminen on vastoin suhteellisen edun periaatetta, koska juuri siksi kansainvälisen kaupan pitäisi olla ainutlaatuisessa asemassa verrattuna kansalliseen kauppaan, ettei erilaisen kilpailuasetelman pitäisi pakottaa kaikkia absoluuttiseen kilpailuun, koska kansakunnat hyötyisivät erikoistumisesta. Suhteellisen edun periaatehan ei toimi kansallisessa kilpailussa juuri sen vuoksi, että absoluuttisen edun periaate johtaa absoluuttiseen kilpailuun, jossa halpahintainen tuote väistämättä syrjäyttää kalliimman tuotteen ja jossa matalapalkkainen työntekijä syrjäyttää aina korkeapalkkaisen työntekijän.

Hallituksen esityksessä tarkastellaan myös pääomien ja työvoiman vapaan liikkuvuuden merkitystä. Siinä todetaan, että pääomien liikkuvuuden eli suorien sijoitusten merkityksen osalta on mahdollista, että niiden kasvu Suomesta ulkomaille hidastuu: "Jos kustannuserot Suomen ja EY:n jäsenvaltioiden välillä tasaantuvat yhdentymisen vuoksi, paine siirtää tuotantoa ulkomaille korkean kotimaisen kustannustason vuoksi vähenee. — — Suomen markkinoiden avautuminen puolestaan lisännee ulkomaisten yritysten sijoituksia Suomeen." Yritysten sijoittuminen tapahtuisi parhaaksi katsotuille alueille. Työvoiman vapaa liikkuminen "lisännee työvoiman siirtymistä korkean elintason maihin". Suomalainen korkeasti koulutettu työvoima haluaa siirtyä EY:n alueelle, jossa on suuremmat palkkaerot ja keveämpi verotus. Tämä kehitys on varsin oletettavaa, mutta jäin toki kaipaamaan edes sivulauseen verran sen toteutusta, kuinka vahingollista Suomen kannalta on se, että Suomesta tapahtuu voimakasta "aivovuotoa" Keski-Eurooppaan, mitenään kiistämättä sitä, että yksilön oma etu voi toki puoltaa Suomen jättämistä.

Lisäksi todetaan: "Suomen nimellisesti korkea palkkataso ja pienet tuloerot voivat houkuttaa jossain määrin vähän koulutettua työvoimaa EY:n matalapalkkamaista Suomeen. Maantieteellinen sijaintimme ja ilmastomme, kieli- ja kulttuurierot sekä elinkustannusten korkeus hillinnevät kuitenkin tehokkaasti muuttohalukkuutta EY:n jäsenvaltioista Suomeen."

Ajatuksen pääomien hakeutumisesta Suomeen pitäisi olla perusteltu. Eikö sijoitusten perustana pitäisi olla Suomen attraktiivisuuden eli pääomien voiton maksimointimahdollisuuden nimenomaan Suomessa verrattuna yhteenkään muuhun EY-maahan? Mikä seikka tekisi Suomesta tällaisen maan: vakaan markan politiikka, korkeat palkkakustannukset, etäisyys Keski-Euroopasta vai eksoottinen kieli? Jos Suomessa eivät pysy edes isänmaallisten suomalaisten pääomat, miksi joku vieras sijoittaja sijoittaisi varojaan tänne? Eta-sopimus ei sinänsä voi taata mitään muuta kuin sen mahdollisuuden, että kaikki pääomat voivat paeta Suomesta alhaisten palkkakustannusten maihin tai keskeisille markkina-alueille Keski-Eurooppaan kuljetuskustannusten minimoimiseksi.

Edellä kuvatut perustelut antavat mielestäni varsin epävarman kuvan siitä, onko kehitys todellakin Suomen kannalta edullinen. Perustelut liittyvät erilaisiin oletettuihin ilmiöihin Etan

vaikutuksesta, mutta minkäänlaista selkeää teoreettista tai empiriaa perustuvaa perustelumallia ei sopimukselle esitetä. Voin sen verran lisätä, että ei niitä esitetty myöskään kaksi vuotta sitten, kun käytiin erittäin laaja-alainen keskustelu samasta asiasta.

Arvoisa puhemies! Siirryn seuraavaksi käsittelemään suhteellisen edun periaatetta, koska periaate jää ainoaksi konkreettiseksi perusteluksi uskalle siinä, että Etassa kaikki 19 valtiota tulevat hyötymään yhteismarkkinoista.

Vapaa kauppa ja suhteellisen edun periaate.

Suhteellisen edun periaate perustuu David Ricardon ja Adam Smithin oppeihin. Periaate voidaan ilmaista lyhyesti siten, että jokainen maa vie sitä hyödykettä, jonka tuotannossa maa on suhteellisesti kaikkein tehokkain, ja tuo sitä hyödykettä, jonka tuotannossa maan suhteellinen etevämyys on pieni. Ricardo käytti esimerkkinä Englannin ja Portugalin välistä kauppaa koskien vaatteiden ja viinin valmistusta. Näiden tuotteiden osalta Portugalilla kykeni tuottamaan molemmat tuotteet edullisemmin kuin Englanti alhaisempien työvoimakustannusten perusteella. Suhteellisesti ottaen Portugalille oli kuitenkin kannattavampaa tuottaa viiniä kuin vaatteita. Maiden välisen erikoistumisen avulla kumpaakin maata hyödytti ratkaisu, jonka mukaan Englanti tuotti vaatteet myös Portugalille Portugalin tuottaessa viinin molemmille maille. Suomessa suhteellisen edun periaate on vastaavalla tavalla esitetty mm. Ruotsin ja Suomen välisenä esimerkkilaskelmana koskien autojen ja paperin valmistusta mm. Asikaisen ja Hirvosen Kansantalouden peruskäsitteet -kirjassa.

Suhteellisen edun periaatteesta johtuu vaatimus erikoistumisesta tuottamaan juuri niillä aloilla, joilla maan etu on suhteellisesti suurin. Erikoistuminen edellyttää vastaavasti suurempia markkinoita, koska mitä suurempi erikoistuminen, sitä suuremmat markkinat. Näin selkeänä tavoitteena on koko maailman kattavat markkinat.

Suhteellisen edun periaatteesta voidaan johtaa varsin kiitollinen lopputulos. Periaate oikeuttaa nimittäin ajatteluun, jonka mukaan suurin mahdollinen etu saadaan markkinoilla silloin, kun jokainen pyrkii maksimoimaan oman etunsa eli jokainen voi toimia itsekkäästi. T. S. Eliot ilmaisi asian toteamalla, että markkinajärjestelmä on niin täydellinen, ettei kenenkään tarvitse olla hyvä.

Adam Smith kirjoitti jo vuonna 1776, että itsekäs etu riittää ja johtaa kaikkien etuun kan-

sainvälisessä kaupassa, koska Smithin mukaan oli olemassa näkymätön käsi (invisible hand), joka ohjasi tällaisen toiminnan kaikkien kannalta parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Vapaan kaupan lähtökohta onkin suhteellisen edun periaatteelle rakentuva vapaa kauppa. Modernin ekonomistin uskontunnustus kuuluukin näin: "Minä uskon suhteellisen edun periaatteen ja vapaaseen kauppaan."

Arvoisa puhemies! Suhteellisen edun periaate on vallitsevan kansainvälisen kaupan teoreettisena oppina saavuttanut niin laajan kansainvälisen yksimielisyyden, että saa olla suorastaan kiitollinen siitä, että vastakkaisten mielipiteitten esittämistä vielä siedetään. Käytän tukenani amerikkalaisten John M. Culbertsonin kirjaa "International trade and the future of the West" ja artikkelia "A realistic view of international trade and national trade policy" julkaisussa Journal of International Law and Politics vuodelta 1986, sivut 1119–1135, Herman E. Dalyn & John B. Cobbin kirjaa "For the common good" vuodelta 1989 ja hiljattain ilmestynyttä norjalaisen Fritz C. Holtenin kirjaa "Hva slags framtid". Sanotut kirjat ovat yhteensä noin 900 sivua. Suomalaisista asianharrastajista minulla ei ole tiedossani muita kuin Suomen Akatemian tutkijan Markku Malkamäen kirjoitus "Vapaa kauppa — sivistyneen kehityksen este" Vaihtoehto EY:lle -lehdessä n:o 5/1992, jossa Malkamäki käsittelee vapaata kauppaa nimenomaan näiden Culbertsonin sekä Dalyn & Cobbin kirjojen pohjalta.

Arvoisa puhemies! On olemassa monia syitä, joiden vuoksi suhteellisen edun periaate ei toteudu nykyaikaisessa kansainvälisessä kaupassa. Käyn seuraavassa niitä läpi.

1) Luonnonvarojen rajallisuuden merkitys. Cobb & Daly toteaa osuvasti, että Adam Smithin aikoina olisi ollut typerää ottaa huomioon luonnonvarojen rajallisuus. Tänä päivänä olisi vastaavasti tyhmää jättää tällaiset tekijät huomioon ottamatta. Suhteellisen edun periaate johtaa kuitenkin jatkuvaan taloudelliseen kasvuun, vaikka kehitys olisi ristiriidassa luonnon sietokyvyn kanssa.

2) Tasapainotettu kauppa. Suhteellisen edun periaate toimii vain sillä edellytyksellä, että kauppaa käyvien maiden välinen kauppa on tasapainossa. Tämä ilmenee epäsuorasti jo siitä, että käytetyissä esimerkeissä on aina lähdetty kaupan tasapuolisuudesta. Tätähän ei vapaa-kauppa tänä päivänä kuitenkaan ole. Tämän vuoksi suhteellisen edun periaate ei estä vapaassa kaupassa valtaamasta tietyn valtion markki-

noita silloin, kun absoluuttinen kilpailukyky sen sallii. Tästä on historiassa monia osoituksia.

Itse asiassa suhteellisen edun periaatteen vaaliminen pakottaa spesialisoitumaan tietyille tuotannonaloille. Tämä jo yksistään supistaa mahdollisuuksia omavaraisuuteen ja toisaalta laajalaiseen vientiin. Näin valtiosta tulee haavoittuvainen ja riippuvainen kansainvälisistä markkinoista. Mikään ei periaatteesta estä, että Ricardon esimerkissä Portugali olisi vallannut Englannin markkinat myös vaateteollisuuden alalta, jos esimerkiksi Portugalin kannalta tämä estäisi suurtyöttömyyden syntymisen. Näin Englanti menettäisi vaateteollisuuden ja seurauksena olisi Englannissa suurtyöttömyys.

3) Valtioiden välinen kauppa kontra itsekäs yksilöiden kauppa. Suhteellisen edun periaatteen toteutumisen yhtenä erittäin keskeisenä edellytyksenä on, että valtiot tekevät kontrolloitua kauppaa. Tämän päivän kansainvälinen kauppa ei ole lainkaan valtioiden välistä kauppaa, vaan eri valtioiden kansalaisten ja yhtiöiden välistä kauppaa. Tästä johtuu, että vaikka sopijaosapuolet voisivat hyötyä kaupankäynnistä, ei tämä vielä johda yhteiseen hyötymiseen sanotusta kaupasta millään välttämättömyydellä.

Nyt kun yksityiset kansalaiset ja yhtiöt käyvät kauppaa, on seurauksena se, että viennin ja tuonnin suhde ei välttämättä säily tasapainossa. Näin seurauksena voi olla tuonnin ylittyminen olennaisesti vientiin nähden, minkä seurauksena taas olisi valtion velkaantuminen. Kaikkein kriittisin näkökohta on kuitenkin siinä, että yksilöiden ja yritysten edut kansainvälisessä kaupassa eivät kerta kaikkiaan ole sama asia kuin kansan etu. Juuri tässä suhteessa suhteellisen edun periaate yrittää lepyttää vastustajaansa. Hyötyväthän kaikki siitä, että jokaisen yksilön tavoitteena on oman edun tavoittelu. Tällainen ajattelu on kerta kaikkiaan kummallinen ja vaikeasti uskottava, vaikka mukaan otettaisiinkin Adam Smithin näkymätön käsi.

Arvoisa puhemies! Kokemus inhimillisestä elämästä puhuu aivan muuta. Yleensä kaikenlainen yhdistyminen ja järjestäytyminen tapahtuu kurinalaisten sääntöjen avulla, joiden tavoitteena on yksiselitteisesti koko yksikön etu eikä vain jonkun osallisen etu. Jokaisen yhtiön organisaatiossa on tavoitteena yhtiön etu, aivan kuin jalkapallojoukkueessakin tavoitteena on joukkueen menestys. Sama koskee perhettä, jossa jokaisen perheenjäsenen on pyrittävä toimimaan perheen yhteisen edun hyväksi eikä suinkaan hyötymään muiden kustannuksella asemastaan

perheenjäsenenä. En yksinkertaisesti ymmärrä, miten kansainvälistä kauppaa voitaisiin käydä ilman hallitusten seurantaa ja kontrollointia, jotta sinänsä kaupan osapuolia hyödyntävät toimenpiteet eivät olisi vahingollisia sopijapuolten kansoille.

4) Pääomien ja työvoiman vapaa liikkuvuus. Ehkä kaikkein tärkein edellytys suhteellisen edun periaatteen toteutumiselle on siinä, että suhteellinen etu voi tapahtua vain silloin, kun pääomat ja työvoimat ovat liikkumattomia. Tämä oli Adam Smithin asettama nimenomainen vaatimus. Juuri tästä syystä kansallisella tasolla kaupankäynti ei voi perustua suhteellisen edun periaatteelle, koska kansan rajojen sisällä pääomat hakeutuvat juuri sinne, missä sijoitusten voitto voidaan maksimoida. Näin kansallisella markkinoilla vallitsee absoluuttisen edun periaate.

Juuri tässä suhteessa tämän päivän vapaa-kauppa eroaa siis ratkaisevasti suhteellisen edun periaatteen edellytyksistä. Pääomien vapaa liikkuminen johtaa siihen, että suhteellisen edun asemasta tavoitellaan absoluuttista etua. Tämä on mahdollista siten, että pääomat voivat vapaasti siirtyä sinne, missä pääomien tuotto on maksimaalinen. Tästä on seurauksena, että pääomat hakeutuvat alhaisten palkkakustannusten maihin, mikä mahdollistaa suurimman mahdollisen voiton. Vastaavalla tavalla työvoiman vapaa liikkuvuus aiheuttaa sen, että alhaisempien palkkakustannusten maista siirtyminen korkeamman palkkakustannusten maihin alentaa palkkatasoa lähemmäksi vähimmäispalkkoja.

Pääomat voivat hakeutua kansainvälisille markkinoille myös sen takia, että pääomista saatava korkohyöty tai odotettavissa olevat kurssivoitot puoltavat tätä. Näin yksittäinen valtio voi joutua erittäin suureen talouskriisiin pelkästään sen vuoksi, että pääomat pakenevat maasta parempien voittojen toivossa.

Pääomien vapaasta liikkumisesta johtuu väistämättä myös se, että tavaroiden tuotanto sijoittuu maihin, joissa palkkakustannukset ovat alhaisimmat. Tulevaisuudessa työntekijän täytyykin kilpailla köyhien maiden työntekijöiden kanssa, koska teknologia ja liikkeen johto ei enää estä palkkojen alenemista, koska ne voivat seurata alhaisen palkkatulon maihin vapaan pääoman liikkuvuuden myötä. Tehtaita voidaan yksinkertaisesti rakentaa minne tahansa Etan kotimarkkinoille. Kuten edellä kävi jo ilmi, tämä on epäilemättä kannattavaa puuhaa pääomien

sijoittajille, mutta ei voi olla missään tapauksessa kansakunnan etu, joka sanotun menettelyn myötä ajautuu väistämättä suurtyöttömyyteen.

Arvoisa puhemies! Kun edellä olen torjunut vapaan kaupan edullisuuden suhteellisen edun periaatteen nojalla, on tarpeellisesta yksityiskohdistaisesti arvioida niitä tosiasiallisia seurauksia, jotka aiheutuvat vapaasta kaupasta. Nyt tarkastelun lähtökohtana ei ole mikään teoreettinen periaate vaan kokemuseräinen tieto ja looginen päättely.

Vapaan kaupan vaikutukset.

Vapaa kauppa yhtenäistää hintoja lukuun ottamatta kuljetuskustannuksista johtuvia eroja. Moderni vapaa kauppa vaikuttaa siten aivan vastaavalla tavalla kuin kansan sisäinen vapaa kilpailu ja kauppa. Tästä seuraa, että ne, jotka vaativat pääoman ja työvoiman vapaata liikkuvuutta, ovat vaatimassa palkkojen samansuuruutta, koska vapaa kauppa johtaa juuri tähän. Voi tietysti kysyä, onko huono asia, että palkat ovat saman suuruiset. Lopputulos on vain se, että korkean palkkatason maissa palkat laskevat ja alhaisen palkkatason maissa jonkin verran nousevat. Suoranaisen hyödyn korjaavat asiassa pääomien omistajat, eivät kansat.

Jos esimerkiksi suomalainen yrittäjä teettää työtä Venäjällä, jossa tuntipalkka on 10 markkaa tunnilta ja täällä 50 markkaa tunnilta, niin suomalainen yrittäjä pärjää paljon paremmin ja myös venäläinen työntekijä voi vähän paremmin. Sitä vastoin suomalainen työntekijä voi huonommin, koska joutuu työttömäksi. Pitää myös kysyä, haluaako suomalainen yrittäjä integroitua Venäjän oloihin ja myydä tuotteitaan paikallisille alhaisen tulotason markkinoille. Ei, koska kannattavampaa on ostaa työvoimaa halvalla ja myydä tuotteet korkean tulotason maihin, esimerkiksi takaisin Suomeen. Näin yrittäjä käyttää hyväkseen molempia yhteisöjä, mutta ei ole kiinnostunut vastuullisesti osallistumaan kummankaan yhteisön elämään.

Tämän ajatuksen on vahvistanut oikeaksi Teollisuuden Keskusliiton Erik Forsman toteamalla, että "EY-jäsenyys tekisi mahdolliseksi EY:n laajojen yhteistyösopimusten hyödyntämisen kehitysmaiden kanssa. Muun muassa tekstiili- ja vaate-teollisuutemme voisi markkinoida kehitysmaissa tuotettua palkkavalmistusta tullivapaasti EY-alueella." Tällaisiin kansainvälisen kaupan piirteisiin ei minkään moraalisen yhteisön tulisi suostua tai niitä suosia täysin siitä riippumatta, kuinka paljon pääoman omistajat voittavat.

Investoinnit voivat tulevaisuudessa suuntautua maailman laajuisen vapaakaupan toteutuksessa kolmannen maailman alueille. Tällöin kohdema tarjoo monia etuja verrattuna investointeihin omassa maassa: ei veroja, ei vuokria tehtaita, halpa työvoima, alhaisemmat kustannukset työntekijöiden turvallisuusvaatimusten alhaisuuden vuoksi, ei vastuuta ympäristöhaitoista, raaka-aineet saadaan edullisesti eikä ole mitään yhteisövelvollisuuksia.

Vapaasta kilpailusta johtuu, että jos esimerkiksi Saksalla on absoluuttinen etu kilpailussa, ainoa mahdollisuus epätasapainon korjaamiseen on joko viennin lisäys tai tuonnin vähennys. Viennin lisäys ei ole taas mahdollista ilman suomalaisen tuotteen tulemistä kilpailukykyisemmäksi. Näin tuotteen suhteellisen hinnan täytyy laskea. Käytettävissä olevia keinoja olisi mm. työn tuottavuuden parantaminen, palkkojen alentaminen ja rahan arvon muuttaminen. Nämäkään eivät välttämättä takaa vielä kilpailun voittamista, koska tällaisessa tilanteessa kilpailijama voi vastata kilpailuun alentamalla voittoja.

Arvoisa puhemies! Myönnän auliisti, että palkkojen alentaminen samalle tasolle kuin alhaisen palkkakustannusten maissa ei ole tämän päivän tilanne. Suomalainen työehtosopimuslainsäädäntö itse asiassa estää sanotunlaisen menettelyn, mutta on tärkeätä nähdä odotettavissa olevat kehitystrendit EY:n ja Etan puitteissa.

Ensinnäkin EY:n tuomioistuin on vahvistanut, ettei ole lainsäädännön vastaista maksaa työntekijälle alhaisempaa palkkaa kuin kohdemaassa maksettava minimipalkkataso. Jo tälläkin hetkellä on siten täysin mahdollista, että Suomessa mennään työehtosopimuksen yleissitovuuden kumoamiseen kansainvälisen kilpailukyvyn parantamisen nimissä.

Toisaalta on nähtävä, että EY-maissa on jo suunnitteilla direktiivi, joka mahdollistaisi työntekijän saavan yhden tai kolmen kuukauden palkan lähettäjämäan palkkatason mukaisesti. Toisena kehityspiirteenä on selvästi havaittavissa pyrkimykset koko EY:n alueella yhtenäisiin palkkaratkaisuihin, mikä osaltaan lisäisi epäilemättä paineita alentaa palkkoja johtuen kilpailusta Amerikan ja Aasian maiden kanssa.

Julkisen sektorin asema vapaassa kilpailussa. Vapaa kilpailu johtaa myös siihen, että yhteiset palvelut häviävät, koska sosiaaliturva, terveydenhoito ja työttömyyskorvaukset nostavat tuotantokustannuksia aivan kuten korkeat

palkatkin. Sama koskee myös ympäristönsuojelua.

Yhteenvetona totean, että Suomen tulisi piddättäytyä toimenpiteistä, jotka tekevät Suomen riippuvaiseksi ja haavoittuvaiseksi kansainvälisestä kaupasta. Jo Keynes lähti aikoinaan siitä, että kansojen tulisi minimoida taloudelliset riippuvaisuutensa eri valtioiden kesken. Kansainvälisiä asioita ovat Keynesin mukaan ideat, tieto, vieraanvaraisuus ja matkustus ja kotimaisia ovat puolestaan tavarat aina silloin, kun ne on järkevää valmistaa kotimaassa, ja ennen kaikkea pääomat.

Arvoisa puhemies! Voin vakuuttaa, että on ollut melko koettelevaa nähdä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rajut heikennykset, jotka ovat oikeastaan vasta alussa. Olen tästä luonnollisesti vastuussa hyväksyessäni tehdyt lainsäädännölliset ratkaisut. Olen uskonut, että vapaan kilpailun takia on pakko leikata voimakkaasti julkista sektoria, hyväksyä suurtyöttömyys ja suostua periaatteessa myös palkkatason alentamiseen. Onhan Suomi pitänyt laittaa eurokuntoon. Puhdasoppisuuteen on kuulunut myös se, ettei Suomi edes devalvoisi, mutta tältä Suomi ei yksinkertaisesti ole voinut välttyä markkinavoiimien myllertäessä vastustamattomalla tavalla sellaisen myrskyn, että markan kelluminenkin on ollut onnellinen vaihtoehto.

Olen siis uskonut ja kunnioittanut markkinavoiimia. Ei ole siten mikään ihme, että edellä kuvaamani hahmottelu tuntuu suurelta helpotukselta, kun ymmärrän, että markkinavoiimille periksi antamisen asemasta on olemassa vaihtoehto. Tämän vaihtoehdon tarkasteluun keskitynkin puheeni loppuksi. On kuitenkin sanottava, että puheeni tarkoitus ei suinkaan ole viitoittaa vaihtoehtoista polkua yksityiskohtaisesti, enkä siihen kykenisikään, vaan osoittaa, että Suomi tekee vakavan virheen hyväksymällä Etan ja siten sinetöimällä mm. pääomien, palveluiden ja työvoiman vapaan liikkuvuuden sekä tavaroiden rajoittamattoman liikkumisen valtioiden välillä hetkellä, jolloin tämän päivän todellisuus osoittaa, että varsinkin pääomien vapaa liikkuvuus on aiheuttanut käsittämättömän suuria vahinkoja Suomelle. Oikea vaihtoehto olisi siis myöntää jo tehtyjen ratkaisujen virheellisyys ja ryhtyä korjaamaan niitä eikä suinkaan kiihdyttää vääriä raiteilla kulkevan Suomi-junan vauhtia.

Jotta esitykseni saisi hieman taustatukea, totean heti aluksi sen sinänsä tutun asian, että presidentti Koivisto totesi pari vuotta sitten, että jos Eta ei synny, ei EY ole ainoa vaihtoehto,

koska yksi vaihtoehto on vapaakauppasopimusten kehittäminen.

Vaihtoehtoisissa kansainvälisen kaupan maleissa lähdetään tasapainotetusta kaupasta kansallisten yksiköiden välillä sellaisten sääntöjen alaisuudessa, jotka suojelevat yhteisöjä. Kaupan tasapainottaminen voisi ehkä tapahtua rajoittamalla tuonti jotakuinkin samalle tasolle kuin vienti. Tämä voisi tapahtua myöntämällä tuonti-kiintiölisenssejä ja huutokauppaamalla ne kilpaileville tuontifirmoille. Kaupan tasapainottaminen on välttämätön edellytys sille, että palkkakilpailu ja muut degeneroivan kilpailun piirteet voitaisiin estää.

Varsin keskeistä olisi se, että kunkin maan rahoitus on pääsääntöisesti kansallista. Näin säästyttyisiin usein varsin vakavilta seurauksilta liittyen velkaantumiseen. Tässä suhteessa monien kehitysmaiden esimerkki palvelee varoittavana esimerkkinä. Toisaalta olen jo edellä todennut vapaiden pääomien liikkumisen johtavan yritysten siirtymiseen alhaisten palkkakustannusten maihin ja pääomien siirtymiseen aina siihen maahan, mistä taloudellinen voitto on suurin, täysin siitä riippumatta siitä, kuinka tuhoisat seuraukset pääomien pakenemisesta Suomesta ovat. Pääomien liikkumista voitaisiin rajoittaa esimerkiksi verotuksella, joka estäisi nopeat spekulatiiviset valuutan siirrot.

Ei ole oikeastaan ihme, että vapaan kilpailun voimakkaimmat vastustajat ovat amerikkalaisia. Cobbin & Dalyn sekä Culbertsonin kritiikin perustana on selkeät näytöt siitä, kuinka USA on ajautunut kansainvälisessä kilpailussa talouden järkyttävän syvään syöksykierteeseen, josta nouseminen ei ole edes näköpiirissä. USA on tietysti edelleenkin vapaan kilpailun lippulaiva, mutta kritiikki on kasvanut yhä suuremmaksi vapaata kilpailua kohtaan senkin vuoksi, että USA:n katastrofin keskeinen syy on Japani, joka ei ole suinkaan noudattanut vapaan kilpailun periaatteita. Tätä kritiikkiä kuvaa mm. Bushin ja Clintonin vaaliväittely, jossa Bush ilmoitti uskovansa vapaaseen kauppaan ja Clinton puolestaan puolsi verotusta tilanteessa, jossa yhtiöt siirtävät tehtaansa ulkomaille.

Arvoisa puhemies! Aika käy Suomen etuja vastaan. Nyt on kiire torjua ne kehityskulut, jotka väistämättä johtavat Suomen syvään riippuvuuteen ja haavoittuvuuteen kansainvälisestä taloudesta ilman merkittäviä talouden ohjauskeinoja, kuten julkisten investointien suorittaminen laskusuhdanteiden aikana. Tällainen harkittu työttömyyden vähentäminen ei ole käytän-

nössä mahdollista Etassa, koska kaikki julkiset hankinnat, olivatpa ne moottoritiet tai rakennukset, on alistettava kansainväliseen tarjouskilpailuun.

Arvoisa puhemies! Olen edellä osoittanut mielestäni melko perusteellisesti, ettei suhteellisen edun periaate tarjoa perustaa hyväksyä Eta-sopimus. Itse asiassa Etan tarkka analysointi osoittaa, että äärimmäisen pitkälle viety markkina-alueen yhdistäminen johtaa siihen, että omat kotimarkkinamme ovat muuttuneet siten, että niillä on noin 370 miljoonaa muuta ihmistä. Tästä väistämättä johtuu, että kansainvälisen kaupan väitetyt edut eivät voi lainkaan koskea Euroopan talousalueen sisällä käytävää kauppaa, koska ero esimerkiksi Helsingin ja Kokkolan ja toisaalta Helsingin ja Milanon välillä käytävän kaupan kohdalla ei ole missään muualla kuin etäisyydessä. Riskinä kotimaiseen kauppaan nähden on kuitenkin se, että jos kilpailu hävitään, voitot menevät Italiaan.

Arvoisa puhemies! Olen päätenyt Etan vastustamiseen ennen kaikkea sen takia, että koko idean takana on pyrkimys kehitykseen, joka johtaa siihen, että rikas rikastuu entisestään ja köyhä köyhtyy entisestään. Sijaa ei ole ympäristönäkökohdille eikä kehitysmaiden järkyttävän suurille ongelmille.

Vapaat markkinat ovat vaaralliset, koska Suomi ei ole sellainen moraalinen yhteisö, jossa sen yksilöt ottaisivat kaikessa tekemisessään huomioon myös yhteisön edut eikä vain omia henkilökohtaisia intressejään. Osittain tästä johtuvat myös Suomen syvät talouspoliittiset ongelmat. On itsestään selvää, että jos jokainen suomalainen yksityishenkilö ja yritys ottaisi vastuullisesti huomioon myös oman kansan edut, ei kansa tarvitsisi minkäänlaisia suojautumiskeinoja. Olisi tarpeetonta kieltää pääomien siirtymisen ulkomaille, koska niin ei yksinkertaisesti tehtäisi pelkästään siksi, että voittopääoma sijoituisille olisi ulkomailla parempi kuin kotimaassa. Vastaavasti kotimaisen tuotannon ylläpitäminen olisi jokaisen yksilön tavoite. Samoin kotimaisten tuotteiden suosiminen toteutuisi olennaisesti paremmin kuin nykyään ostovaiheessa.

Bruttokansantuotteen kasvattamisen asemesta pääpaino kohdistuisi tulojen ja varallisuuden tasapuolisempaan jakautumiseen, ja ennen kaikkea kannettaisiin vastuuta kaikkein heikoimassa asemassa olevista maista eli kehitysmaista mahdollisuuksien mukaan. Samalla kaikki taloudellinen tuotanto suhteutettaisiin ympäristö-

vaatimukseen, koska jatkuva taloudellinen kasvu johtaa väistämättä katastrofiin.

Suomessa tapahtunut yhteiskunnallinen kehitys ja osittain myös vapaa kauppa on vähentänyt myötätunnon, isänmaallisuuden, veljellisen rakauden ja kulttuurillisen solidaarisuuden määrää siihen pisteeseen asti Suomessa, että nämä ominaisuudet ovat kuin surkastuneet lihakset, joihin luottaminen olisi ponnistamista pettävältä pohjalta. Tämän kielteisen kehityksen huipentuma on Suomen halu hyväksyä Euroopan talousalue-sopimus.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihailen ed. V. Laukkasen perusteellista lähestymistapaa Eta-kysymyksessä. Minä epäilen, että yksikään muu kansanedustaja tästä joukosta ei ole nähnyt näin suurta vaivaa ulkopuolella tarjotun Eta-aineiston luodakseen oman käsityksensä Eta-sopimuksesta, sen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Mielestäni tässä analyttisessä lähestymistavassa on paljon etuja. Nimittäin jos muuttaa mieltänsä kesken kaiken ja vielä kuuluu hallituspuolueeseen, joutunee aika perusteellisesti perustelemaan sitä, miksi poikkeaa ruodusta. Mielestäni ed. V. Laukkanen tässä tehtävässä onnistui varsin hyvin, joten toivoisin, että tässä on esimerkkiä toisillekin kansanedustajille muissa asioissa siinä suhteessa, kuinka perusteellisesti pitää paneutua asiaan ja pyrkiä selvittämään, mitkä ovat omakutun ratkaisun perusteet.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! On totta, että ed. V. Laukkasen puheenvuoro oli erittäin perusteellinen. En mahda kuitenkaan mitään sille, että minulle tuli mieleen vain "aita rautainen rakenna, kivilinna liitättele ympäri minun eloni, kahen puolen kansoani".

Herra puhemies! Minä olen sitä mieltä, että Suomen kannalta Eta-sopimus on erittäin keskeinen. Talousvaliokunta totesikin lausunnossaan, että sopimuksella voidaan turvata Suomen etujen valvonta, sillä Suomen kansantalous on poikkeuksellisen suuresti riippuvainen ulkomaankaupasta.

Erityisesti maamme pienet ja keski-suuret yritykset näkevät sopimuksen avaavan niille uusia myönteisiä kehitysmahdollisuuksia. Me tiedäm-

me, että pk-yrityksillä on merkittävä osuus Suomen kansantaloudelle työllistäjinä. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan menestyminen ja nousu lamasta on oleellisen tärkeää kansantalouden kannalta, ja Eta-ratkaisu antaa Suomelle tässä suhteessa tasavertaisen mahdollisuuden.

Sopimuksen voimaantuminen saattaa kuitenkin aiheuttaa sopeutumisongelmia kotimarkkinateollisuudelle ja palveluelinkeinoille. Tästä syystä on määriteltävästi ja ajoissa varauduttava mahdollisten ongelmien ratkaisuun. Tämä niin ikään todettiin talousvaliokunnan lausunnossa.

Suomalainen yrityskoko on pienempi kuin keskieurooppalainen. Meillä pk-yritys on alle 200 työntekijän yritys, kun taas Keski-Euroopassa on tähän asti käytetty 500 työntekijän rajaa. Keskieurooppalaiset ovat sitä paitsi jo pitkään opetelleet integraatiota ja synergiaa. Meidän tulee keskittää voimavarat kilpailukyvyn ja tarvittavien laatuvaatimusten saavuttamiseksi.

Herra puhemies! Tänä iltana on puhuttu pitkään defensiiivisestä ja offensiivisestä politiikasta, defensiiivisyydestä ja offensiivisuudesta, mutta yhtä kaikki on todettu, että on tärkeää, että Suomi pitää kiinni omista eduistaan. Tämä on erityisen tärkeää mm. suhtautumisessamme teknologiayhteistyöhön. Sopimuksen hyväksymisen myötä Suomi pääsee osallistumaan täysipainoisesti EY:n kolmannen puiteohjelman tutkimusyhteistyöhön. Osallistumisestaan Suomi jouuu maksamaan useita satoja miljoonia. Teknologiayhteistyössä ei saa sattua tilannetta, jossa osallistumismaksuja vastaan ei valvottaisi Suomelle kuuluvia etuja. Maksuosuuden vastapainoksi tutkimusyhteistyötä on hyödynnettävä mahdollisimman tehokkaasti, jotta Suomen hyöty on mahdollisimman suuri.

Merkittävä osa Eta-sopimusta ovat julkiset hankinnat. Niiden arvo on vuosittain noin 60 miljardia markkaa. Julkiset hankinnat ovat rakennushankkeita, tavarahankintoja, vesi- ja energiahuoltoon liittyviä hankkeita jne. Erityisesti julkisista hankinnoista valiokunnassa keskusteltaessa tuli esille eräs asia, jota haluaisin keskustelussa painottaa ja jota varten oikeastaan koko puheenvuoron pyysin, nimittäin neuvonnan tarvetta.

Jotta voisimme saada Eta-sopimuksesta mahdollisimman suuren hyödyn, on euroneuvontaan kiinnitettävä todella huomiota. On yksinkertainen tosiasia, että meillä on kielimuuri ja sen lisäksi vielä eräänlainen keskustelukulttuuri-

muuri suhteessa Keski-Eurooppaan. Me olimme aikoinaan, esimerkiksi sata vuotta sitten, kovinkin kansainvälisiä, mutta silloin kanssakäymisen määrä oli varsin kapea.

On erittäin tärkeää, että suomalaiset yritykset saavat tarpeellisen tiedon julkisista hankinnoista Eta-alueella ja voivat osallistua tarjouskilpailuihin. Mielestäni olisi kiireen kaupalla luotava euroneuvontaverkosto, tarpeeksi tehokas sellainen. Tällaisen neuvontajärjestelmän luomisessa voidaan käyttää hyväksi olemassa olevia yritystukiverkostoja, kuten KTM:n tai Keran valtakunnallista toimistoverkostoa. Samantekevää, miten verkosto luodaan, asialla on joka tapauksessa kiire.

Tiedotustoiminnan tarve koskee paitsi hankinta-asiaa myös mm. tutkimusyhteistyötä. Teollisuus tarvitsee tietoa tutkimusohjelmista. Pelkään, että virkamiesten, yliopistojen ja yritysten välillä on eräänlainen kielimuuri siinäkin, toisin sanoen nämä eri tahot eivät välttämättä puhu samaa kieltä kuvaannollisesti sanottuna.

Joka tapauksessa 1.1.1993 tulee suomalaisilla yrityksillä olla tieto mahdollisesti Etelä-Ranskaan rakennettavasta sairaalasta tai rautatievaununhankinnoista tai kenties koulun keittola-astiohankinnoista jossakin Englannissa. Ylipäänsä tiedottamiseen on nyt kiinnitettävä merkittävästi enemmän huomiota kuin tähän asti on tehty.

Herra puhemies! Mielestäni on tärkeää, että Suomi mahdollisimman pian pääsee nauttimaan Eta-sopimuksen eduista ottaen huomioon myös kansallisen edun vaatimukset.

Ed. V. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saastamoinen puhui, että suomalaisten yritysten tulee ajoissa huolehtia sopeutumisesta ja valmistautua ikään kuin integraatioon. En nyt oikein ymmärrä, mistä ed. Saastamoinen puhuu, koska kaksi vuotta sitten sama asia todettiin. Mielestäni nyt on sen aika, että tutkitaan ja kiitellään ja ehkäpä ylistelläänkin sitä, mitä on saatu aikaiseksi, koska nämä markkinat alkavat noin reilun kahden kuukauden kuluttua ja käytännöllisesti katsoen minkäänlaista sopeutumista, minkäänlaista rakennemuutosta ei enää tehdä kahden kuukauden aikana ollenkaan. Nyt on vain aika ikään kuin iloita niistä tuloksista ja niistä ratkaisuista, joilla tämä valmistautuminen kahden vuoden prosessin jälkeen on tapahtunut, jotta Suomi nyt olisi sitten ed. Saastamaisen edellyttämällä tavalla iskukunnossa, eurokunnossa. Pelkään vain to-

della pahoin, että valmistautuminen ja sopeutuminen ovat katkeralla tavalla jääneet kokonaan tekemättä ja Suomi tulee kohtaamaan todella rajuna ja puolustuskyvyttömänä tulevan kansainvälisen kilpailun.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoisin, että ed. Saastamoinen olisi oikeassa utopioissaan sen suhteen, miten suomalainen teollisuus ja suomalainen kauppa tulevat sopimuksen jälkeen pärjäämään Euroopassa. Minä luulen, että todellisuus on kuitenkin hyvin toisenlainen ja niissä maissa tullaan käyttämään todellisuudessa kaikki keinot omien markkinoiden turvaamiseksi. Kuten molemmat tiedämme ed. Saastamoisen kanssa, myös meillä talousvaliokunnassa kiinnitettiin kovasti huomiota siihen, että julkisia hankintoja tehtäessä pitää kiinnittää huomiota kokonaistaloudelliseen etuun, joka sisältää erittäin monia seikkoja, sen sijaan että aina valittaisiin halvin tarjous. Näin tullaan varmasti tekemään myös ulkomaille, ja olen hyvin iloinen siitä, että me kuitenkin talousvaliokunnassa ilmeisesti saimme lävitse mietintöön tämän tyyppisen huomautuksen, jotta Suomi voisi toimia samalla tavalla kuin aivan ilmeisesti toimitaan Italiassa, Ranskassa, Espanjassa jne. ulkomaisia hankintoja valittaessa ja niistä päätettäessä.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelin kiinnittää huomiota aivan samaan asiaan, johon ed. Paloheimo jo puuttui. On aivan selvää, että eurooppalaisissa yhteyksissä julkisten hankintojen kohdalla tullaan niin sanotusti vetämään kotiin päin. On päivänselvää, että kansallinen itsekkyyks, kansallinen järkevä suhtautuminen johtaa siihen, että julkisia päätöksiä, julkisia hankintoja tehtäessä pyritään suosimaan oman maan ja lähialueen yrityksiä.

Tästä huolimatta seikka, mihin ed. Saastamoinen kiinnitti huomiota, on tärkeä: Vaikka pääsääntö olisi se, minkä tässä mainitsin ja mihin ed. Paloheimo kiinnitti huomiota, on kuitenkin selvää, että jokin osa hankinnoista tulee ohjautumaan kansainväliseen todelliseen kilpailuun, ja tällöin ehkä nimenomaan kaikkein suurimmissa ja merkittävimmissä hankkeissa voi olla mahdollisuuksia, että ainakin osa projekteista toteutetaan kansainvälisen yhteistyön puitteissa. Todella ne toimenpiteet, mitä ed. Saastamoinen ehdotti, ovat tärkeitä ja merkityksellisiä. Kuitenkin uskon, että se toinen seikka,

mihin ed. Saastamoinen kiinnitti huomiota, eli tutkimuksen mahdollisuuksien hyödyntäminen on sittenkin näistä kahdesta tärkeämpi osuus.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan minäkin samanlaisella arvointilinjalla kuin edelliset vastauspuheenvuoron käyttäjät. Ed. Saastamoisen puheenvuoro oli Eta-hurmosta, Eta-naiviutta siinä samalla. Se oli jännä koostumukseltaan. Alkuosassa hän kertoi, miten Suomessa pk-yritykset olivat alle 200 työntekijän yhteisöjä, mutta siellä EY-alueella oli 500 työntekijää. Sitten yhtäkkiä Suomi rupesi pärjäämään julkisten hankintojen puolella EY-alueella, siis 200:n yksiköt siellä 500:n alueella, ja tästä tuli yhtälö, että suomalaiset pärjäävät etujen valvonnassa niillä alueilla. Tämä on utopiaa, lapsellista kuvittelua, ja tässä suhteessa minulle tulee suoranainen vastenmielisyys tällaisia asioita kohtaan, kun näin kevein perustein ja lapsellisin odotuksin lähdetään tulevaisuuteen.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä on aika hassu tilanne. Toinen arvoisista kollegoista, ed. V. Laukkanen esitti, että minä olin puhunut liian arvostelevasti, ymmärsin ainakin niin, Eta-keskustelusta tai puheenvuoroni oli ollut liian arvosteleva, kun taas ed. Pulliainen väitti aivan päinvastaista.

Joka tapauksessa ed. V. Laukkaselle haluan todeta, että tämä keskustelu on eduskunnan vastaus ja minun mielestäni siinä voidaan tuoda esille myös niitä kriittisiä näkökohtia, jotka valiokuntakuulemisissa, asiantuntijakuulemisissa ovat tulleet esille. Minun mielestäni on aivan paikallaan näistä puhua, liian myöhäistä tai ei. Joka tapauksessa tämä asia minulle tuli mieleen.

Ed. Paloheimo, me tulemme kiinnittämään huomiota omaan etuumme siinä missä italialaisetkin, ja minä yleensä toivon, että suomalaiset yritykset saavat puhtia ja lähtevät näihin kilpailuasetelmiin. Totta kai italialaiset ajavat omia etujaan ja vastaavasti me taas omia etujamme.

Ed. Pulliainen puheenvuoro oli todella niin sekava, että siihen on kovin vaikea mitään vastata. Kyllä minä olen sitä mieltä, että ed. Pulliaisen äskeisessä puheenvuorossa oli myös varsin monia epätarkkuuksia ja huitaisunomaisesti esitettyjä mielipiteitä, joihin en nyt tässä vaiheessa halua sen paremmin puuttua.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ymmärrettävää, että

tähän aikaan yöstä voi tulla ymmärtämisvaikeuksia sekä puhujan että kuuntelijan osalta. Mutta, ed. Saastamoinen, halusin vain yksinkertaisesti tuoda ikään kuin sen ajatuksen ilmi, että kuulosti siltä, että te olisitte aivan ikään kuin realistisesti puhunut, että nyt pitäisi vielä hyvissä ajoin huolehtia jostakin asiasta, aivan kuin se olisi vielä jotenkin mahdollista. Itse halusin vastauksessani vain osoittaa, että Suomi on jo katkerasti myöhästynyt eikä enää ole tehtävissä mitään, vaan Suomen rakenteelliset ratkaisut ovat jääneet tekemättä ja Suomi on sellaisessa talouden kurimuksessa, että sillä ei ole mitään inhimillisiä keinoja nyt yhtäkkiä tehdä mitään sellaista, joka voisi tehdä siitä kilpailukykyisen Euroopan markkinoilla. En siis ollenkaan halunnut arvostella mitään muuta kuin sellaista epärealistista ajattelua, että nyt vielä tässä sitten hyvissä ajoin, ettei jää aivan joulukuun viimeisille viikoille, suomalainen elinkeinoelämä kunnostautuu eurokuntoiseksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun savolainen puhuu, niin vastuu siirtyy kuulijalle. Äsken puhui kaksi savolaista ja tuli totaalinen katastrofi. Minä, arvoisa puhemies, selkokielellä yritän toistaa, mitä äsken sanoin. Ed. Saastamoinen puheensa alkuosassa totesi, että täällä Suomessa pk-yritykset ovat alle 200 työntekijän yksiköitä, kun taas EY:ssä ne ovat 500 työntekijän yksiköitä, ja sitten meidän piti mennä kilpailemaan sinne 500:n yksiköitten alueille ja menestyä hurmoshenkisesti ilman kritiikkiä ja ilman vastusta, olla pärjääjiä. Minä syvästi edelleen epäilen, että ed. Saastamoisen utopia ei tule toteutumaan.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. V. Laukkasen kanssa olen samaa mieltä siitä, että mm. neuvontasiassa me emme sen käsityksen mukaan, minkä minä olen valiokunnassa asiantuntijoilta saanut, ole vielä valmiita. Totta kai aikaa on kovin vähän. En suinkaan tarkoita, että me polkaisemme nyt maasta kahden kuukauden sisällä sellaisen verkoston, joka on jäänyt polkaisematta kahden vuoden aikana. Halusin nyt vain yksinkertaisesti kiinnittää tähän puutteeseen huomiota ja sillä siisti.

Ed. Pulliainen, asia on niin kuin sanoin. EY:n mukaan on pk-yrityksenä pidetty alle 500 työntekijän yritystä ja meikäläisittäin alle 250 työntekijän yritystä. Tiedän kuitenkin, että esimerkiksi jossakin teknologiaprojektissa yri-

tys voi olla 20 työntekijän yritys. Voin esittää ed. Pulliaiselle tiedot tällaisesta mm. kuopiolaisesta yrityksestä, ja silti ne pärjäävät 500:n, 5 000:n jnp. työntekijän yritysten joukossa maailmalla. Oli minun mielestäni joka tapauksessa saivartelua kiinnittää huomiota tähän työntekijämäärään. Luulisi ed. Pulliaisen Oulusta tulevana ja teknologiaa tuntevana tietävän, että yrityksen henkilölukumäärä ei välttämättä ratkaise, jos meillä on kysymyksessä osaaminen ja osaava yritys.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä ed. V. Laukkasen puheenvuorosta saattoi saada sen kuvan, että ensi vuodenvaihteessa, kun yhteismarkkinat astuvat voimaan, sen yhden yön aikana tapahtuisi jokin sellainen muutos, joka kerta kaikkiaan tuo kehityksen uuteen vaiheeseen täydellä voimallaan.

Näinhän ei suinkaan ole, vaan yhteismarkkinatilannetta on jo monta vuotta valmisteltu. Monia osia siitä on jo ollut pitkän aikaa valmiina. Toisaalta joidenkin päätösten osalta, jotka astuvat voimaan ensi vuodenvaihteessa, käytännön toiminta lähtee liikkeelle pikkuhiljaa. Ne toiminnot, joilla suomalaiset menevät tähän mukaan, käynnistyvät ehkä vieläkin hitaammin. Siinä suhteessa toimenpiteet tähän junaan pääsemiseksi ovat paikallaan eikä niitä välttämättä tarvitse muutaman viikon aikana tämän vuoden loppuun mennessä tehdä.

On päivänselvää, että mitä tulee julkisiin hankintoihin, kyllä tämä prosessi vaikuttaa eniten Keski-Euroopan tiheästi asutuilla alueilla ja vaikutukset tulevat tänne Etan reuna-alueelle vasta huomattavasti myöhemmin, mitä tulee esimerkiksi siihen, että ulkomaiset yritykset tulevat meidän julkisiin hankintoihimme mukaan tarjoamaan omia tuotteitaan, myös toisinpäin, missä vauhdissa pääsemme mukaan Keski-Eurooppaan.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä jo tulee vähän laidalta jos toiselta kritiikkiä. Haluan yksinkertaisesti vain sanoa, että Suomen olisi pitänyt käyttää viimeiset, nyt toisaalta täysin vapaat investoinnin ajat, viimeiset vuodet, jolloin Suomi voi vapaasti investoida, voi vapaasti suorittaa julkisia hankintoja, tehdä kaikkia tällaisia toimenpiteitä, jotta Suomi olisi eurokunnossa.

Tosiasiassa on se, että tällä hetkellä 400 000 työttömän kanssa, ensi kevään 200 miljardin

ulkomaisen velan kanssa ja kaikkien muiden tekijöiden kanssa Suomi on äärimmäisen heikossa kunnossa talouselämänsä osalta. Tarkoitain vain sitä, että tämä valmistautuminen on ollut katastrofaalista. Ei tietenkään mikään muutu yhdessä yössä, mutta sehän tässä pahinta juuri onkin, että Suomi on auttamattomalla tavalla erittäin heikoissa lähtökuopissa, kun ollaan menossa tähän sinänsä ankaraan ja vapaaseen kilpailuun, johon toki tulee yhden yön aikana muutoksia periaatteessa julkisten hankintojen osalta, valtion tuet ovat jo tammikuussa periaatteessa kiellettyjä. Kyllä tässä monta asiaa tapahtuu myös yhden yön aikana. Minusta tätä ei voi kiistää.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! On äärettömän mielenkiintoista pitkän, puolitoista — kaksi vuotta kestäneen elokuvaroolin jälkeen ryhtyä jälleen tekemään kansanedustajan tehtäviä ja ottaa kantaa ehkä tämän maan historian mielenkiintoisimpaan kysymykseen Suomen liittymisestä Euroopan talousalueeseen ja sitä kautta imaistuna Euroopan yhteisön jäseneksi.

Henkilökohtaisesti Eta-sopimus on saksalaisen järjestelmän tarkalla päättäväisyydellä tehty päätös johtaa Efta-maat EY:n syliin. Se on niin taitavasti tehty tuohon kirjaan, että kun sen lukee, tulee sellainen tunne, että siellä on oltava mukana, sieltä ei voi olla poissa. Minulla on tunne, että Suomella ei ole muuta mahdollisuutta. Vai onko mahdollista jäädä järjestelmän ulkopuolelle? Meidän kansanedustajien tärkein tehtävä on miettiä juuri nyt, mille arvoille Suomen kansan tulevaisuus rakennetaan.

Olen huolestunut pääomien vapaasta liikkumisesta. Mitä on pääomien vapaa liikkuminen? Eikö se ole juuri niiden voimien viemistä ulos, mikä kovalla työllä tähän maahan on rakennettu, kovalla taistelulla taisteltu, saatu itsenäinen, vapaa Suomi? Suomen Pankin valuuttamääräykset eivät enää 1.10.1991 lähtien rajoita pääomien vapaata liikkumista. Toisin sanoen ymmärrän sen niin, että nyt vapaat markkinavoimat kelluttavat Suomen kansantaloutta kaikkien tietämällä tavalla. Tällaiseen kellutusjärjestelmään me olemme viemässä nyt yhteiskuntamme käsitykseni mukaan.

Sain tänään tietää, että köyhien määrä on lisääntynyt 40 prosenttia. Olenko kannattamassa sellaista järjestelmää, jossa ei ole Eurooppaa saatu eurokuntoon. Mitä tarkoittaa "saattaa Suomi eurokuntoon"? Eikö meillä ole syytä pienenä Suomea esittää Euroopalle, EY:lle:

Laittakaa EY eurokuntoon, että me voimme tulla, kovat suomalaiset, sille kovalle kentälle taistelemaan omista markkinaosuuksista, voitoista, kilpailusta ja paikasta siellä.

On suuri työttömyys, 14 miljoonaa työttöntä tällä hetkellä. Itsemurhat lisääntyvät, hulganismi ja uusnatsismi nousee, väkivalta lisääntyy. Tämähän on se arvomaailma, johon me olemme kiivaasti viemässä suomalaista yhteiskuntaa? Ilmeisesti. Mutta tämähän ei koske köyhiä, niin kuin Brysselissä sanottiin. Kaikki sosiaaliset ongelmat te hoidatte kansallisella tasolla, sanoit eräs EY:n hyvin arvostettu virkamies.

Suomi on ottanut hyvin usein mallia Ruotsista. Ruotsalaiset ovat hyvin etevä talousihmisiä, hyvin etevä kaikessa. Haluan siteerata erästä Eta-sopimusta vastustavaa kollegaa, jolta sain viime kädessä tiedot ed. V. Laukkasen kautta. Kiitoksia, ed. V. Laukkanen. Tämä on 15 kohdan ohjelma, miksi ruotsalaiset vastustavat Eta-sopimusta. Arvoisa puhemies! Saanen tämän ohjelman lukea läpi:

1) Valta siirtyy siis Ruotsista Brysseliin, aivan sama kuin Suomessa, siis valta siirtyy Suomesta Brysseliin. Sitäkö me haluamme, kaikki te, jotka haluatte valtaa, yhtenä päivänä olla ministereitä, viimeisenä päivänä olla puhemies ja puhemiehen jälkeen olla presidentti? Ruotsi lähti yhdessä muiden Efta-maiden kanssa neuvotteluihin tietyin erityisehdoin. Yksi toisensa jälkeen ehdot karsittiin pois, aivan kuten suomalaisten neuvottelijoiden kohdalla kävi. Efta yleensä ja Ruotsi erityisesti perääntyi kohta kohdalta. Eta-sopimus tarkoittaa sitä, että Ruotsi alistuu EY:n sääntöihin. Sisämarkkinoista 1 500 EY-lakia korvaa ruotsalaisen lainsäädännön sopimuksessa mainituilla alueilla. Se tarkoittaa 15 000 sivua lakitekstiä, joka kopioidaan Ruotsin lakiin. Aivan varmasti kaikki sama pätee meille.

2) Ruotsi muuttuu siirtomaaksi. Muuttuuko Suomi siirtomaaksi? Eta-sopimus merkitsee sitä, että Ruotsi käytännössä hyväksyy kaiken sen, mitä EY:n elimissä tulevaisuudessa päätetään sopimukseen liittyvistä asioista. Oikeus säätää lakeja millä tahansa yhteiskunnan alueella luovutetaan tosiasiaa, ei tosin virallisesti, elimelle, jota Ruotsin kansa ei voi kontrolloida. Vähitellen eduskunta voi lakkauttaa itsensä. EY-komissio ja EY-tuomioistuin tulevat vastoin Ruotsin perustuslakia päättämään esimerkiksi Ruotsin aluepolitiikasta, alkoholipolitiikasta ja kuluttajapolitiikasta. Käykö samoin Suomen kohdalla?

3) Demokratia astuu pitkän askeleen taakseen, sanoo Etaa vastustava kollega Ruotsissa. Eta-sopimus anastaa poliittisen mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskuntakehitykseen ja antaa sen nk. markkinavoimille. Valta siirtyy demokraattisista kansan vaaleilla valituista elimistä suuryhtiöiden suljettuihin kokoushuoneisiin. Yhteiskunta muuttuu epädemokraattisemmaksi. Suuryhtiöt voivat siirtää tuotantonsa mihin tahansa Eta-maahan ilman, että hallituksella tai eduskunnalla olisi mahdollisuutta estää sitä. Eta-lait kieltävät tämän kaltaisen puuttumisen markkinoihin. Ruotsin pitäisi sitä paitsi poistaa lainsäädännöstä lait, jotka nyt suojaavat yrityksiä ja luonnonvaroja ulkomaisilta ostajilta.

4) Alueelliset erot kasvavat. EY:n sisämarkkinat perustuvat keskittämiseen ja suuriin yksiköihin, joiden välttämättömiä sivuvaikutuksia ovat työttömyys ja väestökohta syrjäseuduilta. Pääomat kertyvät niille alueille, jotka tarjoavat suurimmat voittomahdollisuudet. Samaan aikaan valtio ja kunnat saavat entistä vähemmän mahdollisuuksia harjoittaa aluepolitiikkaa. Samaan aikaan menetetään mahdollisuus käyttää valtiollisia menetelmiä ja julkisia toimenpiteitä syrjäseutujen tukemiseksi ja ruotsalaisten työpaikkojen turvaamiseksi. Kuntien perustuslaissa määrätty itsemääräämisoikeutta rajoitetaan. Rikkaiden ja köyhien alueiden välinen kuilu kasvaa. Tästä kai voimme olla täällä Suomessa aivan samaa mieltä.

5) Työttömyys lisääntyy. Eta-sopimuksen myötä Ruotsin on vaikea noudattaa sellaista talouspolitiikkaa, joka selkeästi eroaisi EY:n talouspolitiikasta. Ruotsi sitoutuu matalan inflaation politiikkaan, joka johtaa massatyöttömyyteen. Ruotsin mahdollisuudet jatkaa täystyöllisyyteen tähtäävää työmarkkinapolitiikkaa pienenevät. Samaan aikaan pienyritykset ja maanviljelijät lopettavat toimintansa ja julkinen sektori ajetaan alas, mikä johtaa kasvaviin työttömyyslukuihin.

6) Kuluttajansuoja huononee. Lähtökohtana Eta-neuvotteluissa oli, ettei sopimus saa sisältää asioita, jotka huonontavat ruotsalaisia lakeja, jotka koskevat mm. ympäristöä, turvallisuutta ja terveyttä. Kuitenkin se sopimus, mikä nyt on eduskunnan pöydillä, sisältää periaatteen, että kaikki tuonnin ja viennin rajoitukset tulee poistaa. Ruotsi ei esimerkiksi voi kieltää sellaisten tavaroiden maahantuontia, jotka ruotsalaisten viranomaisten mielestä ovat ympäristölle tai terveydelle vaarallisia. Ruotsi on saanut vain tilapäisiä poikkeuslupia eikä voi

tulevaisuudessa omin päin kiristää säädöksiään. Olisi mielenkiintoista tietää, mitkä ovat ne poikkeusluvat Suomen taholta, mitä on neuvotteluissa saatu. Ruotsi on saanut tilapäisiä poikkeuslupia.

7) Sosiaalinen dumpkaus vapaaksi. Eta tulee kaivamaan maata ammatillisten ja sosiaalisten oikeuksien alta, jotka turvaavat kunnollisen palkkauksen ja kohtuulliset työehdot. Sosiaalinen dumpkaus sallitaan. Esimerkiksi ulkomaisilla yrityksillä voi olla Ruotsissa lyhytaikaisia projekteja, joissa sovelletaan työntekijöiden kotimaassa vallitsevia palkkaus- ja työsopimuksia. Vientimarkkinoilla, esimerkiksi merenkulussa ja kuljetusalalla, ulkomainen yritys voi pitää alipalkattua työvoimaa vapaasti ja saada siten kilpailuedun ruotsalaisiin yrityksiin verrattuna. Sopimus tulee myös upottamaan työehtosopimukset ja ammattiyhdistystoiminnan. Onko tämä hyvin tuttua myös suomalaisesta taistelusta ammattiyhdistystä vastaan tämän päivän politiikassa?

8) Sosiaaliset supistukset jatkuvat. Eta-sopimus pakottaa alentamaan veroja ja pienentää siten valtion, läänien ja kuntien mahdollisuuksia pitää yllä sosiaaliturvaa ja hyvinvointia. Kun pääoma voi siirtyä vapaasti yli rajojen, johtaa se kilpailuun eri maiden välillä siitä, kuka voi tarjota parhaat edut. Se tarkoittaa painetta verojen alentamiseen ja korkeaan tulotasoon sekä julkisen sektorin alasajoon ja yksityistämiseen. Tämä koskee erityisesti naisia, sanoo ruotsalainen kollega.

9) "Kansalaisomaisuus" myydään. Eta-sopimus kieltää valtiolliset monopolit ja on kaikkien aikojen suurin yksityistämishanke. Telelaitos, Posti, Valtionrautatiet ja muut julkiset yritykset muutetaan tulosvastuullisiksi liikelaitoksiksi, jolloin ne kilpailevat yksityisten yritysten kanssa eivätkä niiden tavoin ota sosiaalisia ja alueellisia velvotteita huomioon. Eta merkitsee myös sitä, että alkoholin maahantuonti uhkaa Systembolagetin monopolia. Meillä se on luonnollisesti Alko. Ruotsalainen alkoholipolitiikka romutetaan, mikä raittiusliikkeiden mukaan johtaa enimmillään 5 000 alkoholiin liittyvään kuolemantapaukseen vuodessa. Niinkö käy sitten suomalaisten juoppojen kohdalla, että kun tulee halpa alkoholi, niin juomme itsemme hengiltä?

10) Yleinen hyvinvointi on uhattuna. Eta uhkaa Ruotsin hyvinvointijärjestelmää. Sosiaalisen turvaverkon kattavuus pienenee. Suurimassa osassa EY-maita sosiaalinen ja taloudelli-

nen turva riippuu työpaikasta tai yksityisistä vakuutuksista, jos ihminen on työtön. Eta-sopimuksen myötä Ruotsin on vaikea poiketa EY-maiden käytännöstä. Hallitus edellytti Eta-neuvottelujen reunaehdoissa, että yhdenmukaisuusvaatimukseen tulee sisällyttää kansaneläke. Muut sosiaalivakuutukset säilyvät hyvällä onnella. Lompakon paksuus, ei tarve, määrää sosiaalisen ja taloudellisen tuen tason.

11) Meitä estetään etenemästä ympäristökysymysten ratkaisussa. Monet konkreettiset toimet ympäristön suojelemiseksi lopetetaan, koska ne tulkitaan kaupan esteiksi. Se on tullut tänä päivänä jo lähes kaikkien vihreiden puheenvuoroissa hyvin selkeästi esille. Olemme saaneet ylimenoaikaa, mutta vain kahdeksi vuodeksi. Sen jälkeen on hyväksyttävä esimerkiksi autot, jotka täyttävät EY-normit, vaikka ne eivät täyttäisi Ruotsin päästönormeja. Eta estää Ruotsia olemasta edelläkävijämaa ja antamasta muille maille hyvää esimerkkiä. Ruotsi ei voi enää päättää omista ympäristölaeistaan tai muuttaa niitä lakeja, jotka jo ovat olemassa. Tämä on erittäin vakava uhka sille ympäristönsuojeluun liittyvälle työlle, mitä jo Suomessa on suunniteltu ja tehty.

12) Ruotsista saattaa tulla EY:n kaatopaikka. Ruotsi saatetaan pakottaa ottamaan vastaan radioaktiivista ja muuta ympäristöjätettä. Jos Eta-sopimus hyväksytään, on riski, että Ruotsista tulee EY:n kaatopaikka, jonne tuodaan ympäristölle vaarallisia ja radioaktiivisia jätteitä. Kesäkuussa EY:n tuomioistuimessa belgialaisen Vallonian alueen viranomaisten päätöksen olla vastaanottamatta ympäristömyrkyä. Viranomaiset päätyivät kieltoon, koska ulkomaisten yritysten dumpaama jäte oli myrkyttänyt paikallista väestöä. Päätös Valloniassa soti EY:n vapaakauppasopimusta vastaan.

13) Meidät pakotetaan poliittisen järjestelmän vaihtoon. Eta johtaa politiikan oikeistolaistumiseen: matalammat verot, suurempi työttömyys, julkisen sektorin yksityistäminen, kohonneet lainakorot, kevyemmät ympäristönormit teollisuudelle, vähentyneet ammatilliset oikeudet jne. Eta antaa lailla määrätyn suojan voimille, jotka haluavat muuttaa ruotsalaisen yhteiskunnan uusliberalisempaan suuntaan. Pääministeri Carl Bildt on todennut tämän Svenska Dagbladetissa seuraavasti: "Liittymisemme EY:hyn vaatii systeemin muutoksen, uskallamme sen sitten avoimesti tunnustaa tai emme."

14) Eta ei ole itsenäinen vaihtoehto. Eta ei ole itsenäinen vaihtoehto vaan väliasema matkal-

lamme EY:n täysjäsenyyteen, joka pitää sisälleen taloudellisen, poliittisen ja sotilaallisen unionin. Eta-sopimus vaikuttaa ruotsalaisten arkielämään samalla tavalla kuin EY-jäsenyyden tulee enemmän tai myöhemmin johtamaan kysymykseen jäsenyyden vahvistamisesta. Tämä on yksi keskeinen kohta, kun olen lukenut Eta-sopimusta, miten pitkälle EY:n direktiivit määräävät sopimuksen luonnetta ja sen vaikutusta meidän omaan lainsäädäntöömme.

15) Ruotsi ei tarvitse Eta-sopimusta. Ruotsilla on jo nyt hyvin toimiva vapaakauppasopimus ja joukko muita kauppa- ja yhteistyösopimuksia EY:n kanssa. Ed. Pulliaisen puheenvuorosta sain ymmärtää, että näin on myös Suomella. Voimassa oleva vapaakauppasopimus antaa samat markkinaoikeudet ruotsalaisille vientituotteille. Se merkitsee sitä, että voimme jatkaa kauppaa ja yhteistyötä EY:n kanssa ilman Eta-sopimustakin. Ratkaiseva ero on se, että jos sanomme "ei" Eta-sopimukselle, säilytämme suuremman vapauden päättää itse, millaisen yhteiskunnan Ruotsiin haluamme, ja säilytämme itsenäisen roolimme myös kansainvälisesti.

Arvoisa puhemies! Tämä 15 kohdan ohjelma, miksi "ei" Eta-sopimukselle, on mielestäni yhtenevä sen kanssa, mikä mielestäni koskee Suomea.

Vaikka ympäristönäkökohdat ovat viime aikoina selvästi saaneet painoarvoa EY:n päätöksenteossa, talouden kasvu, tavaroiden vapaa liikkuminen ja kilpailun vapaus ovat edelleenkin ensisijaisia päämääriä ympäristönsuojeluun nähden. Tämä on keskeinen syy, miksi tulen vastustamaan Eta-sopimusta ja miksi tulen vastustamaan Suomen liittymistä Euroopan yhteisöön.

Edelleen haluan tietää, mitä todella Suomen eurokuntoon saattaminen tarkoittaa. Onko todella tällä hetkellä se alaslyöntivauhti, millä suomalaista yhteiskuntaa pistetään matalaksi, juuri sitä, että nyt pannaan Suomea eurokuntoon. Todennäköisesti näin on.

Ministeri Salolainen totesi, että meidän pitää olla osana kova kilpailu ja keskellä sitä. Minä kysyn näyttelijän ominaisuudessa, joka olen kuvernut erilaisista yhteiskuntaluokista olevia ihmisiä hyvin monelta laidalta ja tunnen nämä tuskat, mitä se tarkoittaa tavalliselle ihmiselle. Onko tämä maailma, johon olemme menossa ja joka tuhoaa ihmistä ja luontoa, tavoiteltava arvo? Eikö se tee sairaita? Eikö se yhteiskunta ja se kova kilpailu tee loppuun palaneita? Eikö se tee mielenhäiriöisiä ihmisiä? Eikö se järjestä sotia? Eikö se kova kilpailu tuo yhä enempi

huliganismia, joka nousee kohisten EY:n sisällä ja on jo leviämässä myös meillä Suomessa? Eikö nämä asiat EY:n ensin täytyisi laittaa kuntoon ennen kuin se lähtee hakemaan uusia jäseniä maksumiehiksi?

Mitä tulee kansojen läheisyysperiaatteeseen, katson, että läheisyys ja ystävyys syntyy vilpittömästä halusta tehdä yhteistyötä aivan kuten Suomi tällä hetkellä tekee kaikkien valtioiden kanssa.

Jos ajattelen henkisen ilmapiirin muuttumista suhteessa puolueettomuuteen, niin Etassa en tunne olevani puolueeton, koska Efta-maat joutuvat pakon sanelemana hyväksymään EY:n laatiman lainsäädännön. Siis Eta imaisee täydellisesti meidät EY:n kannattajiksi ja tuki-joiksi.

Suomen itsenäisyys on tiistaina 27.10. jälkeen katkolla. Sen jälkeen kun tämä eduskunta on hyväksynyt Eta-sopimuksen, se on menettänyt Suomen itsenäisyyden Brysseliin. Sen jälkeen voimme todeta, että puhe itsenäisenä Suomena olemisesta on päättynyt, puolueettomuuspolitiikka ja se puolueettomuus, mille me olemme rakentaneet tätä yhteiskuntaa, on päättynyt. Sen jälkeen sitä johtaa Bryssel.

Sanon kuten eräs arvostamani kansanedustaja totesi eilen, että ne edustajat, jotka uskaltavat äänestää Eta-sopimusta vastaan, tulevat tekemään suuren isänmaallisen teon. Hän itse lupasi äänestää Eta-sopimuksen puolesta, mutta näin hän sanoi. Tämä on ammattipoliitikon puhetta: Itse äänestää Eta-sopimuksen puolesta, mutta sanoo, että ne, jotka uskaltavat äänestää Etaa vastaan, tulevat tekemään isänmaallisen teon juuri siitä syystä, koska sopimus tulee viemään Suomen itsenäisyyden. Toisin sanoen voin todeta, että EY ottaa Suomelta itsenäisyyden ja ottaa Suomen jäseneksi, koska se saa rehellisen maksajan.

Koska Suomen varautuminen Etaan rantalain ja luonnonsuojeluohjelmien kohdalta on ollut olematonta ja koska Efta-maiden vaikutusvalta Etassa on riittämätön ja koska ympäristönsuojelu voidaan sopimuksissa tulkita kaupan vapauden esteeksi, en pidä Eta-sopimusta onnistuneena ja tulen äänestämään sopimuksen hyväksymistä vastaan.

Arvoisa puhemies! Sain juuri tänään tiedon, että kun Eta-sopimus on hyväksytty, Brysselin pöydällä odottaa 900 uutta direktiiviä, niin että suomalaisilta virkamiehiltä ei työ lopu ensi vuonna suhteessa uusiin Eta-sopimukseen liittyviin direktiiveihin.

Näillä vaatimattomilla sanoilla toivotan oikein hyvää yötä!

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan paljon sitä, että ed. Rätty puhuu todellisista globaalisista ongelmista ja myös Euroopan ongelmista niiden oikeilla nimillä: ympäristöongelmasta ja köyhyysongelmasta. Toinen vaihtoehto, jota Suomessa on tavattoman paljon harjoitettu, on nimittäin se, että on puhuttu käsitteillä ja operoitu tällaisilla käsitteillä.

En malta olla mainitsematta sitä yhtä käsitettä, joka vilahti ed. Rädyn puheessa, nimittäin subsidiariteettiperiaate eli läheisyysperiaate. Se on ollut sellainen termi ja käsite, jota ministeri Salolainen ja todella monet muut ovat suorastaan ihastellen täällä esitelleet ja siitä puhuneet. Oli ehkä aika traagista, että vajaa viikko sitten saatoinkin lukea Helsingin Sanomista, että Jacques Delors on sanonut, että mikä ihmeen subsidiariteettiperiaate ja miten se voitaisiin oikeastaan määritellä. Hän lopulta totesi, että hän maksaa miljoonaa markkaa sille, joka pystyy yhdellä liuskalla määrittelemään tämän periaatteen. Minusta kun Suomea ollaan nyt laittamassa eurokuntoon, nämä meidän ministerimme ja taitavat tämän määritelmän käyttäjät voisivat tehdä jalon palveluksen Suomelle ja hankkia sen miljoonan Suomeen, koska ilmeisesti joku ainakin tietää, mitä tämä periaate tarkoittaa, kun sitä Suomessa on niin kosolti viljelty.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Niin kauan kuin Eta-sopimuksesta ja liittymisestä EY:hyn eduskunnassa on keskusteltu, siihen on liitetty lukemattomia pieniä ja joitakin isoja asioita. Kahta suurta asiaa olen niin kauan kuin tätä keskustelua on käyty pitänyt ensisijaisina ja erittäin tärkeinä ja korostanut niitä noin kolmen vuoden ajan. Ne ovat suomalaisen kulttuurin ja identiteetin säilyttäminen ja suomalainen maanomistuskysymys, maanhallintakysymys, valta määrätä suomalaisen maaperän käytöstä.

Ensimmäinen kohta ei sisällynyt siihen mietintöön 7/1990, joka tehtiin täällä aikanaan. Sen sijaan jälkimmäinen kohta sisältyy siihen kohtaan 4 a: edellytyksenä, että Suomen viranomaisilla tulee säilyä mahdollisuus valvoa ja rajoittaa ulkomaalaisomistusta kiinteän omaisuuden osalta. Tämä annettiin evästyksiksi Suomen

Eta-neuvottelijoille. Sen jälkeen Eta-neuvottelijat palasivat neuvotteluista ja kertoivat, että näistä evästyksistä ei voitu pitää kiinni, koska jos niistä olisi pidetty kiinni, sopimusta ei olisi tullut. Olin erittäin pettynyt tähän asenteeseen ja olen erittäin pettynyt siihen löysyyteen, jolla eduskunta täällä suhtautuu siihen, että evästyksistä, reunaehdoista tai neuvottelutavoitteista, miten niitä halutaankin kutsua, ei ole pystytty pitämään laisinkaan kiinni.

Siitä huolimatta kun täällä äänestettiin EY-hakemuksen jättämisen puolesta, äänestin hakemuksen jättämisen puolesta, kuitenkin sillä varauksella, että sanoin, että pidätän itselläni oikeuden aikanaan äänestää sopimusta vastaan, mikäli niitä lähtökohtia ja niitä reunaehdoja ei ole saavutettu, joista olen aina puhunut täällä.

Nyt hallitus on tuonut viimeainittua kohtaa koskevan esityksen eduskuntaan. Se on hallituksen esitys n:o 120 ulkomailla asuvien kiinteistö-hankintojen valvonnasta. Kun tätä esitystä tarkastelee, voi todeta, että siinä on jälleen liu'uttu pidemmälle alkuperäisistä tavoitteista. Ei ole pystytty asettamaan edes niitä reunaehdoja, jotka jo jossain vaiheessa kerrottiin asetettavan tässä kysymyksessä. Jossain vaiheessahan kerrottiin, että tämä pystytään hoitamaan niin, että sellaiset henkilöt, jotka asuvat ulkomailla, jotka eivät pysyvästi asu Suomessa, eivät voi kuitenkaan omistaa maata Suomessa. Sen jälkeen on siirrytty puhumaan vapaa-ajan asunnoista, vapaa-ajan kiinteistöistä ja ennen muuta on siirrytty puhumaan luvanvaraisuudesta.

Nyt kun tarkastellaan sitä luvanvaraisuutta vielä, niin siihenkin saattaisi sisältyä kahdenlaista politiikkaa. Toinen olisi se, että lupa myönnettäisiin vain hyvin poikkeuksellisissa olosuhteissa, tai sitten se, että lupa normaalisti lähes mekaanisesti myönnetään ja vain poikkeuksellisissa olosuhteissa evätään. Ne keskustelut, jotka nyt on käyty hallituksen esityksen n:o 120 pohjalta esimerkiksi valiokunnassa ja aikaisemmin täällä, osoittavat, että tarkoitus on normaalisti myöntää lupa maan hankintaan kenelle hyvänsä ulkomailla asuvalle, joka ei siis ole pysyvästi asunut Suomessa.

Näin ollen alkuperäisestä tavoitteesta on aste asteelta luistettu pois. Oikeastaan alkuperäisestä tavoitteesta ei enää ole mitään jäljellä. Tästä syystä kun Eta-sopimuksesta oma valiokuntani, talousvaliokunta, antoi ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon, jätin siihen eriyvän mielipiteeni, jossa sanoin, että katson että nämä kaksi asiaa on

käsiteltävä siinä järjestyksessä, että ensin käsitellään ulkomailla asuvien kiinteistö-hankinta Suomessa ja vasta sitten Eta-sopimus, koska kantaa-ni ratkaisevasti vaikuttaa se, miten hallituksen esitys n:o 120 tulkitaan ja miten se käsitellään eduskunnassa. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan ilmeisesti taktisista syistä haluttiin jättää ulkomaalaisomistusta käsittelevä lakiesitys vasta Eta-sopimuksen jälkeen.

Olin ajatellut äänestää Eta-sopimuksen puolesta alun perin sillä edellytyksellä, että ulkomaalaisomistus olisi ensin saatettu kuntoon täällä. Mutta koska näyttää siltä, että sitä ei aiotakaan saattaa kuntoon vaan jätetään ne kaikki lukemattomat uhkatekijät voimaan, joista esimerkiksi minä olen täällä aikaisemmin useita kertoja puhunut, ja koska olen pitänyt tätä ehdottomana kynnyskysymyksenä itselleni ja koska siitä ei ole tehty hyväksyttävää päätöstä, pidän todennäköisenä, että tiistaina tulen äänestämään Eta-sopimusta vastaan. Se, että en sano tätä varmasti, johtuu siitä, että haluan kuulla vielä huomisen keskustelun tästä kysymyksestä, kuulla olisiko jotain merkittäviä näkökohtia, joita en ole aikaisemmin ottanut huomioon. Sen tähden en vielä ilmoita kantaani sataprosenttisesti, mutta erittäin todennäköistä on, että tulen äänestämään tämän sopimuksen hyväksymistä vastaan edellä mainitulla perusteella. Ilmoitan kantani tiistaina käytävässä keskustelussa, jolloin tulen käyttämään tästä pidemmän ja seikkaperäisemmän puheenvuoron.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi Euroopan talousyhteisön kanssa tietyistä maatalouden järjestelyistä kirjeenvaihtona tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 96

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Yritin tuossa jo äsken olla äkkiä pystyssä, mutta

niin ettei se olisi ollut vastauspuheenvuoro ed. Paloheimon puheenvuoroon elikkä varsinainen puheenvuoropyyntö oli kysymyksessä.

Arvoisa puhemies! Minä kiinnitän yhteen hyvin merkittävään asiaan vielä huomiota. Olin täällä loppuun saakka paikalla haluten nähdä sen, että ministeri Salolainen on täällä loppuun saakka paikalla. Hän on kaikissa mahdollisissa yhteyksissä todennut, että tämä on kaikkein merkittävin asia, mitä Suomen historiassa on tapahtunut tai tapahtumassa itsenäisyysjulistuksen jälkeen. Odotin, että hän tämän julistuksensa mukaisesti seuraa tätä keskustelua ja on tekevässä tästä asiasta yhteenvedon käydyn keskustelun perusteella. Olen syvästi pettynyt, että hän ei ole voinut olla täällä loppuun saakka paikalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 23 päivänä lokakuuta kello 0.25.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen